

دانشگاه گیلان
۱۳۵۳_۱۹۷۴

چاپ اول

جنگ روسیه - اوکراین و امنیت غذایی جهانی

تألیف:

جوزف گلابر دیوید لابورد

ترجمه:

دکتر فاطمه عسکری بزایه
مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان گیلان
دکتر محمد کاوسی کلاشمی
دانشیار دانشکده علوم کشاورزی دانشگاه گیلان

مرکز نشر دانشگاه گیلان

جنگ روسیه - اوکراین و امنیت غذایی جهانی

The Russia-Ukraine Conflict & Global Food Security

By:

Joseph Glauber David Laborde

Translated by:

Fatemeh Askary Bozayeh, Ph. D
Mohammad Kavooosi Kalashami, Ph. D

University of Guilan Press

ترجمه: دکتر فاطمه عسکری بزایه، دکتر محمد کاوسی کلاشمی
چاپ: دیوید لابورد، جوزف گلابر

طی چند دهه اخیر، روسیه و اوکراین به عنوان تأمین کنندگان اصلی غلات، دانه‌های روغنی و روغن‌های گیاهی در سطح جهان شناخته شده‌اند و نقش کلیدی در بازارهای جهانی مواد غذایی ایفا می‌کنند. جنگ میان این دو کشور تأثیر عمیقی بر نظام‌های غذایی، تولید، برداشت، فرآوری، حمل‌ونقل، تأمین نهاده‌ها، تأمین مالی، بازاریابی و الگوهای مصرف مواد غذایی در سطح جهان گذاشته است. این کتاب که برگرفته از گزارش‌های مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا (IFPRI) است، تصویری جامع از این بحران و راهکارهای مقابله با تهدید فزاینده ناامنی غذایی و افزایش قیمت‌ها در پی جنگ روسیه و اوکراین ارائه می‌دهد. محتوای کتاب، ضمن ارائه چشم اندازی جامع، راهکارهای سیاستی و اجرایی مبتنی بر نوآوری، سازگاری و تنوع‌بخشی به سامانه های غذایی را پیشنهاد می‌کند تا تاب‌آوری نظام‌های غذایی در برابر شوک‌های مشابه ارتقا یابد. با ترجمه این اثر، زمینه‌ای فراهم شده است تا تبعات درگیری روسیه و اوکراین بر امنیت غذایی در سطوح جهانی، منطقه‌ای و ملی بهتر درک شود و در عین حال، اطلاعات و راهنمایی های لازم برای برنامه‌ریزان در تدوین بسته‌های سیاستی مناسب در اختیار قرار گیرد.

ISBN: 978-600-153-335-8

جنگ روسیه – اوکراین و امنیت غذایی جهانی

تألیف:

جوزف گلابر دیوید لایورد

ترجمه:

دکتر فاطمه عسکری بزایه

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان گیلان

دکتر محمد کاوسی کلاشمی

دانشیار دانشکده علوم کشاورزی دانشگاه گیلان

مرکز نشر دانشگاه گیلان

۱۴۰۴

دانشگاه گیلان

۱۳۵۳-۱۹۷۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۳-۳۳۵-۸

سرشناسه	: گلابر، جوزف ویلیام	Glauber, Joseph William
عنوان و نام پدیدآور	: جنگ روسیه- اوکراین و امنیت غذایی جهانی/ تالیف جوزف گلابر، دیوید لایورد؛ ترجمه فاطمه عسکری-بزیه، محمد کاوسی کلاشمی؛ ویراستار علمی رضا اسفنجاری-کناری؛ ویراستار ادبی بهاره هوشیار.	
مشخصات نشر	: رشت: دانشگاه گیلان، ۱۴۰۴.	
مشخصات ظاهری	: ز، ۲۹۷ص: مصور (رنگی)، نقشه (رنگی)، نمودار (رنگی).	
شابک	: 978-600-153-335-8	
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا	
پادداشت	: عنوان اصلی: The Russia-Ukraine Conflict and Global Food Security, 2023.	
موضوع	: حمله روسیه به اوکراین، ۲۰۲۲م- -Russian Invasion of Ukraine, 2022 حمله روسیه به اوکراین، ۲۰۲۲م- -- جنبه‌های اقتصادی Russian Invasion of Ukraine, 2022 -- Economic aspects امنیت غذایی -- همکاری‌های بین‌المللی Food security -- International cooperation کشاورزی و دولت -- اوکراین Agriculture and state -- Ukraine تامین مواد غذایی -- همکاری‌های بین‌المللی Food supply -- International cooperation کشاورزی -- جنبه‌های اقتصادی Agriculture -- Economic aspects کروید-۱۹ -- جنبه‌های اقتصادی -- Economic aspects COVID-19 (Disease) روسیه (فدراسیون) -- روابط خارجی -- اوکراین Russia (Federation) -- Foreign relations -- Ukraine اوکراین -- روابط خارجی -- روسیه (فدراسیون) Ukraine -- Foreign relations -- Russia (Federation) لایورد دیبوکو، داوید، ۱۹۷۷-م. -Laborde Debucquet, David, 1977 عسکری، فاطمه، ۱۳۵۰-، مترجم کاوسی کلاشمی، محمد، ۱۳۶۲-، مترجم اسفنجاری کناری، رضا، ۱۳۶۳- DK۵۰۸/۸۵۲ ۹۴۷/۷۰۸۶ ۱۰۰۸۲۳۱۹	
موضوع		
شناسه افزوده		
شناسه افزوده		
شناسه افزوده		
شناسه افزوده		
شناسه افزوده		
رده بندی کنگره		
رده بندی دیویی		
شماره کتابشناسی ملی		

مرکز نشر دانشگاه گیلان

عنوان کتاب	: جنگ روسیه- اوکراین و امنیت غذایی جهانی
مؤلفان	: جوزف گلابر، دیوید لایورد
مترجمان	: دکتر فاطمه عسکری بزیه، دکتر محمد کاوسی کلاشمی
ویراستار علمی	: دکتر رضا اسفنجاری کناری
ویراستار ادبی	: بهاره هوشیار
نوبت چاپ	: اول، ۱۴۰۴
ناشر	: مرکز نشر دانشگاه گیلان
شمارگان	: ۱۰۰۰ جلد
* هرگونه چاپ و تکثیر صرفاً در اختیار مرکز نشر دانشگاه گیلان است.	

تقدیم

مترجمین، این کتاب را به خانواده خود تقدیم می‌کنند که همیشه با
حمایت‌های روحی و معنوی به مترجمین ارزشی و انگیزه بخشیدند...

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
سپاسگزاری	ج
مقدمه مترجمین	خ
پیشگفتار	ذ
مقدمه	۱
بخش اول: یک درگیری با پیامدهای جهانی	۱۵
حمله روسیه به اوکراین چه تأثیری بر امنیت غذایی جهان خواهد داشت؟	۱۶
یک بحران غذایی حتی پیش از جنگ اوکراین نیز در حال شکل‌گیری بود – با این وجود، برداشتن این سه‌گام می‌تواند به آسیب‌پذیرترین افراد کمک کند.	۲۴
تأثیر جنگ روسیه و اوکراین بر بازارهای جهانی مواد غذایی: یک چشم‌انداز تاریخی	۲۹
جنگ روسیه و اوکراین نوسان قیمت بین‌المللی مواد غذایی را تشدید می‌کند	۳۸
هنوز پایانی برای بحران جهانی قیمت مواد غذایی قابل تصور نیست.	۴۳
تأثیر بحران اوکراین بر بازار جهانی روغن گیاهی	۵۲
قیمت‌های بالای کود به افزایش نگرانی‌های امنیت غذایی جهانی دامن زده است.	۶۱
جنگ روسیه و اوکراین پس از یک سال تأثیرات بر تولید کود، قیمت‌ها و جریان تجارت	۶۸
آیا تورم قیمت مواد غذایی واقعاً فروکش می‌کند؟	۷۷
ارزیابی ذخایر محدود گندم در جهان و نقش آن در نوسانات قیمت	۸۳
اوکراین یک سال بعد: تأثیرات بر امنیت غذایی جهان	۹۱
بخش دوم: توصیه‌های سیاستی	۱۰۱
آسیب نرسانید: پاسخ‌های سیاستی اندازه‌گیری شده، کلید مقابله با اثرات امنیت غذایی بحران اوکراین است	۱۰۲

ملاحظات سیاستی کوتاه‌مدت برای پاسخ به اختلالات ناشی از بحران روسیه و اوکراین در زمینه فراهمی و مقرون‌به‌صرفگی کود ۱۱۱

پاسخ به بحران جهانی غذا می‌بایست با توجه به نیازهای زنان و دختران انجام گیرد ۱۲۰

بحران جهانی قیمت مواد غذایی تهدیدی برای ایجاد یک بحران جهانی تغذیه است: شواهد جدید اثرات تورمی که از ۱/۲۷ میلیون کودک خردسال به‌دست‌آمده است ۱۲۴

دوازدهمین کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی: چگونه در بحبوحه بحران قیمت مواد غذایی، سازمان تجارت جهانی را به این موضوع پیوند دهیم ۱۳۰

آیا گروه جی ۷ می‌تواند در بحران کنونی امنیت غذایی جهان به‌عنوان یک نیروی خوب عمل کند؟ ۱۳۹

بخش سوم: پاسخ‌های سیاست تجاری و گزینه‌های کاهش پیامدها ۱۴۷

از بد به بدتر: چگونه محدودیت‌های صادراتی مرتبط با جنگ روسیه و اوکراین ناامنی غذایی جهانی را تشدید می‌کند ۱۴۸

محدودیت‌های صادرات مواد غذایی با ادامه جنگ روسیه و اوکراین کاهش‌یافته است، اما نگرانی‌ها برای کالاهای کلیدی همچنان ادامه دارد ۱۵۵

موافقت‌نامه غلات روسیه و اوکراین: چه چیزی در معرض تهدید است؟ ۱۶۴

تعلیق ابتکار غلات دریای سیاه: این توافق به چه نتیجه‌ای رسیده است و اکنون چه اتفاقی می‌افتد؟ ۱۷۲

چگونه تحریم‌های اعمال شده بر روسیه و بلاروس بر صادرات محصولات کشاورزی و کود تأثیر می‌گذارد ۱۷۸

بخش چهارم: اثرات این مناقشه بر کشورها و پاسخ‌های مرتبط به آن ۱۸۹

اوکراین

جنگ منطقه‌ای، پیامدهای جهانی: افزایش خسارت به کشاورزی اوکراین و چالش‌های فزاینده برای امنیت غذایی جهان ۱۹۰

خاورمیانه و شمال آفریقا

بحران روسیه و اوکراین یک تهدید جدی برای امنیت غذایی مصر به شمار می‌آید..... ۱۹۷
شوک قیمت مواد غذایی و رژیم غذایی در میان خانوارهای فقیر مصری ۲۰۴
یکی از بدترین فروپاشی‌های اقتصادی جهان که اکنون با بحران اوکراین تشدید شده است:
چه آینده‌ای پیش روی لبنان قرار دارد؟ ۲۱۲
حمله روسیه به اوکراین تهدیدی برای تشدید بیشتر وضعیت اضطراری ناامنی غذایی در یمن
است..... ۲۲۰
پرداختن به بحران غذایی در یمن: نقش کلیدی بخش خصوصی در میانه درگیری‌های محلی
و اختلالات بازار جهانی ناشی از جنگ روسیه و اوکراین..... ۲۲۷

جنوب صحرائی آفریقا

غرب آفریقا با اثرات مختلط امنیت غذایی ناشی از درگیری روسیه و اوکراین مواجه است ۲۳۴
درگیری روسیه و اوکراین احتمالاً مسائل موجود امنیت غذایی سودان را وخیم‌تر می‌کند. ۲۴۰
حمله روسیه به اوکراین امنیت غذایی در مالاوی را تهدید می‌کند: این کشور چگونه می‌تواند
به این رویداد پاسخ بدهد؟ ۲۴۷
اگرچه بحران روسیه و اوکراین امنیت غذایی نیجریه را تهدید می‌کند، اما فرصت‌های بالقوه‌ای
برای بخش‌های کود و انرژی این کشور فراهم می‌نماید. ۲۵۶
افزایش قیمت کالاها ناشی از بحران روسیه و اوکراین، تهدیدی برای تضعیف اقتصاد کنیا و
افزایش فقر است ۲۶۶

آسیا

جنگ اوکراین چگونه امنیت غذایی بنگلادش را تهدید می‌کند..... ۲۷۴

آمریکای لاتین

آیا صادرات محصولات کشاورزی از کشورهای مخروط جنوبی می‌تواند اختلالات عرضه جهانی
ناشی از جنگ روسیه و اوکراین را جبران کند؟ ۲۸۳

سیاسگزاری

پژوهش‌های انجام‌شده برای بسیاری از قسمت‌های این کتاب الکترونیکی با حمایت مالی دفتر امور خارجه، مشترک‌المنافع و توسعه بریتانیا (FCDO) و آژانس توسعه بین‌المللی ایالات‌متحده (USAID) انجام شده است. سپاسگزار تمامی نویسندگان و همکاران خارجی مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست-گذاری غذا (IFPRI) و واحد ارتباطات و امور عمومی این مؤسسه به جهت همکاری‌ها و حمایت از این مجموعه فعالیت هستیم. نویسندگان و همکاران این مجموعه همچنین قدردان نتایج تحقیقات و داده‌هایی هستند که در سامانه مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا که با بودجه اتحادیه اروپا (EU) پشتیبانی می‌شود، در دسترس قرار داده شده‌اند.

مقدمه مترجمین

وضعیت تغذیه و امنیت غذایی در جهان نشان می‌دهد درگیری‌ها، تغییرپذیری، رویدادهای شدید اقلیمی و کندی و کاهش رشد اقتصادی در پس پرده افزایش اخیر نرخ گرسنگی و کند کردن پیشرفت در کاهش انواع سوءتغذیه در جهان قرار گرفته‌اند. میلیون‌ها نفر در سراسر جهان از عدم امنیت غذایی و انواع مختلفی از سوءتغذیه رنج می‌برند و قادر به تأمین هزینه رژیم‌های غذایی سالم نیستند. درگیری‌ها تقریباً بر هر مرحله از نظام‌های غذایی از تولید، برداشت، فرآوری و حمل‌ونقل گرفته تا تأمین نهاده‌ها، تأمین مالی، بازاریابی و مصرف تأثیر می‌گذارد. اثرات مستقیم درگیری‌ها می‌تواند شامل از بین رفتن دارایی‌های کشاورزی و معیشتی باشد؛ همچنین، می‌تواند تجارت و جابجایی کالاها و خدمات را شدیداً مختل و محدود سازد و بر در دسترس بودن و قیمت مواد غذایی، از جمله مواد غذایی مغذی تشکیل‌دهنده رژیم غذایی سالم تأثیر منفی داشته باشد. از آنجایی که روسیه و اوکراین هر دو نقش کلیدی در بازارهای جهانی مواد غذایی دارند و هرگونه اختلال در این منطقه با پیامدهای جهانی همراه بود، به همین دلیل ترجمه اثر حاضر که مشترکاً توسط مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، دفتر امور خارجه، مشترک‌المنافع و توسعه بریتانیا و آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده تهیه شده، در دستور کار قرار گرفت. در دهه‌های اخیر، منطقه دریای سیاه به تأمین‌کننده عمده غلات، دانه‌های روغنی و روغن گیاهی تبدیل شده است. پیش از تهاجم، روسیه و اوکراین ۱۲ درصد از کل کالری مبادله شده در جهان و ۳۰ درصد از صادرات جهانی گندم و جو را به خود اختصاص می‌دادند. آن‌ها جزو پنج صادرکننده برتر جهانی گندم، جو، دانه آفتابگردان و ذرت بودند. علاوه بر این، اوکراین حدود نیمی از بازار جهانی روغن آفتابگردان را به خود اختصاص داده است. بسیاری از کشورهای با درآمد کم و متوسط، به‌ویژه در خاورمیانه و شمال آفریقا، به‌شدت به واردات گندم، جو و ذرت از روسیه و اوکراین متکی هستند. اروپا و چین نیز واردکنندگان عمده محصولات خوراک دام اوکراین هستند. این کالاها به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق صنعت دامپروری نقش حیاتی در رژیم غذایی انسان دارند. اختلال در صادرات اوکراین به‌عنوان نتیجه مستقیم این مناقشه و اختلال در صادرات روسیه به‌عنوان نتیجه غیرمستقیم تحریم‌های بین‌المللی و در پی آن افزایش قیمت جهانی مواد غذایی، تهدیدی برای امنیت غذایی و تغذیه بسیاری از کشورها محسوب می‌شود. علاوه بر محصولات غذایی، نهاده‌های کلیدی نظام‌های غذایی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرند. روسیه منبع اصلی گاز طبیعی است و حدود ۲۰ درصد از گاز طبیعی مورد تجارت جهانی را صادر می‌کند و پیش از جنگ نیز حدود ۴۰ درصد از واردات گاز اتحادیه اروپا را تأمین می‌کرد. روسیه به همراه متحد خود

بلاروس، صادرکننده مهم کودهای پتاس، فسفات و نیتروژن (آمونیاک و اوره) است که گاز طبیعی نهادهای حیاتی برای تهیه آنها است. اوکراین و بسیاری از کشورهای دیگر، از جمله بسیاری از کشورها در اروپا، جنوب صحرای آفریقا و آمریکای لاتین، به شدت به این منابع کودی وابسته‌اند. افزایش قیمت انرژی نه تنها هزینه تولید کود، بلکه هزینه فرآوری و حمل و نقل مواد غذایی را نیز افزایش می‌دهد. افزایش قیمت کود به افزایش قیمت مواد غذایی می‌انجامد و به‌ویژه در کشورهایی که افزایش قیمت تولیدات با افزایش قیمت نهاده‌ها هم‌زمان نیست، کاهش سود و درآمد کشاورزان، کاهش مصرف کود و در نتیجه کاهش بهره‌وری را به دنبال خواهد داشت. ترجمه این کتاب زمینه درک بهتر تبعات درگیری روسیه و اوکراین بر امنیت غذایی جهانی را فراهم می‌آورد و کمک مؤثری به برنامه‌ریزان ملی و منطقه‌ای در تدوین بسته‌های سیاستی است.

دکتر فاطمه عسکری بزایه

مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گیلان

دکتر محمد کاوسی کلاشمی

دانشیار دانشگاه گیلان

پیشگفتار

حمله روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ شوکی فوری به بازارهای جهانی وارد کرد. قیمت غلات و روغن‌های گیاهی به دلیل انتظار اختلال در برداشت گندم در اوکراین و ارسال آن از طریق دریای سیاه به سرعت افزایش یافت. این جنگ، شکنندگی وضعیت موجود اقتصاد و ناامنی غذایی ناشی از تغییرات اقلیمی، مناقشات و کووید-۱۹ را تشدید کرد و واکنش جامعه بین‌المللی به افزایش شدید و ناگهانی قیمت سوخت و کود، تأثیرات دوجندانی بر بازارهای کشاورزی به دنبال داشت شد. برای بسیاری از کشورها، بحران غذایی جدی قابل احتمال بود.

در مواجهه با این شوک ناگهانی، سیاست‌گذاران به اطلاعات و راهنمایی نیاز داشتند. مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، با حمایت آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده^۲ و دفتر امور خارجه، مشترک‌المنافع و توسعه بریتانیا^۳، بلافاصله دست به کار شد و تلاش‌های بیشتری در زمینه تجزیه و تحلیل بازارهای جهانی و ملی انجام داد تا تصویری از چگونگی وقوع این بحران و چگونگی رسیدگی (و عدم رسیدگی) به تهدید فزاینده ناامنی غذایی و افزایش قیمت‌ها ارائه دهد. این اثر، حاصل سال‌ها پژوهش مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، همچنین حضور قوی آن در بسیاری از مناطق در حال توسعه است.

از همه مهم‌تر، این مؤسسه تلاش کرد تا این اطلاعات را به مؤسسات و نهادهایی شامل سیاست‌گذاران، مطبوعات، سازمان‌های تأمین مالی، سازمان‌های غیردولتی و سایرین برساند که در صدد فهم پیامدهای بی‌شمار مناقشه روسیه و اوکراین بودند. این کتاب، حاصل جمع‌آوری ۳۵ گزارش منتشر شده در وبلاگ^۴ نویسندگان مختلف است که در سال گذشته - از همان روزهای آغازین تهاجم - درباره روند قیمت مواد غذایی و کود نوشته شده است. این گزارش‌ها که در صفحه وب مؤسسه تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در مورد بحران قیمت مواد غذایی به نمایش گذاشته شده، تقریباً ۱۸۰/۰۰۰ بازدید منحصر به فرد را به خود اختصاص داده است؛ از جمله این که دست‌کم هفت مورد از این موارد گزارش شده، بیش از ۷۰۰۰ بار و یک مورد بیش از ۳۹۰۰۰ بار مشاهده شده است؛ همچنین، این مؤسسه بین ژوئیه و اکتبر، میزبانی هفت سمینار سیاست‌گذاری را بر عهده داشت که با هدف دورهم جمع شدن کارشناسان و پژوهشگران و بحث در زمینه

^۱. The International Food Policy Research Institute (IFPRI)

^۲. The United States Agency for International Development (USAID)

^۳. Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO)

^۴. Weblog

تأثیر این بحران و بررسی واکنش‌ها برگزار شد و با حدود ۸۰۰۰ بازدیدنده مواجه شد و همچنان نیز در قالب پادکست دیداری و شنیداری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، همچنین مجموعه‌ای از ۲۰ نشریه را بر اساس مدل‌سازی تأثیرات بحران‌ها و پاسخ‌های سیاستی بالقوه متناسب با شرایط هر کشور را در طیف وسیعی از کشورهای در حال توسعه منتشر کرد که تاکنون بیش از ۲۵۰۰ بار دانلود شده است.

این مؤسسه، علاوه بر این، ابزارهایی را با هدف کمک به متخصصان در مدیریت بحران‌های غذایی توسعه داده است که از جمله می‌توان به سامانه ردیابی محدودیت صادرات مواد غذایی و کود، سامانه هشدار زودهنگام تغییرات بیش‌ازحد قیمت مواد غذایی^۲ و داشبورد کود^۳ اشاره نمود. پورتال امنیت غذایی که میزبان این ابزارها است و دسترسی به سایر داده‌های سامانه‌های غذایی را فراهم می‌کند، بیش از ۳۳۰۰۰ بار در سال ۲۰۲۲ مورد بازدید قرار گرفته است.

موفقیت این اثر در برقراری ارتباط با مخاطبان، بیش از همه در توجه رسانه‌ها به آن قابل‌مشاهده است. فعالیت مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در زمینه بحران قیمت مواد غذایی در برترین روزنامه‌ها، مجلات و منابع خبری مبتنی بر وب، از جمله بیش از پنج مورد در واشنگتن‌پست، فایننشال تایمز، سی‌ان‌بی‌سی، بلومبرگ، وال‌استریت ژورنال، نیویورک تایمز، یاهو و اکونومیست مورد استناد قرار گرفته است. همچنین، در شبکه خبری کانورسیشن، خبرگزاری آسوشیتدپرس، خبرگزاری رویترز، وب‌سایت آل‌آفریکا، روزنامه بیزینس استاندارد (بنگلادش)، روزنامه داکا تریبون، روزنامه هندو (هند)، شبکه صدای آمریکا، لس‌آنجلس تایمز و پلت فرم دی‌وکس^۴، همچنین هزاران بازپست، مورد اشاره قرار گرفته است.

در این کتاب، پست‌های وبلاگ مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا درباره بحران اوکراین که توسط محققان این مؤسسه و همکارانشان نوشته شده است، گرد هم آمده است. این پست‌ها، طیف گسترده‌ای از تأثیرات و پاسخ‌های سیاستی به بحران را پوشش می‌دهند. امید است که این موارد

¹. Food and Fertilizer Export Restrictions Tracker

². Excessive Food Price Variability Early Warning System

³. Fertilizer Dashboard

⁴. The Conversation, Associated Press, Reuters, All Africa, The Business Standard (Bangladesh), Dhaka Tribune, The Hindu (India), Voice of America, Los Angeles Times, and Devex

همچنان به اطلاع رسانی مدیریت بحران کنونی و بحران های آتی که نظام های غذایی ما را مختل می نماید، ادامه دهد.

شارلوت واتس

رابرت برترام

یوهان سویین

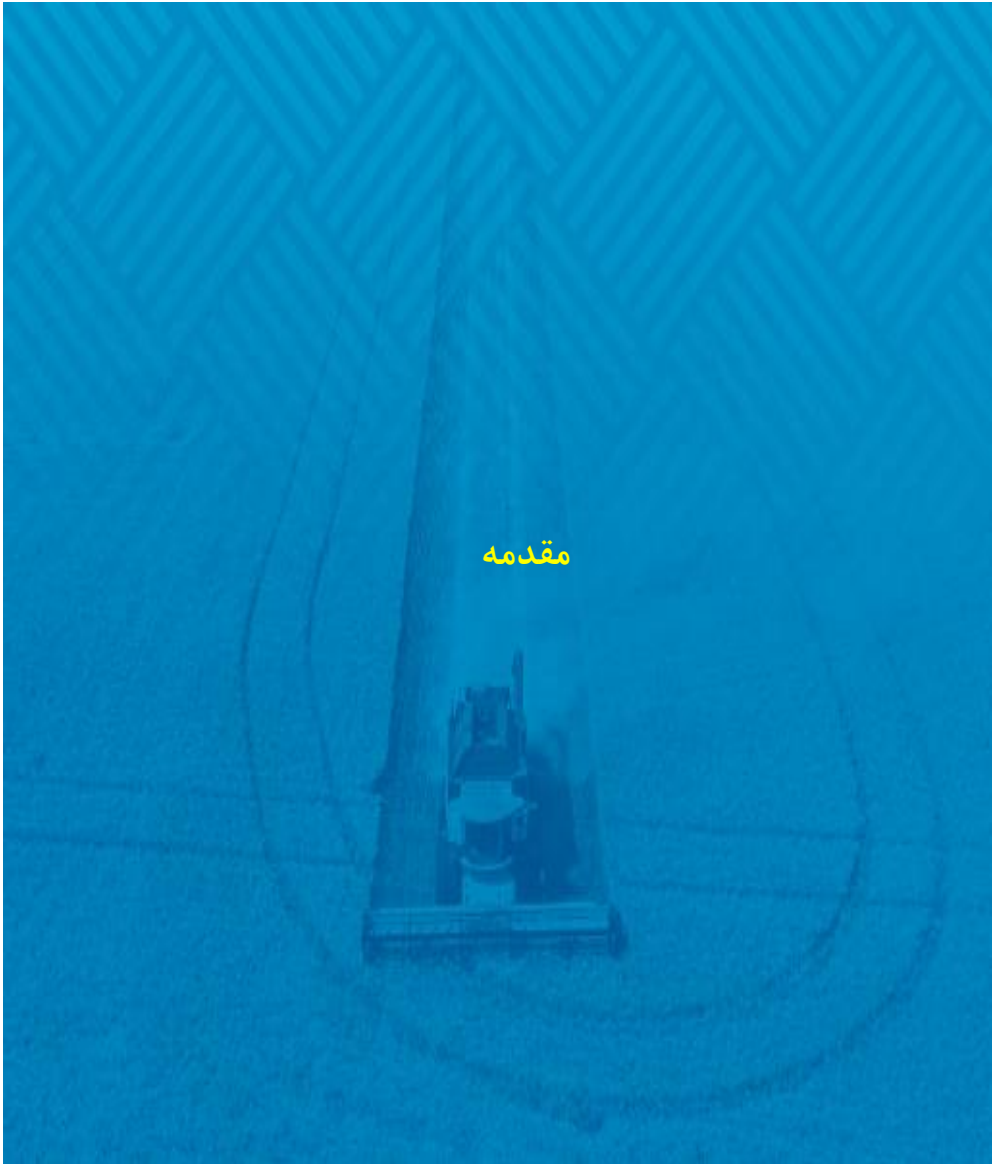
مشاور ارشد علمی و مدیر تحقیقات و دانشمند ارشد، دفتر تاب آوری و امنیت غذایی، آژانس توسعه بین المللی ایالات متحده
شواهد، دفتر امور خارجه، مشترک المنافع و توسعه بریتانیا
مدیرکل، مؤسسه بین المللی تحقیقات سیاست گذاری غذا و مدیرعامل، گروه علوم تحول سیستم، گروه مشورتی تحقیقات بین المللی کشاورزی¹

Robert B. Bertram

C. Watts

¹. the Consultative Group on International Agricultural Research(CGIAR)

هنگامی که روسیه در فوریه ۲۰۲۲ به اوکراین حمله کرد، این درگیری به سرعت ترس از بحران جهانی غذا را برانگیخت. قیمت مواد غذایی در پی همه‌گیری کووید-۱۹ از قبل هم بالا بود و بسیاری از کشورها با ناامنی غذایی جدی روبه‌رو بودند. منطقه دریای سیاه برای تأمین نیازهای غذایی جهان حیاتی است که می‌توان به نقش روسیه در تأمین گاز طبیعی و همراه با بلاروس، در تأمین کودهای شیمیایی اشاره نمود. هرگونه اختلال در تجارت این نهاده‌ها باعث افزایش قیمت مواد غذایی و تشدید فقر، گرسنگی و سوءتغذیه در کشورهای آسیب‌پذیر خواهد شد. با اعمال محدودیت‌های صادراتی توسط کشورهای دیگر، این اختلالات تجاری حتی بیشتر هم شد. این مناقشه در درجه نخست از راه تأثیر بر تجارت غلات و روغن‌های گیاهی، قطع صادرات کود شیمیایی و افزایش قیمت انرژی بر نظام‌های غذایی تأثیر گذاشته است، اگرچه کاهش تولید کشاورزی در اوکراین نیز عامل مهمی در نظر گرفته می‌شود. این تأثیرات در کنار هم می‌توانند میلیون‌ها نفر دیگر را به گرسنگی و فقر سوق دهند. در اوایل بحران، *فائو* تخمین زد که اختلال طولانی‌مدت صادرات از اوکراین و روسیه می‌تواند بین ۸ تا ۱۳ میلیون نفر دیگر را در سال ۲۰۲۲ به جمع مبتلایان به کم غذایی^۱ (تأمین ناکافی کالری مورد نیاز) اضافه نماید.

مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا به سرعت متوجه شد که به اطلاعات و توصیه‌های سیاسی برای رسیدگی به این بحران جدید نیاز دارد و برای تأمین آن دست به کار شد. پیش از آغاز مناقشه نیز، چشم‌انداز نگران‌کننده برخی از کالاهای کشاورزی از طریق این مؤسسه اعلام شده بود و نخستین تحلیل در مورد اثرات بالقوه آن در ۲۴ فوریه، همان روز تهاجم منتشر گردید. با توجه به نیاز فوری به تجزیه و تحلیل مسائل، این مؤسسه یک سری وبلاگ جدید در مورد قیمت‌های بالای مواد غذایی و کود و جنگ در اوکراین راه‌اندازی نمود. این سری که توسط مجموعه‌ای از ردیاب‌ها و داشبوردهای آنلاین پشتیبانی می‌شد که امکان دسترسی به اطلاعات مبسوط را فراهم می‌کردند، انتشار سریع اطلاعات حیاتی را میسر نمود و به‌طور گسترده‌ای از طریق وبسایت این مؤسسه و مراودات آن با سیاست‌گذاران و رسانه‌ها به اشتراک گذاشته شد. حضور قدرتمند مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در سطح کشوری، بستری را برای پژوهشگران فراهم نمود تا به بینش‌های مهمی در مورد تأثیر این مناقشه بر کشورها و مناطق آسیب‌پذیر دست یابند. این پست‌های وبلاگی، تجزیه و تحلیل به‌موقع از جریان‌های تجاری، ردیابی قیمت‌های مواد غذایی و پاسخ‌های سیاسی و نتایج مدل‌سازی تأثیر این بحران بر کشورهای آسیب‌پذیر ارائه می‌نماید که به‌طور مفصل‌تر در یک سری از خلاصه نگاشت‌ها مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

^۱. undernourished

این کتاب، حاصل گردآوری این پست‌های وبلاگی است. این پست‌ها، مروری بر چگونگی پیشرفت این بحران، چگونگی واکنش جامعه بین‌المللی و کشورهای مختلف و تلاش آن‌ها برای تضمین امنیت غذایی و آنچه در مورد بهترین راه‌های تضمین امنیت غذایی پس از وارد آمدن یک شوک بزرگ به نظام‌های غذایی جهانی قابل یادگیری است، ارائه می‌دهند. این پست‌های وبلاگی هرکدام لحظه‌ای از زمان را منعکس می‌کنند - جنگ روسیه و اوکراین و پیامدهای جهانی آن همچنان در حال تحول است، به‌ویژه از زمانی که نخستین پست‌ها نوشته شدند؛ بنابراین، این پست‌ها، مجموعه‌ای واضح از «عکس‌های آنی یا اسنپ شات»^۱ هستند که می‌تواند به ما در درک و یادگیری از این بحران کمک نماید. تا لحظه نگارش این نوشتار، قیمت‌های بین‌المللی نسبت به بالاترین سطح پس از وقوع درگیری کاهش یافته‌اند، اما با ادامه بحران، نوسانات بیشتر تقریباً قطعی به نظر می‌رسد. علاوه بر این، عوامل گوناگونی به بدتر شدن تورم در سراسر جهان دامن زده‌اند. می‌بایست توجه نمود که اگرچه میزان کل عرضه غذا و کود ممکن است برای تأمین همه افراد جهان کافی باشد، مشکل اصلی مقرون به‌صرفگی مواد غذایی و نه دسترسی به آن، همچنان به قوت خود باقی خواهد ماند.

نقش روسیه و اوکراین در بازارهای جهانی

روسیه و اوکراین هر دو نقش کلیدی در بازارهای جهانی مواد غذایی دارند، بنابراین هرگونه اختلال در این منطقه با پیامدهای جهانی همراه خواهد بود. در دهه‌های اخیر، منطقه دریای سیاه به تأمین‌کننده عمده غلات، دانه‌های روغنی و روغن گیاهی تبدیل شده است. پیش از تهاجم، روسیه و اوکراین ۱۲ درصد از کل کالری مبادله شده در جهان و ۳۰ درصد از صادرات جهانی گندم و جو را به خود اختصاص می‌دادند. آن‌ها جزو پنج صادرکننده برتر جهانی گندم، جو، دانه آفتابگردان و ذرت بودند. علاوه بر این، اوکراین حدود نیمی از بازار جهانی روغن آفتابگردان را تأمین می‌کرد. بسیاری از کشورهای با درآمد کم و متوسط، به‌ویژه در خاورمیانه و شمال آفریقا، به‌شدت به واردات گندم، جو و ذرت از روسیه و اوکراین متکی هستند. اروپا و چین نیز واردکنندگان عمده محصولات خوراک دام اوکراین هستند. این کالاها به‌طور مستقیم (گندم، روغن‌های گیاهی) و به‌طور غیرمستقیم از طریق صنعت دامپروری (ذرت، جو، همچنین گندم و کنجاله آفتابگردان) نقش حیاتی در رژیم غذایی انسان دارند. اختلال در صادرات اوکراین به‌عنوان نتیجه مستقیم این مناقشه و اختلال در صادرات روسیه به‌عنوان نتیجه غیرمستقیم تحریم‌های

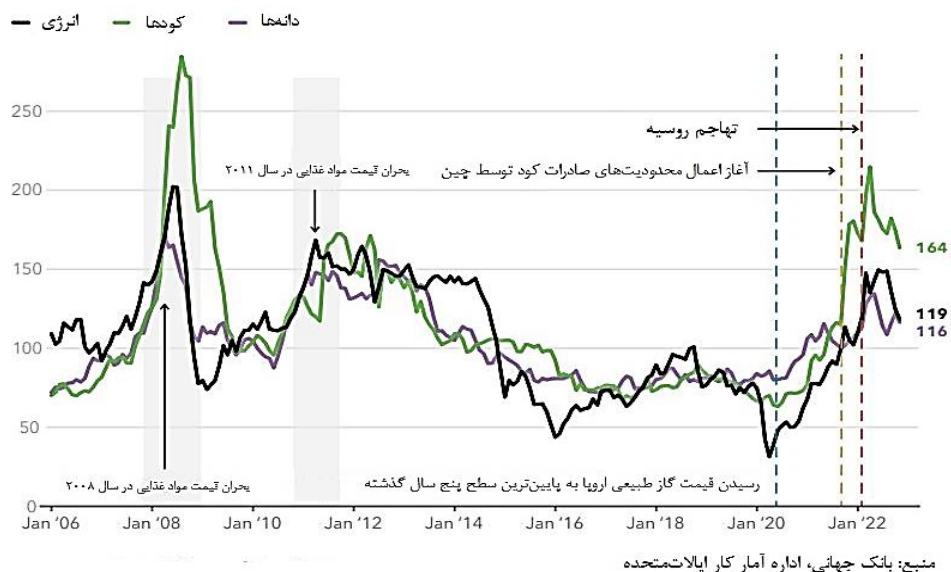
^۱. در تعریف کلی به عکس‌هایی اطلاق می‌گردد که توسط غیر حرفه‌ای‌ها و با دوربین‌های ساده، جهت ثبت اتفاقات ساده گرفته می‌شوند.
snapshots.

بین‌المللی و در پی آن افزایش قیمت جهانی مواد غذایی، تهدیدی برای امنیت غذایی و تغذیه بسیاری از کشورها محسوب می‌شود.

علاوه بر محصولات غذایی، نهاده‌های کلیدی نظام‌های غذایی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرند. روسیه منبع اصلی گاز طبیعی است و حدود ۴۰ درصد از واردات اتحادیه اروپا را تأمین می‌کرد. روسیه به همراه متحد خود بلاروس، صادرکننده مهم کودهای پتاس، فسفات و نیترژن (آمونیاک و اوره) است که گاز طبیعی، نهاده‌ای حیاتی برای تهیه آن‌ها است. اوکراین و بسیاری از کشورهای دیگر، از جمله بسیاری از کشورها در اروپا، جنوب صحرای آفریقا و آمریکای لاتین، به شدت به این منابع کودی وابسته‌اند. افزایش قیمت انرژی نه تنها هزینه تولید کود، بلکه هزینه فرآوری و حمل‌ونقل مواد غذایی را نیز افزایش می‌دهد. افزایش قیمت کود به افزایش قیمت مواد غذایی کمک می‌کند و به‌ویژه در کشورهایی که افزایش قیمت تولیدات با افزایش قیمت نهاده‌ها هم‌زمان نیست، کاهش سود و درآمد کشاورزان، کاهش مصرف کود و در نتیجه کاهش بهره‌وری را به دنبال خواهد داشت. این مشکلات برای کشاورزان خرده پایی که در حال حاضر نیز با شکست‌های مختلف بازار، به‌ویژه مشکلات دسترسی به منابع مالی روبه‌رو هستند، بزرگ‌تر می‌شود و خطر محرومیت کامل آن‌ها از دسترسی به نهاده‌های کشاورزی وجود دارد.

تأثیرات قیمتی این مناقشه

در اواخر سال ۲۰۲۱، قیمت مواد غذایی از جمله غلات عمده و روغن‌های گیاهی به بالاترین سطح خود در یک دهه رسید. افزایش قیمت‌ها ناشی از مسائل زنجیره تأمین مربوط به همه‌گیری کووید-۱۹، همچنین برداشت‌های ضعیف در آمریکای شمالی و جنوبی و مالزی و افزایش استفاده از این محصولات برای تهیه بیودیزل بود (شکل ۱). کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط، از جمله نه‌تنها واردکنندگان خالص مواد غذایی، بلکه کشورهای صادرکننده‌ای همچون برزیل نیز، در نتیجه این بحران‌های گوناگون، از پیش نیز با افزایش سو تغذیه در بین جمعیت خود روبه‌رو بودند.

شکل ۱: قیمت واقعی مواد غذایی، کود و انرژی (شاخص)

به دنبال حمله روسیه به اوکراین در ماه فوریه، قیمت‌ها و نوسانات قیمت کالاهای کشاورزی، سوخت و کود فوراً افزایش یافت. بین سال‌های ۲۰۱۹ تا مارس ۲۰۲۲، قیمت غلات ۴۸ درصد، قیمت سوخت ۸۶ درصد و قیمت کود ۳۵ درصد افزایش یافت. تا ژوئیه ۲۰۲۲، قیمت کالاهای کشاورزی تا حد زیادی به سطح فوریه ۲۰۲۲ بازگشته که برخلاف برخی پیش‌بینی‌ها اتفاق افتاده است. با این حال، این قیمت‌ها با در نظر گرفتن سوابق تاریخی، بالا هستند و قیمت مواد غذایی همچنان بالاتر از سطح قبل از کووید-۱۹ باقی می‌ماند، در حالی که تورم عمومی‌تر به شدت مصرف‌کنندگان و دولت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اختلال در صادرات اوکراین فشار مضاعفی بر سایر تنگناهای قابل توجه موجود بر بازارهای غلات و دانه‌های روغنی وارد نمود. از سال ۲۰۲۱، کمبود عرضه، تمام محصولات اصلی به جز برنج را تحت تأثیر قرار داد. لا نینا^۱ الگوهای آب و هوایی را در سراسر جهان تغییر داد که منجر به خشکسالی در مناطق مهم صادرکننده گندم، به‌ویژه آمریکای شمالی، همچنین در برزیل و پاراگوئه شد، جایی که محصول سویا را تحت تأثیر قرار داد و متعاقباً به کاهش تولید روغن سویا انجامید. در این شرایط موجودی این محصولات پایین بود و هرگونه شوک جدید باعث افزایش شدید و ناگهانی قیمت می‌شد.

^۱. La Niña

پاسخ‌های بین‌المللی - تحریم‌ها و سیاست‌های تجاری

جامعه بین‌المللی به این مناقشه با تحریم‌های اقتصادی و مالی علیه روسیه واکنش نشان داده و به تحریم‌هایی که پیش‌از این پس از الحاق کریمه در سال ۲۰۱۴ اعمال شده بود، افزوده است. این تحریم‌ها باهدف فشار اقتصادی و محدود کردن ظرفیت روسیه برای تأمین مالی جنگ وضع شده است و صادرات مواد غذایی و غالب کودها را که تنها ۵ درصد از درآمدهای صادراتی روسیه را تشکیل می‌دهند، معاف نموده است. بااین‌حال، تجارت محصولات کشاورزی و کودی به دلیل پیچیدگی و دامنه تحریم‌ها، بی‌میلی بسیاری از کشورها و شرکت‌ها به ریسک مشارکت و مالیات‌های صادراتی وضع شده توسط روسیه، دشوارتر و با کاهش مواجه شده است. صادرات گاز طبیعی روسیه به دلیل وابستگی اروپا و دیگر مناطق این کشور به واردات برای تولید انرژی و کود، با مشکل جدی‌تری مواجه شده است.

از آنجایی که اوکراین به‌عنوان یک صادرکننده مهم در عرضه غلات و سبذ نان بزرگ شناخته می‌شود، هدف مذاکرات، محافظت از صادرات این کشور بود. بااین‌حال محاصره بندرهای دریای سیاه اوکراین توسط روسیه، به‌علاوه مین‌های اوکراینی که برای جلوگیری از حمله روسیه جاگذاری شده بود، عملاً مانع از خروج کشتی‌های باری از این بندرها شد. توافقی بین روسیه و اوکراین که با میانجیگری ترکیه و سازمان ملل متحد در ژوئیه ۲۰۲۲ امضا شد، امکان صادرات از بندرهای این کشور، با اسکورت نیروهای اوکراین و خلاصی از این گلوگاه را فراهم نمود. بااین‌حال، عقب‌نشینی کوتاه‌مدت روسیه از این توافق در ماه اکتبر نشان داد که اوضاع تا چه حد شکننده است.

جامعه بین‌المللی نیز با حمایت مالی و اطلاعاتی از کشورهای آسیب‌پذیر به این مسئله پاسخ داده است که ازجمله می‌توان به ائتلاف جهانی برای امنیت غذایی به رهبری کشورهای جی هفت و گروه واکنش به بحران سازمان ملل متحد اشاره نمود. انتظار می‌رود حمایت مالی از بخش کشاورزی و امنیت غذایی در آسیب‌پذیرترین کشورها تا حدود ۱۲ میلیارد دلار افزایش یابد. اعضا این ائتلاف و گروه، متعهد به افزایش حمایت از نظام اطلاعات بازار کشاورزی کشورهای عضو گروه بیست شده‌اند که شفافیت بیشتری را در زمینه غذا، کشاورزی و به‌طور فزاینده‌ای بازار کود فراهم می‌کند و به محدود کردن اختلالات کمک می‌نماید. درواقع، اطلاعات صحیح و مستند در زمان بحران، کلید اصلی برای ایجاد اطمینان در بازارها و جلوگیری از سیاست‌گذاری‌های اشتباه است.

چندین کشور در تلاشی نافرجام برای حفظ امنیت غذایی ملی خود محدودیت‌هایی را بر صادرات کالاهای کلیدی اعمال کردند. ممنوعیت‌های صادراتی تصویب شده برای حفاظت از امنیت غذایی در دوران همه‌گیری کووید -۱۹ عموماً کوتاه‌مدت بودند، اما جنگ روسیه و اوکراین، تمایلی برای بازسازی آن‌ها به

وجود آورد. تا اواسط آوریل ۲۰۲۲، ۱۷ درصد از کل کالری‌های معامله‌شده تحت تأثیر تحریم‌های تجاری قرار گرفتند. تا دسامبر ۲۰۲۲، این سطح به ۳/۷ درصد کاهش یافته بود، اما متأسفانه، چنین تلاش‌هایی برای محافظت و مصون‌سازی بازارهای داخلی می‌تواند پیامدهای منفی برای آسیب‌پذیرترین افراد داشته باشد و به بحران جهانی قیمت مواد غذایی کمک کند. آن‌ها همچنین به کشاورزان محلی صدمه زدند، همان‌گونه که با اعتراضات و نگرانی‌های ایجادشده توسط کشاورزان خرده‌پا در هند در پی ممنوعیت صادرات گندم و در اندونزی در پی ممنوعیت صادرات روغن نخل مشاهده گردید.

تأثیرات بر کشورها

تأثیرات جنگ روسیه و اوکراین و نوسانات مربوط به قیمت مواد غذایی برحسب کشور و منطقه متفاوت است، چنان‌که واکنش‌های مناسب برای تضمین امنیت غذایی برای جمعیت آن‌ها نیز فرق می‌کند. منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (منا)^۱ به‌طور مستقیم تحت تأثیر این درگیری قرار گرفته است. منطقه منا بزرگ‌ترین واردکننده گندم روسیه و اوکراین، همچنین واردکننده عمده سایر غلات و روغن گیاهی از اوکراین است. به‌عنوان مثال، مصر یکی از مصرف‌کنندگان عمده گندم است و یارانه زیادی به مصرف‌کنندگان نان اختصاص می‌دهد. این کشور ۶۲ درصد از گندم خود را بیشتر از روسیه و اوکراین وارد می‌کند که آن را به بزرگ‌ترین واردکننده این محصول در جهان تبدیل می‌کند. برای کشورهای مانند مصر، راه‌حل کوتاه‌مدت، جایگزینی تأمین‌کنندگان جدید و تنظیم دوباره شبکه‌های ایمنی اجتماعی برای هدف قرار دادن بهتر نیازمندان و حمایت از مصرف سایر مواد غذایی است. در بلندمدت، چنین کشورهایی باید گزینه‌های گوناگونی را از جمله افزایش تولید داخلی پایدار از طریق سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و زیرساخت، کاهش مصرف گندم و افزایش تنوع غذایی (با بهره‌گیری از مزایای بالقوه رژیم‌های غذایی سالم‌تر) و هدف قرار دادن بهتر شبکه‌های ایمنی اجتماعی آن‌ها دنبال نمایند.

چندین کشور در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا با «بحران‌های چندگانه» ای مواجه هستند – که نه‌تنها بهبود اقتصادی کند و قیمت‌های بالای مواد غذایی در پی کووید ۱۹، بلکه جنگ طولانی‌مدت یا درگیری‌های داخلی، فروپاشی اقتصادی و چالش‌های اقلیمی طولانی‌مدت را در برمی‌گیرد. این موضوع در مورد یمن، سودان، لبنان و دیگر کشورهایی که بحران قیمت مواد غذایی و سوخت در آنجا، یک عامل تنش‌زای دیگر در وضعیت وخیم کنونی است، صدق می‌کند. در یمن، جایی که جنگ داخلی از سال ۲۰۱۵ ادامه دارد، اقتصاد رو به ویرانی رفته و فقر و سوءتغذیه فراگیر شده است. نیمی از مردم کمک غذایی

^۱. The Middle East and North Africa region (MENA)

دریافت می‌کنند و گندم و روغن گیاهی وارداتی منبع اصلی کالری هستند. برای این کشورها، افزایش کمک‌های بشردوستانه تنها راه‌حل کوتاه‌مدت است. حفاظت از واردات تجاری آن‌ها در برابر محدودیت‌های صادراتی نیز ضروری است. برای طولانی‌مدت نیز، حل تعارض و بازیابی اقتصاد کلان برای برقراری دوباره امنیت غذایی، امری حیاتی است.

تأثیرات غیرمستقیم این بحران در بسیاری از کشورهای آسیب‌پذیر به‌ویژه در جنوب صحرای آفریقا که نرخ فقر و سوء تغذیه در این منطقه عموماً در سطح بالایی قرار دارد و دولت‌ها ابزارهای محدودی برای مقابله با آن دارند، بسیار قابل‌توجه خواهد بود. درحالی‌که افزایش جهانی قیمت مواد غذایی ممکن است تأثیر منفی کمی بر منابع غذایی محلی مانند کاساوا داشته باشد، افزایش کلی قیمت مواد غذایی وارداتی و بسیاری از کالاهای مصرفی - ناشی از افزایش قیمت سوخت - به‌شدت مصرف‌کنندگان فقیر را تحت تأثیر قرار خواهد داد. برای مثال، در مالاوی، ذرت ۳۶ درصد از خرید غذا توسط فقرا را تشکیل می‌دهد، حتی اگر بسیاری از آن‌ها مقداری از ذرتی که می‌خورند را تولید کنند، هرگونه افزایش قیمت ذرت، موجب کاهش قدرت تغذیه‌ای آن‌ها خواهد شد. به همین ترتیب، افزایش قیمت کود باعث کاهش سود کشاورزان و محدود شدن مصرف کود و در نتیجه کاهش تولید و دسترسی به مواد غذایی می‌شود. پاسخ کوتاه‌مدت این کشورها نیازمند تقویت برنامه‌های شبکه ایمنی و خدمات ترویجی برای کمک به کشاورزان برای بهینه‌سازی مصرف کود است. راه‌حل‌های بلندمدت نیازمند سرمایه‌گذاری در تولید کشاورزی، از جمله تحقیق و توسعه و زیرساخت‌ها برای افزایش بهره‌وری پایدار و سازگاری با تغییرات اقلیمی است. درواقع، کاهش شوک‌های داخلی و خارجی به یک رویکرد متعادل نیاز دارد؛ اما هردوی این راه‌حل‌ها دولت‌ها را در یک مخمصه قرار می‌دهد - آن‌ها به استفاده از منابع مالی کمیاب نیاز دارند که احتمالاً منجر به فشار بیشتر بر ذخایر ارزی و افزایش بیشتر قیمت واردات خواهد شد.

کاری که مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا انجام داده است

در واکنش به این بحران، محققان این مؤسسه ابزارهای متعددی را هم برای تحلیل‌گران و هم برای سیاست‌گذاران توسعه و ارتقا دادند و نتایج مدل‌سازی و تجزیه و تحلیل‌های حاصله را در سطح جهانی و کشوری برای کشورهای آسیب‌پذیر در برابر اختلالات نظام غذایی تولید و منتشر کردند. پورتال امنیت غذایی این مؤسسه، دسترسی به چندین ابزار مفید را فراهم نموده است که از آن طریق می‌توان اطلاعات به‌روز نظام‌های غذایی را جمع‌آوری نمود. سامانه هشدار زودهنگام، تغییرپذیری بیش‌ازحد قیمت مواد غذایی، دوره‌های تغییرپذیری بیش‌ازحد قیمت را برای محصولات عمده کشاورزی شناسایی می‌کند و

به صورت روزانه به روز می شود. سامانه ردیابی نوسانات قیمت مواد غذایی به عنوان یک «دماسنج» در بازارهای جهانی مواد غذایی، همچنین یک هشدار زودهنگام مهم برای بحران های بالقوه عمل می کند. سامانه داشبورد کود، اطلاعات چندین ساله مربوط به قیمت و تجارت کود را فراهم می کند و سامانه ردیاب محدودیت های صادرات مواد غذایی و کود، داده های در دسترس عموم را در مورد محدودیت های مؤثر بر تجارت در بازارهای عمده مواد غذایی و کود ارائه می نماید.

پژوهشگران مؤسسه بین المللی تحقیقات سیاست گذاری غذا برای پیش بینی تأثیرات احتمالی این بحران از مدل اقتصادی تحلیل سیاست و سرمایه گذاری روستایی (RIAPA)^۱ برای برآورد اثرات شوک های قیمت مواد غذایی، سوخت و کود برای طیف وسیعی از کشورهای آسیا، آفریقا و خاورمیانه استفاده کردند. با استفاده از پارامترهای خاص هر کشور، این شبیه سازی ها اثرات متنوع این بحران بر تولید ناخالص داخلی، اشتغال، تولید، مصرف خانوار، نابرابری، فقر و کیفیت رژیم غذایی را بررسی می کند که به عنوان مبنایی برای توصیه های سیاستی در قالب خلاصه سیاستی عمل می کند.

این مؤسسه همچنین میزبانی یک سری سمینار سیاستی در مورد روند قیمت مواد غذایی و کود را بر عهده دارد که هدف آن جمع آوری کارشناسان و بحث و تبادل نظر در زمینه تأثیرات بالقوه افزایش قیمت ها و پاسخ های سیاستی بر امنیت غذایی و تغذیه جهانی است.

درس های برگرفته از این بحران

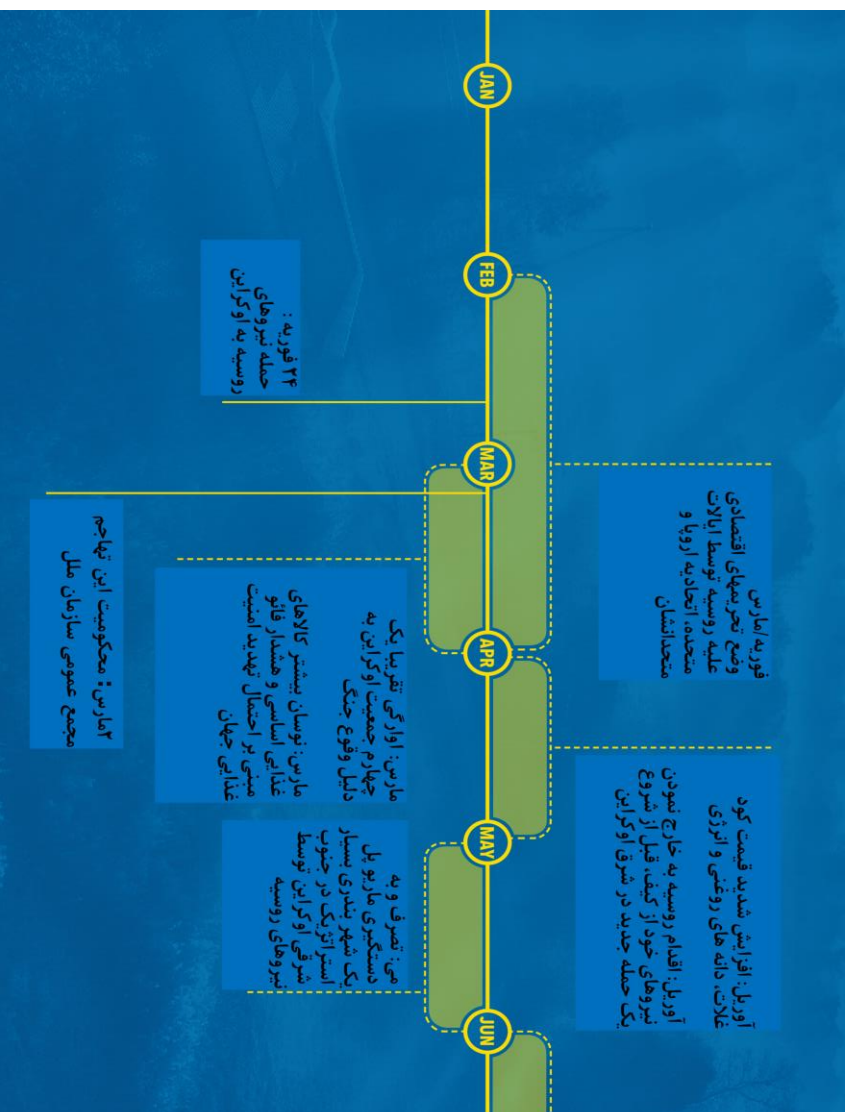
بحران هایی از این دست ریشه در شوک های متعدد یا فشارهای طولانی مدت دارند. - در این مورد، بهبودی آهسته اقتصاد پس از همه گیری جهانی کووید ۱۹، درگیری ها و بلایای مرتبط با اقلیم - به ویژه با پیشرفت تغییرات اقلیمی - به طور فزاینده ای فراگیر می شوند. این بحران ها نه تنها با همدیگر همپوشانی دارند بلکه تأثیرات مخرب بر تولید و بازار مواد غذایی را تقویت می کنند. چنین شرایط پیچیده ای احتمالاً افزایش تعداد افراد دچار ناامنی غذایی و سو تغذیه را به دنبال خواهد شد، زندگی کشاورزان را مختل خواهد کرد و اثرات طولانی مدتی بر رفاه جمعیت بر جای خواهد نهاد. برای مثال، تأثیرات هم زمانی خشکسالی و جنگ بر ناامنی غذایی در بسیاری از نقاط جهان مشهود است.

تجربه ما از بحران کنونی قیمت مواد غذایی، چندین درس سیاست گذاری کلیدی را ارائه می دهد که در پست های وبلاگی که در ادامه می آید، شرح داده می شوند. مهم ترین این درس ها، نقش حیاتی تجارت در تضمین امنیت غذایی است. باز نگه داشتن بازارها برای تجارت مواد غذایی و کودها - و تعداد بیشتر

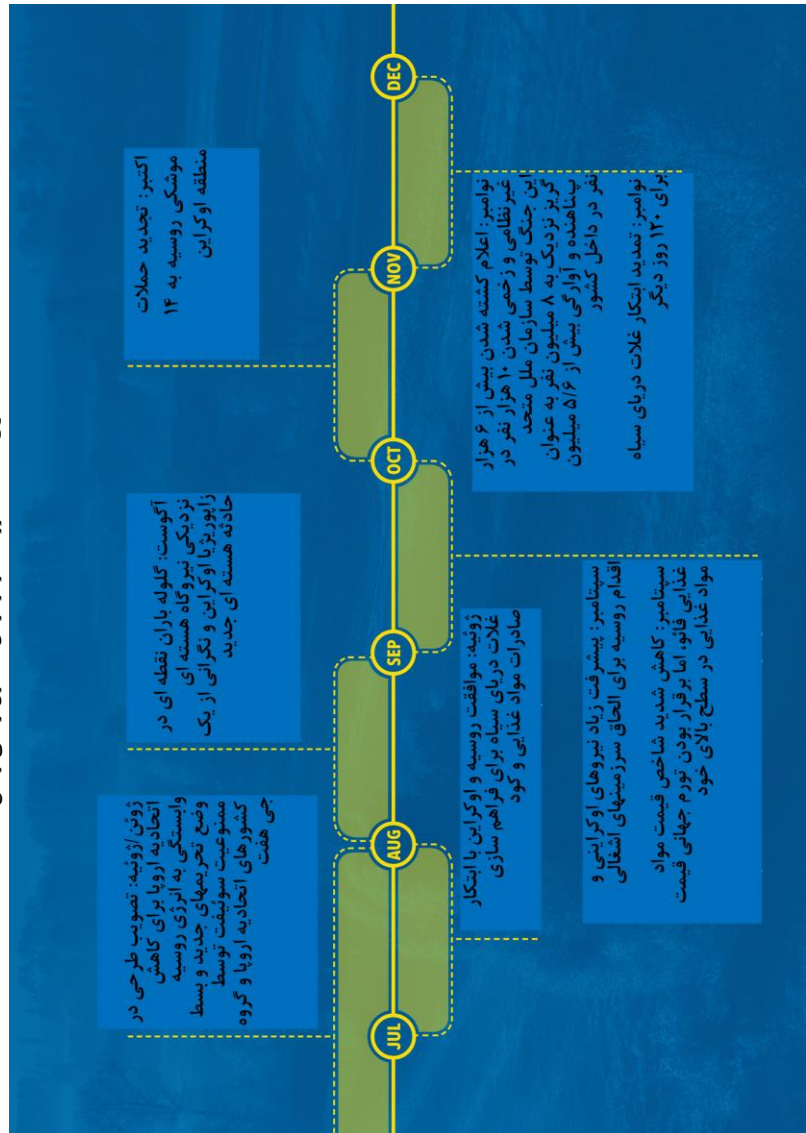
¹. The Rural Investment and Policy Analysis

تولیدکنندگان و بازارها - می‌تواند نوسانات قیمت را کاهش دهد و به اطمینان از تحویل مواد غذایی درجایی که نیاز است کمک کند. عرضه غلات و روغن گیاهی نیز می‌تواند در کوتاه‌مدت با تعلیق تعهدات استفاده از سوخت زیستی و پرهیز از اختصاص زمین به مواردی غیر از تولید مواد غذایی و خوراک دام افزایش یابد. در میان‌مدت، کشورها می‌توانند برای تولید پایدار مواد غذایی سرمایه‌گذاری خود را افزایش دهند. به موازات توسعه نظام‌های کشاورزی انعطاف‌پذیر و رقابتی، کشورهای واردکننده مواد غذایی می‌توانند به شرکای تجاری بیشتری دسترسی داشته باشند و از تعداد بیشتری از کشورها مواد غذایی وارد کنند. تولید کود در کوتاه‌مدت به راحتی افزایش نمی‌یابد، اما باید تلاش‌هایی برای اطمینان از افزایش کارایی و بهره‌ورانه مصرف کود، همچنین راه‌حل‌های نوآورانه تغذیه گیاه دنبال شود. در نهایت، کمک‌های بشردوستانه برای نیازمندان و حمایت‌های اجتماعی هدفمند، از طریق انتقال غذا یا پول نقد، می‌تواند از گرسنگی و سوءتغذیه و اثرات مخرب درازمدت بحران جهانی غذا جلوگیری کند؛ اما این اقدامات نباید مانع تلاش برای دستیابی به اهداف توسعه بلندمدت و ایجاد انعطاف‌پذیری در برابر شوک‌های آینده شود.

جدول ۱: جنگ روسیہ و اوکراین: جدول زمانی وقایع ۲۰۲۲

ادامه جدول ۱: جنگ روسیه و اوکراین: جدول زمانی وقایع ۲۰۲۲

بخش اول
یک درگیری با پیامدهای جهانی

۱. حمله روسیه به اوکراین چه تأثیری بر امنیت غذایی جهان خواهد داشت؟

جوزف گلابر و دیوید لایبورد

نخست در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ منتشر شد.

بحران رو به گسترش اوکراین بازارهای کالا را به هم ریخته است و امنیت غذایی جهانی را تهدید می کند. از قبل نیز، افزایش قیمت مواد غذایی به دلیل پیامدهای ادامه دار همه گیری کووید-۱۹ و سایر عوامل اتفاق افتاده بود. برداشت ضعیف در آمریکای جنوبی، تقاضای قوی جهانی و مشکلات زنجیره تأمین، موجودی غلات و دانه های روغنی را کاهش داده و قیمت ها را به بالاترین سطح خود از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۳ رسانده است. قیمت های روغن گیاهی نیز در سطح بی سابقه ای بوده است که بازتابی از فصل کوتاه برداشت سویا در آمریکای جنوبی، کاهش عرضه روغن نخل به دلیل مشکلات برداشت در مالزی و افزایش شدید استفاده از روغن نخل و سویا برای تولید بیودیزل است. قیمت نهاده های کلیدی با مصرف انرژی بالا مانند سوخت، کود و آفت کش ها نیز در سطوحی نزدیک به رکورد قرار داشته است.

تهاجم روسیه به اوکراین بازارهای جهانی را بیشتر مختل خواهد کرد؛ پیامدهای منفی برای عرضه جهانی غلات در کوتاه مدت خواهد داشت؛ و با ایجاد اختلال در بازارهای گاز طبیعی و کود، تأثیرات منفی برای تولیدکنندگان با ورود به فصل کاشت جدید برجای خواهد نهاد. این امر می تواند تورم قیمت مواد غذایی را که پیش از آن نیز بالا بود، افزایش دهد و پیامدهای جدی برای کشورهای واردکننده خالص مواد غذایی با درآمد پایین داشته باشد که بسیاری از آن ها در مواجهه با اختلالات همه گیر در چند سال گذشته شاهد افزایش نرخ سوء تغذیه بوده اند.

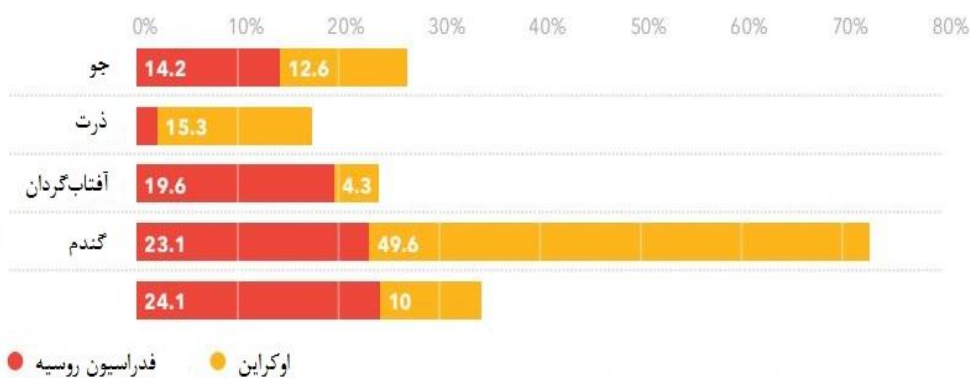
در این پست، بررسی پیامدهای جهانی این بحران مورد بررسی قرار می گیرد؛ با این حال، تأثیرات مستقیم این جنگ بر جمعیت های محلی نباید مورد غفلت قرار گیرد. عملیات نظامی می تواند به آواره شدن ۷/۵ تا ۵ میلیون نفر در اوکراین منجر شود و یک بحران غذایی تمام عیار را به دنبال داشته باشد. همان گونه که در گزارش های مربوط به وضعیت امنیت غذایی و تغذیه و گزارش جهانی درباره بحران غذایی مورد اشاره قرار گرفته است، درگیری ها همچنان عامل اصلی ناامنی غذایی در جهان به شمار می روند.

نقش رو به رشد دریای سیاه در امنیت غذایی جهانی

طی ۳۰ سال گذشته، منطقه دریای سیاه به عنوان یک تأمین کننده مهم جهانی غلات و دانه های روغنی، از جمله روغن های گیاهی عمل کرده است (شکل ۱-۱). در اوایل دهه ۱۹۹۰، پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سابق، این منطقه وارد کننده خالص غلات بود. امروزه، صادرات روسیه و اوکراین حدود ۱۲ درصد از کل کالری مبادله شده در جهان را تشکیل می دهد و این دو کشور جزو پنج صادر کننده برتر جهانی برای بسیاری از غلات و دانه های روغنی مهم از جمله گندم، جو، دانه آفتابگردان و ذرت هستند. اوکراین همچنین منبع مهم روغن آفتابگردان است و حدود ۵۰ درصد از بازار جهانی را تأمین می کند. بسیاری از کشورها، وابستگی زیادی به واردات این محصولات از اوکراین و روسیه دارند. شمال آفریقا و خاورمیانه (منا) بیش از ۵۰ درصد غلات مورد نیاز خود و بخش زیادی از گندم و جو مورد نیاز خود را از اوکراین و روسیه وارد می کند. اوکراین تأمین کننده مهم ذرت برای اتحادیه اروپا و چین، همچنین چندین بازار شمال آفریقا از جمله مصر و لیبی است.

تأثیرات احتمالی کوتاه مدت

این بحران احتمالاً تأثیر فوری بر صادرات غلات از اوکراین و روسیه خواهد داشت. اکثریت محصولات گندم و جو در تابستان برداشت و در پاییز صادر می شود. تا ماه فوریه، اکثریت صادرات گندم، جو و دانه آفتابگردان تا حد زیادی به انجام می رسد. حجم صادرات ذرت اوکراین معمولاً از بهار تا اوایل تابستان همچنان سنگین است و اکثریت غله صادراتی این کشور از بندر *ودسا* و سایر بندرهای غربی در دریای سیاه و دور از مناطق اشغالی شرقی، از کشور خارج می شوند، اما با توجه به آخرین اقدامات نظامی روسیه، احتمال بیشتری برای بروز اختلال در صادرات وجود دارد. عملیات نظامی می تواند پیامدهای کوتاه مدت و بلندمدتی برای ظرفیت انتقال محصولات کشاورزی اوکراین به داخل و خارج از مرزهای این کشور داشته باشد. به ویژه اگر تأسیسات بندری و ریلی به دلیل عملیات های زمینی و هوایی یا حملات سایبری که زیرساخت های مختلف و مدیریت آنها را هدف قرار می دهند آسیب ببینند.

توجه: تجارت درون اتحادیه اروپا در محاسبات در نظر گرفته نشده است.

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

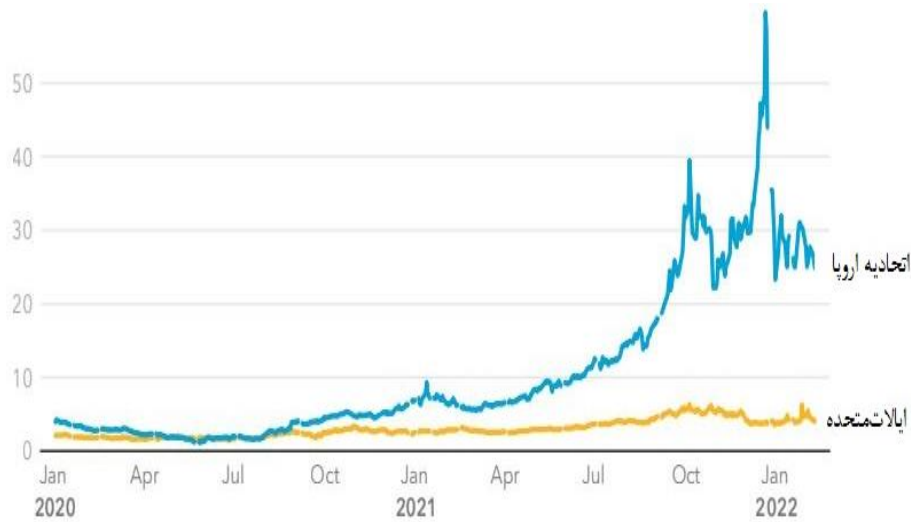
شکل ۱-۱: سهم اوکراین و روسیه از تجارت جهانی، ۲۰۲۰-۲۰۱۸

با نگاهی به محصولات سال ۲۰۲۲، استان‌های لوهانسک و دونتسک حدود ۵ درصد از تولید جو اوکراین، ۸ درصد از تولید گندم، ۹ درصد از تولید دانه آفتابگردان و سهم ناچیزی از تولید ذرت را به خود اختصاص داده‌اند. مناطق اشغالی لوهانسک و دونتسک در شرقی‌ترین بخش‌های خود، با روسیه هم‌مرز هستند. با این حال، تعداد زیادی از مناطق تولید اوکراین در سایر بخش‌های این کشور قرار دارد که مستقیماً با روسیه و بلاروس هم‌مرز هستند و نیروهای روسی در آنجا استقرار یافته‌اند. بین ۲۵ تا ۳۰ درصد تولید ذرت و دانه آفتابگردان، ۱۰ تا ۱۵ درصد تولید جو و ۲۰ تا ۲۵ درصد تولید گندم در چنین مناطقی صورت می‌گیرد. جو بهاره در ماه مارس کاشته می‌شود، در حالی که کاشت ذرت معمولاً در ماه آوریل آغاز می‌شود. گندم زمستانه معمولاً تا سپتامبر کاشت نمی‌گردد.

اثرات طولانی‌مدت: تأثیرات روی نهاده‌های کود و انرژی

حمله روسیه به اوکراین احتمالاً موجب اقدامات متقابل اتحادیه اروپا، آمریکا و دیگر کشورها خواهد شد که می‌تواند تأثیرات زیادی بر صادرات گاز طبیعی و کود شیمیایی روسیه داشته باشد. صادرات گاز طبیعی روسیه حدود ۲۰ درصد از تجارت جهانی را تشکیل می‌دهد و روسیه حدود ۴۰ درصد از واردات فعلی اتحادیه اروپا را تأمین می‌کند. تحریم‌ها می‌تواند به توقف صادرات این نهاده منجر شود و قیمت گاز طبیعی را حتی به سطوح بالاتری سوق دهد (شکل ۲-۱). در حالی که واردکنندگان اروپایی می‌توانند به

تأمین کنندگان دیگری مانند ایالات متحده روی آورند. مسائل لجستیکی - صادرات گاز طبیعی مایع آمریکا - هزینه‌ها را افزایش می‌دهد و این نوع تأمین حداقل در کوتاه‌مدت کمک چندانی نخواهد کرد. گاز طبیعی همچنین یک ماده اولیه مهم برای تولید کودهای نیتروژنی مانند آمونیاک و اوره است. تأثیر بر قیمت کود با این واقعیت که روسیه تأمین‌کننده مهم کود نیتروژنی و پتاس است، تشدید خواهد شد. روسیه ۱۵ درصد از تجارت جهانی کودهای نیتروژن دار و ۱۷ درصد از صادرات جهانی کود پتاس را به خود اختصاص داده است. بلاروس، متحد روسیه و زمینه‌ساز تهاجم کنونی و هدف برخی تحریم‌های بین‌المللی، ۱۶ درصد مابقی از سهم بازار جهانی صادرات پتاس را به خود اختصاص داده است. وابستگی برخی کشورها، از جمله اوکراین، به عرضه این نهاده‌ها از این دو کشور بسیار شدید است (۶۰ درصد یا بیشتر، به شکل ۱-۳ مراجعه کنید).

توجه: قیمت گاز طبیعی ایالات متحده، بر اساس قرارداد ماه آتی. قیمت گاز طبیعی اروپا بر اساس تسهیلات انتقال عنوان هلندی

شکل ۱-۲: تحولات قیمتی گاز طبیعی اروپا و ایالات متحده، دلار آمریکا در هر MMBTu

بازار جهانی کود از قیمت‌های بی‌سابقه این نهاده دچار سردرگمی شده است. کمبود بیشتر، پیامدهای جهانی به دنبال خواهد داشت؛ به‌ویژه در کشورهای درحال توسعه که اثرات قیمت می‌تواند به‌طور قابل توجهی مصرف کود را کاهش دهد و منجر به برداشت محلی ضعیف در زمان کاهش ذخایر جهانی و رکورد قیمت‌های جهانی شود.

نتیجه‌گیری: مراحل بعدی احتمالی

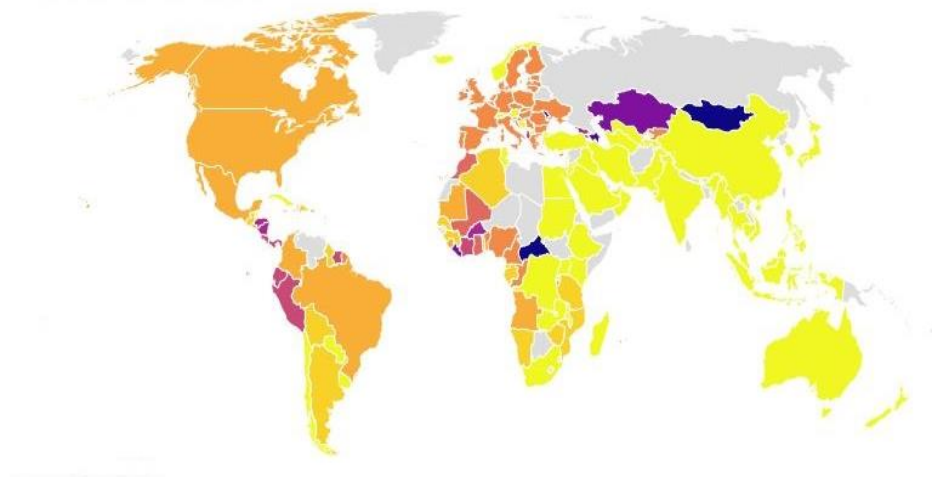
حمله روسیه به اوکراین خطرات جدی برای امنیت غذایی جهانی ایجاد می‌کند که نیازمند واکنش‌های مختلفی از سوی دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی خواهد بود. این وضعیت بسیار بی‌ثبات است و عدم قطعیت قابل توجهی را وارد بازار جهانی می‌نماید که در حال حاضر نیز در تنگنا قرار دارد. نگرانی فعلی، آسیب‌پذیری کشورهای واردکننده خالص مواد غذایی است که برای تأمین منابع مورد نیاز خود به‌شدت به اوکراین وابسته هستند - مانند کشورهای در معرض خطر در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا. واکنش جهانی به وضعیت اوکراین باید به شدت با لحاظ بعد امنیت غذایی جهان صورت گیرد و اطمینان حاصل شود که هرگونه تحریم اعمال شده علیه روسیه بر طرف‌های ثالث متکی بر صادرات روسیه تأثیرگذار نخواهد بود. تا جایی که امکان دارد، باید شرایطی فراهم شود که صادرات مواد غذایی و کود بدون هیچ‌گونه مانعی به روند خود ادامه دهد؛ در غیر این صورت، بسته‌های حمایتی و کاهنده اثرات این تحریم‌ها باید در اختیار کشورهای ثالث آسیب‌دیده قرار گیرد. اعمال تحریم‌ها بر این بخش‌ها تنها کمبود جهانی را تشدید خواهد کرد و بیشتر جمعیت‌هایی را که در حال حاضر نیز دچار ناامنی غذایی هستند مورد تحریم قرار خواهد داد.

با افزایش سرسام‌آور قیمت محصولات کشاورزی، این خطر وجود دارد که برخی کشورها با محدود کردن صادرات به دنبال بستن دست و پای تولیدکنندگان داخلی باشند. از چنین اقداماتی می‌بایست اجتناب نمود. این سیاست‌های «همسایهات را فقیر کن»^۱ می‌تواند اثرات مضر بر کشورهای واردکننده، به‌ویژه آسیب‌پذیرترین کشورها داشته باشد، همچنان که طی سال‌های ۲۰۰۸/۲۰۰۷ و ۲۰۱۰/۲۰۱۱ مشاهده شده است. در چنین شرایطی، هم تحریم‌هایی که هدفشان اجرای قوانین بین‌المللی است و هم محدودیت‌های صادراتی که برای حمایت از مصرف‌کنندگان داخلی وضع می‌شود، می‌بایست در جهت حفاظت از امنیت غذایی جهان طراحی شوند و پیامد آن برای اشخاص ثالث به‌دقت ارزیابی شود.

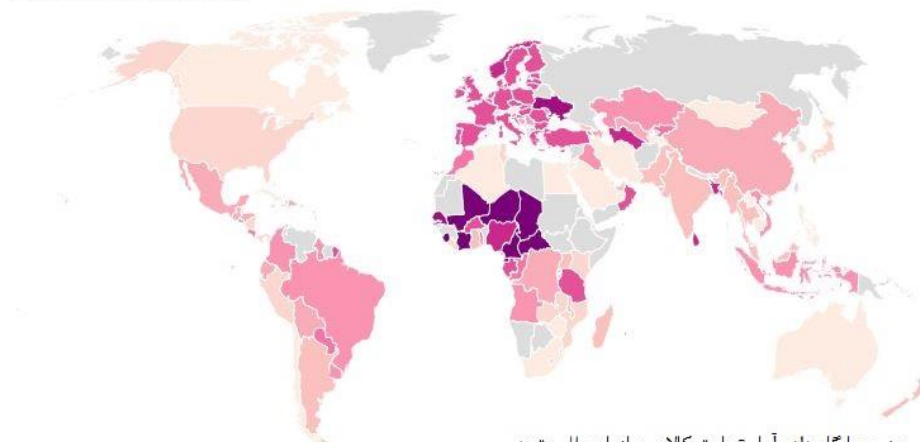
^۱. در علم اقتصاد همسایهات را فقیر کن، انگلیسی (Beggar thy neighbour): یک استراتژی یا سیاست اقتصادی است که در آن یک کشور تلاش می‌کند برای حل مشکلات اقتصادی خود، اقتصاد کشورهای دیگر را تضعیف کند.

درنهایت، وابستگی بسیاری از کشورهای جهان به محصولات انرژی روسیه، مسئله‌ای است که ماشه مذاکرات سیاسی را خواهد کشید. احتمال به افزایش درخواست‌ها برای حکمرانی انرژی و روی‌آوری به تنوع تأمین‌کنندگان خواهد انجامید؛ باین‌حال، به سیاست‌هایی که خواستار افزایش تولید سوخت‌های زیستی هستند، باید به دیده شک و تردید نگاه کرد. تغییر جهت مصرف فعلی محصولات غذایی (ذرت، گندم، دانه‌های روغنی) به مصارف غیر غذایی در سراسر جهان، از اتحادیه اروپا تا اندونزی، در حال حاضر تنش‌های قابل‌توجهی را در بازارهای مواد غذایی و کود ایجاد کرده است؛ بنابراین، اتخاذ یک رویکرد جامع در زمینه امنیت غذایی و انرژی، امری ضروری و حیاتی است تا اطمینان حاصل شود که پیامدهای غذایی و تغذیه‌ای همچنان در اولویت مسائل مورد توجه قرار دارد.

الف- درصد واردات کود نیتروژن دار

ب- درصد واردات کود پتاسیم دار

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۱-۳: وابستگی کشورها به کودهای نیتروژنی و پتاسیمی صادراتی از بلاروس و فدراسیون روسیه، ۲۰۱۸-۲۰۲۰

به روزرسانی

قیمت محصولات کشاورزی پس از اوج‌گیری در ماه مه ۲۰۲۲، عموماً به سطح پیش از جنگ بازگشته و نوسانات قیمت نیز با کاهش مواجه شده است. درحالی‌که برخی ممکن است به این نتیجه برسند که بحران جهانی غذا پایان یافته است، نگرانی‌ها همچنان به قوت خود باقی است. باوجود بازگشایی نسبی دریای سیاه برای کشتیرانی، قرارداد منعقدشده بین روسیه و اوکراین همچنان در موضع ضعف قرار دارد. درواقع، تهدید روسیه به خروج از این توافق در اواخر اکتبر، قیمت جهانی گندم را بیش از ۵ درصد افزایش داد. قرارداد فعلی تا مارس ۲۰۲۳ برقرار است و بازارها مذاکرات بین طرفین را با دقت بسیار زیر نظر دارند. در این میان، تخمین زده می‌شود که کاشت گندم پاییزه در اوکراین بیش از ۳۰ درصد کاهش داشته باشد که بازتابی از تأثیر جنگ، هزینه‌های بالاتر نهاده‌ها و کاهش قیمت‌های داخلی به دلیل هزینه‌های بالای حمل‌ولات و دانه‌های روغنی به بازار است.

نتیجه این‌که تأثیر جنگ بر محصولات زراعی جهان در سال ۲۰۲۳ دوباره احساس خواهد شد. پیش‌بینی‌های وزارت کشاورزی ایالات‌متحده و سایرین نشان می‌دهد که ذخایر نهایی تا پایان امسال با محدودیت مواجه خواهد شد مگر این‌که باز تجدید شوند. تخمین زده می‌شود که محصولات گندم و سویا در آرژانتین به دلیل خشکسالی کاهش یابد؛ و باوجود رکورد برداشت در استرالیا، باران‌های شدید در جنوب شرقی ممکن است بر کیفیت این محصول تأثیر بگذارد. همچنین طی شش ماه گذشته قیمت برنج مقداری افزایش داشته است که نشان‌دهنده هزینه‌های بالاتر نهاده‌ها (و حاشیه سود کم‌تر) است؛ اما نگرانی واقعی خود جنگ است. تا زمانی که جنگ ادامه داشته باشد، کشاورزی اوکراین (که ۶ درصد از صادرات جهانی کشاورزی را بر اساس کالری تشکیل می‌دهد) در سطح محدودی به فعالیت خود ادامه خواهد داد. این کسری صادرات باید در جای دیگری جبران شود وگرنه هزینه‌های بالای مواد غذایی به قوت خود باقی خواهد ماند.

۲. یک بحران غذایی حتی پیش از جنگ اوکراین نیز در حال شکل‌گیری بود - با این وجود، برداشتن این سه گام می‌تواند به آسیب‌پذیرترین افراد کمک کند. درک هدی و کاله هیروونن

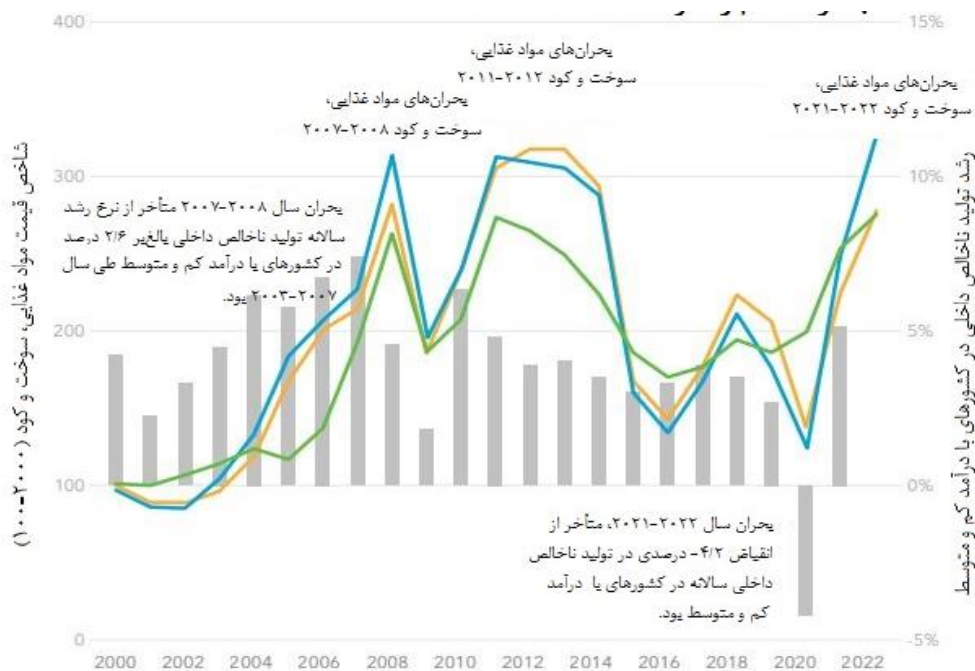
نخست توسط مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در ۲۵ مارس ۲۰۲۲ منتشر شد.

تهاجم روسیه به اوکراین منجر به اختلال در دو صادرکننده غلات، به دلیل تحریم یا جنگ، شده است. این بدان معناست که سال ۲۰۲۲ سال بسیار دشواری برای نظام جهانی غذا خواهد بود. با این حال نگرانی‌هایی وجود داشت که این نظام به‌مانند سال ۲۰۰۷ در حال ترک برداشتن است. در آن زمان، افزایش شدید قیمت مواد غذایی ناشی از افزایش قیمت نفت، تقاضای انفجاری برای سوخت‌های زیستی مبتنی بر ذرت، هزینه‌های بالای حمل‌ونقل، گمانه‌زنی‌های بازار مالی، میزان کم ذخایر غلات، اختلالات شدید جوی در برخی از کشورهای عمده تولیدکننده غلات و فهرستی از سیاست‌های تجاری تنش‌زا وجود داشت که به شوک‌های بیشتری می‌انجامید و شرایط را بدتر می‌کرد. مدیرکل برنامه جهانی غذا آن را یک «طوفان تمام‌عیار» توصیف کرد. قیمت‌ها پیش از سرگیری کاهش تدریجی، دوباره در سال ۲۰۱۷/۱۲ با افزایش شدید و ناگهانی مواجه شد. با نگاهی به رویدادهای گذشته، آن طوفان‌ها اکنون در مقایسه با آنچه در سال ۲۰۲۲ با آن روبرو هستیم، ممکن است طبیعی به نظر برسند. حتی پیش از وقوع این بحران نیز، هزینه‌های مواد غذایی، کود، نفت و حمل‌ونقل به‌شدت در حال افزایش بود. شاخص قیمت غلات فائو نشان می‌دهد که قیمت‌ها در سال ۲۰۲۱ به سطح سال ۲۰۰۸ رسیده است و از زمان تهاجم، حالت انفجاری به خود گرفته است. بین سال‌های ۲۰۱۹ تا مارس ۲۰۲۲، قیمت غلات ۴۸ درصد، قیمت سوخت ۸۶ درصد و قیمت کود ۳۵ درصد افزایش یافته است (شکل ۱-۴). در اینجا سه عامل وجود دارد که تصور بر این است وضعیت سال ۲۰۲۲ را بسیار بدتر می‌کند و سه اقدامی که می‌تواند به جلوگیری از فروپاشی نظام جهانی تأمین مواد غذایی کمک کند.

فقر هنوز در حال بهبودی از بحران کووید ۱۹ هستند

با نگاهی به اوایل سال ۲۰۰۸، مشاهده می‌شود که هم کشورهای توسعه‌یافته و هم کشورهای در حال توسعه پس از چند دهه رکود، دوره‌ی سابقه‌ای از رشد سریع اقتصادی و کاهش فقر را تجربه کرده‌اند. بحران مالی جهانی ۲۰۰۷-۲۰۰۸ تنها برای مدت کوتاهی رشد اقتصادی را در کشورهای در حال توسعه متوقف کرد. بعد از آن، بسیاری از دولت‌ها و مؤسسات بین‌المللی نیاز به سرمایه‌گذاری دوباره در بخش کشاورزی را به رسمیت شناختند و منابعی برای تأمین مالی این سرمایه‌گذاری‌ها پیدا نمودند. با این وجود، سریعاً سال ۲۰۲۲ فرار رسیده است در حالی که جهان هنوز از پیامدهای همه‌گیری کووید ۱۹، بدترین بحران اقتصادی از زمان جنگ جهانی دوم، رهایی نیافته است. هیچ برآورد کاملاً دقیقی از تأثیر کووید ۱۹ بر فقر جهانی وجود ندارد، اما بانک جهانی تخمین زده است که در سال ۲۰۲۰، ۹۷ میلیون نفر دیگر به ورطه فقر سوق داده شده‌اند.

بررسی‌های خانگی و مدل‌های اقتصادی بارها حکایت از این دارد که این همه‌گیری، شدیدترین تأثیر اقتصادی را بر فقرای شهری بر جای گذاشته، در حالی که بخش کشاورزی و اقتصاد روستایی به‌طور قابل‌توجهی در برابر قرنطینه‌ها و سایر شوک‌های ناشی از تقاضا همچنان انعطاف‌پذیری نشان داده است. قیمت‌های بالاتر مواد غذایی حتی ممکن است بر کاهش فقر در مناطق روستایی تأثیرگذار بوده باشد؛ اما فقرای شهری بازنده‌ی این وضعیت هستند و پس از دو سال اختلال و سردرگمی، دوباره به‌شدت تحت تأثیر تورم قیمت مواد غذایی قرار گرفتند.

منبع: فائو، صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی

شکل ۴-۱: قیمت مواد غذایی، سوخت و کود در مقایسه با رشد تولید ناخالص داخلی با درآمد کم و متوسط، ۲۰۰۰-۲۰۲۲

دولت‌های فاقد پول نقد، فضای کمی برای مانور دارند

هم اقتصادهای توسعه‌یافته و هم اقتصادهای درحال توسعه امروز ضعیف‌تر از سال ۲۰۰۸ هستند. به اعتبار گزارش‌های آن‌ها، دولت‌های کشورهای درحال توسعه حمایت بی‌سابقه‌ای از خانوارها و کسب‌وکارها و نوآوری‌های دیجیتال برای دسترسی به فقرا در طول همه‌گیری فراهم کردند.

نتیجه این شد که بسیاری از این اقتصادها با بار بدهی بزرگ نسبت به درآمد ملی، همچنین کسری رو به رشد، نرخ ارز ضعیف، چشم‌انداز رشد اقتصادی کوتاه‌مدت نامشخص و سرمایه‌گذاران خارجی و شرکای توسعه‌ای که خود نیز کمبود نقدینگی دارند، مواجه هستند.

آفریقا بدون شک یکی از آسیب‌پذیرترین این مناطق است. آفریقای شمالی یک واردکننده خالص بزرگ گندم است که عمده آن از روسیه و اوکراین تأمین می‌شود، بنابراین با بحران غذایی شدیدی مواجه

است. جمعیت جنوب صحرای آفریقا عمدتاً روستایی‌اند، اما جمعیت رو به رشد شهری آن نسبتاً فقیر هستند و احتمال بیشتری دارد که به مصرف غلات وارداتی وابسته باشند.

کشاورزان در بسیاری از نقاط آفریقا به دلیل مشکلات حمل‌ونقل و ارزش خارجی در تقلای دسترسی به کود، حتی با قیمت‌های تورمی هستند. با هزینه‌های گزاف، سودی برای کشاورزان باقی نمی‌ماند. به این ترتیب، انگیزه کشاورزان برای افزایش تولید کاهش می‌یابد و از منافع‌های برخاسته از قیمت‌های بالاتر مواد غذایی بر کاهش فقر روستایی کاسته می‌شود.

کشورهایی که از قبل با درگیری‌ها و تغییرات اقلیمی مواجه بودند در این زمینه بسیار و به‌طور ویژه‌ای آسیب‌پذیر هستند. یمن جنگ‌زده به شدت به غلات وارداتی وابسته است. شمال اتیوپی یکی از فقیرترین مناطق روی زمین است که با درگیری‌های مداوم و بحران انسانی روبرو است. طوفان‌ها و گردبادهای استوایی، ماداگاسکار را در ماه‌های ژانویه و فوریه به شدت درنوردید و به فروپاشی نظام غذایی این کشور انجامید.

در افغانستان، نرخ مرگ‌ومیر کودکان به دلیل فروپاشی اقتصاد و خدمات بهداشتی پایه، در حال بالا رفتن است. تولید ناخالص داخلی میانمار پس از کودتای نظامی در فوریه ۲۰۲۱ به میزان ۱۸ درصد کاهش یافت و قیمت مواد غذایی از آن زمان تاکنون ۱۹ درصد افزایش داشته است.

بحرانی که هنوز پایانی بر آن متصور نیست

بحران غذایی ۲۰۰۷/۰۸ عمر نسبتاً کوتاهی داشت و نظام جهانی غذا به سرعت با افزایش عرضه به این مسئله واکنش نشان داد؛ اما چه کسی می‌تواند با اطمینان بگوید که آیا تأثیرات بحران اوکراین بر قیمت مواد غذایی، سوخت و کود به‌زودی پایان خواهد یافت؟

روسیه و اوکراین بیش از ۳۰ درصد از صادرات جهانی غلات را تشکیل می‌دهند، روسیه به‌تنهایی ۱۳ درصد کود جهانی و ۱۱ درصد صادرات نفت را به خود اختصاص می‌دهد و اوکراین نیمی از روغن آفتابگردان جهان را تأمین می‌نماید. در مجموع، این یک شوک بزرگ ناشی از عرضه، بر نظام غذایی جهان است و یک جنگ طولانی در اوکراین و انزوای فزاینده اقتصاد روسیه می‌تواند قیمت مواد غذایی، سوخت و کود را برای سال‌ها بالا نگه دارد.

سه کار قابل انجام است:

برای مهار بدترین تأثیرات این بحران چه می‌توان کرد؟

- اول، تولیدکنندگان عمده غلات باید هر کاری که می‌توانند برای افزایش عرضه مواد غذایی انجام دهند: رفع تنگناهای لجستیکی، آزادسازی ذخایر و مقاومت در برابر فشار برای اعمال محدودیت‌های صادرات مواد غذایی. به‌ویژه، کشورهای جنوب شرقی آسیا می‌بایست باهم متحد شوند و از سرایت بحران به بازارهای برنج از طریق محدودیت‌های تجاری جلوگیری کنند.
 - دوم، در کوتاه‌مدت جهان به کشورهای تولیدکننده نفت - که اغلب واردکنندگان بزرگ مواد غذایی هستند - برای افزایش عرضه سوخت برای کمک به کاهش هزینه‌های سوخت، کود و حمل‌ونقل نیاز دارد. این امر به نفع کل نظام غذایی جهان خواهد بود. صادرکنندگان نفت همچنین می‌توانند برای افزایش کمک‌های خارجی به‌ویژه برای کمک‌های بشردوستانه وارد عمل شوند؛ اما در بلندمدت، وابستگی جهانی به سوخت‌های فسیلی از جمله در بخش کشاورزی می‌بایست کاهش یابد.
 - سوم، دولت‌ها، نهادهای بین‌المللی و حتی بخش خصوصی می‌بایست شرایطی برای حمایت اجتماعی از طریق توزیع مواد غذایی یا کمک‌های مالی فراهم آورند. اثرات همه‌گیری به‌شدت متوجه فقرا و آسیب‌پذیرها می‌شود و بسیار بیشتر از حد انتظار است.
- باوجود شرایط مالی گاهی وخیم، دولت‌ها باید دوباره به عمق خزانه‌های خود سرک بکشند تا این حمایت‌ها را تقویت کنند - و جامعه بین‌المللی باید به آن‌ها کمک نماید. ساده گفته شود که هیچ جایگزین دیگری برای جلوگیری از یک فاجعه انسانی که در سال جاری و به‌طور قابل‌تصور تا سال‌های آینده جهان در حال توسعه را به‌شدت تحت تأثیر قرار خواهد داد، وجود ندارد.
- این پست برای اولین بار در قالب گفتگو انتشار یافت.

۳. تأثیر جنگ روسیه و اوکراین بر بازارهای جهانی مواد غذایی: یک چشم انداز

تاریخی

جوزف گلابر، دیوید لایورد و یوهان سویینن

نخست در ۶ آوریل ۲۰۲۳ منتشر شد.

جنگ روسیه و اوکراین توجه جهانی را بر نقش‌های کلیدی اقتصادی این کشورها به‌عنوان صادرکنندگان عمده کالاهای کشاورزی متمرکز کرده است. این دو کشور، طی دوره ۲۰۲۱-۲۰۱۹ سهمی بالغ بر ۱۲ درصد از تجارت جهانی کشاورزی را بر اساس کیلوکالری به خود اختصاص دادند که مجموع سهم بازار آن‌ها ۳۴ درصد برای گندم، ۲۶ درصد برای جو، ۱۷ درصد برای ذرت و ۷۵ درصد برای روغن آفتابگردان تعیین شده است. جنگ موجب برهم ریختگی این تصویر شده است، به‌طوری‌که سهم صادرات اوکراین به‌طور چشمگیری کاهش یافته است و در مورد روسیه نیز در ابتدا با کاهش مواجه شده و سپس رو به بهبودی نهاده است.

درحالی‌که منطقه دریای سیاه از لحاظ تاریخی یک تولیدکننده عمده غلات بوده است، ظهور آن به‌عنوان یک منطقه عمده صادرکننده جهانی یک پدیده نسبتاً جدید است. از دهه ۱۹۷۰ تا اوایل دهه ۲۰۰۰ - دهه‌های بلافاصله پیش و پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی - روسیه و اوکراین واردکنندگان خالص غلات بودند. این پست بررسی می‌کند که چگونه و چرا روسیه و اوکراین به چنین عوامل مهمی در بازارهای جهانی مواد غذایی قرن بیست و یکم تبدیل شدند - و بنابراین چرا جنگ یک تهدید مداوم برای امنیت غذایی جهان به‌حساب می‌آید.

تحریفات قیمتی در اتحاد جماهیر شوروی و فروپاشی آن در گذار دهه ۱۹۹۰

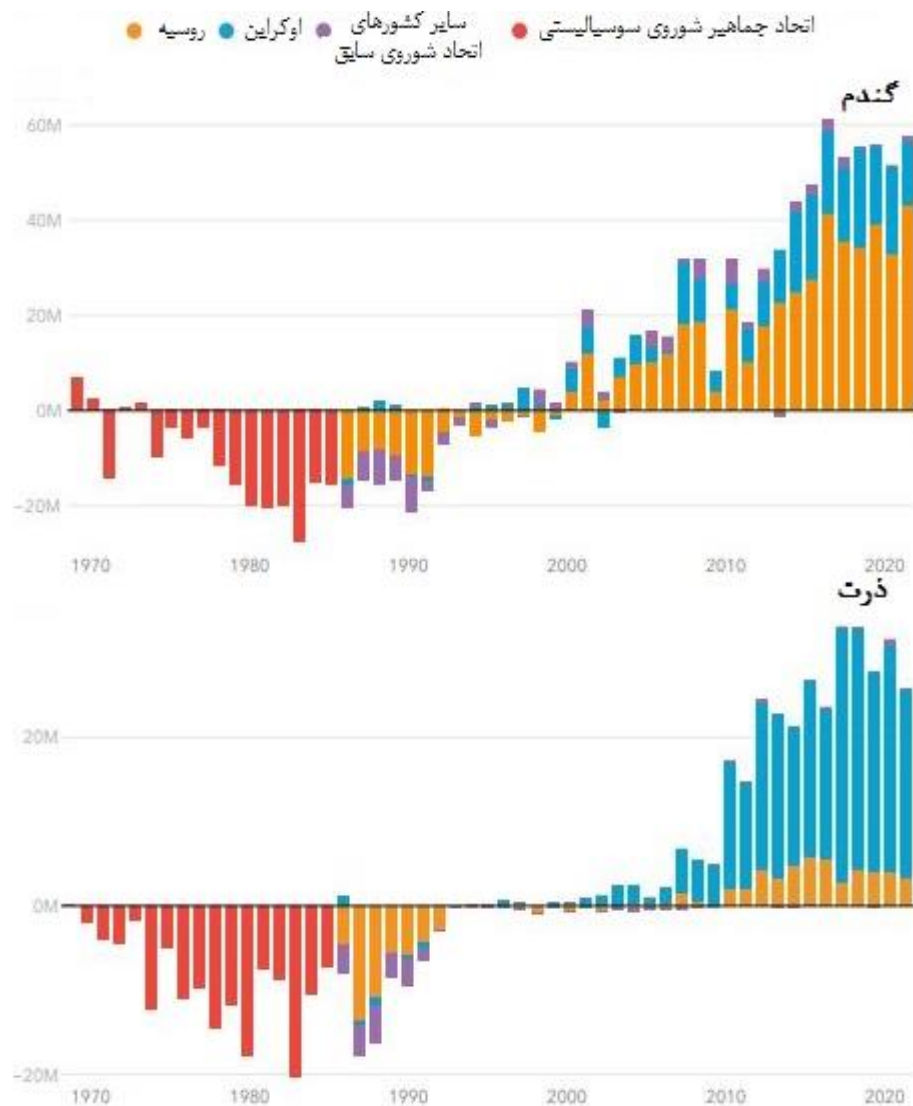
در اوایل دهه ۱۹۷۰، اتحاد جماهیر شوروی به یک واردکننده خالص گندم (شکل ۱-۵ الف) و ذرت (شکل ۱-۵ ب) تبدیل شد که نتیجه مستقیم سیاست‌های اقتصادی این کشور در آن زمان بوده است؛ به‌ویژه پس از آن که دولت، سیاستی را برای تحریک تولید و مصرف گوشت و لبنیات از طریق اعطای یارانه‌های کلان و انحراف در قیمت‌ها و در نتیجه بی‌انگیزگی در تولید غلات اتخاذ نمود.

واردات غلات در سال‌های پس از انحلال رسمی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱، البته به دلایل مختلف، ادامه یافت. پس از سال ۱۹۹۱، بخش کشاورزی روسیه، مانند اقتصاد کلی این کشور، دچار فروپاشی شد. گذار ناگهانی این منطقه از اقتصاد برنامه‌ریزی‌شده به اقتصاد بازار در دهه ۱۹۹۰ به کاهش شدید تولید ناخالص کشاورزی منجر شد. تولید لبنیات، دام و غلات همگی کاهش یافت. اصلاحات ارضی در اوکراین و روسیه به آرامی به عنوان بخشی از گذار اقتصادی معرفی شد. با انحلال مزارع اشتراکی، بسیاری از عملیات کوچک با مشکل مواجه شدند و نتوانستند از بهره‌وری در مقیاس ناشی از مکانیزاسیون و سایر فناوری‌ها نهایت استفاده را داشته باشند. مالکیت خصوصی کامل زمین با حقوق انتقال به تدریج رو به تکامل نهاد؛ در اوکراین، اصلاحات ارضی بزرگ در سال ۲۰۰۲ آغاز شد، اما مهلت قانونی معاملات فروش زمین تنها در سال ۲۰۲۱ برداشته شد. در همین زمان، محدودیت‌های سرمایه‌ای موجب شد که مصرف کود محدود شود و اختلال در زنجیره تأمین، تجارت غلات را پرهزینه نمود.

در نتیجه این مشکلات، سطح تولید غلات در روسیه در دهه ۱۹۹۰ بیش از ۲۵ درصد کاهش یافت، از تقریباً ۶۰ میلیون هکتار در سال ۱۹۹۲ به ۴۳ میلیون هکتار در سال ۲۰۰۱ رسید. علاوه بر این، عملکرد غلات در روسیه و اوکراین در دهه ۱۹۹۰ به شدت کاهش یافت زیرا مصرف کود چیزی در حدود دو سوم کاهش یافته بود. در نتیجه، اوکراین و روسیه همچنان به عنوان واردکنندگان خالص غلات باقی ماندند.

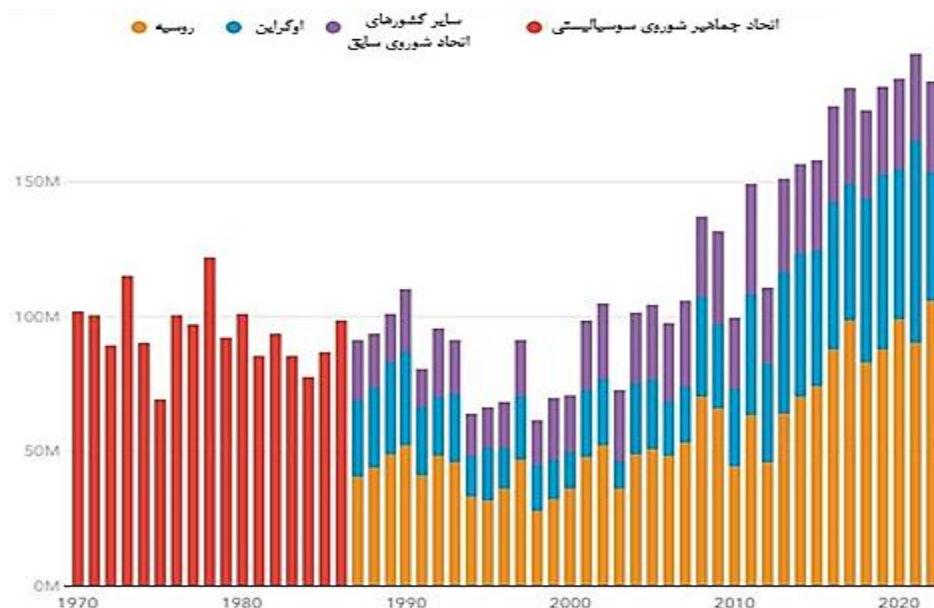
رشد بهره‌وری از سال ۲۰۰۰

تولیدات کشاورزی در روسیه و اوکراین پس از سال ۲۰۰۰ مسیر چرخشی را در پیش گرفت. در آن زمان، بهبود در حقوق مالکیت و تلاش برای بازسازی مزارع در دهه ۱۹۹۰، نقطه آغازین افزایش بهره‌وری بود. تقریباً در همان زمان، اقتصاد روسیه و اوکراین از بحران مالی اواخر دهه ۱۹۹۰ بهبود یافتند و سرمایه‌گذاری‌ها در بخش کشاورزی افزایش یافت.

توجه: سال بازاریابی ژوئیه/ژوئن، ۱۹۷۰-۱۹۷۱ تا ۱۹۷۰-۱۹۷۱ منیع: پایگاه داده دیارتمان کشاورزی ایالات متحده، ۸ قوریه ۲۰۲۳

شکل ۱-۵: صادرات خالص گندم و ذرت از اتحاد شوروی سابق، متریک تن

یادداشت: سال بازاریابی ژوئیه/ژوئن، ۱۹۷۰ = ۱۹۷۰/۱۹۷۱

منبع: پایگاه داده FAS PSD ایالات متحده، ۸ فوریه ۲۰۲۳ دیارتمان کشاورزی

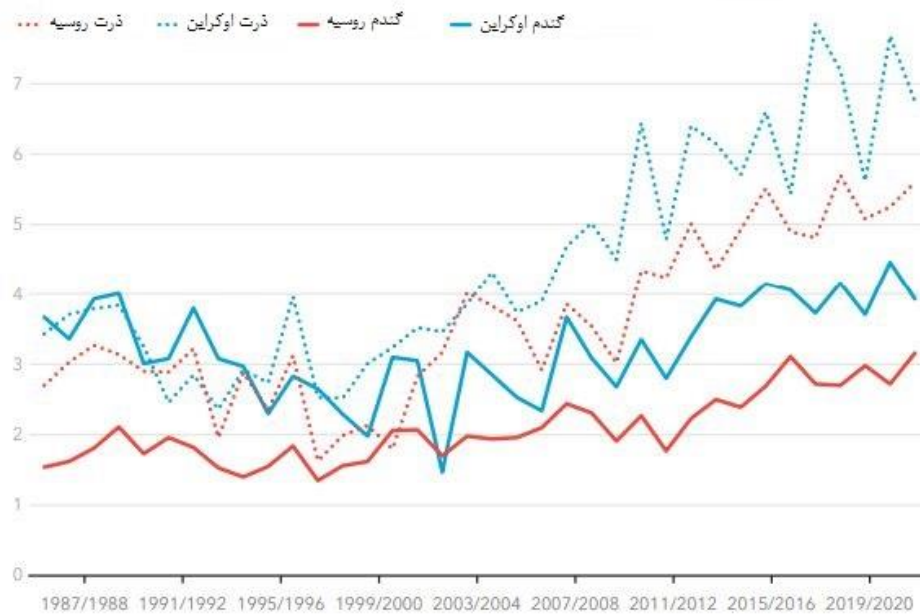
شکل ۱-۶: تولید گندم و ذرت در اتحاد شوروی سابق، متریک تن

(پایگاه داده FAS PSD دیارتمان کشاورزی ایالات متحده، ۸ فوریه ۲۰۲۳)

عملکرد گندم در روسیه و اوکراین بی‌وقفه افزایش یافت - و رشد به ترتیب ۱/۴ و ۱/۸ درصدی در سال - بین سال‌های ۲۰۰۰/۰۲ و ۲۰۲۱/۲۲ را تجربه نمود. عملکرد ذرت حتی رشد بیشتری را نشان داد. طی ۲۰ سال گذشته، تولید ذرت اوکراین سالانه ۴/۴ درصد افزایش یافته است، درحالی‌که تولید ذرت روسیه با افزایش سالانه ۵/۵ درصد همراه بوده است.

بالاین وجود، بسیاری از مشکلات به قوت خود باقی ماند. تولید غلات در روسیه و اوکراین طی دو دهه گذشته تغییرپذیری نسبتاً بالایی را نشان داده است و تحقیقات نشان می‌دهد که تولید این محصولات در اوکراین و روسیه به حداکثر پتانسیل خود نرسیده است. آسیب‌پذیری نسبتاً بالای بازده محصولات در برابر شرایط نامساعد جوی و بازده نسبتاً پایین در مقایسه با سطح اتحادیه اروپا نیز به دسترسی محدود به

اعتبارات و منابع مالی و عدم قطعیت‌ها در چارچوب‌های نظارتی بخش کشاورزی مربوط می‌شود که مانعی برای استفاده از نهاده‌ها (مانند کود و حفاظت از گیاه) و سرمایه‌گذاری‌های عمومی ایجاد می‌کند.

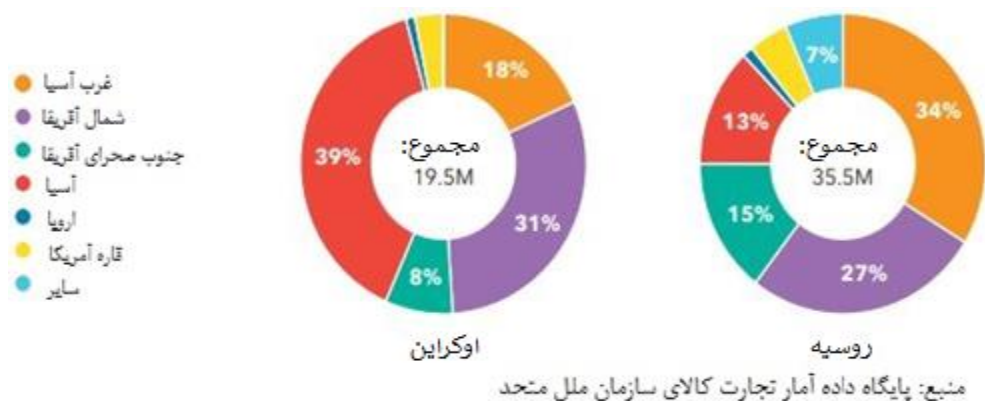
منبع: پایگاه داده FAS PSD دپارتمان کشاورزی ایالات متحده، ۸ فوریه ۲۰۲۳

شکل ۱-۷: عملکرد محصولات روسیه و اوکراین، متریک تن در هر هکتار برداشت‌شده

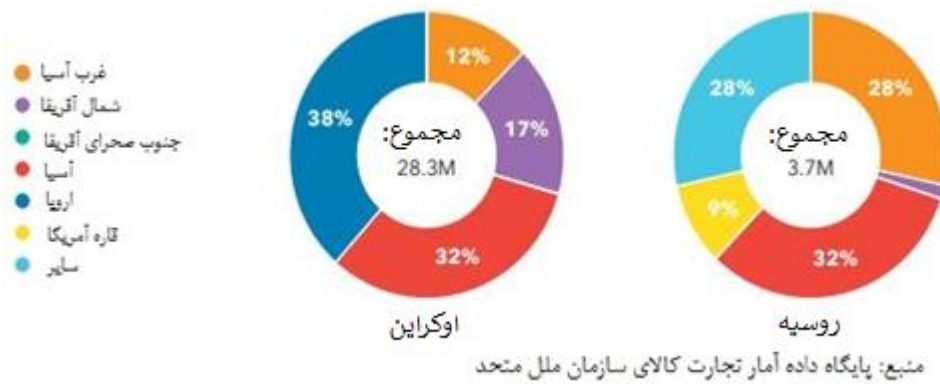
رشد صادرات و بازارهای جدید

با احیای تولید در دهه ۲۰۰۰ (شکل ۱-۶)، صادرات غلات به‌طور چشمگیری افزایش یافت و در دهه گذشته شتاب گرفت. از سال ۲۰۱۲/۱۳ تا ۲۰۲۱/۲۲، صادرات گندم در روسیه و اوکراین به ترتیب ۱۰ و ۱۷/۳ درصد در سال افزایش یافته است، این در حالی است که صادرات گندم سایر کشورهای جهان تنها ۲/۳ درصد در سال افزایش داشته است. در همین دوره ۱۰ ساله، صادرات ذرت روسیه و اوکراین به ترتیب ۷/۶ و ۶/۵ درصد در سال افزایش یافته است.

مقاصد اصلی بازار برای محصولات روسیه و اوکراین کدام مناطق هستند؟ با توجه به نزدیکی دریای سیاه، کشورهای شمال آفریقا و غرب آسیا مقصد اصلی صادرات گندم این کشور بوده‌اند (شکل ۸-۱). مجموع این کشورها حدود نیمی از صادرات گندم روسیه و اوکراین را در دوره ۲۰۱۹-۲۰۲۱ به خود اختصاص داده‌اند؛ با این حال، مقاصد بازار نیز با گسترش تولید تغییر کرده و توسعه یافته است. صادرات گندم به سایر نقاط آسیا در ۲۰ سال گذشته افزایش یافته و ۱۳ درصد از صادرات گندم روسیه را در دوره ۲۰۱۹-۲۰۲۱ به خود اختصاص داده است. کشورهایی مانند اندونزی، فیلیپین و به تازگی پاکستان به خریداران مهم گندم اوکراین تبدیل شده‌اند. به طور کلی، بازارهای آسیایی تقریباً ۴۰ درصد از صادرات گندم (۲۰۱۹-۲۰۲۱) این کشور را تشکیل می‌دهند. کشورهای جنوب صحرای آفریقا نیز یک بازار کوچک اما در حال رشد هستند و تقریباً ۱۳ درصد از صادرات روسیه و ۸ درصد از صادرات اوکراین در سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۱ را از آن خود نموده‌اند.

شکل ۸-۱: صادرات گندم اوکراین و روسیه بر اساس مقصد ۲۰۱۹-۲۰۲۱، متریک تن

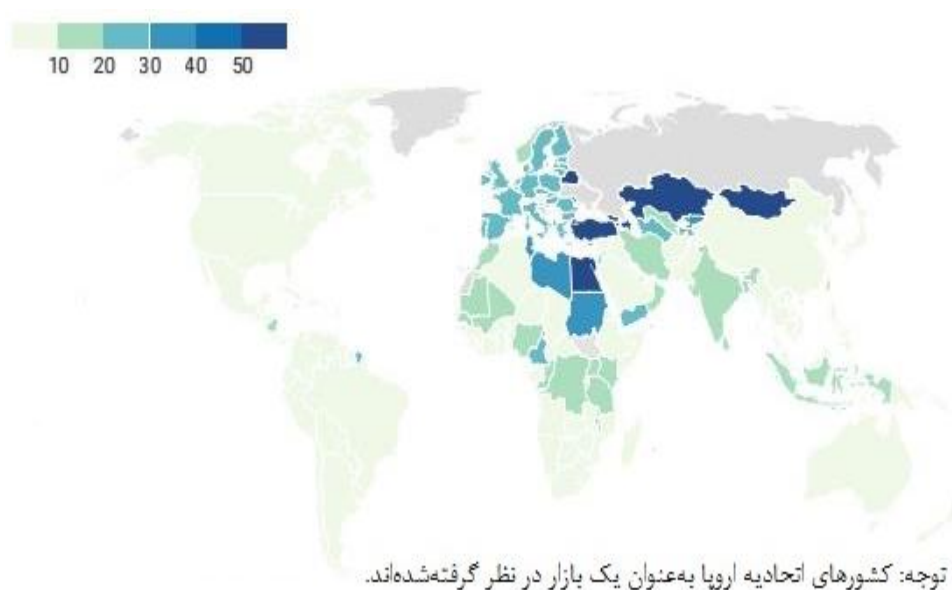
شکل ۹-۱: صادرات ذرت اوکراین و روسیه بر اساس مقصد، ۲۰۱۹-۲۰۲۱، متریک تن

ترکیب بازار ذرت روسیه و اوکراین نسبت به ترکیب بازار گندم این دو کشور، شباهت کمتری به همدیگر دارد (شکل ۹-۱). در سال‌های اخیر، هر دو کشور تقریباً یک‌سوم ذرت خود را به بازارهای آسیا مانند چین ارسال کرده‌اند. بقیه صادرات ذرت روسیه به بازارهای شمال آفریقا و غرب آسیا (بیشتر کشورهای خاورمیانه مانند سوریه و ترکیه) ارسال می‌شود. شمال آفریقا و غرب آسیا نیز بازارهای مهمی برای اوکراین هستند (تقریباً ۳۰ درصد از صادرات این کشور طی سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۱ را تشکیل می‌دهند). باقیمانده ذرت اوکراین عمدتاً روانه بازار اروپا می‌شود (حدود ۴۰٪)، جایی که ارجحیت تولیدکنندگان خوراک دام بر ذرت غیر دستکاری‌شده است. نه روسیه و نه اوکراین صادرکننده مهم ذرت به کشورهای جنوب صحرای آفریقا نیستند.

افزایش وابستگی به غلات دریای سیاه

گسترش تولید و صادرات محصولات کشاورزی روسیه و اوکراین در دو دهه گذشته آن‌ها را به بازیگران مهمی در بازارهای جهانی تبدیل کرده است. این امر اتکای بسیاری از کشورها به واردات از این منطقه برای تأمین نیازهای کلیدی آن‌ها را افزایش داد (شکل ۱۰-۱) - و جمعیت آن‌ها را در برابر اختلالات این جنگ آسیب‌پذیرتر کرد. برای مثال، اوکراین و روسیه ۵۰ درصد از واردات گندم مصر را در سال ۲۰۱۳ به خود اختصاص دادند؛ این دو کشور تا سال ۲۰۲۱ بیش از ۷۶ درصد از واردات مصر را تأمین کرده‌اند. اندونزی ۸ درصد گندم مورد نیاز خود را در سال ۲۰۱۳ و تقریباً ۲۷ درصد در سال ۲۰۲۱ را از این دو کشور وارد کرده است. اوکراین بیش از ۵۵ درصد واردات ذرت اتحادیه اروپا را به خود اختصاص داده است،

درحالی‌که این رقم پیش از اواسط دهه ۲۰۰۰ کم‌تر از ۵ درصد بود. چین همچنین به واردکنندهٔ بزرگ ذرت تبدیل‌شده است و اوکراین تأمین‌کنندهٔ مهمی برای این کشور است و بیش از ۴۰ درصد از واردات ذرت چین در سه سال گذشته را به خود اختصاص داده است. چین، در اوج جنگ تجاری خود با ایالات‌متحده، بیش از ۸۰ درصد ذرت مورد نیاز خود را از اوکراین وارد نموده است.

شکل ۱-۱۰: سهم فدراسیون روسیه و اوکراین در کالری وارداتی

حمله روسیه به اوکراین جریان‌های تجاری خارج از دریای سیاه را به‌شدت مختل کرده است، چراکه صادرات از بندرهای اوکراین مسدود شده و تجارت غلات و سایر محصولات کشاورزی را مجبور به جستجوی مسیرهای صادراتی جایگزین (و پرهزینه‌تر) کرده است. درحالی‌که شواهد نشان می‌دهد صادرات غلات روسیه تا حد زیادی بهبودیافته است، حجم صادرات ماهانهٔ اوکراین همچنان پایین‌تر از سطح یک سال پیش است. این امر باعث شده است که بسیاری از کشورهای واردکننده مانند مصر و بنگلادش به دنبال تأمین‌کنندگان جایگزین باشند.

نتیجه‌گیری

توافق غلات میان اوکراین و روسیه این امیدواری را به وجود آورده است که صادرات محصولات کشاورزی از منطقه دریای سیاه به سطح عادی‌تر خود بازگردد و تجارت با این منطقه به رشد خود ادامه دهد؛ با این حال، با ادامه درگیری، این توافق در بهترین حالت خود هم در موضع ضعف قرار دارد. چشم‌انداز تولید در اوکراین برای سال ۲۰۲۳ همچنان امیدوارکننده نیست، چراکه تولیدکنندگان همچنان با هزینه‌های بالای سوخت و سایر نهاده‌ها، همراه با هزینه‌های پایین ستانده‌ها به دلیل عوامل گوناگون از جمله نبود انبار کافی، علی‌رغم باز شدن کریدورهای تجاری، هزینه‌های بالای حمل‌ونقل که قیمت‌های محلی را کاهش می‌دهد، مواجه هستند. تأثیرات جنگ بر بخش کشاورزی روسیه شامل تحریم‌های اعمال‌شده توسط کشورهای غربی است که هزینه‌های نهاده‌ها را افزایش داده است. اینکه این منطقه با چه سرعتی دوباره بازسازی می‌شود - و چه زمانی بازارهای جهانی تغییر جهت می‌دهد و تأثیرات امنیت غذایی برطرف می‌شود - تا حد زیادی به سرعت پایان درگیری بستگی خواهد داشت.

۴. جنگ روسیه و اوکراین نوسان قیمت بین‌المللی مواد غذایی را تشدید می‌کند

برندان رایس، مانوئل ا. هرناندز، جوزف گلابر و راب ووس

نخست در ۳۰ مارس ۲۰۲۲ منتشر شد.

سامانه هشدار زودهنگام تغییرات بیش‌از حد قیمت مواد غذایی متعلق به پورتال امنیت غذایی مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، حاکی از سطوح بیش‌از حد نوسان قیمت در چهار کالای اصلی غذایی: گندم، ذرت، برنج و سویا، همچنین پنبه است. بازارهای گندم و سویای سخت و نرم از اواخر سال ۲۰۲۱ و پیش از حمله روسیه به اوکراین که از ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ آغاز شد، از قبل نیز با نوسانات غیرمعمول همراه بوده است. این درگیری، علاوه بر اثرات مداوم همه‌گیری کووید-۱۹، در حال حاضر به افزایش ناگهانی و سریع قیمت مواد غذایی کمک کرده است که ممکن است پیامدهای عمده‌ای برای امنیت غذایی جهانی داشته باشد.

افزایش نوسانات قیمت یک تهدید متمایز است، زیرا عدم قطعیت بازار بیشتری را القا می‌کند که بر تصمیمات تولید تأثیر می‌گذارد و می‌تواند رفتار سوداگرانه را تحریک کند. هردوی این موارد، به تورم بیشتر قیمت مواد غذایی دامن خواهد زد. چه چیزی باعث نوسان فعلی قیمت‌ها می‌شود و چه پیامدهایی برای بازارها و امنیت غذایی به دنبال دارد؟

خطرات ناشی از نوسان بالای قیمت‌ها

ردیابی نوسانات قیمت مواد غذایی، به‌عنوان یک دماسنج در بازارهای جهانی مواد غذایی عمل می‌کند. به‌هنگام نوسان قیمت‌ها، تصمیم‌گیری در مورد اینکه چه چیزی و چگونه تولید کنند برای کشاورزان دشوارتر می‌شود؛ کسب‌وکارها تمایلی به سرمایه‌گذاری در حوزه مواد غذایی و کشاورزی ندارند؛ و درنهایت تصمیمات مصرف تحت تأثیر قیمت‌های بالاتر و/یا دسترسی کمتر به مواد غذایی، به‌ویژه در مناطق روستایی که به‌شدت به کشاورزی وابسته هستند و در میان خانوارهای کم‌درآمدی که بیشتر درآمد خود را صرف غذا می‌نمایند، قرار می‌گیرد.

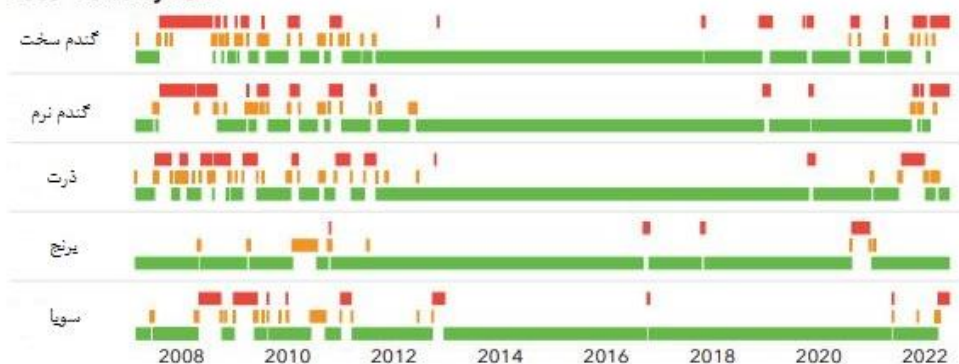
نوسانات قیمتی در طی بحران‌های جهانی مواد غذایی در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ و ۲۰۱۰/۱۱ بالا بود. قیمت کالاهای اساسی به سرعت افزایش یافت و پس از آن دوره‌ای از تغییرات بالای قیمتی به وجود آمد که عدم اطمینان عمده‌ای را در بازارهای مواد غذایی ایجاد کرد. به همین دلیل ابزاری برای نشان دادن تغییرپذیری بیش از حد قیمت‌ها و دقیقاً به منظور هشدار اولیه در زمینه حرکات قیمتی غیرمعمول به فعالان بازار، از جمله کشاورزان، تاجران، سرمایه‌گذاران و سیاست‌گذاران توسعه یافت.

وضعیت فعلی در مقایسه با دوره اولیه همه‌گیری

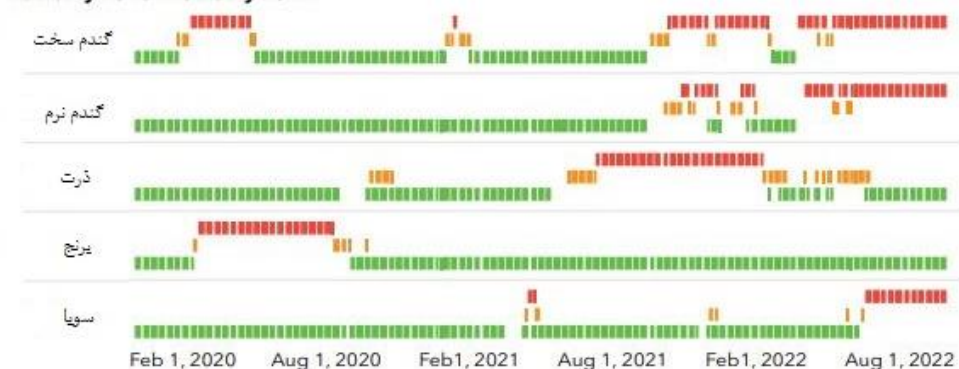
قیمت مواد غذایی پیش از جنگ روسیه و اوکراین نیز در سطح بالای قرار داشت. کاهش برداشت در آمریکای جنوبی، تقاضای جهانی شدید و مشکلات زنجیره تأمین مرتبط با بیماری همه‌گیر، موجودی غلات و دانه‌های روغنی را کاهش داده و قیمت‌ها را به بالاترین سطح خود از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۳ رسانده است. قیمت نهاده‌های کلیدی با مصرف انرژی بالا مانند کود در سطوح نزدیک به رکورد بوده و همچنان ادامه دارد. سپس تهاجم صورت گرفت که اختلالات عمده‌ای در بازار ایجاد کرد. روسیه و اوکراین ۳۰ درصد از صادرات جهانی گندم را به خود اختصاص می‌دهند و میلیون‌ها تن گندم را به کشورهای در حال توسعه وابسته به واردات مواد غذایی در خاورمیانه و شمال آفریقا (منا)، جنوب آسیا و جنوب صحرای آفریقا عرضه می‌کنند. یک جنگ ادامه‌دار مطمئناً قیمت‌ها را همچنان بالاتر می‌برد و امنیت غذایی صدها میلیون نفر را به خطر می‌اندازد.

با نگاهی به گذشته متوجه می‌شویم که عمده قیمت کالاهای اساسی نیز تا سال ۲۰۱۲ نوسانات قیمتی بیش از حدی را پس از بحران جهانی غذا و بحران‌های مالی نشان دادند (شکل ۱-۱۱). قیمت‌های بازار جهانی برای کالاهای اساسی تا زمان افزایش اخیر نوسانات در اکثر موارد در سطح آرام و معتدلی قرار داشت.

2008 - February 2022

February 2020 - February 2022

نوسانات کم نوسانات متوسط نوسانات بیش از حد

منبع: سیستم هشدار زودهنگام تغییر قیمت بیش از حد مواد غذایی، پورتال امنیت غذایی، موسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا.

شکل ۱-۱۱: نوسانات قیمت اقلام غذایی اساسی

در میان کالاهای اصلی، قیمت برنج و گندم به دنبال شروع قرنطینه‌های ناشی از کووید ۱۹ بسیار نوسان داشت که تا حدی ناشی از محدودیت‌های صادراتی اعمال‌شده توسط برخی از کشورهای تولیدکننده عمده این محصول بود. به‌عنوان مثال روسیه و قزاقستان صادرات گندم را ممنوع کردند و ویتنام ممنوعیت کوتاه‌مدتی را برای صادرات برنج اعمال کرد. برخلاف بحران جهانی قیمت مواد غذایی در سال ۲۰۰۷/۰۸ که بسیاری از کشورها را به اعمال محدودیت‌های تجاری طولانی‌مدت واداشت، عمده

این اقدامات محدودکننده اخیر تا اواسط سال ۲۰۲۰ ملغی شدند و بازارهای مواد غذایی اصلی به سطوح پایین تر و «عادی» نوسانات بازگشتند. این دوره آرامش نسبی تنها تا بخش اول سال ۲۰۲۱ به طول انجامید، چراکه بیشتر شدن اختلالات زنجیره تأمین مرتبط با همه‌گیری کووید ۱۹ با تقاضای قوی ناشی از بهبود اقتصاد جهانی همراه گردید و دوباره به نوسان قیمت‌ها منجر شد.

نوسان قیمت از زمان رسیدن به سطوح بیش‌ازحد برای گندم، ذرت و سویا در ماه‌های پایانی سال ۲۰۲۱ همچنان تشدید شده است. بازارهای گندم و سویا از آن زمان تاکنون بی‌ثبات مانده‌اند، درحالی‌که بازار ذرت موقت به سطوح آرام‌تر بازگشته است؛ بااین‌حال، پس از حمله به اوکراین، قیمت ذرت دوباره مانند قیمت برنج بسیار متغیر شد، بنابراین قیمت هر چهار ماده غذایی اصلی اکنون در آن وضعیت [از مارس ۲۰۲۲] قرار دارد. وضعیت هر یک از این کالاهای اساسی به شرح زیر است:

- گندم: خشکسالی در بسیاری از مناطق تولیدکننده گندم، از جمله آمریکای شمالی و منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، همراه با تقاضای شدید واردات از چین، نگرانی‌هایی را در مورد کفایت ذخایر این محصول ایجاد کرده است، درعین‌حال که اختلالات کشتیرانی و سیاست صادرات غلات در روسیه پیش از جنگ نیز بر عدم قطعیت در بازارهای جهانی گندم افزوده است. این تهاجم نگرانی‌های عرضه را بدتر کرده و نوسان قیمت‌ها را تشدید نموده است.
- ذرت: نگرانی‌های عرضه مرتبط با درگیری نیز بر نوسان قیمت در بازارهای جهانی ذرت دامن زده است. اوکراین چهارمین صادرکننده بزرگ ذرت در جهان است و این جنگ، محصول بعدی و ظرفیت صادرات این کشور را به خطر می‌اندازد.
- سویا: خشکسالی در برزیل و پاراگوئه چشم‌انداز تولید دانه سویا را به شدت کاهش داد و باعث نوسان قیمت‌ها از اواخر سال ۲۰۲۱ شد. پویایی بازار سایر دانه‌های روغنی اصلی نیز به نوسانات قیمت سویا کمک کرده است. افزایش نگرانی‌ها در مورد عرضه روغن پالم - به‌ویژه به دلیل خسارات ناشی از سیل مربوط به وقوع طوفان در مالزی - به افزایش تقاضا و قیمت‌های بالاتر برای روغن سویا که جایگزین روغن پالم برای غذا و سوخت است، منجر شده است. به همین ترتیب، درگیری در منطقه دریای سیاه، منطقه‌ای که بیش از نیمی از عرضه جهانی روغن آفتابگردان را به خود اختصاص می‌دهد، خریداران را به تلاش برای یافتن گزینه‌های جایگزین سوق داده است - همچنین به نوسان قیمت بیش‌ازحد مشاهده‌شده در بازارهای سویا کمک نموده است.

- برنج: جنگ تقاضای برنج برای خوراک دام را به دلیل نگرانی‌ها در زمینه عرضه ذرت و گندم افزایش داده است و قیمت برنج را به محدوده نوسانات بیش از حد سوق داده است.

اهمیت نظارت بر نوسانات قیمت مواد غذایی در کوتاه مدت

برخی از شرایطی که به نوسان قیمت‌ها پس از قرنطینه‌های اولیه کووید-۱۹ کمک کرد، اکنون نیز برقرار هستند. اختلال در زنجیره تأمین همچنان یک عامل است و پیگیری محدودیت‌های صادراتی نیز مجدداً به موضوع مهمی تبدیل شده است، زیرا چنین سیاست‌هایی می‌تواند قیمت مواد غذایی را حتی به سطوح بالاتر سوق دهد.

یکی از تفاوت‌های این دو دوره، میزان اختلالات در بازارهای کالاهای اساسی است. درحالی‌که در دوره همه‌گیری اولیه، شاهد نوسان برخی از این کالاهای اساسی بودیم، جنگ روسیه و اوکراین بر قیمت تمام این کالاهای اساسی تأثیر گذاشت. علاوه بر این، قیمت کود در حال حاضر نسبت به ابتدای همه‌گیری، بیشتر از همه تحت تأثیر قرار گرفته است. قیمت کود که پیش از آغاز جنگ نیز در سطوح بسیار بالایی قرار داشته، ممکن است همچنان رو به صعود باشد زیرا صادرات پتاس از کشور تولیدکننده اصلی یعنی بلاروس قطع شده است و روسیه، یکی دیگر از تولیدکنندگان مهم این محصول، در حال بررسی ممنوعیت صادرات کود است. قیمت بالای گاز طبیعی، ماده اولیه کودهای مبتنی بر نیتروژن مانند اوره و آمونیاک نیز به افزایش قیمت کود کمک کرده است.

بالا رفتن قیمت کود، احتمال کاهش تولید را در پی دارد که این امر، کاهش عرضه غلات در بازار سال ۲۰۲۲ را به همراه داشته و فشار افزایشی بیشتری را بر قیمت‌های از پیش صعودی مواد غذایی اعمال خواهد کرد. با توجه به اینکه این درگیری هنوز در حال گسترش و نتایج آن بسیار نامشخص است، نظارت بر نوسانات قیمت مواد غذایی در حال حاضر بیش از هر زمان دیگری در مقایسه با بحران قیمت مواد غذایی در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ و ۲۰۱۱/۱۱ - با در نظر گرفتن تهدید امنیت غذایی میلیون‌ها نفر - اهمیت خود را نشان می‌دهد.

۵. هنوز پایانی برای بحران جهانی قیمت مواد غذایی قابل تصور نیست

جوزف گلابر، مانوئل هرناندز، دیوید لاپورد، ویل مارتین، برندان رایس و راب ووس
نخست در ۲۷ سپتامبر ۲۰۲۲ منتشر شد.

پس از افزایش شدید قیمت‌های بین‌المللی گندم و سایر کالاهای اساسی در پی حمله روسیه به اوکراین در فوریه، قیمت‌های مواد غذایی از ماه مه به سطح پیش از جنگ کاهش یافته است. آیا می‌توان گفت که بحران جهانی قیمت مواد غذایی اکنون به پایان رسیده است؟ متأسفانه چنین نتیجه‌گیری زود است. قیمت داخلی مواد غذایی برای مصرف‌کنندگان در بیشتر کشورها همچنان در حال افزایش است. در همین حال، ابهامات مداوم - که کم‌ترین آن‌ها ادامه جنگ است - نشان از ادامه آشفتگی در بازارهای جهانی مواد غذایی دارد. امنیت غذایی جهان همچنان در معرض خطر است؛ بر اساس گزارش جهانی بحران غذایی، صدها میلیون نفر در حال حاضر با ناامنی غذایی حاد روبرو هستند و تعداد آن‌ها در حال افزایش است. در این پست وبلاگی سعی می‌کنیم عوامل اصلی تأثیرگذار را از هم تفکیک کنیم.

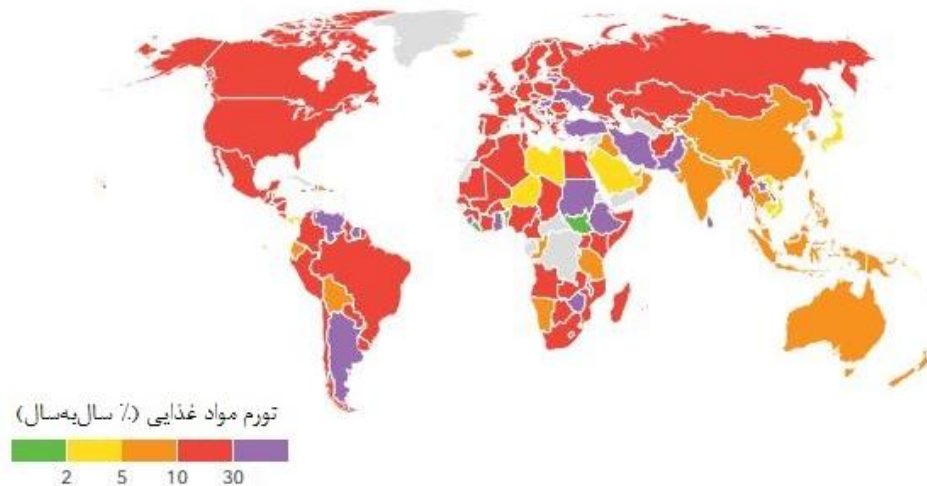
با توجه به اهمیت روسیه و اوکراین به عنوان تأمین‌کنندگان در بازارهای جهانی گندم، ذرت، تخم‌آفتابگردان و روغن، اهمیت روسیه در بازارهای بین‌المللی کود و انرژی، این جنگ حرکت ناگهانی و شدید قیمت مواد غذایی و انرژی در سراسر جهان را به دنبال داشت. شاخص بین‌المللی قیمت مواد غذایی سازمان خواربار و کشاورزی (FAO) در اواسط ماه مه به بالاترین حد خود رسید (شکل ۱-۱۲). به عنوان مثال، در آن زمان، قیمت گندم ۳۲ درصد در مقایسه با سطح شروع جنگ افزایش یافت. پس از آن، قیمت‌ها رو به کاهش نهاد و قیمت کالاهای کشاورزی از جمله گندم به سطح پیش از جنگ بازگشت. با این حال، این قیمت‌ها با در نظر گرفتن استانداردهای تاریخی، همچنان در سطوح بالا هستند که نشان از تأثیرات اختلالات عرضه و افزایش سریع و غیرعادی تقاضای جهانی برای کالاهای طی بهبودی پس از رکود ناشی از همه‌گیری کووید ۱۹ در سال ۲۰۲۱ دارد.

منبع: فائو، شاخص قیمت مواد غذایی، دسترسی به ۱۲ سپتامبر ۲۰۲۲

شکل ۱-۱۲: شاخص قیمت اسمی ماهانه مواد غذایی فائو، دسامبر ۲۰۱۹ تا اوت ۲۰۲۲

قیمت بالای کالاها به‌تنهایی خطری برای امنیت غذایی ایجاد نمی‌کند. بلکه آنچه نگران‌کننده است تداوم نوسان در بازارهای محدود و میزان انتقال به قیمت‌های مواد غذایی داخلی - یعنی آنچه مصرف‌کنندگان واقعاً پرداخت می‌کنند، است که امنیت غذایی را به مخاطره می‌اندازد. تورم قیمت مواد غذایی هنوز در بیشتر کشورها در سطح بالایی قرار دارد. در ژانویه سال ۲۰۲۲، قیمت مصرف‌کننده مواد غذایی در بسیاری از کشورها نسبت به سال پیش بین ۵ تا ۱۰ درصد افزایش یافته بود. تا ماه جولای، مصرف‌کنندگان در بیشتر کشورهای با درآمد بالا و پایین شاهد کاهش قدرت خرید به دلیل افزایش قیمت مواد غذایی بین ۱۰ تا ۳۰ درصد- یا حتی بیشتر از این رقم در برخی از کشورها بودند (کشورهایی که در شکل ۱-۱۳ به رنگ بنفش مشخص شده‌اند).

منبع: پورتال امنیت غذایی بر اساس داده‌های صندوق بین‌المللی پول و اقتصاد تجارت

شکل ۱-۱۳: تورم قیمت مصرف‌کننده، اکتبر ۲۰۲۲

درک افزایش سریع و غیرعادی قیمت‌ها

شوک اوکراین زمانی رخ داد که بیشتر بازارهای کالاهای کشاورزی از پیش نیز بسیار در تنگنا بودند و در مقام مقایسه، نسبت ذخیره به مصرف دو محصول گندم و ذرت در سطوحی پایین‌تر از زمان بحران جهانی قیمت مواد غذایی در سال ۲۰۰۷/۰۸ قرار داشت؛ بنابراین، این تنگناها در نوسانات بالای قیمت که از قبل نیز در ماه‌های منتهی به جنگ بالا بود، منعکس شد (به سامانه هشدار زودهنگام نوسان بیش‌ازحد قیمت متعلق به مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا مراجعه نمایید). همان‌طور که در پست قبلی در مورد روند قیمت مواد غذایی توضیح دادیم، طی سال ۲۰۲۱، قیمت کالاها به دلیل بهبود نامتوازن و ناهماهنگ از بحران کووید ۱۹ رو به افزایش نهاد. تقاضای جهانی با افزایش سریع و ناگهانی مواجه شد و در کنار اختلالات عرضه مرتبط با تنگنای حمل‌ونقلی و تدارکات-افزایش قیمت مواد غذایی، انرژی و کود، همچنین هزینه‌های باربری را به دنبال داشت.

حمله روسیه به اوکراین علاوه بر اینکه ذخایر مهم گندم، ذرت، دانه‌های روغنی و کود را مختل کرد، به تورم قیمت مواد غذایی و کود نیز دامن زد. در این میان، تحریم‌های اعمال‌شده بر صادرات روسیه به‌عنوان یکی از صادرکنندگان عمده سوخت‌های فسیلی، به افزایش هزینه تولید کود مبتنی بر نیتروژن

که از گاز طبیعی به عنوان ماده اصلی و منبع انرژی استفاده می کند، کمک کرده است. در این زمان، قیمت کود به شدت رو به افزایش نهاد.

در واکنش به این بحران، بسیاری از کشورهای تولیدکننده کالاهای اساسی، ممنوعیتها و سایر محدودیت هایی را برای صادرات، به ویژه گندم و روغن های گیاهی، در تلاش برای پایین نگه داشتن قیمت مواد غذایی برای مصرف کنندگان خود وضع کردند و با این کار (کاهش جهانی عرضه) موجب افزایش قیمت ها برای سایرین شدند. بر اساس پلتفرم ردیاب محدودیت های تجارت کود و مواد غذایی متعلق به مؤسسه تحقیقات بین المللی مواد غذایی تا پایان ماه آوریل، ۱۷ درصد از کالاهای اساسی تجارت شده در جهان (که برحسب کالری بیان می شود) مشمول چنین محدودیت هایی بودند.

هزینه های باربری طی سال ۲۰۲۱ با افزایش سریع و غیرعادی مواجه شد اما در پایان سال به طور چشمگیری رو به کاهش نهاد و به کاهش اختلالات زنجیره تأمین جهانی انجامید و سپس دوباره رو به افزایش نهاد زیرا جنگ باعث اختلالات و عدم قطعیت های جدید در عرضه محصولات شد. شاخص خشک بالتیک، شاخصی کلیدی برای هزینه باربری تجارت مواد غذایی و کود، بین ماه های فوریه و مه سال ۲۰۲۲ تقریباً دو برابر شد (شکل ۱-۱۴).

برخی ناظران به تمرکز بازار و سفته بازی به عنوان عاملی برای افزایش قیمت ها در بازارهای جهانی مواد غذایی (و کود) نگاه می کنند. با این حال، درحالی که بسیاری از شرکت های غلات شاهد افزایش سود در نیمه اول سال ۲۰۲۲ بودند، چندان مشخص نیست که آیا این شرکت ها باعث افزایش قیمت ها شده اند.

نوجه: شاخص خشک بالتیک، شاخصی از میانگین قیمت‌های پرداخت شده برای حمل و نقل مواد قله خشک در بیش از ۲۰ مسیر است.
منبع: بورس بالتیک، دسترسی، ۱۲ سپتامبر ۲۰۲۲

شکل ۱-۱۴: شاخص هزینه‌های حمل و نقل بین‌الملل فله خشک بالتیک، دسامبر ۲۰۱۹ تا اوت ۲۰۲۲

قیمت چه کالاهایی رو به بالا است...

کاهش اخیر قیمت‌ها برای دو محصول گندم و ذرت قابل توجه است، در حالی که قیمت برنج نسبتاً ثابت باقی مانده و قیمت‌های بین‌المللی گوشت و قیمت محصولات لبنی همچنان در حال طی یک روند صعودی معتدل است. اگرچه، قیمت غلات در ماه‌های اخیر کاهش یافته است، اما همچنان در مقایسه با یک سال گذشته در سطح بالایی قرار دارد و بسیار بالاتر از سطح قبل از کووید ۱۹ باقی مانده است.

کاهش اخیر قیمت‌های بین‌المللی با عوامل زیر قابل توضیح است:

- رشد جهانی کاهش یافته است زیرا بهبود وضعیت اقتصادی پس از رکود کووید-۱۹ کم‌رنگ شده و برقراری قرنطینه‌های جدید به کند شدن رشد اقتصادی چین انجامیده است. قیمت کالاهای از جمله مواد غذایی و انرژی نیز با کاهش تقاضای جهانی روبه کاهش نهاده است.

- عوامل فصلی نیز در این زمین تأثیرگذار هستند، برداشت گندم و ذرت زمستانه در ماه‌های ژوئن تا اوت انجام می‌شود و موجودی این دو محصول را افزایش می‌دهد.
 - با قوی‌تر شدن دلار آمریکا، قیمت دلاری کالاهایی که در سطح بین‌المللی معامله می‌شوند نیز فروکش نموده است.
 - تعدادی از کشورها به حذف یا کاهش محدودیت‌های صادراتی مبادرت نمودند. بین ماه‌های مه و اوت، سهم تجارت جهانی غلات و روغن‌های گیاهی مشمول محدودیت‌های صادراتی از ۱۷ به ۷ درصد از تجارت جهانی کاهش یافته است.
 - هزینه‌های باربری با ضعیف‌تر شدن تقاضای جهانی رو به کاهش نهاد و روند نزولی که اندکی پیش از بحران اوکراین آغاز شده بود، از سر گرفته شد.
 - طرح ابتکار غلات دریای سیاه که در ماه جولای مورد موافقت قرار گرفت، از سرگیری حمل‌ونقل محموله‌ها از سه بندر از هفت بندر اصلی اوکراین را امکان‌پذیر نمود و صادرات ماهانه گندم، ذرت و تخم‌آفتابگردان این کشور را به حدود ۳ میلیون تن در ماه افزایش داد. این میزان، اگرچه رقم دلگرم‌کننده‌ای است، اما هنوز کمتر از ۵۰ درصد حجم تبادلات دریایی را تشکیل می‌دهد که معمولاً در این زمان از سال از دریای سیاه صورت می‌گرفت؛ بنابراین، تأثیر واقعی این توافقنامه بر قیمت‌های بازار جهانی محدود خواهد بود، زیرا حداقل به صادرات ۷ تن محصول از سوی اوکراین مورد نیاز است تا به اندازه کافی فضا در سیلوها و کشتی‌ها برای صادرات محصولات برداشت‌شده جدید در این کشور (در اوت برای گندم و در اکتبر برای ذرت) آزاد شود. با این حال، از سوی دیگر، به نظر می‌رسد صادرات گندم روسیه کمتر از آنچه در ابتدا تصور می‌شد تحت تأثیر تحریم‌ها قرار گرفته باشد.
- اما هنوز، خلاصی از این مخمصه قابل‌تصور نیست. قیمت‌های بین‌المللی مواد غذایی بر اساس استانداردهای تاریخی، همچنان در سطح بالایی قرار دارد، بازارها با محدودیت مواجه هستند و نوسانات بالای قیمت‌ها - به‌ویژه برای گندم و ذرت - تداوم خواهد داشت.
- درعین حال، جنگ بدون هیچ چشم‌اندازی برای پایان آن ادامه می‌یابد. در حال حاضر نشانه‌هایی وجود دارد که کشاورزان اوکراینی احتمالاً در پاییز امسال گندم بسیار کمتری کشت نمایند. جنگ و تحریم‌ها به بی‌ثباتی قیمت کود منجر شده و هزینه‌های کود سریع‌تر از قیمت محصولات کشاورزی افزایش یافته است. در ماه اوت، با قطع عرضه گاز طبیعی روسیه از طریق خط لوله به اروپای مرکزی و غربی، قیمت

انرژی رو به افزایش نهاد - همچنین منجر به توقف تولید کودهای مبتنی بر نیتروژن توسط چندین تولیدکننده اروپایی شد و به افزایش هزینه‌های کود منجر گردید.

عامل دیگر شرایط آب و هوایی نامناسب است. شرایط گرم و خشک بر رشد اولیه گندم در آرژانتین و برداشت ذرت در ایالات متحده، چین و اروپا تأثیرگذار است (سامانه اطلاعات بازار کشاورزی^۱، سپتامبر ۲۰۲۲). علاوه بر این، قیمت برنج در ماه‌های اوت و سپتامبر افزایش یافت که تا حدی ناشی از وقوع تغییرات شدید جوی در برخی از کشورهای عمده تولیدکننده برنج بود که در این بین می‌توان به سیل‌های فاجعه‌بار در پاکستان، چهارمین صادرکننده بزرگ برنج در جهان اشاره نمود. (قیمت‌های بالای کود و محدودیت‌های اخیر هند در صادرات برنج نیز در این امر مؤثر بوده است).

در میان این عدم قطعیت، ریسک شوک‌های جدید قیمتی همچنان بالاست. مشکلات بیشتر در تولید و حمل‌ونقل محصولات از اوکراین یا هرگونه شوک ژئوپلیتیکی یا آب و هوایی دیگر می‌تواند به‌عنوان جرقه‌ای برای افزایش سریع و غیرعادی قیمت‌ها در نظر گرفته شود. بنا به گزارش بانک جهانی در زمینه بازارهای جهانی کالا در آوریل ۲۰۲۲، این جنگ، الگوهای جهانی تجارت، تولید و مصرف کالاها را به‌گونه‌ای تغییر داده است که قیمت‌ها دست‌کم تا پایان سال ۲۰۲۴ در سطوح بالای تاریخی قرار خواهند گرفت و به تشدید تورم و ناامنی غذایی خواهد انجامید.

امنیت غذایی همچنان در معرض ریسک قرار دارد

این تهدیدات برای امنیت غذایی در بسیاری از کشورها همچنان در سطح حادی قرار خواهد داشت. تورم قیمت مواد غذایی در سراسر جهان رو به شتاب است. قیمت کود سریع‌تر از قیمت محصولات کشاورزی در حال افزایش است و به کاهش درآمد کشاورزان منجر می‌شود. بر اساس ارزیابی اخیر صندوق بین‌المللی پول، افزایش سریع و غیرعادی قیمت‌های داخلی مواد غذایی و انرژی، به‌عنوان محرکی برای تورم عمومی قیمت‌های مصرف‌کننده در سراسر جهان عمل کرده است. به همین دلیل است که قیمت داخلی مواد غذایی از کاهش قیمت‌های بین‌المللی پیروی نکرده است. برای مثال، متوسط قیمت داخلی گندم، نسبت به قیمت بازار جهانی، بین ماه‌های آوریل تا مه و ژوئیه، تقریباً ۲۰ درصد افزایش داشته است.

^۱. The Agricultural Market Information System (AMIS)

این فشارها به‌طور نامتناسبی بر فقرا تأثیر می‌گذارد که عمده درآمد خود را صرف تهیه غذا، انرژی و دیگر نیازهای اساسی می‌کنند. بیشترین آسیب متوجه فقرا در کشورهای کم‌درآمد واردکننده مواد غذایی است. بسیاری از این کشورها با سبلی از بحران‌ها و شوک‌های همپوشان روبرو هستند که ظرفیت ضعیف آن‌ها برای محافظت از جمعیت آسیب‌پذیر خود در برابر بدترین تأثیرات را کاهش داده است.

اول، رکود جهانی ناشی از کووید ۱۹ به‌طور کلی بر کاهش فعالیت‌های معیشتی تأثیر گذاشت و واکنش‌های سیاستی انجام‌گرفته طی سال ۲۰۲۰ فروگاهی فضای مالی و ارز خارجی را به دنبال داشت. به همین دلیل، به‌منظور پر کردن شکاف‌های مالی و توازن پرداخت‌ها، کشورها به دنبال وام بودند و بدهی خارجی آن‌ها افزایش یافت؛ این بدهی‌های افزایش‌یافته، اکنون مانع تخصیص اعتبارات و افزایش ظرفیت واردات کالاها می‌شود که می‌تواند اثرات افزایش قیمت‌ها را کاهش دهد. شوک‌های اخیر، تضعیف بیشتر ارز کشورها را به دنبال داشته و هزینه داخلی شوک‌های قیمتی بین‌المللی را تشدید کرده است.

نکته: قیمت یک سبد غذایی معمول بر اساس تأمین نیازهای انرژی و تغذیه جمعیت در نظر گرفته شده است. اندازه و ترکیب این سبد یا توجه به ترجیحات محلی، ویژگی‌های جمعیتی، سطح فعالیت، شرایط آب و هوایی و غیره متفاوت است.

منبع: سامانه پایش بازار جهانی برنامه جهانی غذا، اوت ۲۰۲۲؛ و شبکه اطلاعات امنیت غذایی شبکه اطلاعات امنیت غذایی، گزارش جهانی در مورد یحران‌های غذایی ۲۰۲۲ (به‌روزرسانی اواسط سال)

شکل ۱-۱۵: افزایش هزینه سبد اقلام غذایی اساسی در ۴۵ کشور مواجه با بحران غذایی

بر اساس آخرین گزارش به‌روزرسانی شدهٔ جهانی در زمینهٔ بحران‌های غذایی، کشورهایی که پیش از کووید-۱۹ و جنگ روسیه و اوکراین با بحران‌های غذایی طولانی مواجه بودند، در بین کشورهایی بوده‌اند که بیش‌ترین آسیب را از مشکلات اخیر متحمل شده‌اند (شکل ۱-۱۵).

ساکنان ۴۵ کشور و مناطقی که پیش از آغاز جنگ نیز در بحران غذایی به سر می‌بردند، افزایش حداقل ۱۰ درصدی در هزینه سبد کالاهای اساسی را تا ماه‌های آوریل - ژوئن سال ۲۰۲۲ تجربه کرده‌اند که بالاتر از میانگین هزینه پنج‌ساله برای آن دوره بوده است. مردم سودان، سودان جنوبی، سوریه، زیمبابوه، اتیوپی، یمن، سیرالئون، هائیتی و هندوراس با افزایش بیش از ۷۵ درصدی هزینه مواد غذایی مواجه شدند.

عمده کشورهای مواجه با بحران غذایی کشورهایی با وابستگی بسیار بالا به واردات مواد غذایی هستند و به دلیل ذخایر کم ارز خارجی و/یا کاهش ارزش پول ملی، ظرفیت ضعیفی برای محافظت از جمعیت خود در برابر تورم مواد غذایی وارداتی دارند؛ بنابراین، آن‌ها فاقد ظرفیت مناسب برای گسترش حمایت اجتماعی و سایر ابزارها برای حمایت از اقشار آسیب‌پذیر هستند. علاوه بر این، بسیاری از این کشورها با تورم عمومی بالای قیمت‌ها مواجه هستند که به کاهش بیشتر قدرت خرید می‌انجامد. درگیری‌های داخلی طولانی‌مدت و شوک‌های آب و هوایی، مشکلات اقتصادی را در بسیاری از این کشورها تشدید کرده است؛ به‌گونه‌ای که بنا به گزارش جهانی، تعداد کل افرادی که در سطح بحران یا با ناامنی غذایی حاد بدتر مواجه هستند از ۱۵۵ میلیون در سال ۲۰۲۰ به ۱۹۳ میلیون در سال ۲۰۲۱ و به ۲۰۵ تا ۲۲۳ میلیون تا اواسط سال ۲۰۲۲ افزایش یافته است.

بحران جهانی غذا هنوز به‌طور آشکار خاتمه نیافته است. آسیب‌پذیرترین افراد همچنان از افزایش شدید هزینه‌های مواد غذایی در رنج هستند کاهش قیمت‌های جهانی، کمک چندانی به آن‌ها نکرده است. اگرچه کمک‌های فوری بشردوستانه برای جلوگیری از قحطی گسترده‌تر ضروری هستند، اما دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی می‌بایست بر ارتقای سرمایه‌گذاری‌های عمده در سامانه‌های غذایی منعطف و تاب‌آورتر در برابر شوک‌های احتمالی تمرکز کنند. این امر به همکاری بین‌المللی بی‌سابقه برای رسیدگی به پیامدهای بازارهای بی‌ثبات کالاهای کشاورزی در جهان و رویدادهای شدید ناشی از تغییرات اقلیمی نیاز دارد.

۶. تأثیر بحران اوکراین بر بازار جهانی روغن گیاهی

جوزف گلابر، دیوید لایورد و عبدالله مأمون

نخست در ۳ مه ۲۰۲۲ منتشر شد.

قیمت محصولات کشاورزی به دلیل جنگ در اوکراین به بالاترین سطح تاریخی خود رسیده و نگرانی‌ها درباره امنیت غذایی جهان، آن‌طور که در نشست‌های اخیر صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی نشان داده شده، سرفصل اخبار و ذهن رهبران جهان را به خود معطوف نموده است. تاکنون، عمده توجهات به غلات، به‌ویژه گندم، معطوف شده است - و دلیل این توجه، اهمیت این محصول در رژیم‌های غذایی و مخمضه کشورهای است که گندم سهم بزرگی از کالری مصرفی آن‌ها را تشکیل می‌دهد و محصولی عمدتاً وارداتی است و از طریق دریای سیاه به دست این کشورها می‌رسد.

در اینجا، ما بر یک مسئله نوظهور دیگر در زمینه امنیت غذایی تمرکز می‌کنیم: تأثیر جنگ بر روغن‌های گیاهی. کشورهای دریای سیاه، صادرکنندگان بزرگ روغن آفتاب‌گردان هستند و این بحران به افزایش بیشتر قیمت روغن گیاهی منجر شده، همچنین واکنش‌های سیاست تجاری در سراسر جهان را برانگیخته است که عرضه را محدودتر می‌کند و قیمت‌ها را افزایش می‌دهد.

این پست به بررسی تأثیرات این جنگ بر بازار جهانی روغن‌های گیاهی می‌پردازد که به تدریج در حال آشکار شدن هستند و عوامل دیگری که بر قیمت‌ها تأثیر می‌گذارند، مانند سیاست‌های سوخت زیستی و محدودیت‌های صادراتی در دریای سیاه و سایر مکان‌ها را نیز شامل می‌شود.

روغن‌های گیاهی یک ماده کلیدی در رژیم‌های غذایی در سرتاسر جهان و منبع ضروری تأمین چربی هستند و حدود ۱۰ درصد از تأمین کالری غذایی روزانه (۳۰۰ کیلوکالری در روز برای هر نفر) را تشکیل می‌دهد و این محصول را به دومین گروه غذایی مهم پس از غلات تبدیل می‌کند. روغن‌های گیاهی همچنین منبع تغذیه‌ای اسیدهای چرب امگا ۳ و امگا ۶ و ویتامین‌های E و K، همچنین یک ماده ضروری برای پخت‌وپز هستند، به‌ویژه برای مصرف‌کنندگان فقیر که نمی‌توانند به محصول کره یا سایر محصولات مبتنی بر چربی حیوانی که گران‌تر است روی بیاورند.

مانند تعدادی از کالاهای دیگر، قیمت بسیاری از اقلام روغن‌های گیاهی نیز پیش از تهاجم روسیه به اوکراین در ماه فوریه در سطح بسیار بالایی قرار داشت. از آن تاریخ، قیمت روغن گیاهی به‌طور متوسط تقریباً ۳۰ درصد افزایش یافته است (شکل ۱-۱۶ را ببینید).

روغن آفتابگردان با افزایش بیش از ۴۰ درصدی از روز حمله به اوکراین، مستقیماً بیشتر از همه تحت تأثیر قرار گرفته است. این محصول، حدود ۱۳ درصد از روغن‌های گیاهی معامله‌شده در بازارهای جهانی را تشکیل می‌دهد و اوکراین و روسیه به ترتیب حدود ۵۰ و ۲۵ درصد از روغن آفتابگردان معامله‌شده در جهان را به خود اختصاص می‌دهند. از آنجایی که روغن‌های گیاهی نیاز به فرآوری اندکی دارند یا اصلاً نیازی به فرآوری ندارند، قیمت‌های بالا قبلاً به مصرف‌کنندگان منتقل و برخی کمبودها در بخش خرده‌فروشی نیز گزارش شده است.

مروری بر بازار روغن گیاهی

روغن‌های گیاهی به‌شدت مورد مبادله قرار می‌گیرند و واردات حدود ۴۰ درصد از مصرف جهانی این محصول به‌ویژه در مقایسه با سایر کالاها، به‌عنوان مثال، کمتر از ۲۰ درصد برای غلات را تشکیل می‌دهد. سه‌چهارم کشورها (شکل ۱-۱۷) برای تأمین حداقل نیمی از نیازهای داخلی خود به بازارهای جهانی وابسته هستند.

در نتیجه، بیشتر کشورها در برابر شوک‌های صادرات روغن‌های گیاهی، نسبت به غلات که کمتر مورد معامله قرار می‌گیرند و بسیاری از کشورها در تولید آنها نسبتاً خودکفا هستند، آسیب‌پذیرتر هستند. روغن پالم (۵۸٪)، روغن سویا (۱۴٪)، روغن آفتابگردان (۱۳٪) و روغن کلزا (کانولا) (۷٪) به‌طور متوسط در مجموع ۹۲٪ از روغن‌های گیاهی معامله‌شده در بازارهای جهانی را بین سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۱ تشکیل می‌دهند. ۸ درصد باقیمانده شامل روغن‌های متنوع و مهم محلی مانند روغن زیتون، روغن پنبه‌دانه، روغن بادام‌زمینی، روغن گلرنگ و روغن هسته پالم است.

توجه: روغن سویا: بر اساس قیمت هیئت تجاری شیکاگو، روغن پالم، خام: بر اساس قیمت هیئت تجاری مالزی، روغن کلزا: بر اساس قیمت نقطه‌ای روتردام، روغن آفتابگردان: بر اساس قیمت سیف پندریمیچی هند

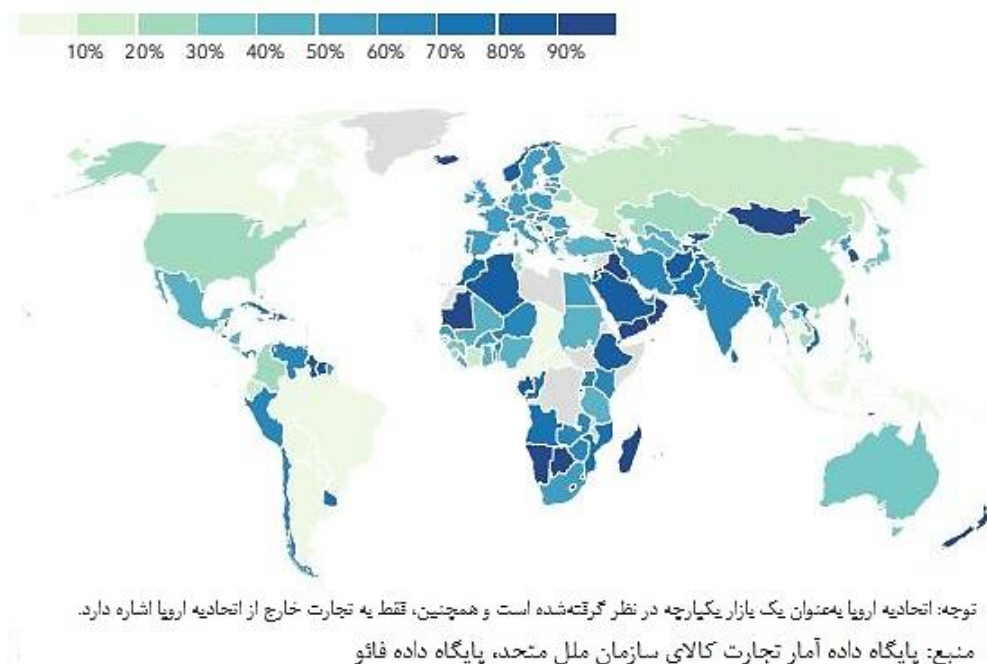
منبع: هیئت روغن پالم مالزی، بلومبرگ، هیئت تجاری شیکاگو

شکل ۱-۱۶: قیمت روزانه روغن گیاهی، دلار آمریکا

اندونزی و مالزی ۹۲ درصد از کل صادرات روغن پالم را در دوره ۲۰۲۱-۲۰۱۹ به خود اختصاص داده‌اند. صادرکنندگان عمده روغن سویا عبارت‌اند از: آرژانتین (۴۶٪ از صادرات جهانی در این دوره)، برزیل (۱۰٪)، اتحادیه اروپا (۸٪) و ایالات متحده (۸٪). کانادا صادرکننده اصلی روغن کلزا (کانولا) است که ۵۸ درصد از صادرات روغن کلزا را به خود اختصاص داده است، اما روسیه با سهم (۱۳ درصد)، اتحادیه اروپا (۸ درصد) و بلاروس (۷ درصد) نیز صادرکنندگان مهمی هستند.

پیش از تهاجم روسیه به اوکراین نیز، عرضه جهانی روغن گیاهی به دلیل عوامل مختلف کاهش یافته بود. خشکسالی در آمریکای جنوبی، کاهش شدید عملکرد دانه سویا را به‌ویژه برای بزرگ‌ترین تولیدکننده آن - برزیل - به دنبال داشته شده است. در نتیجه، پیش‌بینی می‌شود صادرات سویا برای آرژانتین، برزیل

و پاراگوئه ۵ درصد نسبت به سال گذشته کاهش یابد و صادرات روغن گیاهی تا حد زیادی بدون تغییر باقی بماند. تولید پالم مالزی به دلیل تأثیرات طوفان رای^۱ در دسامبر ۲۰۲۱ و ادامه کمبود شدید نیروی کار و سایر مسائلی که این صنعت از سال ۲۰۱۹ با آن مواجه شده، دچار کاهش شده که البته با محدودیت‌های ناشی از کووید ۱۹ و اختلال در رفت‌وآمد کارگران نیز تشدید شده است. تولید کلزای کانادا تحت تأثیر خشکسالی سال‌های ۲۰۲۱/۲۲ نسبت به سال پیش ۳۵ درصد کاهش یافت، با وجود اینکه سطح زیر کشت این محصول به میزان ۸ درصد افزایش یافته بود. در نتیجه، تخمین زده می‌شود که صادرات کلزا به میزان ۵۰ درصد و صادرات روغن کلزا به میزان ۲۰ درصد نسبت به سال گذشته کاهش یابد.

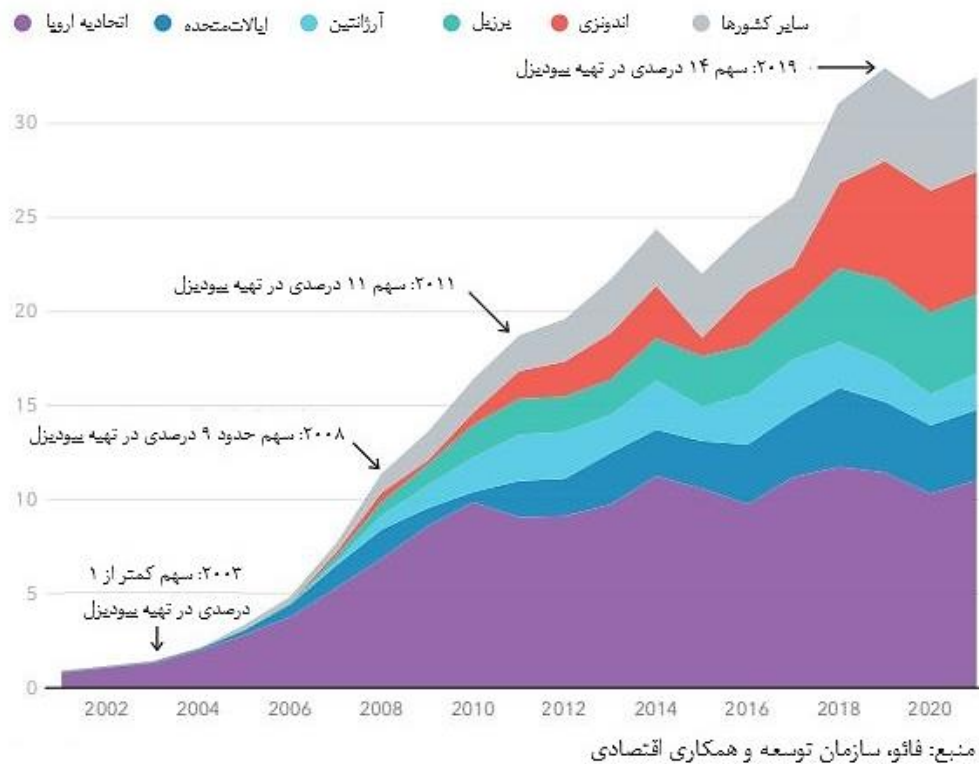
شکل ۱-۱۷: سهم روغن‌های گیاهی وارداتی در کل مصرف (٪)

^۱. Rai

در چنین شرایطی، تهاجم به اوکراین اتفاق افتاد. در زمینه روغن‌های گیاهی، فوری‌ترین اختلالات جهانی متوجه صادرات روغن آفتاب‌گردان گردید. بازارهای مهم شامل هند، اتحادیه اروپا و چین است که مجموعاً بیش از ۷۵ درصد از کل صادرات اوکراین را به خود اختصاص می‌دهد. بسته شدن بندرها مانع از خروج تقریباً نیمی از روغن آفتاب‌گردان شده است که معمولاً از برداشت سال گذشته صادر می‌شد؛ تنها جایگزین، مسیرهای پرهزینه‌تر به سمت غرب از طریق رومانی یا لهستان بود. تأسیسات فراوری همچنان در حالت اختلال قرار دارد و بخش اعظم منطقه کشت آفتاب‌گردان اوکراین در شرق رودخانه دنیپرو (دنیپر)^۱ در این کشور قرار دارد، جایی که در حال حاضر بیشتر درگیری‌ها در این مکان در جریان است. صادرات روسیه در حال حاضر متأثر از اختلالات تجارت دریایی در دریای سیاه، اجرای سهمیه صادراتی توسط مقامات روسیه و اثرات تحریم‌ها بر معاملات تجاری است.

روغن‌های گیاهی از نظر طعم و کاربرد برای تهیه غذاهای مختلف متفاوت هستند، اما تا حد زیادی می‌توان از این محصول به عنوان اقلام جایگزین استفاده نمود. به همین دلیل است که قیمت‌های روغن گیاهی تمایل به حرکت همگرا دارد (شکل ۱-۱۶). با این وجود، اقلام جایگزین می‌توانند به دلیل مسائل مربوط به حساسیت و الزامات ملی برچسب‌گذاری، برای تولیدکنندگان غذا دردسراًفرین باشد. برای مثال، فرانسه به تازگی اعلام کرده است که تولیدکنندگان مواد غذایی می‌توانند از روغن آفتاب‌گردان به عنوان محصول جایگزین در محصولات خود استفاده کنند؛ اما می‌بایست ظرف دو ماه به مصرف‌کنندگان خود در این زمینه اطلاع‌رسانی نمایند. این نوع اقدامات تعدیلی و سازگاری است که موجب ایجاد گلوگاه‌های تولید و برخی کمبودها و افزایش هزینه‌های تولید و در نهایت افزایش قیمت‌ها برای مصرف‌کنندگان می‌شود.

^۱. Dnipro (Dnieper)

شکل ۱-۱۸: سهم روغن‌های گیاهی وارداتی در کل مصرف (%)

تولید بیودیزل کمبود عرضه را تشدید می‌کند

یکی دیگر از مسائل تأثیرگذار بر عرضه و قیمت جهانی روغن‌های گیاهی، رشد اخیر ظرفیت تولید سوخت بیودیزل است. تولید سوخت‌های بیودیزل، که عمدتاً ناشی از مقررات الزام‌آور برای ترکیب آن‌ها در منابع سوخت و پارانه‌های تشویقی برای استفاده از آن‌ها است، در ۲۰ سال گذشته از کمتر از ۱ درصد کل مصرف روغن‌های گیاهی در سال ۲۰۰۳ به تقریباً ۱۵ درصد در حال حاضر افزایش یافته است (شکل ۱-۱۸). برنامه‌های عمده تهیه سوخت‌های زیستی متعلق به ایالات متحده، آرژانتین و برزیل (عمدتاً روغن سویا)، اندونزی و مالزی (روغن پالم) و اتحادیه اروپا و کانادا (عمدتاً روغن کلزا و روغن نخل) است.

تعهدات بیودیزل فشار بیشتری بر افزایش قیمت جهانی روغن گیاهی وارد می‌کند. به دلیل این تعهدات، تقاضا برای روغن‌های گیاهی به‌عنوان ماده اولیه برای تولید بیودیزل نسبتاً به تغییرات قیمت‌ها حساسیتی نشان نمی‌دهد. در نتیجه، نوسانات قیمتی در صورت کمبود عرضه افزایش می‌یابد.

محدودیت‌های صادراتی، عرضه روغن گیاهی را بیشتر تهدید می‌کند

در بحبوحه بحران کنونی، محدودیت‌های تجاری اعمال‌شده توسط صادرکنندگان عمده روغن گیاهی، نوسان قیمت‌ها و به همراه آن، آسیب‌پذیری خانوارهای ناامن از لحاظ غذایی را در سراسر جهان افزایش داده است. محاسبات انجام‌شده توسط سامانه ردیاب محدودیت‌های صادراتی نشان می‌دهد که حدود ۴۳ درصد از روغن‌های گیاهی معامله‌شده در بازارهای جهانی تحت تأثیر نوعی از انواع محدودیت صادراتی قرار دارند. پس از اعمال مالیات تصاعدی بر واردات روغن پالم در ماه مارس، اندونزی ممنوعیت صادرات روغن پالم خام و تصفیه‌شده را از ۲۸ آوریل ۲۰۲۲ اعلام کرد. مشخص نیست که این ممنوعیت تا چه زمانی ادامه خواهد داشت، اما این محدودیت‌ها نیازهای وارداتی کشورهای دیگر مانند هند و بنگلادش را که برای تأمین نیازهای مصرفی خود به‌شدت به روغن پالم وابسته هستند، بیشتر خواهد کرد. محدودیت‌های صادراتی، بازار روغن سویا را نیز مختل کرده است. در ۱۳ مارس ۲۰۲۲، آرژانتین صادرات روغن سویا و کنجاله را محدود کرد، سپس در ۳۱ مارس تغییر رویه داد و مجوز صادرات را صادر کرد، اما مالیات بر صادرات این محصولات را از ۳۱ به ۳۳ درصد افزایش داد. همه این عوامل به حفظ قیمت روغن گیاهی در سطوح بی‌سابقه کمک کرده است.

نتیجه‌گیری

مانند سایر کالاهای کلیدی که تحت تأثیر جنگ قرار گرفته‌اند، قیمت‌های بالاتر تأثیر منفی بر مصرف‌کنندگان، به‌ویژه آن دسته از فقیرترین خانواده‌هایی خواهد داشت که در حال حاضر نیز از لحاظ ناامنی غذایی در معرض تهدید هستند.

اینکه قیمت‌های بالا تا چه زمانی ادامه خواهد داشت، به سرعت بازگشت صلح و آرامش به اوکراین و مدت‌زمان بهبود اقتصاد کشاورزی این کشور بستگی دارد. با این حال، در بهترین شرایط، قیمت‌ها احتمالاً طی سال جاری و تا سال ۲۰۲۳ همچنان در سطح بالا قرار خواهد داشت. یک بررسی انجام‌شده در زمینه موارد مورد کشت در ایالات‌متحده نشان می‌دهد که کشاورزان آمریکایی قصد دارند امسال سطح بی‌سابقه‌ای از زمین‌های کشاورزی را به کشت سویا اختصاص دهند و نشانه‌های اولیه حاکی از آن است

که تولید سویای آمریکای جنوبی و تولید کلزای اتحادیه اروپا نیز می‌تواند دوباره کاملاً به سر جای خود بازگردد.

۳۱ میلیون تن روغن گیاهی که در حال حاضر برای تهیه بیودیزل در جهان مورد استفاده قرار گرفته است، نشان‌دهنده مقدار کالری مورد نیاز برای تغذیه بیش از ۳۲۰ میلیون نفر در سال است؛ بنابراین، تعلیق احکام سوخت زیستی یا محدود کردن احکام مربوط به استفاده از روغن‌های غیرخوراکی یا روغن‌های خوراکی مصرف‌شده برای تهیه آن، می‌تواند روغن‌های گیاهی خوراکی مقبول را وارد بازار نماید، هرچند با توجه به حمایت سیاسی قوی از این سیاست‌ها، چنین اتفاقی بعید به نظر می‌رسد. به همین ترتیب، محدودیت‌های صادراتی، تهدیدی برای تشدید کمبود عرضه به‌ویژه برای روغن‌های گیاهی کلیدی مانند روغن پالم است. همان‌طور که در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ و ۲۰۱۰/۱۱ شاهد بودیم، چنین محدودیت‌هایی می‌تواند به افزایش قابل توجه قیمت‌ها کمک کند. امید است محدودیت‌هایی مانند ممنوعیت صادرات روغن پالم توسط اندونزی موقتی باشد و به سایر کشورها سرایت نکند. در غیر این صورت، قیمت‌های بالاتر چیزی جز پرهزینه‌تر کردن تأمین امنیت غذایی و نیازهای تغذیه‌ای برای فقرای جهان به دنبال نخواهد داشت.

به‌روزرسانی مطالب

در مورد صادرات سایر اقلام، جنگ تأثیر جدی بر صادرات روغن تخم آفتاب‌گردان اوکراین، به‌ویژه پیش از بازگشایی دریای سیاه در اوت سال ۲۰۲۲ داشته است. تا ماه اکتبر، صادرات روغن تخم آفتاب‌گردان اوکراین در سال ۲۰۲۲ حدود ۱۰ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ در مدت مشابه کاهش یافت. صادرات تخم آفتاب‌گردان اوکراین افزایش یافته است، باین‌حال، عمده این محصول از طریق راه‌آهن برای انجام فرآوری در کشورهای همسایه در غرب اروپا (رومانی، مولداوی، آلمان) صادر می‌شود. صادرات روغن تخم آفتاب‌گردان سهم قابل توجه اما نسبتاً کمی از بازار جهانی روغن گیاهی (حدود ۱۳٪) را در مقایسه با روغن‌های دیگر مانند روغن پالم، روغن سویا و روغن کلزا (کانولا) به خود اختصاص می‌دهد.

در سطح جهانی، قیمت روغن گیاهی از بالاترین سطح خود در ماه مه سال ۲۰۲۲ به میزان قابل توجهی کاهش نشان داده و به سطح قبل از جنگ بازگشته است که بخشی از آن به دلیل بهبود تولید کلزا و سویا در نیمکره شمالی و چشم‌انداز افزایش تولید سویا در برزیل در سال ۲۰۲۳، همچنین تصمیم دولت اندونزی برای از سرگیری صادرات روغن پالم در اواخر ماه مه برمی‌گردد. تقاضا برای روغن گیاهی به‌عنوان ماده اولیه برای تولید سوخت زیستی همچنان به قوت خود باقی و در سطح قدرتمندی قرار دارد.

اندونزی اعلام کرده است که قصد دارد تعهد بیودیزل خود را به ۳۵ درصد افزایش دهد و استفاده از روغن سویا در تولید بیودیزل در ایالات متحده نیز به رشد خود ادامه می‌دهد. در نتیجه، عرضه روغن گیاهی احتمالاً تا سال ۲۰۲۳ با محدودیت روبرو خواهد شد.

۷. قیمت‌های بالای کود به افزایش نگرانی‌های امنیت غذایی جهانی دامن زده است.

شارلوت هبراند و دیوید لایبورد

نخست در ۲۵ آوریل ۲۰۲۲ منتشر شد.

گیاهان نیز مانند انسان‌ها برای رشد به مواد مغذی فراوانی نیاز دارند. این‌ها به ریزمغذی‌هایی مانند روی و آهن؛ درشت‌مغذی‌های ثانویه مانند کلسیم و منیزیم؛ و سه درشت‌مغذی اصلی: نیتروژن (N)، فسفر (P) و پتاسیم (K) تقسیم می‌شوند. کودهای معدنی، مواد مغذی بیشتر و قابل‌دسترس‌تری را برای گیاه فراهم می‌کند، درحالی‌که مواد معدنی آلی نیز برای فراهمی کربن کمک می‌کند که برای داشتن خاک سالم مفید است. ضمن لزوم تداوم و تشدید تلاش‌ها در جهت کاهش ورود مواد مغذی به محیط زیست، تأکید بر نقش محوری کودها در ارتقای عملکرد و بهره‌وری کشاورزی امری ضروری است.

قیمت‌های بازار جهانی غذا و کود (در اینجا فقط بر N، P و K تمرکز می‌شود) طی یک سال و نیم گذشته به‌طور قابل توجهی افزایش یافته و پس از حمله روسیه به اوکراین در ماه فوریه به سطوح بالاتری نیز صعود کرده و به بالاترین سطح خود در ماه مارس رسیده است (به شکل ۱-۱۹ رجوع شود، +۱۲۵٪ از ژانویه ۲۰۲۱ تا ژانویه ۲۰۲۲، +۱۷٪ از ژانویه ۲۰۲۲ تا مارس ۲۰۲۲).

منبع: بانک جهانی، اداره آمار کار ایالات متحده

شکل ۱-۹: قیمت واقعی مواد غذایی و کود، شاخص

درحالی که نگرانی فوری در مورد تأثیر قیمت‌های بالای مواد غذایی بر امنیت غذایی، به‌ویژه در کشورهای با درآمد کم و متوسط وجود دارد، افزایش قیمت کود و نگرانی در مورد فراهمی این محصول، بر برداشت‌های آینده سایه افکنده است و در نتیجه، ریسک بالا نگه‌داشتن قیمت مواد غذایی برای مدت طولانی‌تر وجود دارد.

در این پست وبلاگی که از داده‌های جدید داشبورد کود متعلق به مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری استفاده می‌شود - گردآوری شده توسط فائو و انجمن بین‌المللی کود - ما در مورد محرک‌های اساسی قیمت‌های بالای فعلی بحث می‌کنیم و توضیح می‌دهیم که چرا بازار جهانی کود به‌طور ویژه‌ای در معرض شوک قرار دارد و بررسی می‌کنیم که کدام کشورها در برابر اختلالات بازار کود بیشتر از همه آسیب‌پذیرتر هستند. در پست بعدی راه‌حل‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت در زمینه رسیدگی به نگرانی‌های جدی مربوط به مقرون‌به‌صرفگی و فراهمی کود مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

افزایش قیمت‌ها از ژوئن ۲۰۲۰

ترکیبی از عوامل در افزایش قیمت کودهای شیمیایی که از اواخر سال ۲۰۲۰ شروع شد، نقش داشته است. از سوی تقاضا، مصرف جهانی کود معدنی در سال اول همه‌گیری به‌طور قابل توجهی ثابت باقی ماند ($+1/6\%$ در سال ۲۰۱۹/۲۰ در مقایسه با سال زراعی پیش)؛ پس‌از آن، تقاضا به میزان $6/3\%$ درصد در سال ۲۰۲۰/۲۱ افزایش یافت. بازگشت قیمت محصولات کشاورزی در سال ۲۰۲۱ به سطح پیشین خود به این حرکت کمک کرد، زیرا تا زمانی که کشاورزان با نسبت مطلوب قیمت کود/محصول روبرو شوند، قیمت‌های بالاتر محصولات باعث افزایش تقاضای کود می‌شود.

از جانب عرضه، مهم‌ترین عامل، افزایش شدید قیمت، گاز طبیعی بوده است که هم به‌عنوان ماده اولیه و هم به‌عنوان منبع انرژی در تولید آمونیاک (ماده پایه برای کودهای نیتروژن) استفاده می‌شود و 70% تا 80% درصد از هزینه‌های تولید آمونیاک را تشکیل می‌دهد. قیمت گاز طبیعی به‌ویژه در اروپا و آسیا سریع و ناگهانی افزایش یافت. شرکت بزرگ جهانی کود به نام یارا^۱ در ماه مارس اعلام کرد که در حال کاهش ظرفیت تولید آمونیاک و اوره در اروپا به میزان 55% درصد است.

به همین ترتیب، افزایش قیمت زغال‌سنگ در چین، ماده اولیه اصلی تولید آمونیاک در این کشور، همراه با حذف تدریجی ظرفیت تولید ناکارآمد، به کاهش تولید منجر شده و به افزایش قیمت جهانی کود نیز کمک کرده است. قیمت بالای آمونیاک و گوگرد، دو نهاده مهم برای کودهای فسفوری، قیمت این نوع کود را افزایش داده است. قیمت‌های بالای انرژی، تقاضای قوی و عرضه محدود نیز باعث افزایش قیمت نقطه‌ای پتاس در سال ۲۰۲۱ و تا سال ۲۰۲۲ شد.

سایر محرک‌های از جانب عرضه، مانند تنگناهای مداوم ناشی از کووید ۱۹ در زنجیره‌های ارزش جهانی و تأثیر طوفان‌ها بر مراکز تولید در جنوب شرقی ایالات متحده، تولید و حمل‌ونقل کود و نهاده‌های کودی را مختل کرده است.

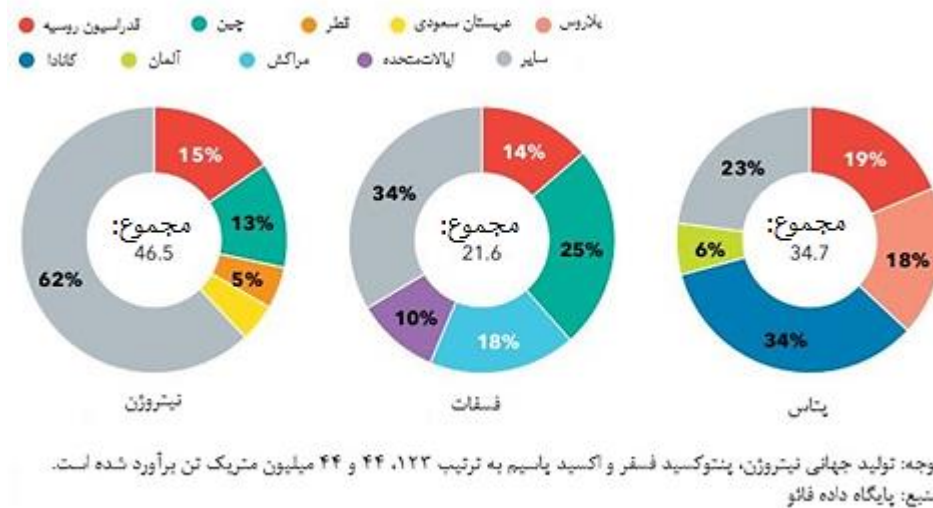
درگیری اوکراین، تحریم‌های اقتصادی ناشی از آن و اختلال در مسیرهای تجاری دریای سیاه، همگی به افزایش هزینه‌های تجاری و عدم اطمینان در مورد صادرات روسیه و بلاروس منجر گردیده و به‌ویژه برای تجارت بین‌المللی کود شیمیایی مشکل به وجود آورده است. در سال ۲۰۲۰، روسیه 14% درصد از سهم جهانی اوره تجارت‌شده (پرکاربردترین آن کود نیتروژنی)، 11% درصد از مونو آمونیوم فسفات و دی آمونیوم فسفات (پرکاربردترین کودهای فسفوری) و روسیه و بلاروس مشترکاً 41% درصد از کل مونو آمونیوم فسفات معامله‌شده (پرکاربردترین کود پتاسیم) را به خود اختصاص دادند. در نهایت، از آنجایی که اروپا با کمبودهای

¹. Yara

مداوم در منابع گاز طبیعی مواجه است، هزینه‌های تولید برای همه تأمین‌کنندگان کود (به‌جز روسیه) از جمله برای ایالات متحده و کشورهای خلیج فارس تولیدکننده محصولات نیتروژنی در سطح بالایی باقی خواهد ماند.

چرا بازار جهانی کود به‌ویژه در برابر شوک‌های از جانب عرضه آسیب‌پذیر است؟

همه این مشکلات توسط دو عامل تقویت شده است: مقدار زیادی کود - ۳۸ درصد از کل نیتروژن، ۵۰ درصد از کل فسفر و ۸۰ درصد از کل پتاسیم تولیدشده - در بازارهای بین‌المللی معامله می‌شود؛ و بزرگ‌ترین سهم از این تجارت فقط از چند کشور نشاءت می‌گیرد (شکل ۱-۲۰). از آنجاکه آمونیاک، ماده اصلی تشکیل‌دهنده کود نیتروژنی، در درجه اول با استفاده از گاز یا زغال سنگ به‌عنوان منبع پایه تولید می‌شود، بسیاری از کشورها از لحاظ تئوری می‌توانند آن‌ها را تولید کنند، اما مزیت نسبی با کشورهای است که قیمت گاز یا زغال سنگ در آنجا در سطح نسبتاً پایین‌تری قرار دارد. در سال ۲۰۱۹، روسیه، چین و قطر با هم ۳۳ درصد (به ترتیب ۱۵، ۱۳ و ۵ درصد) از تجارت کودهای نیتروژنی را به خود اختصاص دادند. تولید پتاس و فسفات به دلیل توزیع نامتوازن ذخایر مواد اولیه متمرکزتر است: برای فسفات، سه صادرکننده برتر، چین، مراکش و روسیه با هم ۵۷ درصد تجارت جهانی را تشکیل می‌دهند (با سهم به ترتیب ۲۵، ۱۸ و ۱۴ درصد) و برای پتاس سهم بازار سه کشور برتر به ۸۰ درصد می‌رسد (کانادا ۳۹ درصد، روسیه ۲۱ درصد و بلاروس ۲۰ درصد). نقش روسیه در بازارهای نیتروژن، فسفر و پتاسیم، به همراه بلاروس برای پتاس، به‌ویژه در بحران فعلی مهم است.

شکل ۱-۲۰: بازارهای جهانی کود ۲۰۱۹، میلیون متریک تن

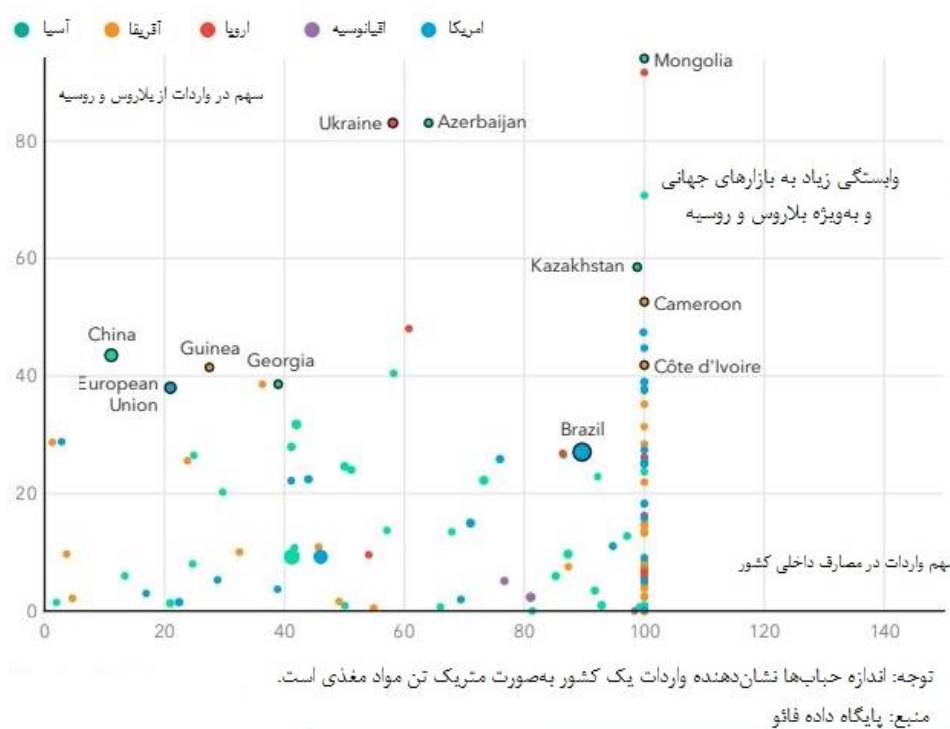
در این زمینه، سیاست‌های صادراتی کشورهای کلیدی در شکل دادن به ثبات بازار بسیار مهم است و همه نگاه‌ها به چین معطوف شده است تا ببینند آیا در آوریل سال ۲۰۲۲، محدودیت‌های صادراتی P و N اعمال شده در اکتبر ۲۰۲۱ را لغو خواهد کرد یا خیر. البته، محدودیت‌های صادراتی به چین محدود نمی شود. بر اساس داده‌های سامانه ردیابی محدودیت صادرات مواد غذایی و کود، پنج کشور دیگر نیز به این اقدام متوسل شده‌اند و مجموعاً تجارت جهانی هر ماده مغذی را تا ۲۰ درصد کاهش داده‌اند (به سامانه داشبورد کود مراجعه کنید).

این محدودیت‌های صادراتی تأثیرات جدی بر تعدادی از کشورهای آسیب‌پذیر دارد: مغولستان که بین سیاست‌های روسیه و چین گیر افتاده، ۹۸ درصد از عرضه کود این کشور دچار محدودیت شده است، این ارقام برای کشورهای نیکاراگوئه ۸۰ درصد، اکوادور ۷۴ درصد، ساحل عاج ۶۳ درصد، کامرون ۶۰ درصد و آذربایجان ۴۳ درصد است.

موضوع دیگر راه‌حل‌های تجاری است، یعنی عوارض ضد قیمت‌شکنی اعمال شده توسط کشورهای واردکننده که می‌تواند بر قیمت این محصولات در بازارهای آن‌ها تأثیر بگذارد. به عنوان مثال می‌توان به چاره‌اندیشی‌های اعمال شده توسط اتحادیه اروپا و ایالات متحده اشاره کرد که در گذشته روی کودهای فسفات اجرا شده و برای نیترات آمونیوم اوره نیز در حال بررسی است.

پیامدهای قیمت‌های بی‌سابقه کود

بدیهی است کشورهایی که به‌شدت به واردات کود از روسیه و بلاروس وابسته هستند (به شکل ۱-۲۱ یا داشبورد کود برای دریافت جزئیات بر اساس مواد مغذی رجوع نمایید) با کمبود فوری روبرو هستند و باید به فکر تأمین منابع جایگزین از بازار جهانی بسیار در تنگنا، باشند. اگر آن‌ها به دنبال تأمین کود از سایر کشورهای صادرکننده باشند، مسافت بیشتر و تغییر مسیر حمل‌ونقل منجر به هزینه‌های اضافی می‌شود و قیمت کود را حتی بیشتر می‌کند و/یا منجر به کمبود فراهمی این محصول می‌شود. با توجه به اینکه سه‌چهارم کشورها برای ۵۰ درصد یا بیشتر از تأمین کود مورد نیاز خود به واردات وابسته هستند، اختلالات در بازارهای جهانی به‌سرعت گسترش می‌یابد و بر کشورهایی که مستقیماً از روسیه یا بلاروس وارد نمی‌کنند نیز تأثیر می‌گذارد.

شکل ۱-۲۱: سهم واردات کود در مصارف داخلی

این مشکلات در ماه‌های آینده گسترش خواهد یافت؛ در نهایت بر همه کشاورزان در سراسر جهان تأثیر خواهد گذاشت. شوک قیمت ممکن است برای کشاورزان در برخی از کشورهای نوظهور و در حال توسعه برخوردار از یارانه کود (مانند هند، چین، بنگلادش و غنا) مهار شود، اما رژیم‌های یارانه‌ای، فشار مالی فوق‌العاده‌ای بر بودجه دولت‌ها وارد می‌کند، بودجه‌ای که از پیش هم به دلیل اقدامات انجام‌شده برای مهار تأثیر کووید ۱۹ سنگین بود.

بازارهای نسبتاً کوچک‌تر - به‌ویژه بسیاری از کشورهای آفریقایی - با وضعیت بسیار دشواری روبرو هستند، زیرا تولیدکنندگان و بازرگانان احتمالاً طرفدار ارسال عرضه محدود به بازارهای بزرگ‌تر هستند. با توجه به استفاده محدود آفریقا از کود - به‌طور متوسط ۲۵ کیلوگرم در هکتار، در مقایسه با میانگین جهانی ۱۲۱ کیلوگرم در هکتار - کاهش مصرف کود به کاهش قابل‌توجه بهره‌وری برای این قاره منجر می‌شود که پیامدهای بالقوه جدی برای امنیت غذایی آنجا خواهد داشت.

در نهایت، بسیاری از کارخانه‌های تولید کود در آفریقا بر اختلاط نهاده‌های وارداتی برای تهیه کودهای نیتروژنی، فسفر و پتاس مورد نیاز کشاورزان محلی تمرکز می‌کنند. لغو یا تأخیر در ارسال تنها یک نهاده، به‌عنوان مثال پتاس، می‌تواند کل عملیات را مختل کند و برای هفته‌ها یا ماه‌ها کشاورزان را از دستیابی به این نهاده‌ها محروم نماید تا زمانی که جایگزین‌ها (مثلاً استفاده از یک ماده مغذی واحد) به کار گرفته شود.

نتیجه‌گیری

در حالی که ریسک‌های مربوط به فراهمی و مقرون‌به‌صرفگی کود در هر کشور و منطقه متفاوت است، کشاورزان در بسیاری از کشورهای کم‌درآمد با ادامه بحران اوکراین با مشکلات بالقوه‌ای در این زمینه مواجه هستند. اگر به این چالش‌ها رسیدگی نشود، بر برداشت محصول تأثیر منفی به جای می‌گذارد و فراتر از کوتاه‌مدت بر قیمت‌های مواد غذایی فشار وارد می‌کند و بر نگرانی‌های امنیت غذایی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه می‌افزاید. در پست بعدی، مجموعه‌ای از مراحل بالقوه مربوط به تغذیه گیاهی و با هدف رسیدگی به بحران در کوتاه‌مدت و آماده شدن برای آینده‌ای انعطاف‌پذیرتر و پایدارتر مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

۸. جنگ روسیه و اوکراین پس از یک سال تأثیرات بر تولید کود، قیمت‌ها و جریان

تجارت

شارلوت هبراند و جوزف گلابر

نخست در ۹ مارس ۲۰۲۳ منتشر شده است.

تهاجم روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲ اختلالات جهانی در بازارهای محصولات غذایی و کودهای شیمیایی کلیدی را برانگیخت و امنیت غذایی در سراسر جهان را در معرض تهدید قرار داد. اکنون، با ورود جنگ به دومین سال خود، قیمت‌های بالای بین‌المللی مواد غذایی تعدیل شده است، اما قیمت داخلی کالاها در بسیاری از کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط همچنان در سطح بالایی قرار دارد. در اینجا به سراغ بازارهای جهانی کود می‌رویم و بررسی می‌کنیم که سال گذشته چگونه گذشت و چه تأثیرات احتمالی برای تولید محصولات کشاورزی و امنیت غذایی داشته است.

خبر خوب این است که قیمت کود، در حالی که هنوز در سطح بالایی قرار دارد، اما به‌طور قابل توجهی از اوج قیمتی خود در سال ۲۰۲۲ رو به کاهش نهاده است (شکل ۱-۲۲). همانند تجارت جهانی محصولات غذایی، این افزایش و کاهش نیز داستان پیچیده‌ای دارد که به تغییر منابع و ارتباطات تجاری مربوط می‌شود.

منبع: بانک جهانی

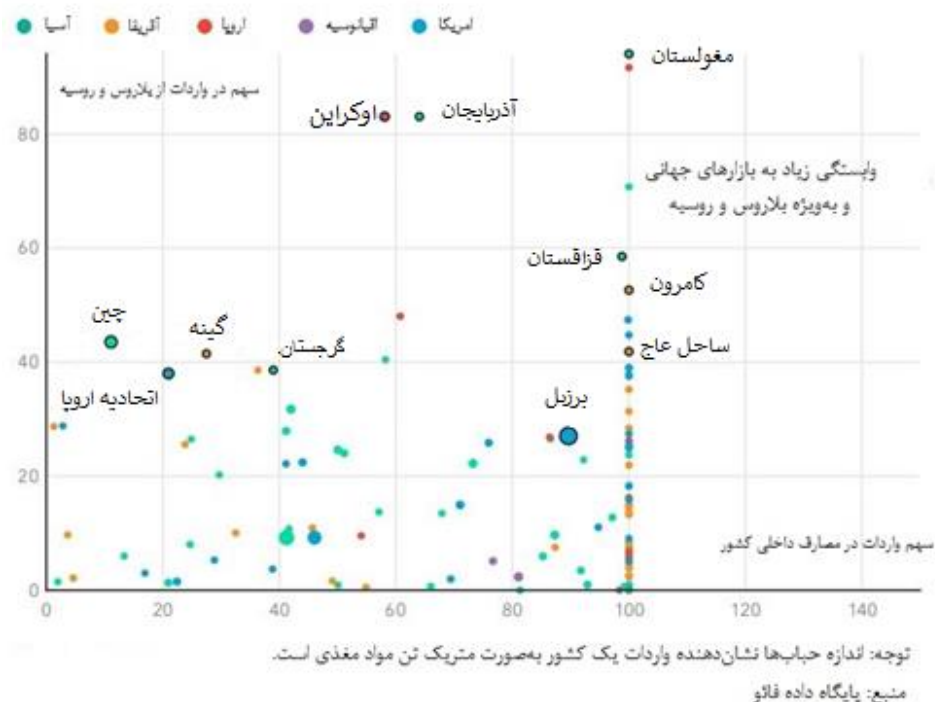
شکل ۱-۲۲: قیمت کود، دلار آمریکا در هر متریک تن

در زمان تهاجم روسیه، قیمت کود از پیش نیز در سطوح بالای تاریخی قرار داشت. قیمت انواع کود از اواخر سال ۲۰۲۰ به دلایل گوناگونی رو به افزایش بود. تقاضای کود که در زمان قرنطینه کووید-۱۹ کاهش یافته بود، در اواخر سال ۲۰۲۰/۲۱ با برداشته شدن محدودیت‌ها و افزایش قیمت محصولات، دوباره به سطح پیشین خود بازگشت. از جانب عرضه، افزایش قیمت‌های گاز طبیعی و زغال سنگ - مواد اولیه کلیدی و منابع انرژی در تولید کود - همچنین برخی کاهش‌های صورت گرفته در ظرفیت تولید این نهاده نیز فشار صعودی بر قیمت‌ها وارد کرد.

سپس وقوع جنگ در ۲۴ فوریه سال ۲۰۲۲، قیمت‌ها را به‌طور چشمگیری افزایش داد. خود این مناقشه، تحریم‌های اقتصادی جدید یا گسترش یافته بر ضد دو کشور روسیه و بلاروس و اختلال در مسیرهای تجاری دریای سیاه به ابهامات صادرات کود از این دو کشور دامن زد و چند برابر شد. روسیه و بلاروس تولیدکنندگان مهم هر سه ماده مغذی اصلی هستند: در سال ۲۰۲۰، روسیه ۱۴ درصد از سهم تجارت جهانی اوره و ۱۱ درصد تجارت فسفات را به خود اختصاص داده است، حال آنکه، این دو کشور با هم ۴۱ درصد از سهم تجارت جهانی پتاس را بر عهده داشته‌اند. این واقعیت که تعداد کمی از کشورها

سهم بزرگی در تولید کودهای مورد مبادله در سطح جهانی را به خود اختصاص می‌دهند، این بخش را در برابر شوک‌های تجاری آسیب‌پذیر می‌کند.

کشورهایی که به شدت به واردات کود از روسیه و بلاروس وابسته بودند، از کمبود فوری هراسان شدند و بسیاری از آن‌ها مجبور بودند برای تأمین منابع جایگزین از یک بازار جهانی بسیار در تنگنا، اقدام نمایند؛ اما با توجه به اینکه حدود سه‌چهارم همه کشورهای دست‌کم ۵۰ درصد از کودهای مصرفی خود را وارد می‌کنند (شکل ۱-۲۳)، شوک‌های تجاری ناشی از جنگ در سراسر جهان منعکس گردید. آشفتگی پس از تهاجم در بازارهای گاز طبیعی و افزایش سرسام‌آور قیمت گاز نیز به افزایش قیمت کود کمک کرد.

شکل ۱-۲۳: سهم واردات کود در مصارف داخلی

تحریم‌ها، محدودیت‌های صادراتی و تغییرات در جریان‌های تجاری

تحریم‌هایی که توسط اتحادیه اروپا، ایالات متحده، کانادا و کشورهای دیگر علیه روسیه و بلاروس پس از تهاجم نظامی اعمال شده است، با وجود محدودیت‌های گسترده در بخش‌های مختلف، محصولات کشاورزی را به طور رسمی از این تحریم‌ها مستثنی کرده‌اند. تحریم‌های اتحادیه اروپا واردات پتاس از بلاروس را ممنوع کرده است و حمل و نقل پتاس تولیدی این کشور را از طریق خاک اتحادیه اروپا به بازارهای دیگر ممنوع اعلام نمود. با وجود جدا کردن محصولات کشاورزی از اعمال تحریم‌ها، تحریم‌ها ممکن است به کاهش تجارت کود در برخی مناطق منجر شود؛ به این دلیل که کشورهای واردکننده ممکن است به دلیل هزینه‌های دوجندان تجارت با روسیه و بلاروس مانند محدودیت بیشتر مقررات بانکی، هزینه‌های بالاتر بیمه یا ترس از گرفتار شدن در دام تحریم‌های مالی، از خرید کود از این دو کشور خودداری کنند.

بر اساس تحلیل انجام‌شده توسط مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، تخمین زده می‌شود که صادرات پتاس از بلاروس در سال ۲۰۲۲ به دلیل تحریم‌ها و محدودیت‌های استفاده از خاک اتحادیه اروپا برای ترانزیت، دست‌کم ۵۰ درصد کمتر از سال ۲۰۲۱ بوده است. در حالی که کل صادرات اوره و پتاس روسیه در ژانویه تا اوت ۲۰۲۲ در مقایسه با مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ کاهش داشته، در بخش باقی‌مانده سال بهبود یافته است. تعطیلی خط لوله آمونیاک تولیاتی-اودسا تأثیر قابل توجهی بر صادرات آمونیاک روسیه داشته و باعث کاهش چشمگیر ۶۳ درصدی در دوره ژانویه تا آگوست ۲۰۲۲ نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ شده است (برخی از این سهم کاهشی را می‌توان به رعایت بیش‌ازحد تحریم‌ها نسبت داد). همچنین انواع مختلفی از محدودیت‌های صادراتی که از سوی برخی از کشورهایی که مایل‌اند کودهای تولید داخل را برای مصرف داخلی در دسترس نگه‌دارند، باعث اختلال در بازارهای جهانی شد. این محدودیت‌ها شامل ممنوعیت‌های کامل یا فرآیندهای بازرسی و صدور مجوز بود. بر اساس گزارش مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در ژوئن ۲۰۲۲، تخمین زده می‌شود که حدود ۲۰ درصد از تجارت جهانی کود، تحت تأثیر چنین محدودیت‌هایی قرار گرفته است.

به‌ویژه، پس‌ازاینکه چین صادرات کود را از اواسط سال ۲۰۲۱ به بعد محدود کرد، صادرات کود از این کشور رو به کاهش نهاد. صادرات دی‌آمونیم فسفات چین (DAP) که معمولاً ۳۰ درصد از تجارت جهانی این محصول را تشکیل می‌دهد، در سال ۲۰۲۲ در مقایسه با سال ۲۰۲۱ به میزان ۴۳ درصد کاهش یافت، در حالی که صادرات اوره چین در همان بازه زمانی با کاهش ۴۷ درصدی روبرو شد (شکل ۱-۲۴).

منبع: اداره کل گمرک جمهوری خلق چین

شکل ۱-۲۴: صادرات کود چین، متریک تن

واردکنندگان بزرگ که با کمبود عرضه کود از روسیه و بلاروس مواجه بودند، توانستند از منابع جایگزین، کود مورد نیاز خود را تأمین نمایند. به عنوان مثال، برزیل، دومین واردکننده بزرگ پتاس، توانست واردات از کانادا را افزایش دهد تا بتواند کاهش واردات از بلاروس را جبران نمایند؛ مراکش که چهارمین واردکننده بزرگ آمونیاک در جهان است، برای جبران کمبودهای وارداتی از روسیه، واردات خود را از عربستان سعودی و مصر افزایش داد. در همین حال، ظرفیت تولید برخی مناطق همراه با صادرات افزایش یافت - به ویژه پتاس از کانادا و فسفات از مراکش، همچنین اوره از نیجریه. در همان زمان، صادرات کود روسیه نیز در برخی بازارها مانند هند به طور چشمگیری افزایش یافت.

باین حال، برای برخی کشورهای کم درآمد کوچکتر در جنوب صحرای آفریقا (SSA) تأمین کود بسیار دشوارتر شد، زیرا پس از تهاجم با مشکل فراهمی این محصول روبرو شدند.

درحالی که انجمن بین‌المللی کود (IFA) کاهش جهانی مصرف کود برای سال ۲۰۲۲ به میزان ۵ درصد را برآورد نموده است، مرکز بین‌المللی توسعه کود تخمین می‌زند که مصرف کود در جنوب صحرای آفریقا، خارج از آفریقای جنوبی، ممکن است تا ۲۵ درصد کاهش یافته باشد و این قاره را به سطح مصرفی گزارش شده در اواسط دهه ۲۰۱۰ بازگرداند.

طی سال ۲۰۲۲ و تا ۲۰۲۳، قیمت‌های بین‌المللی کاهش یافت و عرضه کود در بازارهای جهانی بیشتر شد؛ اما در بسیاری از کشورهای آفریقایی به دلیل تداوم تورم بالای قیمت‌های داخلی، همچنان غیر مقرون به صرفه باقی ماند. حتی بدون فشار قیمت، قیمت کود در آفریقا معمولاً از سایر کشورهای دنیا، به خاطر وجود محدودیت‌های قابل توجه در زمینه خدمات حمل و نقلی و گلوگاه‌های نظارتی، در سطح بالاتری قرار دارد.

محدودیت‌های مالی و کمبود ارز، مشکلاتی را برای تأمین مالی واردات کودهای گران قیمت ایجاد کرد. صورت حساب یارانه در برخی کشورها افزایش یافت و در برخی موارد غیرقابل تحمل شد؛ باین حال، کمک‌های سازمان‌های جهانی تفاوت‌هایی را ایجاد کرده است. بانک‌های توسعه بین‌المللی از جمله بانک جهانی و بانک توسعه آفریقا تسهیلات مالی ارائه کردند؛ و ابتکارات دیگر، مثل «حفظ آفریقا» که با کمک‌های مالی صنعت کود نیز پشتیبانی می‌شود، برای کمک به کشورهای نیازمند به کود شکل گرفت. برنامه جهانی غذا که به طور سنتی کمک‌های غذایی ارائه می‌کند، همچنین خدمات خود را بر اساس پوشش تمام هزینه‌ها برای ارسال کودهای اهدایی توسط یک شرکت کود شیمیایی روسی ارائه کرد.

تأثیرات احتمالی بر تولید کشاورزی و امنیت غذایی

ارزیابی تأثیر بحران کود - به‌ویژه کاهش تقاضا - بر عملکرد محصول یک کار پیچیده است، به‌ویژه در مناطقی از جهان که تعداد زیادی از کشاورزان خرده‌پا وجود دارد. تأثیرات عملکردی نه تنها به مقدار مصرف کود بلکه به تغییر انتخاب این نهاده نیز متفاوت است. زمانی که قیمت‌ها بالا است، کشاورزان تمایل به استفاده از کودهای نیتروژنی دارند، بنابراین تقاضای جهانی برای پتاس و فسفات با شیب تندتری کاهش یافته است. اثرات عملکرد ناشی از کاهش مصرف نیتروژن را می‌توان در همان فصل رشد نیز مشاهده کرد، درحالی که تأثیرات کاهش مصرف پتاس و فسفات بر عملکرد، همچنین بر سلامت خاک ممکن است تا چندین سال قابل مشاهده نباشد. همچنین اندازه‌گیری اثرات کاهش مصرف کود بر امنیت غذایی، کار آسانی نیست. عوامل زیادی بر تولید تأثیر می‌گذارند: رویدادهای ناشی از آب‌وهوا، مانند خشکسالی و سیل، یا تلفات بالای مواد غذایی پس از برداشت می‌توانند بهره‌وری را کاهش دهند حتی اگر

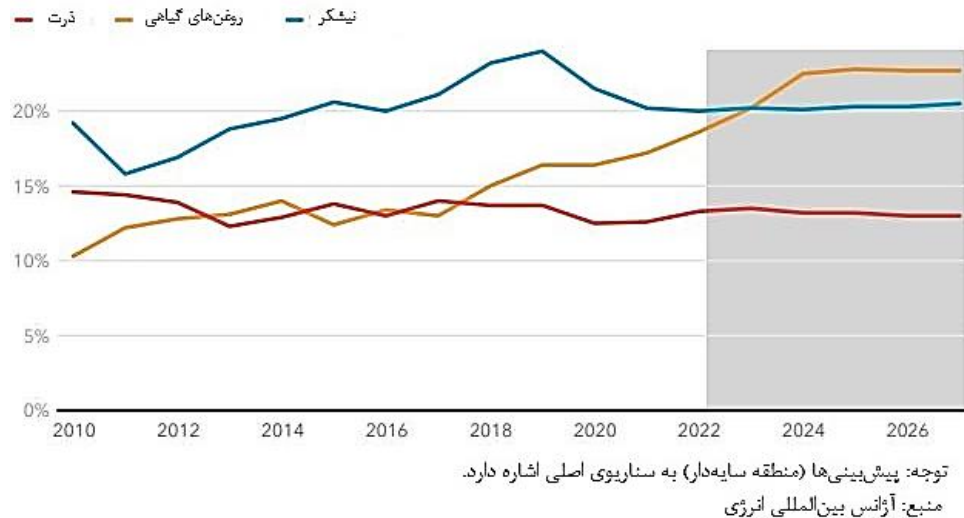
کود کافی مورد استفاده قرار گرفته باشد. کودها همچنین برای تولید محصولات غیرخوراکی، به‌ویژه برای سوخت‌های زیستی استفاده می‌شوند. تولید جهانی سوخت زیستی همچنان در حال افزایش است، البته با نرخ‌های پایین‌تر از سال ۲۰۲۰ و به‌طور کلی هنوز به مواد اولیه محصولات غذایی متکی است تا مواد اولیه غیرخوراکی پیشرفته (شکل ۱-۲۵). به‌عنوان مثال، تقریباً ۳۸ درصد از محصول ذرت ایالات‌متحده به‌عنوان ماده اولیه برای تولید سوخت زیستی استفاده می‌شود و در سطح جهانی، پیش‌بینی می‌شود که روغن‌های گیاهی سهمی حدود ۲۳ درصد از مواد اولیه سوخت زیستی را تا سال ۲۰۲۷ به خود اختصاص بدهند.

تخصیص کودها در آفریقا که توسط نهاد دیدبان کود آفریقا^۱ برای برخی از کشورهای کلیدی ردیابی شده است، نیز شایسته رصد دقیق است. قیمت بالای کود و منابع محدود ممکن است کشاورزان را وادار کند تا تولید محصولات نقدی را به محصولات غذایی در اولویت قرار دهند. محصولات نقدی مانند قهوه، چای، شکر و تنباکو سهم قابل‌توجهی از مصرف کلی کودهای خانگی را به خود اختصاص می‌دهند که سهمی بالغ بر ۸۰ درصد در ساحل‌عاج و اوگاندا و ۹۰ درصد در موزامبیک را به خود اختصاص می‌دهد. تولید محصول نقدی می‌تواند زندگی اقتصادی را تقویت کند، اما کمکی به افزایش تولید محصولات غذایی نمی‌کند؛ بنابراین ارزیابی نحوه توزیع کودهای کشاورزی توسط کشاورزان در سال ۲۰۲۲ بسیار مهم خواهد بود.

قیمت‌های بین‌المللی کاهش یافته است، اما بعداً چه اتفاقی در راه است؟

قیمت‌های بالای ۲۰۲۲ منجر به کاهش تقاضا (اضمحلال تقاضا) در سطح مزرعه شد که به نوبه خود قیمت‌ها را از اوج سال گذشته خود پایین آورده است؛ اما پس از دو سال متوالی کاهش ۷ درصدی تقاضای کود، گزارش انجمن بین‌المللی کود حاکی از برآورد افزایش جهانی تقاضای این نهاده به میزان ۳ درصد در سال ۲۰۲۳ است.

^۱. AfricaFertilizerWatch,

شکل ۱-۲۵: سهم تقاضای سوخت زیستی از تولید جهانی محصول

با این حال، قیمت‌ها بر اساس استانداردهای تاریخی در سطح بالایی باقی می‌مانند و تورم قیمت داخلی نیز در بسیاری از کشورها تداوم خواهد داشت؛ بنابراین بخش کود همچنان در معرض شوک‌های بیشتر ناشی از جنگ روسیه و اوکراین یا سایر تحولات در یک محیط بازار جهانی نامشخص، آسیب‌پذیر خواهد بود.

افزایش ظرفیت می‌تواند نگرانی‌های ناشی از عرضه را کاهش دهد، اما پروژه‌های سبز نیاز به سرمایه‌گذاری‌های بزرگ و مدت‌زمان طولانی برای رسیدن به نتیجه دارند. انتظار می‌رود ظرفیت جدید آمونیاک در سال ۲۰۲۳ در ایالات متحده به کار گرفته شود. کاهش محدودیت‌های صادراتی چین نیز تأثیر قابل توجهی بر بازارهای جهانی خواهد داشت. بازگشایی دوباره خط لوله تولیاتی، عرضه بیشتر آمونیاک از جانب روسیه به بازارهای جهانی را امکان‌پذیر خواهد نمود، اما چنین اقدامی به پذیرش اوکراین بستگی دارد. مذاکرات جاری در مورد تجدید ابتکار غلات دریای سیاه (که در ۱۸ مارس منقضی می‌شود) تحت نظارت سازمان ملل نیز، بحث و تبادل نظر در مورد این خط لوله را نیز شامل می‌شود. صادرات پتاس از بلاروس نیز می‌تواند در سال ۲۰۲۳ افزایش یابد، در صورتی که برخی معافیت‌های تحریمی اتحادیه اروپا به اجرا درآید یا رعایت بیش از حد این تحریم‌ها از جانب کشورها انجام نشود.

درحالی که چشم انداز کود در سال ۲۰۲۳ روشن تر از سال ۲۰۲۲ است، بخش کود به دلیل ماهیت خود در برابر شوک های تجاری و انرژی آسیب پذیر است و جنگ و سایر مشکلات جهانی همچنان خطرات جدی ایجاد می کند.

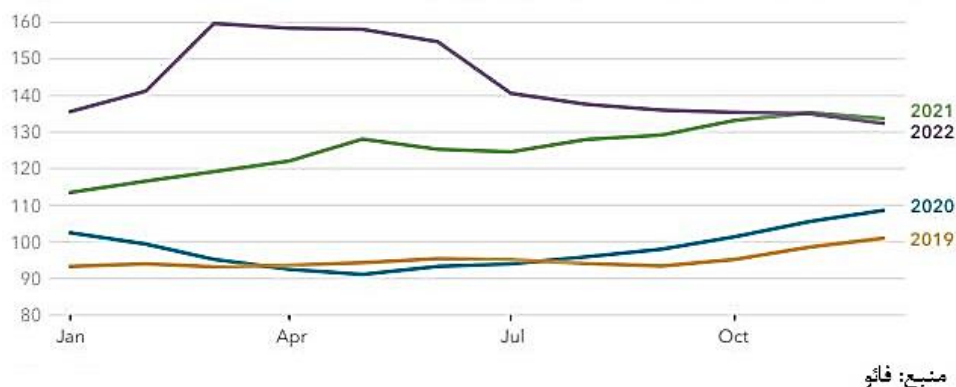
در همین حال، این بخش همچنین با مسائل بلندمدت قابل توجهی روبرو است که احتمال دارد در میان حوادث احتمالی واکنش به بحران مورد غفلت قرار گیرد. از جمله این مسائل، اتکای بسیار زیاد به سوخت های فسیلی برای تولید آمونیاک و جستجوی جایگزین های قابل دوام (مانند آمونیاک سبز تولید شده از الکترولیز با انرژی تجدید پذیر) است. استفاده ناکارآمد از کود در بسیاری از مناطق جهان با اثرات منفی بر خاک، آب و تغییرات آب و هوایی همچنان به قوت خود باقی است. این مشکل را می توان از طریق بهبود کاربرد کود، کودهای تخصصی و بیولوژیکی و راه حل های دیگر برطرف کرد. کودهای آلی برای استفاده گسترده، نیاز به نوآوری و ارتقاء بیشتری دارند، همان طور که مدیریت یکپارچه مواد مغذی که کودهای آلی و معدنی را ترکیب می کند، به آن نیاز دارد. همچنین موضوع تغذیه گیاهی می بایست پیوند بیشتری با سلامت خاک داشته باشد و این که اتحادیه آفریقا تصمیم گرفته است در ژوئن ۲۰۲۳ اجلاس سلامت کود و خاک را در سنگال برگزار کند، موضوعی دلگرم کننده است. به طور کلی، به کشورها و سازمان های بین المللی توصیه می شود که به دنبال ایجاد تعادل بین راه حل های بحران محور و تحول درازمدت صنعت کود باشند.

۹. آیا تورم قیمت مواد غذایی واقعاً فروکش می‌کند؟

راب ووس، جوزف گلابر و دیوید لایورد

نخست در ۲۴ ژانویه ۲۰۲۳ منتشر شد.

تقریباً یک سال پس از تهاجم روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲، ترس از دوره‌ای از قیمت‌های بالای جهانی مواد غذایی تا حدودی فروکش کرده است، اما هشت نگرانی عمده برای امنیت غذایی همچنان وجود دارد. اول، قیمت کالاهای غذایی بر اساس استانداردهای تاریخی در سطح بالایی باقی می‌ماند. همان‌گونه که در شکل ۱-۲۶ نشان داده شده است، شاخص سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو) برای اقلام غذایی مورد مبادله در سطح بین‌المللی، پس از افزایش در ماه‌های ابتدایی جنگ، اکنون به سطح پیش از جنگ، پایان سال ۲۰۲۱ بازگشته است؛ اما هنوز هم بسیار بالاتر از سطح سال‌های گذشته است. این موضوع، برای تمام اجزای اصلی این شاخص (غلات، گوشت، لبنیات، روغن‌های گیاهی و شکر) صدق می‌کند. قیمت روغن گیاهی بیشترین کاهش را در نیمه دوم سال ۲۰۲۲ نشان داده و بین ژوئن تا دسامبر ۳۳ درصد کاهش داشته است، اما همچنان یک‌سوم بالاتر از سطح پیش از کووید ۱۹ قرار دارد.

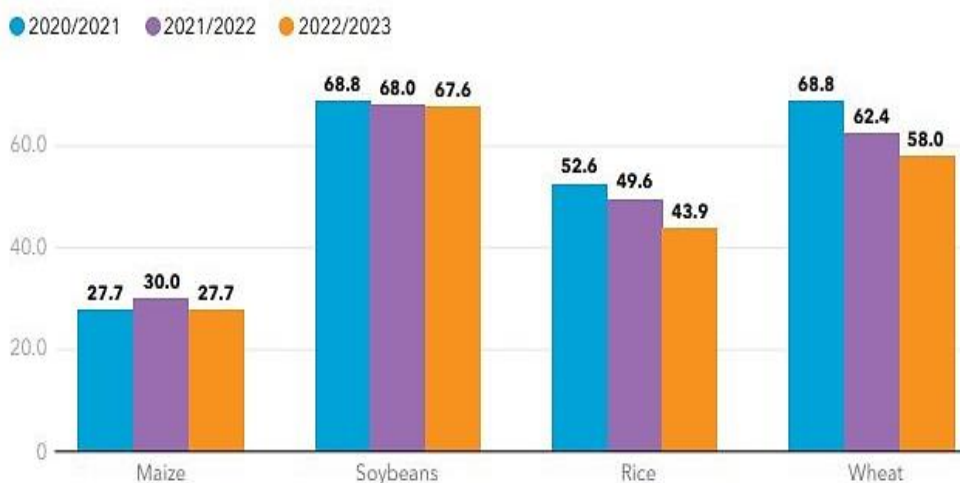

منبع: فائو

شکل ۱-۲۶: شاخص قیمت اسمی مواد غذایی فائو، ۲۰۱۹-۲۰۲۲

دوم، بازارهای کالاهای اساسی همچنان در تنگنا قرار دارند. نسبت جهانی ذخیره به مصرف برای غلات چیزی در حدود یا کمتر از پایین‌ترین سطح سال‌های اخیر باقی‌مانده است (شکل ۱-۲۶). این نشان می‌دهد که بی‌ثباتی قیمت احتمالاً با هر شوک عرضه‌ای تشدید می‌شود، به‌ویژه زمانی که ابهام ادامه‌دار در مورد در دسترس بودن و صادرات واقعی غلات ذخیره‌شده در اوکراین با ادامه جنگ نیز در نظر گرفته شود.

سوم، پس از اختلال در صادرات محصولات سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ اوکراین، جنگ اکنون عرضه کالاهای این کشور در سال ۲۰۲۳ را نیز تهدید می‌کند. کشت پاییزه گندم تا ۴۰ درصد نسبت به سطح سال ۲۰۲۲ کاهش یافته است و این کشمکش احتمالاً تأثیر منفی قابل‌توجهی بر کشت بهار خواهد داشت.

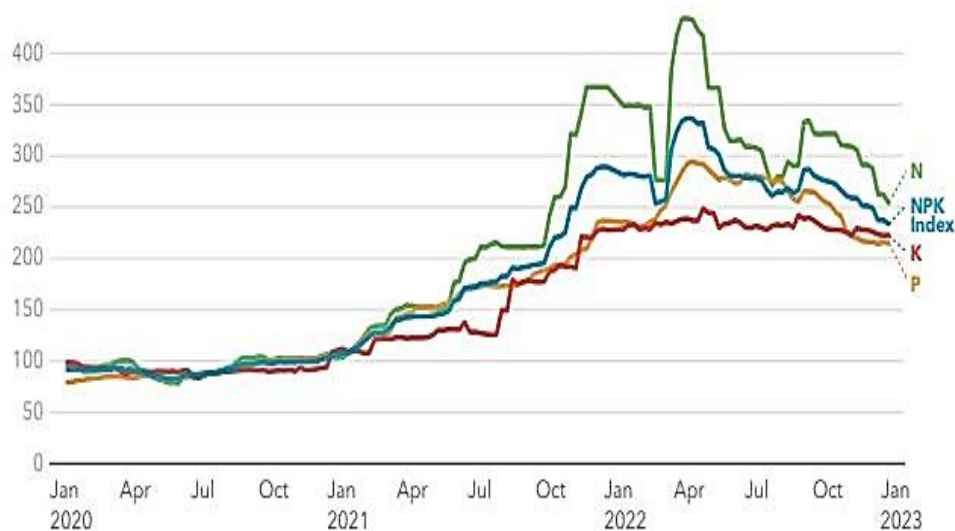

منبع: پایگاه داده FAS PSD دپارتمان کشاورزی ایالات متحده، ۸ فوریه ۲۰۲۲

شکل ۱-۲۷: ذخایر نهایی جهانی (به استثنای چین)، روزهای استفاده

چهارم، قیمت کود از اوج خود کاهش یافته است اما با وجود کاهش اخیر قیمت گاز طبیعی (یک نهاده عمده برای کود نیتروژن، همچنین یک منبع انرژی برای فرآیند تولید)، همان‌گونه که در شکل ۱-۲۸ نشان داده شده است، همچنان بالا است. محدودیت‌های عرضه پتاس، از جمله ممنوعیت صادرات از بلاروس، فشار رو به بالا بر قیمت‌ها حفظ می‌کند. با کاهش قیمت تولید کالاهای اساسی، این هزینه‌های بالای نهاده‌ای، سودآوری مزرعه را کاهش می‌دهد. این امر، احتمالاً به کاهش مصرف کود می‌انجامد که

به نوبه خود بر عملکرد محصول به‌ویژه برنج، گندم و ذرت تأثیر می‌گذارد. اولین نگرانی به محصول برنج مربوط می‌شود؛ تولید این محصول در سال ۲۰۲۲ تا حدودی کاهش یافته و چشم‌انداز کاهش ذخایر منجر به افزایش سریع و ناگهانی قیمت برنج در بازارهای آتی شده است.

منبع: موسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا با استفاده از داده‌های بلومبرگ

شکل ۱-۲۸: شاخص بین‌المللی قیمت کود بر اساس محتویات اصلی مواد مغذی

پنجم، شرایط نامطلوب آب و هوایی در نیمکره جنوبی با شرایط خشک‌سالی طولانی‌مدت در آرژانتین و شرق آفریقا همپوشانی داشته است که منجر به کاهش چشم‌انداز تولید ۲۰۲۳ برای گندم و سایر محصولات در مقایسه با سال گذشته شده است. شرایط غیرعادی مرطوب اما مطلوب در استرالیا و تولید بسیار زیاد ذرت در برزیل می‌تواند بخشی از این کاهش تولید غلات را جبران کند (سامانه اطلاعات بازارهای کشاورزی^۱، دسامبر سال ۲۰۲۰).

^۱. Agricultural Market Information System (AMIS)

این روند کلی، همراه با قیمت بالای کود، به معنای کاهش چشم‌انداز عرضه جهانی کالاهای اساسی در سال ۲۰۲۳ است، حتی اگر - بدون پایان جنگ در دوره این چشم‌انداز- ابتکار غلات دریای سیاه که به تازگی تمدید شده است، در طول سال همچنان پابرجا باشد.

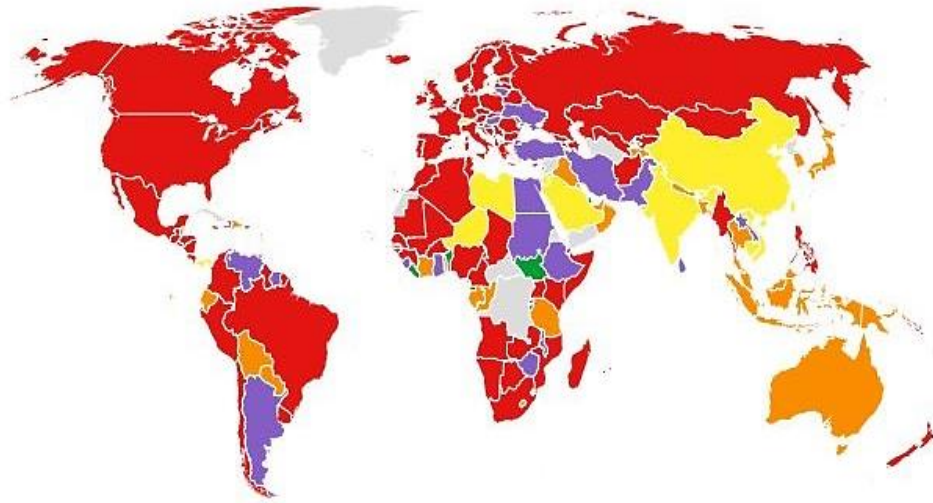
ششم، تقاضای جهانی برای غذا ممکن است در سال ۲۰۲۳ با توجه به کند شدن قابل توجه اقتصاد جهانی، بیشتر تضعیف شود. بدون هیچ اختلال عمده‌ای، بیشتر شدن کمبود جهانی مواد غذایی در سال ۲۰۲۳ قابل انتظار نیست، اگرچه ممکن است کمبود در نقاط داغ محلی - مانند افغانستان و شاخ آفریقا - وجود داشته باشد که در آنجا درگیری، شوک‌های آب و هوایی جدید و کمبود ظرفیت واردات ممکن است همچنان بر دسترسی به مواد غذایی تأثیر بگذارد (به سامانه هشدارهای اولیه نقاط داغ گرسنگی متعلق به فائو و برنامه جهانی غذا مراجعه کنید).

هفتم، کاهش قیمت کالاهای اساسی در بازار جهانی در نیمه دوم سال ۲۰۲۲ در بهترین حالت، تورم قیمت مواد غذایی داخلی را در بیشتر کشورها به میزان بسیار کمی کاهش داده است. قیمت‌های مصرف‌کننده برای مواد غذایی و سایر اقلام ضروری به شدت در بیشتر نقاط جهان افزایش یافته است (شکل ۱-۲۹). همان‌گونه که مطالعه مارتین و مینوت^۱ (۲۰۲۲) نشان داد، تغییرات در قیمت‌های بین‌المللی اثرات محدودی بر قیمت‌های داخلی دارد. به عنوان نمونه، به طور متوسط، در دوره‌های افزایش قیمت، کمتر از ۵۰ درصد از رشد قیمت جهانی گندم به افزایش قیمت گندم در بازارهای داخلی منتقل شده است.

¹. Martin and Minot

(درصد تغییر، سال به سال)

2 5 10 30

منبع: پورتال امنیت غذایی بر اساس داده‌های صندوق بین‌المللی پول و اقتصاد تجارت

شکل ۱-۲۹: نرخ تورم قیمت مصرف‌کننده، نوامبر تا دسامبر ۲۰۲۲

حتی زمانی که قیمت‌ها کاهش پیدا می‌کند، این انتقال کم‌تر هم می‌شود. هنگامی که قیمت‌های بین‌المللی گندم بین ماه‌های مه و ژوئیه ۲۰۲۲ حدود ۲۸ درصد کاهش یافت، قیمت‌های داخلی محصولات گندم به‌طور متوسط تنها ۸ درصد کاهش یافت. میزان پایین انتقال قیمت‌های بازار جهانی البته به وابستگی به واردات مواد غذایی مربوط می‌شود، اما تا حد زیادی به سیاست‌های مصون‌سازی نیز مربوط می‌شود که می‌تواند شامل محدودیت‌های صادراتی، تعرفه‌های پایین‌تر واردات و یارانه‌های غذایی داخلی باشد. درحالی‌که این سیاست‌ها مصرف‌کنندگان را از اثرات شوک‌های جهانی قیمت مواد غذایی محافظت کرده است، آن‌ها همچنین به افزایش قیمت مواد غذایی در نیمه اول سال ۲۰۲۲ کمک کرده‌اند (به Martin & Minot 2022 مراجعه کنید).

هشتمین و مهم‌ترین آن، کشورهای کم‌درآمد با تداوم مشکلات اقتصادی کلان مواجه هستند که خطرات بیشتری برای امنیت غذایی ایجاد می‌کند. ظرفیت دولت‌ها برای حمایت از مصرف‌کنندگان در برابر شوک‌های قیمت مواد غذایی بین‌المللی و داخلی در کشورهای کم‌درآمد- جایی که بیش از سایر

کشورها به حمایت نیاز دارد، در بدترین وضعیت خود قرار دارد. بسیاری از مردم در چنین کشورهایی بخش قابل توجهی از درآمد خود را صرف غذا می‌کنند و با افزایش قیمت‌ها به اشکال حمایت دولت متکی هستند — با این حال پس از شوک‌های پیاپی، بودجه‌های عمومی در حال حاضر بیش از حد گسترش یافته است. تلاش‌ها برای کاهش اثرات همه‌گیری کووید-۱۹ بر زندگی، بدهی دولت را به سطوح غیرقابل تحملی افزایش داده است. بنا به گزارش صندوق بین‌المللی پول (۲۰۲۲) سهم کشورهای کم‌درآمد در تنگنای بدهی دو برابر شده و از سال ۲۰۱۵ به ۶۰ درصد رسیده است؛ بنابراین، تعهدات بالای خدمات بدهی همراه با افزایش قیمت واردات مواد غذایی و انرژی، هم ظرفیت واردات را محدود کرده و هم ارزش‌های این کشورها را تضعیف کرده که به نوبه خود تورم قیمت مواد غذایی داخلی را افزایش داده است.

در نتیجه، مقرون به صرفه بودن غذا، هم در سطح کلان اقتصادی (ظرفیت کشورها برای پرداخت صورتحساب واردات مواد غذایی) و هم در سطح خانوارها (افزایش قیمت‌ها به ارز محلی برای غذا و انرژی وارداتی و کاهش چشم‌انداز افزایش درآمد با توجه به چشم‌انداز کندی اقتصاد جهانی) همچنان به عنوان یک چالش به قوت خود باقی است. این ریسک‌ها در آینده همچنان در سطح بالایی قرار خواهند داشت؛ بدون کاهش بدهی‌های بزرگ و حمایت مالی مضاعف از جامعه بین‌المللی، قیمت مواد غذایی احتمالاً در سال ۲۰۲۳ به سیر صعودی خود ادامه خواهد داد که تهدیدی مداوم برای امنیت غذایی خانواده‌های آسیب‌پذیر در سراسر جهان است.

۱۰. ارزیابی ذخایر محدود گندم در جهان و نقش آن در نوسانات قیمت

جوزف گلابر

نخست در ۱۴ مارس ۲۰۲۳ منتشر شده است.

جنگ روسیه و اوکراین باعث نوسانات قیمتی قابل توجهی در بازارهای کشاورزی در سال گذشته شده است - به ویژه برای گندم، سطح قیمت و نوسانات قیمتی به بالاترین سطح از سال بازاریابی ۲۰۰۷/۰۸ رسیده است. هر دو مورد در شش ماه گذشته به سطح پیش از جنگ بازگشته‌اند، اما نوسانات نسبت به سطوح تاریخی بالا است (شکل ۱-۳)، نشان می‌دهد که عدم اطمینان قابل توجهی در بازار باقی مانده است و آسیب‌پذیری مداوم برای امنیت غذایی جهانی ایجاد می‌کند.

پیش از سال ۲۰۲۲، نوسانات (اندازه‌گیری شده با نوسان ضمنی در بازار آتی گندم) با افزایش سریع و ناگهانی مواجه شد و در سه دوره از سال ۲۰۰۶ - در دوره ۲۰۰۷/۰۸ - و سپس دوباره در ۲۰۱۰/۱۱ و ۲۰۱۲/۱۳ (همان‌گونه که در نوارهای خاکستری در شکل نشان داده شده است) در سطح بالایی قرار گرفت. پس از آن، بازارها تا زمان افزایش اخیر پس از حمله روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ نسبتاً آرام بودند. نوسان بالا به دلیل عدم اطمینان بازار نسبت به جنگ و تنگنای نسبی در سطوح ذخایر ادامه دارد؛ بنابراین حمایت از امنیت غذایی در برابر اثرات کمبودهای پیش‌بینی‌نشده تولید چندان قابل انتظار نیست.

توجه: نوسانات به صورت نوسان قیمت ضمنی در بازار آتی/اختیار معامله اندازه گیری شده است.
منبع: بلومبرگ

شکل ۱-۳۰: نوسانات قیمت گندم

نوسانات قیمت می تواند تا حدی به عدم اطمینان در مورد جریان مداوم عرضه که به تعدادی از عوامل، عمدتاً تولید فعلی و ذخایر موجود بستگی دارد، ردیابی شود. این پست وبلاگی، بر مورد دوم تمرکز دارد و به بررسی ارتباط بین ذخایر جهانی گندم و نوسانات قیمتی می پردازد، همچنین به بررسی این موضوع می پردازد که چگونه - و چقدر - محدودیت ذخایر جهانی در ۱۸ ماه گذشته نوسان ها و چشم اندازهای آتی را بدتر کرده است.

توضیح در مورد ذخایر جهانی

ذخایر، برای خنثی کردن تأثیرات شوک های تولید مانند خشکسالی، آب و هوای شدید، درگیری ها یا سایر اختلالات بر قیمت های بازار حیاتی هستند. هنگامی که کمبود تولید رخ می دهد، ذخایر موجود می تواند به افزایش جریان بازارها تا برداشت بعدی کمک کند و در نتیجه تأثیرات قیمت را تعدیل نماید. در مقابل، زمانی که برداشت جهانی زیاد است، گندم می تواند برای فروش در سال آینده عرضه شود و این امر به نوعی کف قیمتی برای نرخ های فعلی ایجاد می کند. به این ترتیب، ذخایر نقش مهمی در تعدیل نوسانات قیمت ایفا کرده و در نتیجه به کاهش تغییرات شدید قیمت کمک می کنند. با این حال، با کاهش

حجم ذخایر، به‌ویژه در شرایطی که در ماه‌های اخیر تجربه شد، ظرفیت تعدیل اثرات شوک‌ها به طور قابل توجهی محدود می‌شود.

ردیابی ذخایر جهانی گندم و ارتباط آن با نوسانات قیمت بازار، کار پیچیده‌ای است. اندازه‌گیری‌ها معمولاً بر اساس جمع‌آوری ذخایر نهایی کشورها انجام می‌شود (اغلب سهام انتقالی نامیده می‌شوند)، مقداری که در پایان یک سال بازاریابی پیش از برداشت محصول جدید و فراهمی آن برای مصرف نگهداری می‌شود. ذخایر نهایی یک کشور برابر با ذخایر نهایی سال قبل، به‌اضافه هرگونه تولید و واردات جدید، منهای میزان مصرف داخلی و صادرات در طول سال است. به‌طور کلی، ذخایر جهانی به مجموع ذخایر نهایی در پایان سال بازاریابی ملی هر کشور اشاره دارد. از آنجایی که تاریخ‌های سال بازاریابی ممکن است در کشورهای مختلف به دلیل تفاوت در تقویم محصول محلی متفاوت باشد، تخمین ذخایر نهایی جهانی نمی‌تواند معیار واقعی برای تعیین ذخایر موجود در یک مقطع زمانی خاص باشد، اما بیشتر به‌عنوان نماگر سطح فعلی عرضه که در سال بازاریابی بعدی انجام خواهد شد، عمل خواهد کرد.

کشورهای دارای برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی، حدود ۶۵ درصد یا بیشتر از ذخایر جهانی گندم را بر عهده دارند. ذخایر عمومی توسط دولت‌ها برای اهداف امنیت غذایی، برای تقویت درآمد تولیدکننده یا هر دو مورد نگهداری می‌شود. در سطح جهانی، تراز ذخایر عمومی در سال‌های اخیر از ایالات متحده و اتحادیه اروپا (EU) به کشورهای دیگر، به‌ویژه چین و تا حدی هند تغییر جهت داده است. از نظر تاریخی، ایالات متحده و اتحادیه اروپا ذخایر بزرگ گندم را به‌عنوان بخشی از برنامه‌های حمایت از قیمت خود حفظ کردند، اما اصلاحات سیاستی در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ به لغو این برنامه‌ها منجر شد. به تازگی، طرح‌های ذخیره‌سازی عمومی مانند شرکت دولتی مواد غذایی هند^۱ و شرکت دولتی روغن و مواد غذایی چین^۲، مقادیر زیادی گندم و غلات دیگر را خریداری، فروخته و ذخیره کرده‌اند.

یک‌سوم یا بیشتر از این مقدار از ذخایر جهانی باقی‌مانده توسط نهادهای خصوصی و تجاری (از جمله کشاورزان منفرد) نگهداری می‌شود. معمولاً بین ذخایر خصوصی که برای مقاصد اختیاری نگهداری می‌شوند (گاهی به آن ذخایر «سفته بازانه» می‌گویند) و ذخایر «برحسب سفارش مورد انتظار»^۳ یا «در حال انجام»^۴ تمایز گذاشته می‌شود. ذخایر اختیاری توسط دینفعان تجاری نگهداری می‌شود که غلات را در یک دوره خریداری می‌کنند با این امید که بعداً با قیمتی بالا بفروشند تا به‌اندازه کافی بتواند هزینه‌های

^۱. the Food Corporation of India

^۲. China Oil and Foodstuffs Corporation(COFCO)

^۳. "Pipeline" stocks.

^۴. "Working" stocks.

خرید و ذخیره محصول را جبران کند. ذخایر «برحسب سفارش مورد انتظار»، ذخایری است که برای عملیات زنجیره بازاریابی نگهداری می‌شود و به‌طور کلی نسبت به ذخایر اختیاری، حساسیت قیمتی کمتری نشان می‌دهد.

متأسفانه، تنوع دولت‌ها و نهادهای خصوصی درگیر به این معنی است که داده‌های مربوط به ذخایر جهانی ناقص و اغلب کیفیت پایینی دارند، و اعتماد کامل به آمار و ارقام مربوط به ذخایر جهانی کار دشواری است. بسیاری از کشورها (از جمله برخی از اقتصادهای توسعه‌یافته) در جمع‌آوری یا انتشار داده‌های مربوط به ذخایر کوتاهی می‌کنند و بنابراین تحلیلگران باید سطح ذخایر را بر اساس داده‌های تولید و مصرف محاسبه نمایند. اگرچه، بهبود کیفیت داده‌های مربوط به ذخایر جهانی در کانون توجه سازمان‌هایی مانند سامانه اطلاعات بازار کشاورزی (AMIS) بوده است، اما عدم اطمینان زیادی در مورد کیفیت داده‌ها وجود دارد. علاوه بر این، در مورد کیفیت فیزیکی این ذخایر نیز اطلاعاتی وجود ندارد. این محصول، اگر به‌درستی ذخیره شود، می‌تواند چندین سال نگهداری شود؛ اما اگر کیفیت به آن اندازه بدتر شود که برای آسیاب کردن و مصرف انسانی قابل استفاده نباشد، می‌بایست برای تهیه خوراک دام یا برای مصارف صنعتی مانند سوخت‌های زیستی استفاده شود.

ذخایر چگونه بر نوسانات قیمت تأثیر می‌گذارد؟

به‌طور معمول، ذخایر برای محدود کردن اثرات بالقوه قیمتی ناشی از افزایش و کاهش تولید نگهداری می‌شود. در صورت افزایش محصول، انبارهای خصوصی غلات را به‌قصد فروش آن در دوره بعدی برای سود مورد انتظار خریداری می‌کنند. این امر به‌طور مؤثری، قیمت کفی را برای بازار تعیین می‌کند. به همین ترتیب، زمانی که ذخایر انتقالی از سال گذشته بالا باشد و کمبود تولید وجود داشته باشد، انبارداران به‌جای انتقال آن به سال بعد، غلات را می‌فروشند. این امر به تعدیل قیمت‌ها کمک می‌کند و تأثیر کمبود تولید را مهار می‌نماید.

اما محیط کنونی بازار جهانی - با ترکیبی از اثرات پسا کووید ۱۹، خشکسالی، اثرات جنگ و سایر مسائل - چیزی جز یک محیط معمولی نیست و به‌طور کلی منجر به کاهش ذخایر شده است. زمانی که ذخایر کم است، توانایی ذخیره‌سازی برای مهار شوک‌های تولید محدود می‌شود. هنگامی که ذخایر احتیاطی محدود می‌شود و شوک تولید رخ می‌دهد، دارندگان ذخایر «برحسب سفارش مورد انتظار» (مانند کارخانه‌های تولید آرد) تمایلی به آزادسازی این ذخایر ندارند تا از عرضه کافی برای کارخانه‌های تولید آرد و سایر کاربران اطمینان حاصل کنند. با این حال، مصرف‌کنندگان بیشتر مایل‌اند برای ذخایر

کمیاب غلات پول بیشتری بپردازند و از سایر هزینه‌ها صرف‌نظر کنند (به پست وبلاگی در مورد تأثیر شوک‌های قیمت مواد غذایی بر رژیم غذایی خانوارهای مصری مراجعه کنید)؛ بنابراین، قیمت‌ها همچنان در حال افزایش نگه داشته می‌شود؛ تنها افزایش بسیار زیاد قیمتی است که می‌تواند تقاضا را به‌اندازه کافی کاهش دهد تا بتواند تأثیر کامل شوک ناشی از عرضه را برطرف نماید. در نتیجه، نوسانات قیمت در زمانی که ذخایر در سطح پایینی قرار دارند به‌مراتب بیشتر می‌شود.

ذخایر نهایی گندم چقدر در تنگنا قرار دارد؟

فهم ریسک‌های ناشی از نوسانات فعلی به‌اندازه‌گیری اندازه ذخایر نسبت به مصرف جهانی بستگی دارد. بر اساس برآورد وزارت کشاورزی ایالات‌متحده، ذخایر نهایی گندم در عرصه جهانی برای سال بازاریابی ۲۰۲۲/۲۳ بالغ بر ۲۶۷ میلیون تن خواهد بود (شکل ۱-۳۱). تخمین زده می‌شود که بیش از نیمی از این ذخایر در اختیار چین باشد و اتحادیه اروپا، ایالات‌متحده و سایر صادرکنندگان بزرگ ۲۰ درصد دیگر را به خود اختصاص بدهند. ذخایر گندم چین بین سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۰ بیش از ۱۶۰ درصد افزایش یافته است. این امر بیشتر به دلیل تغییر در سیاست کشاورزی چین اتفاق افتاد که قیمت‌های حمایت از تولیدکننده را افزایش داد و به انباشت بسیار عظیم ذخایر دولتی انجامید. در مقابل، باقی‌مانده ذخایر جهانی گندم در همین دوره با کاهش ۱۲ درصدی همراه بود.

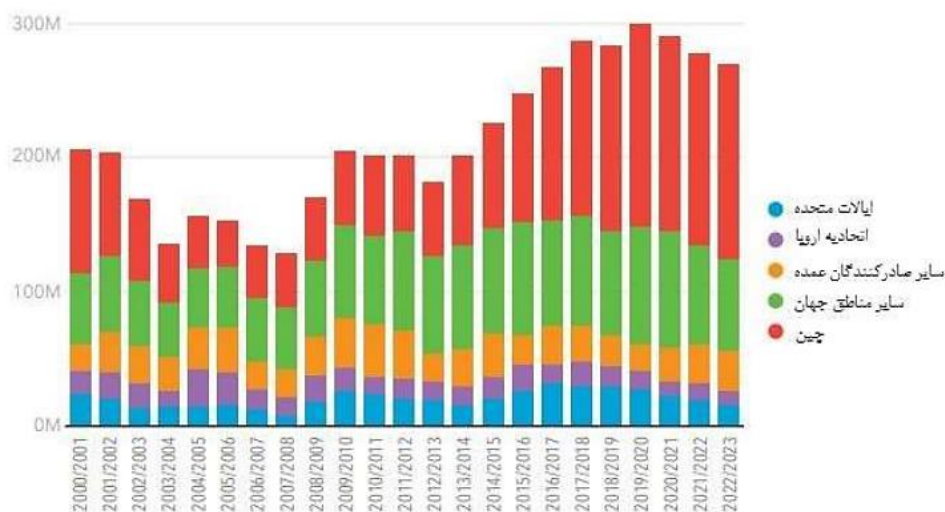
برخی از تحلیلگران هنگام سنجش تنگنای بازار، ذخایر چین را مستثنا می‌کنند. دلیل اصلی انجام این کار این است که داده‌های مربوط به ذخایر چین توسط دولت گزارش نشده و بنابراین بسیار غیرقطعی است. دلیل دوم این است که ذخایر چین تا حد زیادی تحت کنترل دولت و از بازارهای جهانی مجزا است (درواقع، باوجود ذخایر بزرگ، چین همچنان واردکننده بزرگ گندم است). در نهایت این که نگرانی‌های زیادی در مورد کیفیت گندم ذخیره‌شده این کشور وجود دارد؛ بنابراین، به‌استثنای چین، ذخایر نهایی گندم جهانی برای سال ۲۰۲۲/۲۳ بالغ بر ۱۲۸ میلیون تن برآورد شده است.

معیار رایج برای ارزیابی میزان محدودیت نسبی ذخایر، نسبت ذخیره به مصرف است^۱ که ذخایر پایانی را به عنوان درصدی از مصرف بیان می‌کند. با استفاده از این نسبت می‌توان سطح ذخایر را با محاسبه تغییرات مصرف ناشی از رشد جمعیت و درآمد و عوامل دیگر نرمال کرد، بنابراین امکان مقایسه پایاتر در دوره‌های زمانی مختلف را فراهم می‌کند.

^۱. the stock-to-use ratio (SUR)

برای ارزیابی محدودیت نسبی ذخایر فعلی، سه معیار مجزا در نظر گرفته می‌شود:

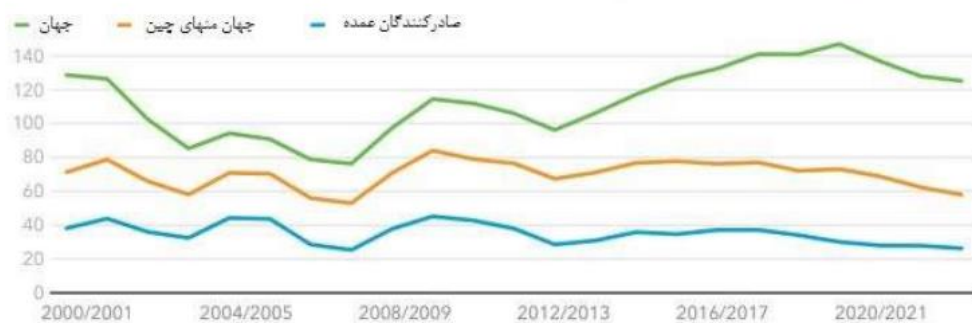
- معیار نخست بر اساس کل ذخایر جهانی است.
 - معیار دوم بر اساس کل ذخایر جهانی به‌استثنای چین است.
 - معیار سوم فقط ذخایری را در نظر می‌گیرد که در اختیار صادرکنندگان اصلی (ایالات متحده، اتحادیه اروپا، آرژانتین، استرالیا، کانادا، قزاقستان، روسیه و اوکراین) است و این معیار اغلب توسط تحلیلگران بازار برای سنجش محدودیت ذخایر مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- همه این معیارها بر میزان مصرف جهانی گندم تقسیم و سپس نسبت به‌دست‌آمده در ۳۶۵ روز ضرب می‌شود تا رقمی به عنوان روزهای مورد استفاده از ذخایر، حاصل شود.
- این سه معیار، در دوره نزدیک از ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۲/۲۳ مورد ردیابی قرار می‌گیرد (شکل ۱-۳۲).

توجه: سایر صادرکنندگان عمده عبارت‌اند از آرژانتین، استرالیا، کانادا، قزاقستان، روسیه و اوکراین.
منبع: پایگاه داده FAS PSD دپارتمان کشاورزی ایالات متحده

شکل ۱-۳۲: ذخایر جهانی گندم، متریک تن، ۲۰۰۲-۲۰۲۲/۲۳

شکل ۳: ذخایر جهانی گندم، روزهای استفاده، ۲۰۰۰/۰۱-۲۰۲۲/۲۳

نوجه: صادرکنندگان عمده گندم عبارتند از: آرژانتین، استرالیا، کانادا، اتحادیه اروپا، قزاقستان، روسیه، اوکراین و ایالات متحده. این صادرکنندگان بیش از ۸۵ درصد از صادرات جهانی گندم را طی سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۳/۲۰۲۲ به خود اختصاص داده‌اند. منبع: پایگاه داده FAS PSD دیارتمان کشاورزی ایالات متحده

شکل ۳-۲: ذخایر جهانی گندم، روزهای استفاده، ۲۰۰۰/۰۱-۲۰۲۲/۲۳

در فاصله زمانی در نظر گرفته شده، میزان ذخایر در هر سه سری زمانی در سال ۲۰۰۷/۰۸ در پایین‌ترین سطح قرار داشت، سطوحی که بیشتر تحلیلگران آن را نزدیک به سطوح ذخایر «برحسب سفارش مورد انتظار» در نظر می‌گیرند.

به تازگی، رقم جهانی اندازه‌گیری شده به‌طور قابل توجهی بالاتر از دو مورد دیگر تغییر مکان داده است که بیشتر به دلیل افزایش ذخایر چین است. میزان جهانی ذخایر نهایی در سال ۲۰۱۹/۲۰ به اوج خود رسید و رقمی بالغ بر ۱۴۷ روز را به خود اختصاص داد. از آن زمان، ذخایر نهایی به ۱۲۵ روز استفاده برای سال ۲۰۲۲/۲۳ تنزل نموده است که ۲۲ روز از اوج اخیر خود، کاهش نشان می‌دهد، اما بسیار بالاتر از سطح آن در سال ۲۰۰۷/۰۸ (۷۶ روز استفاده) قرار گرفته است.

با کنار گذاشتن چین از این موضوع، دو معیار دیگر نشان می‌دهند که سطح ذخایر بسیار محدودتر است. اگر ذخایر چین از مجموع کل ذخایر جهانی حذف شود، سطوح پیش‌بینی شده ذخایر برای سال‌های ۲۰۲۲/۲۳ به میزان ۵۸ روز برآورد می‌شود که پایین‌ترین سطح از سال ۲۰۰۷/۰۸ (۵۳ روز) به شمار می‌آید. به همین ترتیب، با در نظر گرفتن تنها آن دسته از ذخایری که توسط کشورهای صادرکننده عمده نگهداری می‌شود، ذخایر نهایی برای سال ۲۰۲۲/۲۳ به میزان ۲۶/۳ روز تخمین زده می‌شود که پایین‌ترین سطح از سال ۲۰۰۷/۰۸ (۲۵/۴ روز) است.

بازهم تکرار این نکته مهم است که تخمین‌های انجام‌شده در این نوشته برای اندازه‌گیری ذخایر در بهترین حالت خود ناقص هستند و نمی‌بایست به معنای واقعی کلمه به‌عنوان ذخایر در دسترس تفسیر شوند، بلکه باید به‌عنوان نشانه‌ای از محدودیت‌های نسبی موجود در بازار ذخایر تفسیر شوند.

نتیجه‌گیری

جنگ جاری در اوکراین تولید گندم در این کشور را کاهش داده و به اختلال بازارهای جهانی منجر شده است. تنگنای نسبی ذخایر جهانی نشان می‌دهد که نوسانات قیمت نسبت به ۱۰ سال گذشته همچنان در سطح بالایی باقی خواهد ماند. در آینده، ترمیم موجودی گندم و سایر محصولات کلیدی جهانی به کاهش قیمت‌ها و نوسانات قیمتی کمک می‌کند. به همین ترتیب، ذخایر محدود به این معنی است که کسری پیش‌بینی‌نشده تولید در یک منطقه عمده تولیدکننده گندم احتمالاً قیمت‌ها را دوباره به شدت افزایش می‌دهد (مانند سال‌های ۲۰۱۰/۱۱ و ۲۰۱۲/۱۳) و به افزایش نوسان قیمت‌ها خواهد انجامید.

کمبود داده‌های قابل اعتماد در مورد ذخایر غلات همچنان تحلیل‌های بازار را به چالش می‌کشد. با وجود تلاش‌های انجام‌شده در زمینه بهبود روش‌های جمع‌آوری داده‌ها در ۱۵ سال گذشته، پیشرفت در این زمینه کند بوده است. دفاتر آمار ملی، با همکاری شرکای بین‌المللی و ابتکاراتی مانند سامانه اطلاعات بازار کشاورزی، می‌بایست به تلاش خود برای اندازه‌گیری میزان ذخایر برای کمک به بهبود نظارت بر بازار و تقویت امنیت غذایی در جهان ادامه دهند.

۱۱. اوکراین یک سال بعد: تأثیرات بر امنیت غذایی جهان

جوزف گلابر

نخست در ۲۳ فوریه ۲۰۲۳ منتشر شد.

زمانی که یک سال پیش نیروهای روسی به اوکراین حمله کردند، به نظر می‌رسید که جنگ تهدیدی سهمگین برای امنیت غذایی جهانی باشد. این درگیری به‌سختی می‌توانست در زمانی بدتر از این اتفاق بیفتد. حتی پیش از جنگ نیز، عرضه جهانی کالاهای اساسی با کمبود مواجه بود. ذخایر نهایی گندم، ذرت و سویا برای مدت‌های مدید در پایین‌ترین سطح خود قرار داشتند و قیمت‌ها در مقایسه با سطوح سال ۲۰۲۰ در سطح بالایی بود – ضمن اینکه اثرات کووید ۱۹ هنوز نامشخص بود. وقوع جنگ بین دو تولیدکننده کلیدی کشاورزی جهان بیش از یک‌سوم تجارت جهانی گندم، ۱۷ درصد تجارت جهانی ذرت و تقریباً ۷۵ درصد تجارت جهانی روغن آفتابگردان را به خطر انداخت. در عرض یک هفته پس‌ازاین تهاجم، قیمت‌های آتی گندم تقریباً ۶۰ درصد افزایش یافت که این رقم برای ذرت و سویا بیش از ۱۵ درصد برآورد شده است (شکل ۱-۳۳). بندرهای دریای سیاه اوکراین عملاً در محاصره قرار گرفت و توانایی این کشور برای صادرات محصولات سال ۲۰۲۱ به‌شدت محدود شد و در کاشت و برداشت محصولات در سال ۲۰۲۲ نیز اختلال به وجود آمد. در پی اختلالات اقتصادی جهانی ناشی از همه‌گیری کووید ۱۹، جهان با احتمال بروز یک بحران دیگر در زمینه قیمت مواد غذایی با پیامدهای بالقوه ویرانگر مواجه شد.

توجه: بر اساس قیمت‌های آتی (بالای ۳۰ روز) هیئت تجاری شیکاگو اندازه‌گیری شده است.

منبع: هیئت تجاری شیکاگو هیئت تجاری شیکاگو

شکل ۱-۳۳: تحول قیمت گندم، ذرت و سویا، دلار آمریکا به ازای هر متریک تن

بااین‌حال، با ادامه جنگ تا سال ۲۰۲۲، بازارهای بین‌المللی تعدیل و سازگار شدند - درحالی‌که قیمت‌های بالا و سایر مشکلات همچنان پابرجاست - و تا حد زیادی از وقوع بدترین سناریوهای ممکن برای تجارت کشاورزی و امنیت غذایی جلوگیری شد.

تا اوت سال ۲۰۲۲ قیمت‌ها به سطح پیش از جنگ کاهش یافته بود. واردکنندگان خود را با اختلالات بازار وقف دادند و جایگزینی برای تأمین کالاهای مورد نیاز خود پیدا کردند. بازگشایی دوباره برخی بندرها از طریق ابتکار غلات دریای سیاه به تسهیل صادرات بیشتر از اوکراین کمک کرد. در ماه مه، سطوح نوسان قیمت گندم و ذرت به بالاترین سطح در بیش از ۱۰ سال گذشته رسید، اما در اوایل فوریه ۲۰۲۳ به محدوده معمول خود بازگشت. درنهایت، این جنگ، افزایش تلاش‌های بشردوستانه جهانی برای کمک به کاهش اثرات آن را به دنبال داشت. به‌عنوان مثال، بنا به گزارش برنامه جهانی غذا، مبالغ اهدایی در سال ۲۰۲۲ بیش از ۱۴/۲ میلیارد دلار آمریکا بوده است که تقریباً ۴۸ درصد نسبت به سطح سال ۲۰۲۱ افزایش نشان داده است.

اکنون که پایانی برای جنگ در نظر گرفته نشده است، چه درس‌هایی را باید از اختلالات نظام غذایی جهان تا به امروز بگیریم؟ آیا دیگر نباید نگران تأثیر جنگ بر بازارها و امنیت غذایی باشیم؟ این پست بر تجربیات سال گذشته و ابهام‌های باقی‌مانده در مورد آینده تمرکز می‌نماید.

بازارها تاب‌آوری نشان داده‌اند

چه عواملی منجر به کاهش قیمت‌های بازار شد؟ تهاجم، موجبات ایجاد عدم قطعیت شدید در بازارهای کشاورزی را فراهم آورد. نخست آنکه، محصولات گندم زمستانه نیمکره شمالی در پاییز سال گذشته کشت شده بودند، بنابراین، تولیدکنندگان در خصوص میزان کشت گندم مازاد، با محدودیت مواجه بودند. ثانیاً، به نظر می‌رسید که جنگ، صادرات اوکراین و روسیه را مختل نموده و در نتیجه، معضلی اساسی در عرضه جهانی ایجاد خواهد کرد.

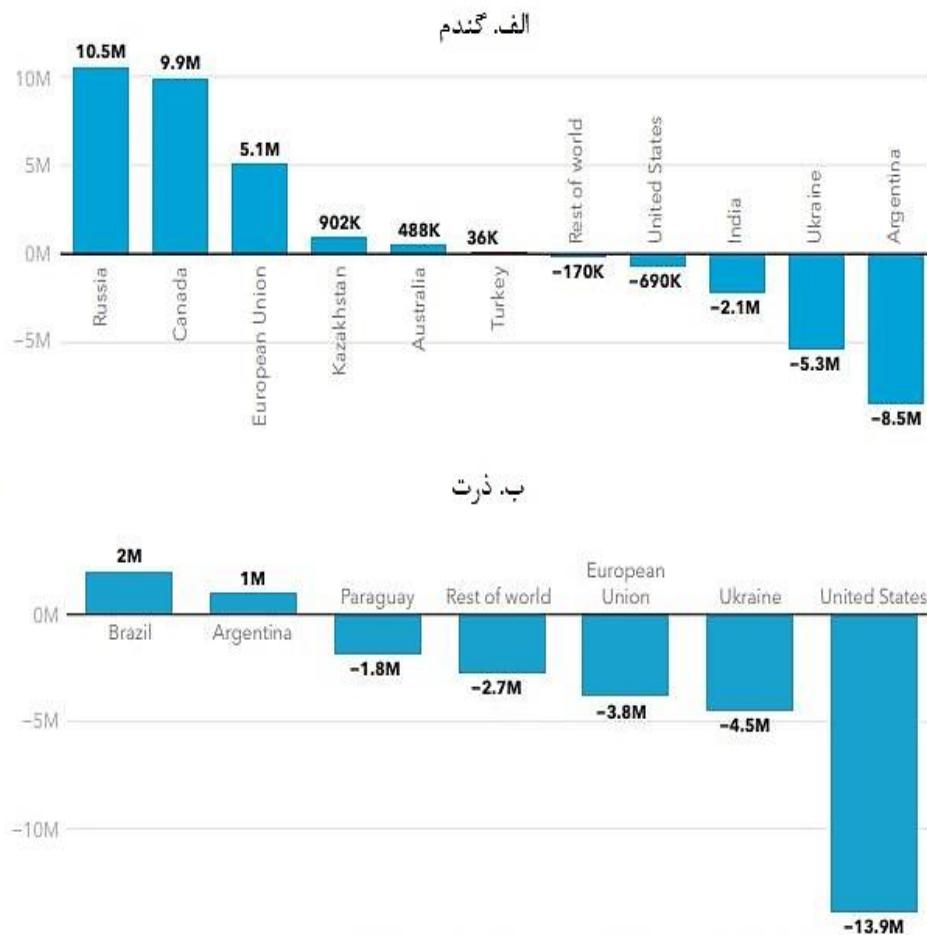
باین‌حال، نگرانی‌های جدی در مورد کمبود مداوم عرضه در سطح جهان تحقق نیافت (شکل ۱-۳۴الف). صادرات گندم اوکراین بین سال‌های ۲۰۲۱/۲۲ و ۲۰۲۲/۲۳ به میزان ۵/۳ میلیون تن (کاهش ۲۸ درصدی) به‌طور چشمگیری کاهش یافته است. چنان‌که برای صادرات آرژانتین نیز چنین اتفاقی افتاد و به دلیل خشکسالی برداشت گندم در این کشور با کاهش بسیار شدیدی همراه بود. در عوض، صادرات روسیه به‌شدت افزایش یافته است که بخشی از آن به دلیل رکورد برداشت محصول گندم در این کشور برمی‌گردد. این افزایش، همراه با تولید زیاد در کانادا و اتحادیه اروپا در سال ۲۰۲۲، معادل افزایش صادرات ترکیبی پیش‌بینی‌شده بالغ بر بیش از ۲۵ میلیون تن است که کاهش صادرات در اوکراین و دیگر مناطق را جبران می‌نماید. در همین حال، صادرات گندم استرالیا همچنان با قوت پیش می‌رود و با افزایش ۵۰۰ هزار متریک تن نسبت به سال گذشته، با صادرات متوالی در سال‌های ۲۰۲۱/۲۲ و ۲۰۲۲/۲۳، به‌سختی به سطح رکورد می‌رسد.

صادرات جهانی ذرت تصویر کمی متفاوت را نشان می‌دهد (شکل ۱-۳۴ب). صادرات ذرت اوکراین در سال ۲۰۲۲/۲۳ در حدود ۴/۵ میلیون تن از سال ۲۰۲۱/۲۲ کاهش یافته است؛ اما این رقم بسیار کمتر از کاهش تخمینی صادرات ایالات‌متحده به میزان تقریباً ۱۴ میلیون تن است که تا حدی بازتابی از کاهش برداشت در سال ۲۰۲۲ و قدرت دلار است که ذرت ایالات‌متحده را در بازارهای جهانی کمتر رقابتی کرده است. صادرات ذرت اتحادیه اروپا نیز با کاهش ۳/۸ میلیون تن مواجه بوده است. این کاهش تنها تا حدی با افزایش صادرات برزیل و آرژانتین جبران می‌شود. افزایش قیمت ذرت باعث کاهش تقاضای جهانی شده و باعث شده است که برخی از واردکنندگان به دنبال مواد غذایی جایگزین مانند برنج شکسته باشند. بنا به برآورد وزارت کشاورزی ایالات‌متحده، تقاضای جهانی ذرت برای خوراک دام به میزان تقریباً ۲۳ میلیون تنی (حدود ۲/۸٪) کاهش خواهد داشت.

با روشن شدن پیش‌بینی‌های تولید محصول برای گندم و ذرت در نیمه دوم سال ۲۰۲۲ و ازسرگیری صادرات گندم روسیه، قیمت‌های بازار شروع به کاهش کرد. علاوه بر این، بازارها به‌طور فراوانی انعطاف‌پذیر

باقی ماندند زیرا کشورهای واردکننده، برای تأمین کالاهای مورد نیاز خود به تأمین‌کننده‌های جایگزین روی آوردند. درعین حال، پیش‌بینی می‌شود که مصرف داخلی گندم در سطح جهان در سال‌های ۲۰۲۲/۲۳ نسبت به سال‌های ۲۰۲۱/۲۲ با وجود قیمت‌های بالا بدون تغییر باشد که این امر به میزان زیادی به برنامه‌های شبکه ایمنی خانوارها در برخی از کشورهای واردکننده گندم در خاورمیانه و شمال آفریقا نسبت داده می‌شود.

درحالی‌که محدودیت‌های صادراتی، به وخامت قیمت‌های غلات، دانه‌های روغنی و سایر محصولات کشاورزی در ماه‌های پس از شروع جنگ انجامید (همان‌گونه که در پست‌های وبلاگی قبلی مورد بحث قرار گرفته است) تا ماه ژوئن بسیاری از اقدامات الزام‌آورتر برداشته یا حداقل محدود شده بودند. این روند، همراه با بازگشایی برخی بندرهای دریای سیاه اوکراین (جایی که بیش از ۲۲ میلیون تن غلات و دانه‌های روغنی از اول اوت تاکنون صادر شده است)، به افزایش عرضه جهانی کمک کرده است.

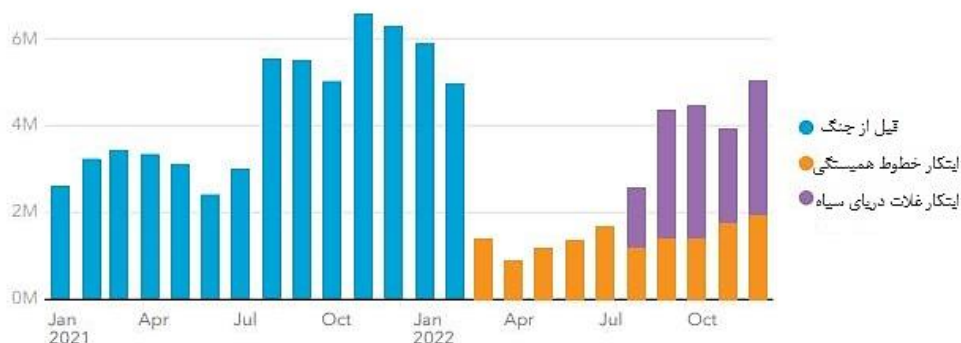

منبع: پایگاه داده FAS PSD دپارتمان کشاورزی ایالات متحده، ۸ فوریه ۲۰۲۲

شکل ۱-۳۴: تغییر در صادرات جهانی گندم و ذرت، ۲۳/۲۰۲۲ در مقایسه با ۲۲/۲۰۲۱، متریک تن

تأثیر جنگ بر کشاورزی اوکراین در سال ۲۰۲۳ شدیدتر احساس خواهد شد اما این خود اوکراین است که مستقیم‌ترین و مستمرترین تأثیرات جنگ بر بخش کشاورزی را احساس کرده است. این جنگ در سه دوره بر محصولات زراعی تأثیر گذاشته است:

– **محصولات سال ۲۰۲۱:** بسیاری از محصولات سال قبل در زمان وقوع تهاجم هنوز ارسال نشده بود و تنها می توانست از طریق مسیرهای زمینی کند و پرهزینه از غرب صادر شود. اگرچه توسعه به اصطلاح خطوط همبستگی (مسیرهای کامیون، راه آهن و قایق از طریق اتحادیه اروپا) به کاهش بخشی از محصولات انبارشده کمک کرد، اما زمانی که برخی بندرهای دریای سیاه در اوت ۲۰۲۲ از طریق طرح غلات دریای سیاه دوباره بازگشایی شدند، صادرات محصولات کشاورزی شروع به نزدیک شدن به سطوح عادی تر کرد (شکل ۱-۳۵).

توجه: صادرات گندم، ذرت و جو. در آمار مربوط به ایتکار خطوط همبستگی، میزان صادرات از طریق ایتکار غلات دریای سیاه لحاظ نشده است.

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد (تا اکتبر) وزارت کشاورزی اوکراین (نوامبر-دسامبر)

شکل ۱-۳۵: صادرات غلات اوکراین، متریک تن

– **محصولات سال ۲۰۲۲:** در این بین، تولیدکنندگان به دلیل تأثیرات مستقیم خود جنگ و تأثیرات غیرمستقیم هزینه های بالاتر نهاده ها مانند قیمت انرژی و کود، برای کاشت، برداشت و بازاریابی محصولات ۲۰۲۲ در تقلا بودند. تولید به طور چشمگیری کاهش یافت (شکل ۱-۳۶) و برداشت گندم و ذرت هر دو بالغ بر ۳۶ درصد کاهش یافت.

در حالی که تلاش ها برای تسهیل حمل و نقل صادراتی به انتقال بیشتر محصولات تولیدشده به بازارهای خارجی کمک کرده، هزینه های مرتبط با آن بالا بوده است. صادرات چندوجهی (کامیون، قطار، قایق) از طریق غرب پرهزینه است، در حالی که زمان طولانی بازرسی و عوارض معطلی، هزینه های مضاعف قابل توجهی را برای حمل و نقل از طریق بندرهای دریای سیاه تحمیل نموده است. این هزینه ها تا حد زیادی به شکل قیمت های پایین تر محصولات به تولیدکنندگان اوکراینی انتقال داده شده است.

– **محصولات ۲۰۲۳:** این قیمت‌های پایین تولید، همراه با هزینه‌های بالای نهاده‌ها، به دلسردی کشاورزان برای کشت در سال ۲۰۲۳ انجامیده و کاهش بیشتر تولید نیز قابل انتظار است. برآوردهای بخش خصوصی حاکی از آن است که برداشت غلات اوکراین ممکن است در سال ۲۰۲۳ به میزان ۳۵ تا ۴۰ میلیون تن کاهش یابد که این رقم برای گندم ۱۲ تا ۱۵ میلیون تن و برای ذرت ۱۵ تا ۱۷ میلیون تن برآورد شده است. عرضه گندم برای سال ۲۰۲۳/۲۴ (تولید ۲۰۲۳ به اضافه ذخایر نهایی از سال بازاریابی ۲۰۲۲/۲۳) احتمالاً تقریباً ۳۰ درصد کمتر از سطوح سال ۲۰۲۲/۲۳ و ۴۵ درصد کمتر از سطوح ۲۰۲۱/۲۲ خواهد بود (شکل ۱-۳۶). عرضه مورد انتظار ذرت اوکراین برای سال ۲۰۲۳/۲۴ می‌تواند ۳۶ درصد کمتر از سطح امسال و ۵۳ درصد کمتر از سطح سال ۲۰۲۱/۲۲ باشد.

تأثیر تحریم‌های کود کمتر مشخص است

تحریم‌های اعمال‌شده علیه روسیه و بلاروس در پاسخ به تهاجم صورت گرفته، بازارهای انرژی و به تبع آن، عرضه کودهای شیمیایی را مختل کرده است. اگرچه تحریم‌های اعمال‌شده بر روسیه، صراحتاً مواد غذایی و کود را معاف کرده است، اما صادرات کود این کشور در سطحی کمتر از سطح پیش از جنگ باقی مانده است، به‌ویژه به دلیل قطع آمونیاک بی‌آب که از طریق خط لوله از کارخانه‌های روسیه به تأسیسات بندری در اودسا ارسال می‌شد. صادرات پتاس از بلاروس نیز کاهش یافته است، زیرا آن‌ها از تحریم‌های فعلی مستثنا نیستند و از صادرات از طریق بندرهای اتحادیه اروپا در دریای بالتیک منع شده‌اند. این تأثیرات به‌طور بالقوه قابل توجه است، زیرا بخش زیادی از جهان برای تأمین مواد مغذی (کود) به واردات از روسیه (و بلاروس) وابسته هستند.

توجه: بر اساس گزارش‌های وزارت کشاورزی اوکراین در زمینه تولید محصولات زراعی در سال ۲۰۲۳

منبع: پایگاه داده FAS PSD دیارتمان کشاورزی ایالات متحده، ۸ مارس ۲۰۲۳

شکل ۱-۳۶: پیش‌بینی میزان عرضه غلات اوکراین، متریک تن

با این حال، قیمت انرژی و کود به موازات غلات و دانه‌های روغنی پیش رفت - در بهار به اوج خود رسید و سپس تا پایان سال ۲۰۲۲ کاهش یافت زیرا بخش تولید و بازارهای جهانی خود را با کمبودها وقف دادند. تجربه واردکنندگان عمده مانند برزیل و اندونزی نشان می‌دهد که همان‌طور که در مورد غلات اتفاق افتاد، بازارها بسیار انعطاف‌پذیر بوده‌اند و به آن‌ها اجازه داد تا به تأمین‌کنندگان جایگزین (برای مثال صادرات پتاس از کانادا) روی آورند. این امر، برای بسیاری از تولیدکنندگان این امکان را فراهم نموده است که نیاز کودی خود را - اگرچه با هزینه‌های دائماً رو به بالا - برطرف نمایند، با وجود کاهش ۳۵ تا ۵۰ درصدی قیمت کود از ماه مه سال ۲۰۲۲، قیمت‌ها ۸۰ تا ۱۰۰ درصد بالاتر از سطح سال ۲۰۲۰ باقی مانده است. علاوه بر این، تولیدکنندگان به سمت محصولات با مصرف کم نیتروژن - مانند سویا - روی آورده‌اند. با این حال، برای بسیاری از تولیدکنندگان در کشورهای کم‌درآمد، قیمت‌های بالای کود، خرید نهاده را نامقرون‌به‌صرفه‌تر کرده است و به‌طور بالقوه بر عملکرد محصولات تأثیر می‌گذارد.

نتیجه‌گیری

بدون پایان جنگ و تهدید به تشدید بیشتر آن، عدم قطعیت بازارهای کشاورزی همچنان به قوت خود باقی مانده است. عرضه محصولات با کمبود مواجه است. تخمین زده می‌شود ذخایر نهایی جهان برای محصول گندم در سال ۲۰۲۲/۲۳ در پایین‌ترین سطح خود نسبت به سال ۲۰۰۷/۰۸ و برای ذرت و سویا در پایین‌ترین سطح خود نسبت به سال ۲۰۱۲/۱۳ قرار بگیرد. کاهش کشت در اوکراین به این معنی است که جهان به تولید اضافی غلات و دانه‌های روغنی برای کمک به بازسازی ذخایر و کاهش سطح قیمت‌ها نیاز دارد. این رویدادها تا حدودی با شانس مواجه شدند. در سال پس از تهاجم، ترکیبی از شرایط جوی مناسب و واکنش عرضه‌ای قوی از جانب تولیدکننده، از بازگشت قیمت‌های بازار به سطوح بالای اوایل سال ۲۰۲۲ جلوگیری نموده است. ذخایر کم به معنای افزایش نوسانات قیمت، به‌ویژه در دوره‌های عدم اطمینان مانند زمان کشت و فصول رشد در نیمکره شمالی است. در این میان، عدم اطمینان در مورد رویدادهایی مانند تجدید ابتکار فعلی غلات دریای سیاه (در حال حاضر قرار است در ماه مارس به پایان برسد) همچنان بازارها را متلاطم خواهد کرد.

هر یک از این عدم قطعیت‌ها می‌تواند به اختلالات آتی بازار یا مشکلات دیگری منجر شود که حکایت از تداوم رصد دقیق دارد. درس اصلی سال ۲۰۲۲ این است که بازارهای جهانی معمولاً زمانی که با اقدامات دولت مانند محدودیت‌های صادراتی مواجه نشوند، خوب عمل کرده‌اند. امیدواریم که این درسی برای کشورها باشد، زیرا جهان وارد سال دیگری از تأثیرات جهانی جنگ در اوکراین می‌شود.

بخش دوم
توصیه‌های سیاستی

۱۲. آسیب نرسانید: پاسخ‌های سیاستی اندازه‌گیری‌شده، کلید مقابله با اثرات امنیت

غذایی بحران اوکراین است

جوزف گلابر و دیوید لایبورد

نخست در ۱۲ آوریل ۲۰۲۲ منتشر شد.

حمله روسیه به اوکراین احتمالاً پیامدهای جدی برای امنیت غذایی جهان خواهد داشت. سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد تخمین زده است در صورت اختلال طولانی‌مدت در صادرات گندم، کدو و سایر اقلام از اوکراین و روسیه، ممکن است بین ۸ تا ۱۳ میلیون نفر، به تعداد افراد مبتلا به کم غذایی در سال ۲۰۲۲/۲۳ اضافه شود. بیشترین افزایش در منطقه آسیا - اقیانوسیه و به دنبال آن کشورهای جنوب صحرای آفریقا و خاورمیانه و شمال آفریقا رخ خواهد داد.

البته، حتی پیش از بحران نیز عرضه کالاهای کشاورزی با محدودیت مواجه بود و قیمت‌های بازار از لحاظ اسمی در سطح رکورد قرار داشتند. قیمت عمده غلات و دانه‌های روغنی از زمان آغاز جنگ در اواخر فوریه با افزایش شدیدی روبرو شده است (شکل ۱-۲). روسیه و اوکراین هر دو، حدود ۱۲ درصد از صادرات جهانی کشاورزی بر اساس کالری و بیش از ۳۰ درصد از صادرات جهانی گندم را به خود اختصاص می‌دهند. سهم این دو کشور در اقتصادهای وابسته به گندم در خاورمیانه و شمال آفریقا، جایی که قیمت گندم در آنجا در مقایسه با سطوح پیش از جنگ بیش از ۳۰ درصد افزایش یافته است، حتی بیش‌تر است. بازارهای کدو و انرژی نیز افزایش قیمت و اختلال در عرضه را تجربه نموده‌اند.

منبع: موسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا به نقل از هیئت تجاری شیکاگو و اداره آمار کار ایالات متحده

شکل ۱-۲: قیمت کالاها به دلار آمریکا ثابت (۲۰۲۲) در هر متریک تن

با توجه به اثرات بالقوه امنیت غذایی، به‌ویژه برای آسیب‌پذیرترین افراد، بسیاری از کشورها با تصمیمات دشواری روبرو هستند. چه رویکردهایی برای محدود کردن اثرات بر فقرا، حفظ دسترسی به غذا و کاهش ضربه ناشی از افزایش قیمت‌های جهانی، از همه بهتر عمل می‌کند و از چه رویکردهایی می‌بایست اجتناب شود؟

در کوتاه‌مدت، پیام اصلی به سیاست‌گذاران باید این باشد که «هیچ آسیبی وارد نکنید.» کشورها باید از اجرای سیاست‌هایی که می‌تواند نوسانات قیمت و کمبود جهانی را تشدید کند و از انجام اقدامات شتاب‌انگیزی که ریسک ایجاد اثرات بسیار مضر در دراز مدت را به دنبال دارد، خودداری کنند. به‌طور خاص، افزایش سریع و ناگهانی قیمت‌ها در سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۰۷ و ۲۰۱۱/۱۰ و تجربه اخیر همه‌گیری کووید-۱۹ نشان داده است که سیاست‌های طراحی‌شده برای مصون نگه‌داشتن بازارهای داخلی از اختلالات خارجی می‌تواند پیامدهای نامطلوب جدی برای کشورهای دیگر، به‌ویژه آسیب‌پذیرترین آن‌ها داشته باشد. مؤثرترین اقدامات برای مبارزه با ناامنی غذایی، اقداماتی است که هدف آن باز نگه‌داشتن تجارت مواد غذایی و کود و کاهش اثرات قیمت بالای مواد غذایی بر آسیب‌پذیرترین افراد با کمک‌های هدفمند و کمک‌های بشردوستانه است.

۱. مواد غذایی و کود می‌بایست معاف از تحریم‌های تجاری باشد.

از زمان تهاجم، تحریم‌ها علیه روسیه افزایش یافته و به تحریم‌های موجود پس از الحاق کریمه در سال ۲۰۱۴ اضافه شده است. هدف تحریم‌های تجاری ایجاد مشکلات اقتصادی برای روسیه به‌منظور وادار کردن این کشور به تجدید نظر در اقدامات خود است، اما مهم است که تحریم‌های تجاری و مالی همچنان محصولات غذایی و نهاده‌های کشاورزی مانند کود را معاف کنند. این محصولات کمتر از ۵ درصد از درآمد صادراتی روسیه را تشکیل می‌دهند، اما در صورت تحریم می‌توانند تأثیرات نامطلوبی بر امنیت غذایی جهانی داشته باشند.

صادرات گاز طبیعی روسیه، یک ماده اولیه برای تولید کودهای نیتروژنی، به دلیل نقش آن در اقتصاد روسیه (حدود ۷ درصد از صادرات آن در سال ۲۰۱۹ را به خود اختصاص داده است) موضوع حساس‌تری است. درحالی‌که اتحادیه اروپا به خرید خود از روسیه ادامه می‌دهد، هرگونه اختلال در عرضه، پیامدهای بیشتری بر تولید کود اروپا و در دسترس بودن نهاده‌های کشاورزی نسبت به قیمت‌های بالای فعلی انرژی خواهد داشت.

بایدها	حذف یارانه‌ها و تعهدات تولید سوخت زیستی هدف‌گیری به سمت شبکه‌های تأمین اجتماعی، برای نیازمندترین افراد افزایش بودجه برای برنامه جهانی غذا و سایر برنامه‌های یسردوستانه باهدف افزایش پوشش نیازهای غذایی و هزینه‌های عملیاتی برقراری بستری به‌منظور هدایت تصمیمات تولیدکننده و مصرف‌کننده بر اساس قیمت بازار
نبایدها	اعمال تحریم‌های ایجادکننده مانع برای تجارت مواد غذایی و کود اعمال محدودیت‌های صادراتی انجام خرید هیجانی هدقمند کردن یارانه‌ها به‌منظور جهت‌گیری به سمت «همندسی» کردن نتایج تولید تغو ایتکارات زیست‌محیطی (ازجمله اختصاص زمین برای ایتکارات زیست‌محیطی) بدون توجه به هزینه‌های بلندمدت آن ترویج سیاست خودکفایی و استراتژی خودکفایی

شکل ۲-۲: بایدها و نبایدهای امنیت غذایی، ۲۰۲۲

فراتر از مرزهای اروپا، ظرفیت بیشتری برای تولید اوره یا آمونیاک مضاعف و گزینه‌های بیشتری برای کاهش واردات این نهاده وجود دارد. سیاست‌گذاران باید اثرات غیرمستقیم تحریم‌های غرب و تأثیرات آن بر طرف‌های ثالث مانند ترکیه را که نقش مهمی در فراوری غلات وارداتی از روسیه و صادرات مجدد

محصولات نهایی یا نیمه‌نهایی به سایر کشورهای با درآمد کم یا متوسط دارند، در نظر بگیرند. می‌بایست از کشورهای شریک و شرکت‌های کوچک و متوسط^۱ حمایت فنی و قانونی مناسب انجام شود تا آن‌ها بتوانند در راستای مقررات جدید حرکت نمایند.

۲. کشورها می‌بایست از اجرای ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های صادراتی خودداری کنند.

در دوره افزایش سریع و ناگهانی قیمت مواد غذایی در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ و ۲۰۱۰/۱۱ و دوباره در ماه‌های اول همه‌گیری کووید-۱۹، تعدادی از کشورها به‌منظور حصول اطمینان از تأمین نیازمندی‌های خود، صادرات محصولات کشاورزی و غذایی را محدود کردند. اما محدودیت‌های صادراتی می‌تواند قیمت‌های جهانی را حتی بیشتر کند و خرید مواد غذایی را برای کشورهای واردکننده خالص مواد غذایی دشوارتر کند. علاوه بر این، ممنوعیت‌های صادرات معمولاً مسری هستند، زیرا سایر کشورهای صادرکننده از این روش پیروی می‌کنند و ممنوعیت‌های خود را به اجرا درمی‌آورند. نحوه برخورد جامعه جهانی با این مسئله در اوایل سال ۲۰۲۰ باید نمونه‌ای باشد که اکنون باید دنبال شود: بیشتر کشورها از اجرای ممنوعیت‌ها خودداری کردند و آن‌هایی که اجرا شدند نسبتاً کوتاه‌مدت بودند. با این حال، روند فعلی نگران‌کننده است، همان‌طور که در سامانه ردیابی محدودیت صادرات مواد غذایی و کود نشان داده شده و در اینجا مورد بحث قرار گرفته است.

۳. کشورها می‌بایست از احتکار و خرید هیجانی خودداری کنند.

خرید هیجانی می‌تواند در بازاریابی منظم کالاها اختلال ایجاد کند و قیمت‌ها را در کوتاه‌مدت افزایش دهد. احتکار عرضه - واردات و ذخیره چندین ماه غلات - می‌تواند نوسان قیمتی را تشدید کند و به‌طور بالقوه پرهزینه باشد، زیرا با دسترسی بیشتر به منابع، قیمت‌ها با گذشت زمان کاهش می‌یابد. بهبود اطلاعات بازار مدیون تلاش‌های بین‌المللی مانند سامانه اطلاعات بازار کشاورزی (AMIS) است، کشورها می‌توانند تصمیمات آگاهانه‌تری در زمینه خرید اتخاذ کنند و امیدواریم از خرید هیجانی که در زمان جهش قیمت‌ها در دوره‌های قبلی شاهد بودیم، اجتناب کنند.

^۱. small and medium enterprises (SMEs)

۴. کشورها می‌بایست یارانه‌های غذایی را به سمت نیازمندترین افراد هدف‌گیری نمایند.

با توجه به نزدیک شدن ذخایر جهانی گندم به سطوح بحرانی، انتظار می‌رود قیمت‌ها برای دوره‌ای طولانی‌تر در سطوح بالا باقی بمانند. همچنین، در صورت بروز اختلالات در برداشت محصول و کاهش فزاینده ذخایر جهانی، احتمال افزایش قابل توجه قیمت‌ها دور از انتظار نخواهد بود. تأمین مالی قیمت‌های بالای مواد غذایی در خانواده‌های فقیر با منابع محدود و مصرف‌کننده طیف محدودی از مواد غذایی، امر دشواری است. برای جلوگیری از افزایش ناامنی غذایی و شورش‌های غذایی و افزایش بی‌ثباتی سیاسی، چنان‌که در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ و ۲۰۱۰/۱۱ مشاهده شد، کشورها یارانه‌هایی را برای پایین نگه‌داشتن هزینه‌های مواد غذایی در نظر گرفته‌اند. هدف‌گذاری دقیق برای اطمینان از اینکه یارانه‌ها به خانواده‌های واقعاً نیازمند و نه به خانواده‌های ثروتمندتر که می‌توانند هزینه‌های غذایی افزایش‌یافته را پرداخت کنند، یا خانواده‌هایی که می‌توانند به راحتی به غذاهای جایگزین ارزان‌تر تغییر جهت دهند، بسیار مهم است. اغلب، طرح‌های موجود (مثلاً در مصر) هدف‌گذاری ضعیفی دارند و منابع قابل‌توجهی را هدر می‌دهند، به‌ویژه زمانی که افزایش قیمت‌ها، هزینه اجرای برنامه‌های کمک غذایی داخلی را افزایش می‌دهد.

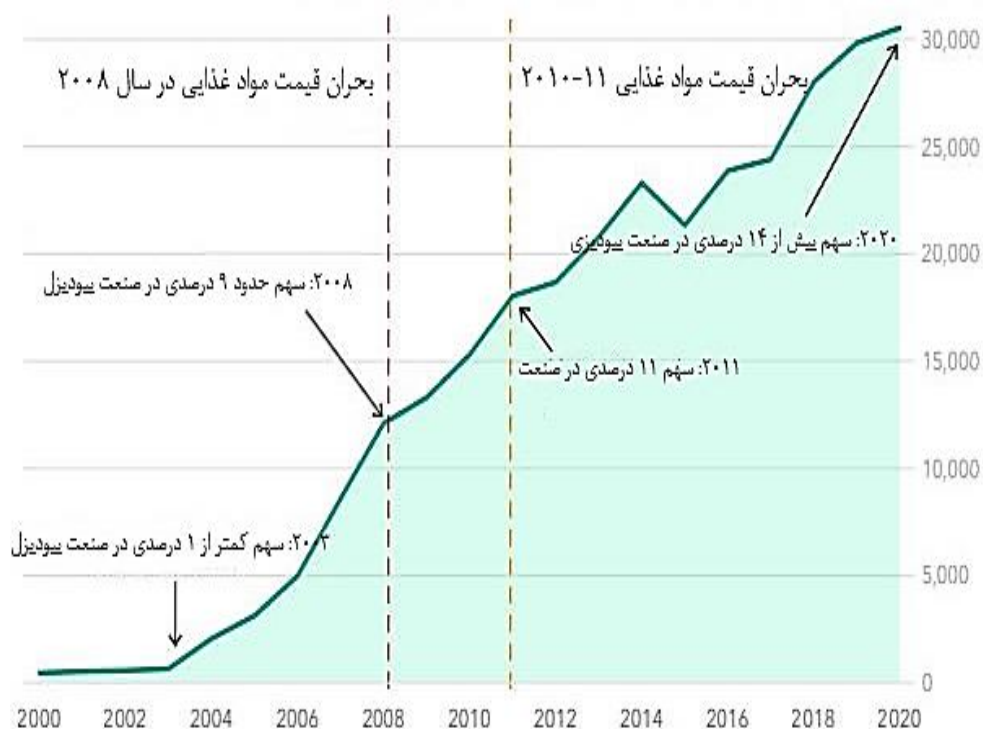
۵. کشورها می‌بایست از طریق برنامه‌هایی مانند برنامه‌های جهانی غذا (WFP) در تدارک کمک‌های بشردوستانه باشند.

برخی از کشورها به شدت به کمک‌های بشردوستانه برای پاسخگویی به نیازهای امنیت غذایی خود وابسته هستند. افزایش قیمت کالاها به این معنی است که سازمان‌های کمک‌های بشردوستانه مانند برنامه جهانی غذا باید هزینه‌های بسیار بیشتری نسبت به بودجه قبلی برای پاسخگویی به این نیازها صرف نمایند. کشورهای در موقعیت انجام این کار باید اطمینان حاصل کنند که برنامه جهانی غذا و سایر سازمان‌ها به اندازه کافی تأمین مالی می‌شوند. این کمک‌ها تا حد امکان نباید به منافع صادراتی کشورها گره بخورد - سازمان‌هایی مانند برنامه جهانی غذا زمانی کارآمدتر عمل می‌کنند که بتوانند مواد غذایی کمکی را با کمترین هزینه از کشورهای صادرکننده تأمین کنند.

۶. کشورها می‌بایست تعهدات و یارانه سوخت‌های زیستی را تعلیق کنند.

تولید جهانی سوخت زیستی در سطح بی‌سابقه‌ای قرار دارد. به عنوان مثال، در ایالات متحده، بیش از ۳۵ درصد از محصول ذرت در سال ۲۰۲۱ به تولید اتانول و بیش از ۴۰ درصد از تولید روغن سویا صرف تولید بیودیزل شده است. در سطح جهانی، ۳۱ میلیون تن روغن گیاهی به بیودیزل تبدیل می‌شود

(شکل ۲-۳)، حدود ۱۵ درصد از تولید جهانی - معادل مقدار کالری مورد نیاز برای تغذیه بیش از ۳۲۰ میلیون نفر در سال است. با افزایش سرسام‌آور قیمت روغن گیاهی (در حال حاضر حدود ۱۶۰۰ دلار در هر تن است، اما یک هفته پس از تهاجم به ۲۰۰۰ دلار در هر تن رسیده بود)، اکنون زمان مناسبی برای این موضوع نیست که از طریق مشوق‌های سیاستی غیر واقع‌نگرانه یا اهداف اختلاط اجباری، تبدیل محصولات غذایی به انرژی را مورد تشویق قرار بدهیم. اگرچه چنین سیاست‌هایی برای کشاورزان و مالکان سودمند است، اما به ضرر کسانی است که کمترین توانایی مالی را دارند (گرسنگان در سراسر جهان).

منبع: فائوسازمان توسعه و همکاری اقتصادی

شکل ۲-۳: مصرف روغن‌های گیاهی توسط صنعت بیودیزل، متریک تن

سیاست‌های داخلی برای ارتقای منابع غذایی افزایش یافته: مراقب پیامدهای ناخواسته باشید. از آنجاکه به‌طور فزاینده‌ای احتمال دارد که عرضه کالاهای کلیدی از اوکراین و روسیه برای سال ۲۰۲۲ به‌شدت مختل شود، کشورها به دنبال راه‌هایی برای افزایش عرضه جهانی برای جبران هستند. سیاست‌گذاران باید مراقب باشند که هرگونه اقدام اضطراری که انجام می‌دهند به مشکلات مضاعف در کوتاه‌مدت یا بلندمدت منجر نشود؛ به‌مانند بحران‌های قبلی، بحران کنونی نیز سپری خواهد شد و قیمت محصولات کشاورزی به پویایی بلندمدت خود بازگشت خواهد نمود. بسیاری از تصمیمات سیاستی اضطراری اثرات بلندمدتی دارند که از جمله آن‌ها می‌توان به آسیب به تنوع زیستی یا کمک به اثرات آب و هوایی با انتشار کربن یا متان اشاره نمود. علاوه بر این، چرخش‌های سیاستی، اعتبار و قابلیت پیش‌بینی پذیری آن‌ها را کاهش می‌دهد و به کاهش اثربخشی آن سیاست‌ها و تضعیف همکاری با بخش خصوصی می‌انجامد.

۷. کشورها می‌بایست از معرفی یارانه‌های جدید برای تشویق تولید یک محصول نسبت به محصول جایگزین اجتناب نمایند.

یارانه‌ها تصمیمات تولیدی را مخدوش می‌کند و سیگنال‌های بازار را با ابهام مواجه می‌نماید و به‌طور بالقوه پیامدها و هزینه‌های ناخواسته‌ای را برای دیگران به همراه خواهد داشت. علاوه بر این، شواهد نشان می‌دهد که حذف یارانه‌ها پس از برقراری آن‌ها کار بسیار دشواری است و تأثیرات بلندمدت‌تری بر عرضه و تقاضای جهانی به دنبال دارد.

۸. به زیر کشت بردن زمین‌های آیش و آزادسازی زمین‌های اختصاص داده‌شده به‌منظور اهداف زیست‌محیطی، تأثیری بر عرضه مواد غذایی در کوتاه‌مدت نخواهد داشت، اما موارد این‌چنینی جدید (اختصاص زمین‌های جدید برای انجام آیش و اهداف زیست‌محیطی) می‌بایست با تأخیر انجام شود.

اعلام اخیر اتحادیه اروپا مبنی بر امکان به زیر کشت بردن زمین‌های آیش و درخواست‌های مشابه در ایالات متحده برای آزادسازی زمین‌های اختصاص داده‌شده برای اجرای برنامه حفاظت از محیط‌زیست، احتمالاً تأثیر فوری کمی بر عرضه غذایی جهانی خواهد داشت. بخش زیادی از زمین‌ها برای سال‌های طولانی از گردونه تولید خارج شده و بهره‌وری ناچیزی دارند. بعید است که بتوان زمین‌های زیادی را برای سال زراعی جاری به‌موقع به زیر کشت برد و بسیاری از مزایای زیست‌محیطی ناشی از اختصاص

طولانی مدت اراضی به منظور اهداف زیست‌محیطی، مانند ترسیب کربن و تولید بیودیزل، قابل‌دستیابی باشد. قیمت‌های بی‌سابقه احتمالاً تولیدکنندگان را از اختصاص زمین‌های جدید به چنین برنامه‌هایی منصرف خواهد کرد؛ کشورها ممکن است بخواهند که این برنامه‌ها را تا پایان سال ۲۰۲۲ تا زمانی که به اطلاعات بیشتری در مورد تأثیرات جنگ دست یابند، به تعویق بیندازند.

۹. به تنهایی ایمن‌تر؟ تله ترویج خودکفایی غذایی

زمانی که بازارهای جهانی در آشفتگی به سر می‌برند، یک پاسخ سنتی که با خوشحالی توسط لابی‌های داخلی حمایت می‌شود، تغییر محل تولید به داخل مرزهای ملی است. یارانه‌ها و تعرفه‌ها ابزارهای سیاستی ارجح هستند و هدف اصلی آن ایجاد ذخایر داخلی فراوان است. متأسفانه از لحاظ واقعی و مفهومی، چنین پاسخی اشتباه است. بازارهای جهانی ثبات بیشتری نسبت به بازارهای داخلی دارند، زیرا بزرگ‌تر و متنوع‌تر هستند. جامعه جهانی کشاورزی انعطاف‌پذیرتر است و می‌تواند سریع‌تر از هر کشور دیگری به شوک‌ها واکنش نشان دهد. به عنوان مثال، جهان دو نیمکره دارد و تصمیمات کاشت در طول سال انجام می‌شود؛ در مقابل، در یک کشور معین دوره تعدیل معمولاً به‌طور متوسط ۱۲ ماه طول می‌کشد. زنجیره‌های ارزش جهانی مدرن با تلفات غذایی کمتری نسبت به برنامه‌های ذخایر عمومی بزرگ عمل می‌کنند.

خودکفایی همچنین برای بیشتر کشورهای واردکننده خالص مواد غذایی که بسیاری از آن‌ها از فقیرترین کشورهای جهان هستند، بسیار پرهزینه است. اگر کشورها به سیاست‌های خودکفایی متوسل شوند که آن‌ها را در معرض عدم قطعیت‌های تولید ناشی از خشکسالی، سیل، آفات و بیماری‌های حیوانی یا گیاهی قرار دهد - که همه آن‌ها به‌طور فزاینده‌ای با تغییرات آب‌وهوایی همراه هستند - امنیت غذایی جهان کم‌تر خواهد شد، نه بیشتر. سیاست‌ها نباید بازارها را بخش‌بندی کنند، بلکه هدف آن می‌بایست ایجاد فرصت‌های بیشتر برای تعداد بیشتری از کشورها - کمک به متنوع‌تر و فراگیرتر شدن بازارهای جهانی باشد.

نتیجه‌گیری

حمله روسیه به اوکراین احتمالاً به این معنی است که قیمت‌های بالای کشاورزی تا سال ۲۰۲۲ و تا سال ۲۰۲۳ ادامه خواهد داشت. متأسفانه، بیشتر پاسخ‌های سیاستی، هرچند با نیت خوب، بعید به نظر می‌رسد که تسکین کوتاه‌مدت زیادی ایجاد کند و می‌تواند افزایش قیمت‌ها و بی‌ثباتی جهانی را تشدید کند. بهترین رویکرد می‌تواند ساده‌ترین آن باشد: فراهم‌سازی بستر مناسبی برای فعالیت بازارها از طریق حذف

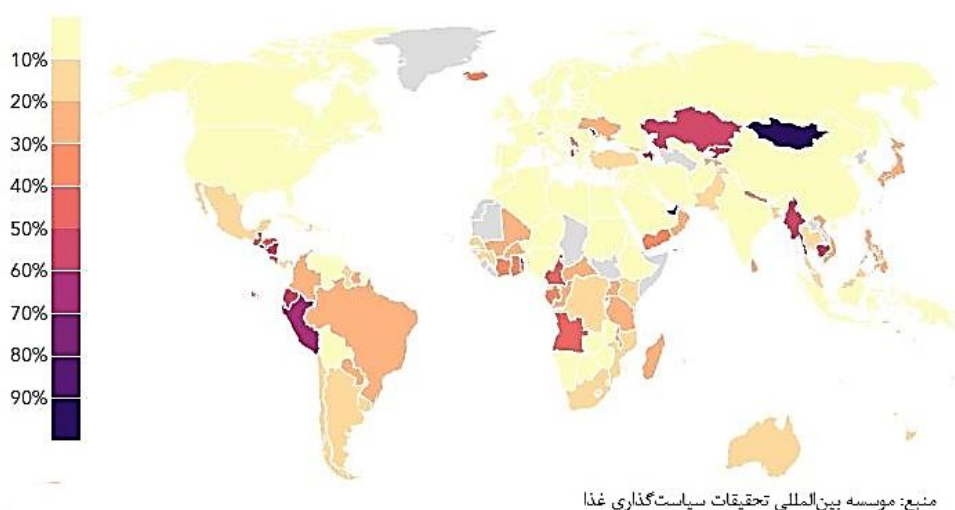
تحریفات و حمایت از آسیب‌پذیرترین کشورها و خانواده‌ها از طریق شبکه‌های امنیت اجتماعی و در صورت بیشترین نیاز، از طریق کمک‌های بشردوستانه. بحران کنونی، شماری از چالش‌های فوری بشردوستانه (به‌ویژه برای اوکراین جنگ‌زده) را به همراه دارد، اما با گذشت زمان، بازارها باید در نهایت به الگوهای طبیعی‌تر بازگردند. در این میان، همان‌طور که کشورها برای واکنش به قیمت‌های بالا و دیگر پیامدهای ناشی از بحران اقدام می‌کنند، باید مراقب باشند تا از تشدید تأثیرات برای سایرین اجتناب نمایند.

شکل ۲-۴: میزان مصرف کود شیمیایی و عملکرد غلات، ۲۰۱۹

سیاست‌گذاران چگونه می‌بایست به این وضعیت پیچیده نوظهور در بازارهای کود - به‌ویژه برای کاهش صدمات آن بر امنیت غذایی واکنش نشان دهند؟ در این پست، ما برخی ملاحظات را برای سیاست‌گذاران و سایر ذینفعان ارائه می‌دهیم، زیرا آن‌ها راه‌حل‌های کوتاه‌مدت را برای رسیدگی به نگرانی‌های مربوط به فراهمی و مقرون‌به‌صرفگی کود مطرح می‌نمایند. در پست بعدی، ملاحظات میان‌مدت تا بلندمدت مورد بررسی قرار خواهد گرفت؟

۱. حفظ تجارت جهانی برای اطمینان از تداوم فراهمی کود

در حال حاضر، حذف محدودیت‌های صادراتی موجود و پیش رو یک اولویت مهم است. ممنوعیت‌های صادراتی، بازرسی‌های سخت‌گیرانه و فرایندهای صدور مجوز و تحریم‌هایی که فراهمی این نهاد را محدود می‌کنند، به اختلال عرضه و در نتیجه افزایش بیشتر قیمت‌های بازار کمک می‌کند. هم‌اکنون، چنین محدودیت‌هایی بر ۲۰ درصد تجارت جهانی کود تأثیر می‌گذارد و بیش از ۵۰ درصد از عرضه کود برای ۲۴ کشور را در معرض تهدید قرار می‌دهد (شکل ۲-۵). دولت‌ها همچنین باید به کود به‌عنوان کالاهای ضروری نگاه کنند تا از تداوم تجارت این نهاد و در اولویت قرار دادن آن در مجاری تدارکاتی اطمینان حاصل شود.

منبع: موسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا

شکل ۲-۵: سهم کودهای متأثر از محدودیت‌های صادرکننده

تداوم اثرات تحریم‌های اقتصادی علیه روسیه، یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان و صادرکنندگان کود شیمیایی در جهان، به همراه بلاروس، به‌عنوان تأمین‌کننده کلیدی این نهاده، می‌بایست با توجه به درک پیامدهای آن‌ها برای تولیدکنندگان، تاجران و خریداران کود شیمیایی در سراسر جهان، تحت رصد قرار گیرد. اتحادیه اروپا و آمریکا تحریم‌هایی را بر محصولات کشاورزی روسیه یا بلاروس اعمال نکرده‌اند، اما تحریم‌هایی را در دست دارند که شرکت‌های اصلی بلاروس را که در تولید و تجارت پتاس دست دارند، هدف قرار می‌دهد. همچنین این نگرانی وجود دارد که تحریم‌های مالی اعمال‌شده از سوی اتحادیه اروپا و آمریکا با تأثیر بر عملیات لجستیکی و مالی برای بسیاری از کسب‌وکارهایی که با اقتصاد کشاورزی ارتباط دارند، مانع تجارت مواد غذایی و کود شیمیایی روسیه و بلاروس به کشورهای ثالث شود. وقتی محدودیت‌های صادراتی و اختلالات صادراتی به‌صورت یکجا نگرسته شوند، متوجه می‌شویم یک‌سوم یا بیشتر از یک‌سوم از مقدار مصرف کود در ۳۲ کشور جهان تحت تأثیر قرار می‌گیرند.

دولت‌ها باید راه‌حل‌های مالی و فنی ویژه‌ای را برای کاهش اثرات بالقوه تحریم‌ها بر کشتی‌رانان، تاجران و سایر فعالان در مسیر زنجیره ارزش ارائه دهند تا در صادرات غلات و کود از این دو کشور اختلالی ایجاد نشود. به‌عنوان مثال، «امان‌نامه‌ها» باید توسط کشورهای بزرگ، به پیروی از ایالات متحده، برای کاهش نگرانی شرکت‌های مالی و بیمه‌ای صادر شود. کمک‌های حقوقی باید برای کمک به شرکت‌های متوسط درگیر در عملیات کود شیمیایی برای عبور از تحریم‌ها و/یا خطوط اعتباری ویژه تضمین‌شده توسط مؤسسات مالی عمومی برای این شرکت‌ها زمانی که بانک‌های خصوصی آن‌ها تصمیم به تعلیق عملیات با هم‌تایان روسی خود می‌گیرند، ایجاد شود.

یک گزینه برای دولت‌هایی که به دنبال تأمین کود و/یا مواد غذایی مورد نیاز خود در کوتاه‌مدت هستند، استفاده از نوعی «تجارت پایاپای» است، یعنی معامله دوجانبه که به کشورها اجازه می‌دهد محموله‌های کود را با کالاهای کشاورزی مبادله کنند. در واقع، چندین کشور صادرکننده کود نیز واردکنندگان سنتی غلات هستند - به‌ویژه، برخی از کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا.

هدف این نیست که چنین ترتیبات تجاری دولت‌به‌دولت به‌عنوان یک نسخه سیاستی کلی در نظر گرفته شود، بلکه به‌عنوان یک جایگزین کوتاه‌مدت برای رفع آثار محدودیت‌های صادراتی در کوتاه‌مدت پیشنهاد می‌شود. چنین معاملاتی همچنین می‌تواند وسوسه برخی از کشورهای دارای آب‌وهوا یا منابع آبی نامناسب را برای دستیابی به خودکفایی غذایی پرهزینه (از نظر اقتصادی، همچنین زیست‌محیطی) کاهش دهد.

۲. به همه کشاورزان کمک کنید تا کارایی مصرف کود خود را افزایش دهند

همان‌طور که تداوم تلاش‌ها برای کاهش ضایعات و تلفات مواد غذایی در شرایط فعلی قیمت بالای محصولات کشاورزی دارای اهمیت است، افزایش کارایی کود (میزان کود مصرف‌شده برای محصولات برداشت‌شده) یک اولویت حیاتی در شرایطی است که عرضه این نهاده در سال جاری محدود باقی خواهد ماند.

خدمات ترویجی می‌تواند دانش فنی و ابزارهایی را برای تسهیل مدیریت کارآمدتر محصول و با در نظر گرفتن شرایط مکانی و مدیریت یکپارچه مواد مغذی فراهم کند که می‌تواند به کاهش فشار عرضه، همچنین بهبود کارایی و به حداقل رساندن تلفات مواد مغذی برای محیط‌زیست کمک کند.

آموزش کشاورزان برای اجرای اصول "4R" (استفاده از منبع مغذی مناسب، با نرخ مناسب، در زمان مناسب، در مکان مناسب)^۱ می‌بایست در اولویت قرار بگیرد. برای استفاده مؤثر از کود، این اصول چهارگانه می‌بایست به میزان بسیار زیادی توسط خدمات ترویجی و فعالان بخش خصوصی ترویج شود، زیرا بسیاری از کشاورزان جهان هنوز فاقد ابزار، دانش فنی، یا انگیزه‌های مناسب در حوزه مدیریت تغذیه خاک با توجه به محل خاص^۲ (SSNM) هستند.

عبارت SSNM، مفهومی بود که ابتدا در دهه ۱۹۹۰ توسط پژوهشگران کنسرسیوم مراکز بین‌المللی تحقیقات کشاورزی^۳ (برای برنج) و سپس از طریق ابزارهای خود این سازمان توسعه یافت که از جمله می‌توان به خدمات مدیریت برنج متعلق به مؤسسه تحقیقات بین‌المللی برنج (IRRI^۴) و خدمات مشاوره زراعی برای کشاورزان خرده‌پا متعلق به مؤسسه بین‌المللی کشاورزی گرمسیری (IITA^۵) اشاره نمود.

کشاورزان نیز می‌بایست به متنوع سازی منابع کودی خود تشویق شوند. یک اولویت کوتاه‌مدت در اینجا بازیافت بیشتر کود دامی و در نظر گرفتن آن به‌عنوان یک منبع کودی به‌جای ضایعات است. مدیریت مناسب مواد مغذی و پیروی از اصول 4R برای کاربرد کود به همان اندازه مهم است که برای کودهای معدنی برای اطمینان از کارایی و کاهش ضرر به محیط‌زیست دارای اهمیت است.

^۱. applying the right nutrient source, at the right rate, at the right time, in the right place

^۲. site-specific nutrition management

^۳. Consortium of International Agricultural Research Centers (CGIAR)

^۴. the International Rice Research Institute

^۵. the International Institute for Tropical Agriculture's

۳. از آسیب‌پذیرترین افراد حمایت کنید

دولت‌ها تحت فشار خواهند بود تا به کشاورزانی که با قیمت‌های بالای کود مواجه هستند از طریق یارانه‌ها و دیگر اشکال حمایتی کمک کنند. چنین کمک‌هایی می‌بایست فقط به آسیب‌پذیرترین کشاورزان در کشورهای با درآمد کم و متوسط (LMIC^۱) در آفریقا، آسیا و آمریکای لاتین اختصاص یابد.

یارانه‌های مستقیم کود باید موقتی، هدفمند، مشوق تغذیه گیاهی کارآمد و متعادل، فعالیت در کنار هم به‌جای رقابت با شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) در زنجیره ارزش و شامل پی‌گیری مناسب برای جلوگیری از انحراف از برنامه‌ها و قاچاق این نهاده باشد. همچنین از لحاظ رژیم‌های یارانه‌ای، به هماهنگی منطقه‌ای و پاسخ‌های سیاستی متناسب، برای اطمینان از اینکه کودها بتواند به راحتی از مرزها حمل‌ونقل شوند، نیاز است. به همین ترتیب، از کنترل قیمت کود باید اجتناب شود زیرا آن‌ها معمولاً تأثیر منفی بر فروشندگان نهاده‌ها می‌گذارند و بازارهای سیاه ایجاد می‌کنند.

برای برخی از کشاورزان که با هزینه‌های بالای نهاده‌ها مواجه هستند و به دلیل قیمت‌های نسبتاً پایین بازار برای محصول خود قادر به تأمین مالی این هزینه‌ها نیستند، نظیر وضعیت فعلی تولیدکنندگان برنج، به حمایت بیشتری نیاز وجود دارد. علاوه بر این، اقدامات حفاظت اجتماعی مانند انتقال پول نقد یا کوپن توزیع مواد غذایی باید در اختیار کشاورزانی قرار گیرد که در سال جاری قادر به دسترسی به کود نیستند تا از امنیت غذایی آن‌ها تضمین شود.

دولت‌ها همچنین می‌توانند انگیزه‌هایی را برای کشاورزان خرده‌پا فراهم کنند تا تولید محصولات غذایی را بر محصولات نقدی اولویت دهند و راه‌حل‌های حقوقی و مالی را برای شرکت‌هایی که در حوزه محصولات نقدی فعالیت می‌کنند طراحی نمایند تا دست کشاورزان قراردادی را برای انتخاب محصولات جایگزین باز بگذارند. پرداخت غرامت نقدی به تولیدکنندگان محصولات زراعی نسبت به اختصاص یارانه کود به محصولات نقدی از کارآمدی بیشتری برخوردار است.

۴. ارائه حمایت مالی برای شرکت‌های کوچک و متوسط و دولت‌های تحت فشار مالی

در بحبوحه عرضه نامشخص و قیمت‌های بی‌ثبات، دولت‌های کشورهای با درآمد کم و متوسط می‌بایست در زمینه حصول اطمینان از تأمین مالی شرکت‌های کوچک و متوسط فعال در زنجیره ارزش کود و متعاقب آن تداوم عرضه انواع کود و توزیع آن تلاش نمایند.

^۱. low- and middle-income countries

همچنین از جامعه بین‌المللی برای کمک به کشورهای با درآمد کم و متوسطی که با قیمت‌های بالای کود و مشکلات عرضه مواجه هستند، درخواست کمک می‌شود. این کمک‌ها اگر دربرگیرنده اختصاص یارانه به کود باشد، می‌بایست مراقب بود که آن‌ها باعث افزایش تورم یا ایجاد رقابت ناعادلانه بین این کشورهای نیازمند به کود نشود. کشورهای با درآمد کم و متوسط با وضعیت مالی متزلزل ناشی از شوک‌های اقتصادی ایجادشده توسط کووید-۱۹ و / یا مواجهه با محدودیت‌های حاد اقتصاد کلان، مانند سریلانکا، می‌بایست در اولویت کمک‌های حمایتی قرار گیرند و یک کمک‌هزینه قوی برای جلوگیری از تشدید مشکلات بدهی برای آن‌ها در نظر گرفته شود.

۵. افزایش شدید سطوح عرضه در کوتاه‌مدت

بهترین راه‌حل برای قیمت‌های بالا، افزایش عرضه است. به‌طورمعمول، توسعه کود در عرصه اقتصاد قهوه‌ای و سبز مستلزم هزینه‌های هنگفت است و سال‌ها طول می‌کشد تا به ثمر برسد، اما ظرفیت‌های جدیدی در حال انجام است و در کوتاه‌مدت تا میان‌مدت مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

با در نظر گرفتن این که روسیه ۱۵ درصد از بازار جهانی نیتروژن (N) را تشکیل می‌دهد، محدودیت‌های صادراتی بر ۲۲ درصد از تجارت جهانی نیتروژن تأثیر می‌گذارد و قیمت گاز طبیعی - که در فرآیند تولید نیتروژن نقش اساسی دارد - احتمالاً بی‌ثباتی تولید در اروپا را تداوم خواهد بخشید، بازار نیتروژن (N) به شدت از بحران فعلی متأثر شده است. اما ظرفیت‌های جدیدی در نیجریه و هند در حال بهره‌برداری هستند و برنامه‌های بلندمدتی برای افزایش ظرفیت تولید اوره، کود نیتروژنی، در دستور کار قرار دارد؛ پنج کارخانه جدید در مراحل مختلف راه‌اندازی قرار دارند. هند در حال حاضر از واردکنندگان عمده اوره به شمار می‌رود؛ بنابراین، خودکفایی در این زمینه می‌تواند اوره را برای سایر بازارها در دسترس قرار دهد، هرچند که با توجه به وابستگی به گاز طبیعی مایع بازگازی‌شده (LNG) گران‌قیمت، تحقق این هدف همچنان محل تردید است.

بخش فسفات (P) همچنین با عدم قطعیت در مورد صادرات روسیه (۱۴٪ از سهم تجارت جهانی) روبرو است و ۲۵ درصد دیگر از تجارت این ماده ممکن است تحت تأثیر قرار گیرد مگر اینکه چین، بزرگ‌ترین تولیدکننده جهانی آن، محدودیت‌های صادراتی خود را لغو نماید. سایر کشورهای تولیدکننده فسفر ممکن است در موقعیتی قرار بگیرند که تولید خود را گسترش دهند. برای مثال در ماه مارس، مراکش - دومین تولیدکننده بزرگ فسفات در جهان - از قصد خود برای افزایش تولید به میزان ۱ میلیون تن در سال ۲۰۲۲ از سطح فعلی ۴ میلیون تن و افزودن ۳ میلیون تن دیگر در سال ۲۰۲۳ خبر داد.

درحالی‌که تداوم بخشی از صادرات پتاس (K) از روسیه و بلاروس قابل انتظار است، اما این سهم احتمالاً از سهم ۳۷ درصدی بازار جهانی خود در سال ۲۰۱۹ فاصله زیادی خواهد داشت. با توجه به سهم ۳۴ درصدی از تجارت جهانی پتاس توسط کانادا، توجهات به‌وضوح به سمت این کشور معطوف شده است. با بهبود چشم‌انداز قیمت پتاس، یک شرکت بین‌المللی معدن‌کاوی برنامه‌های خود را برای استخراج این ماده از یک معدن و سایت اصلی تولید این ماده اعلام کرد؛ درعین‌حال، در مارس ۲۰۲۲ یکی دیگر از تولیدکنندگان بزرگ پتاس در کانادا از قصد خود برای افزایش شدید تولید پتاس به میزان ۱ میلیون تن دیگر تا نیمه دوم سال خبر داد که به‌منزله افزایش ۸ درصدی کل تولید کشور است.

ظرفیت بیشتری هنوز هم می‌تواند در کانادا به کار گرفته شود و تولیدکنندگان کوچک‌تر مانند آلمان، اسرائیل و اردن نیز می‌توانند تولید خود را در کوتاه‌مدت گسترش دهند. در میان‌مدت، بازیکنان دیگری می‌توانند ظاهر شوند. در برزیل بحثی در مورد استخراج بالقوه منابع پتاس استفاده‌نشده در حال انجام است؛ بااین‌حال، این امر می‌تواند با هزینه‌های اجتماعی و زیست‌محیطی بسیار بالا همراه باشد. طرح فرآوری سنگ فسفات واردشده از مراکش ممکن است راهی بهتر برای رسیدگی به نگرانی‌های برزیل در مورد دسترسی به این ماده باشد؛ اما هیچ‌یک از این رویکردها در کوتاه‌مدت امکان‌پذیر نیست. باید مراقب بود که پایداری بلندمدت قربانی یک بحران فوری نشود.

۶. بهبود هوش بازار و افزایش شفافیت

در این دوران افزایش ناامنی غذایی و نوسانات بازار، جمع‌آوری و ارائه اطلاعات دقیق و به‌موقع در مورد عرضه کود، ازجمله ذخایر دولتی یا بخش خصوصی، بسیار مهم است. چنین داده‌هایی می‌تواند به دولت‌ها، تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان کمک کند تا از تصمیم‌گیری‌های نادرست، ازجمله خرید هیجانی یا احتکار اجتناب کنند و از دست‌کاری قیمت‌ها توسط بازیگرانی که مایل به سوءاستفاده از این بحران هستند، جلوگیری شود.

شکل ۲-۶: اقدامات کوتاه‌مدت برای رسیدگی به بحران کود

سامانه اطلاعات بازار کشاورزی کشورهای گروه ۲۰ که توسط سازمان غذا و کشاورزی سازمان ملل (فائو) و سازمان هم‌کاری و توسعه اقتصادی^۱ (OECD) تشکیل شده است، می‌بایست برای رصد دقیق‌تر بازارهای کود گسترش یابد. در همین زمان، ابتکارانی مانند داشبورد کود، همراه با جمع‌آوری داده‌ها و تلاش‌های نظارتی انجمن بین‌المللی کود و سازمان کود آفریقا می‌بایست همچنان مورد حمایت مالی قرار بگیرند و در سامانه گسترده‌تر آمار کشاورزی با محوریت فائو و پایگاه داده این سازمان یکپارچه شود و بستری برای تدوین نشانگرها و ردیابی چالش‌های پایداری فراهم شود.

^۱. Economic Co-operation and Development

نتیجه‌گیری

این توصیه‌ها راه‌های مختلفی را برای کند کردن تأثیرات فوری و عدم قطعیت قیمت‌های بالای کود و نامشخصی عرضه برای کشاورزانی که با بیشترین آسیب‌پذیری مواجه هستند – کشاورزان ساکن در کشورهای با درآمد کم و متوسط – و حفظ تولید کشاورزی و امنیت غذایی آن‌ها ارائه می‌دهد. دولت‌ها و سازمان‌ها می‌بایست سریع و عاقلانه برای حمایت از کشاورزان اقدام کنند و درعین‌حال از دام‌های محدودیت‌های تجاری و اختصاص یارانه‌های بالا دوری کنند. ما اقدامات فوری مورد نیاز را در شکل ۳ خلاصه کرده‌ایم، اقداماتی که گروه هفت (G7) و گروه ۲۰ (G20) می‌توانند و باید اکنون بر اساس آن‌ها عمل کنند. در پست بعدی، ما برخی از ملاحظات بلندمدت برای بازارهای کود و سیاست‌ها را بررسی خواهیم کرد.

۱۴. پاسخ به بحران جهانی غذا می‌بایست با توجه به نیازهای زنان و دختران انجام گیرد

الیزابت برایان و کلودیا رینگر

نخست در ۳۱/ اوت ۲۰۲۲ منتشر شد.

سازمان‌های توسعه‌ای در حال سرمایه‌گذاری میلیارد دلاری برای رسیدگی به بحران جهانی غذا هستند که به دلیل جنگ روسیه علیه اوکراین تشدید شده است. بانک جهانی، گروه جی ۷، اتحادیه اروپا و ایالات متحده در مجموع به اختصاص بیش از ۴۰ میلیارد دلار برای جلوگیری از بحران‌های غذایی و بشردوستانه متعهد شدند؛ با این حال این کمک بسیار ضروری، ریسک‌های خاص خود را دارد. بدون نگاه جنسیتی، اقدامات پیشنهادی قادر به برآورده کردن نیازهای خاص زنان و دختران نخواهد بود و ممکن است نابرابری‌های جنسیتی موجود را بدتر کند. بحران کنونی فرصتی برای طراحی برنامه‌های با نگاه جنسیتی است که در کوتاه‌مدت از زنان و دختران در برابر سختی‌ها محافظت و با نابرابری‌های جنسیتی ریشه‌دار مقابله می‌کند در عین حال که این گروه را در بلندمدت در برابر شوک‌های آینده تاب آور می‌نماید. این دوران، برای زنان و دختران سراسر جهان، پرمخاطره است. همه‌گیری کووید-۱۹ در حال حاضر حدود ۴۷ میلیون دیگر از زنان و دختران را سمت فقر شدید سوق داده و به عقب‌نشینی از چندین دهه پیشرفت در زمینه کاهش فقر انجامیده است؛ و در سال ۲۰۲۱، حداقل ۱۵۰ میلیون زن بیشتر از مردان دچار ناامنی غذایی شدند - با شکاف جنسیتی که همچنان در حال رشد است. بحران‌ها، خطرات خاصی را برای دختران ایجاد می‌کنند که منجر به ترک مدرسه با نرخ بالاتر و افزایش بروز خشونت جنسیتی، از جمله ازدواج زودهنگام یا اجباری و بهره‌کشی اقتصادی یا جنسی می‌شود.

جنگ در اوکراین به افزایش شدید و ناگهانی قیمت کالاهای اساسی، سوخت و نهاده‌های کشاورزی در سراسر جهان منجر شده است که ریسک‌های خاصی را برای کشورهای کم‌درآمد وابسته به واردات مواد غذایی و کود به دنبال دارد. افزایش ناامنی غذایی و سوءتغذیه، بزرگ‌ترین ریسک را برای کودکان و زنان باردار و شیرده ایجاد می‌کند که می‌تواند بر سلامت و بهره‌وری این گروه و در نهایت بر نسل‌های آینده تأثیر بگذارد. افزایش هزینه سوخت و نهاده‌های مزرعه، تهدیدی برای افزایش شکاف جنسیتی در بهره‌وری کشاورزی و سایر فرصت‌های اقتصادی است که کاهش بیشتر درآمد زنان و امنیت غذایی خانوار را به دنبال دارد.

فشار بر بودجه‌های دولتی موجب جابجایی مسیر هزینه‌کردها می‌شود و از هزینه‌کرد در زمینه برنامه‌های اجتماعی به سمت سایر برنامه‌ها تغییر جهت خواهد داد و در این موقع است که تأمین و گسترش تدابیر حفاظت اجتماعی مورد نیاز برای هدف‌گیری زنان و کودکان را با محدودیت مواجه می‌نماید. پاسخ‌های دیگر به این بحران، مانند ارائه یارانه کود یا کوپن، به دلیل نادیده گرفته شدن تفاوت‌های جنسیتی، در دسترسی به منابع یا خدماتی مانند حساب‌های مالی و اینترنت موبایل، به احتمال بسیار زیاد به مردان سرپرست خانوار می‌رسد. علاوه بر این، بسیاری از شیوه‌های پیشنهادی برای مقابله با بحران، مانند استفاده از شیوه‌های کشاورزی بوم‌گرا، ممکن است بر فشار کاری زنان و دختران بیفزاید که در حال حاضر نیز در سطح بالایی قرار دارد.

با آگاهی از اینکه در پاسخ‌های در نظر گرفته‌شده در این بحران، ممکن است مسائل مربوط به زنان و دختران مورد غفلت قرار بگیرد، ابتکار یکپارچه‌سازی جنسیت، تغییر اقلیم و تغذیه متعلق به مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا (GCAN^۱) با حمایت آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده (USAID^۲)، میزگردی از اهداکنندگان، دانشجویان و فعالان مرتبط تشکیل داد. این گروه هشت اقدام را شناسایی کرده که اکنون در نشریه نیچر^۳ منتشر شده است و مسیری را برای اقدامات عینی و پاسخگو به جنسیت برای حمایت از نیازهای زنان و دختران ترسیم می‌کند:

– **جمع‌آوری شواهد.** رویکردهای جنسیتی به داده‌هایی در مورد بحران‌های غذایی بر اساس جنسیت نیاز دارد که به موقع، قابل دسترسی و محلی باشد. پایش اثرات بلندمدت این بحران بر توانمندسازی و رفاه زنان نیز ضروری است. بدون چنین داده‌هایی، اجتناب از سرمایه‌گذاری‌های بی‌هدف در مورد مسائل جنسیتی دشوار است.

– **گسترش برنامه‌های ضد خشونت.** بحران‌ها خطر خشونت مبتنی بر جنسیت را داخل و خارج از خانه، از جمله ازدواج زودهنگام و اجباری به عنوان یک سازوکار مقابله‌ای، افزایش می‌دهد؛ بنابراین، خدمات بیشتری برای کسانی که خشونت را تجربه می‌کنند، همچنین اقدامات پیشگیرانه مورد نیاز است. این برنامه‌ها شامل پرداخت پول نقد، اقدامات طراحی‌شده برای نگهداری دختران در مدرسه و برنامه‌هایی است که به آموزش مردان و پسران در زمینه اصلاح نگرش‌ها و هنجارهای آسیب‌زا می‌پردازد.

^۱. Climate Change, and Nutrition Integration Initiative

^۲. the US Agency for International Development

^۳. Nature

- **گسترش حمایت اجتماعی.** شواهد فراوانی وجود دارد که برنامه‌های حمایت اجتماعی می‌تواند از زنان و کودکان در زمان بحران‌های غذایی محافظت کند. گسترش این برنامه‌ها برای زنانی که شغل رسمی ندارند و کسانی که کسب‌وکار آن‌ها مجبور به تعطیلی شده یا در حال تقلا برای حفظ آن هستند، می‌بایست در اولویت باشد.
- **افزایش فرصت‌های کاری شایسته.** زنان برای اداره کسب‌وکارها از جمله کشاورزی نیاز به حمایت دارند. چنین حمایت‌هایی شامل مراقبت از کودکان، مراکز توسعه کسب‌وکار و دسترسی به منابع مالی، همچنین خرید هدفمند کالاها و خدمات از زنان کشاورز و کارآفرینان است.
- **حمایت از گروه‌ها و شبکه‌های زنان.** شبکه‌های اجتماعی موجود و گروه‌های زنان، برای هدایت منابع به سمت زنان و دختران ضروری هستند. آن‌ها همچنین می‌توانند با فراهم کردن بستری برای اقدام جمعی، به اشتراک‌گذاری مسئولیت‌های کاری و مراقبت از کودکان، سازمان‌دهی حمل‌ونقل، دسترسی به اعتبار و پس‌انداز و انتشار اطلاعات، تاب‌آوری آن‌ها را افزایش دهند.
- **طراحی خدمات مالی مناسب برای زنان.** رفع موانع دسترسی زنان، مانند هزینه‌های ثبت‌نام یا وثیقه‌گذاری، درعین حال افزایش هم‌زمان سواد مالی، می‌بایست بخشی از هر برنامه مبارزه با ناامنی غذایی را تشکیل دهد.
- **گسترش دسترسی به اطلاعات.** برای مقابله با چالش‌های کنونی کشاورزی و ناامنی غذایی، زنان به اطلاعاتی در مورد شیوه‌های کشاورزی با سهم کمتر نیروی کار و نهاده و چگونگی ذخیره ایمن غذا برای جلوگیری از آلودگی و به حداقل رساندن ضایعات مواد غذایی نیاز دارند. افزایش مالکیت تلفن‌های همراه و آموزش نحوه استفاده از آن‌ها برای دسترسی به پیام‌های ترویجی و اطلاعات بازار که به‌طور فزاینده‌ای از طریق پلتفرم‌های دیجیتال ارائه می‌شوند، ضروری است.
- **ارتقای رهبری زنان.** رهبری زنان و سازمان‌های زنان به‌منظور توسعه فرایندهای فراگیرتر، طراحی مداخلات مبتنی بر شرایط زنان و دختران، هماهنگی اجرا در سراسر بخش‌ها و پایش و ارزیابی اثرات اقدامات صورت گرفته بر زنان و دختران، به مشارکت برابر و معنادار در فضاهای تصمیم‌گیری و در مقیاس‌های مختلف دارند. تنها در صورتی که صدای زنان به‌طور رسمی در برنامه‌ریزی و واکنش‌های در نظر گرفته‌شده نسبت به بحران، شنیده شود، برنامه‌ها عادلانه‌تر و مؤثرتر خواهند بود.

بحران کنونی جهانی غذا آخرین بحرانی نیست که جهان با آن روبرو خواهد شد، بلکه می‌بایست آخرین بحرانی باشد که زنان و دختران، این بار نابرابر را به دوش می‌کشند. اکنون زمان ایجاد نظام‌های غذایی انعطاف‌پذیرتر و عادلانه‌تر است که فرصت‌های بیشتری برای زنان و دختران فراهم می‌کند و به برابری جنسیتی و رفاه بیشتر برای همگان منجر می‌شود.

۱۵. بحران جهانی قیمت مواد غذایی تهدیدی برای ایجاد یک بحران جهانی تغذیه است: شواهد جدید اثرات تورمی که از ۱/۲۷ میلیون کودک خردسال به دست آمده است درک هدی و ماری روئل

نخست در ۱۴ دسامبر ۲۰۲۲ منتشر شد.

بحران‌های غذایی مکرر با افزایش شدید و ناگهانی قیمت‌ها در قرن بیست و یکم به امری عادی تبدیل شده است و بررسی اثرات تغذیه‌ای این بحران‌ها بر جمعیت‌های فقیر و ناامن غذایی را ضروری می‌نماید. در یک بررسی موردی جدید روی ۱/۲۷ میلیون کودک در ۴۴ کشور با درآمد پایین و متوسط، ما نشان می‌دهیم که قرار گرفتن در معرض تورم مواد غذایی در رحم مادر و سال‌های اول زندگی با ریسک بیشتری از کم‌وزنی کودکان در کوتاه‌مدت و کوتاه‌مدتی آن‌ها در بلندمدت همراه است. تورم مواد غذایی همچنین ریسک بیشتری از کم‌وزنی کودکان برای خانواده‌های روستایی فقیر و بی‌زمین ایجاد می‌کند و نابرابری‌های موجود را تشدید می‌نماید.

این نتایج، حاکی از اضطراب تمرکز سیاست‌ها بر بهبود تغذیه مادر و کودک و اهمیت گسترش اقدامات برای کاهش نوسانات قیمت مواد غذایی و افزایش دسترسی به غذاهای مغذی است.

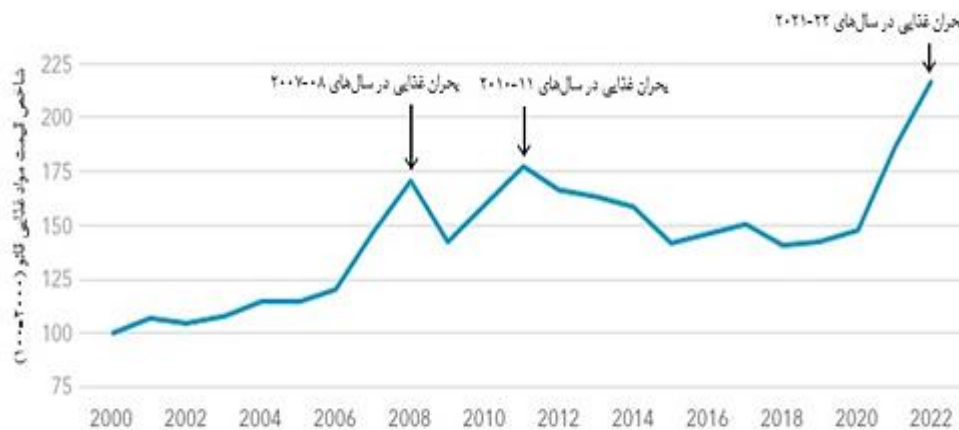
عصر نوسانات: قیمت مواد غذایی در قرن بیست و یکم

قیمت مواد غذایی در دو دهه گذشته به شدت نوسان داشته است. ما اکنون در میانه سومین افزایش شدید و ناگهانی قیمت‌های بین‌المللی مواد غذایی در ۱۵ سال گذشته هستیم، به این دلیل که قیمت مواد غذایی یکبار در اواخر سال ۲۰۲۱، پیش از افزایش سرسام‌آور قیمت‌ها در پی حمله روسیه به اوکراین، افزایش سریع و غیرعادی را به دلیل پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ نشان داده است. تا مارس ۲۰۲۲، شاخص بین‌المللی قیمت مواد غذایی سازمان خواربار و کشاورزی سازمان ملل (فائو) به بالاترین حد خود یعنی ۱۱۶ درصد بیشتر از میزان آن در سال ۲۰۰۰، حتی بالاتر از اوج قیمتی گزارش شده در بحران سال ۲۰۰۷/۰۸ رسید. به تازگی، قیمت‌های بین‌المللی کاهش یافته است، اما تورم داخلی مواد غذایی در کشورهای با درآمد کم و متوسط، بر اساس استانداردهای تاریخی همچنان در سطح بالا باقی می‌ماند و به‌طور استثنایی در کشورهایی نیز که تحت تأثیر سوء مدیریت اقتصادی، درگیری یا حکمرانی

ضعیف قرار گرفته‌اند، وضع به همین شکل است. به‌عنوان مثال، قیمت مواد غذایی در سریلانکا تا سه ماههٔ سوم سال ۲۰۲۲ نسبت به ۱۲ ماه پیش ۱۰۰ درصد افزایش یافته بود، اما در پاکستان، لائوس و اتیوپی نیز سیر صعودی داشته است.

افزایش قیمت‌های بین‌المللی مواد غذایی به‌وضوح تهدیدی برای رفاه فقرا، به‌ویژه پس از تأثیرات شدید کووید ۱۹ بر فقر و سوءتغذیه است. مدل‌های شبیه‌سازی شده توسط مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا نشان می‌دهد که افزایش قیمت مواد غذایی، سوخت و کود با افزایش فقر در کوتاه‌مدت همراه است، حتی اگر اقتصاد روستایی بتواند از قیمت‌های بالاتر در طولانی‌مدت بهره‌مند شود.

باین حال، اطلاعات کمی در مورد تأثیرات تورم مواد غذایی بر تغذیه کودکان در کوتاه‌مدت یا بلندمدت وجود دارد. تغذیه بهینهٔ مادر در دوران بارداری و شیوه‌های تغذیه کودک در اوایل زندگی نقش مهمی در تحریک رشد و محافظت از سلامت و تغذیه وی در تمام مراحل زندگی دارد؛ بنابراین با افزایش قیمت مواد غذایی و کاهش دسترسی خانوارها به غذاهای مغذی و رژیم‌های غذایی سالم، نگرانی اصلی این است که تغذیه زنان باردار و شیرده و نوزادان کم سن‌ان‌ها که نیاز به مواد مغذی آن‌ها بالاست، ممکن است بیشترین آسیب را ببیند.

منبع: محاسبات مؤلف با استفاده از شاخص واقعی قیمت بین‌المللی مواد غذایی فائو. مقدار سال ۲۰۲۲ به میانگین ژانویه تا اوت این سال اشاره دارد.

شکل ۷-۲: یک قرن نوسان؟ روندهای شاخص قیمت واقعی مواد غذایی، ژانویه ۲۰۰۰ تا اوت ۲۰۲۲

اگرچه مطالعه‌ای در موزامبیک تأثیر تورم مواد غذایی بر تغذیه در سطح ملی را بررسی کرده است، پژوهش ما نخستین مطالعه‌ای است که به این موضوع در مقیاس جهانی می‌پردازد. در این مطالعه از داده‌های تغذیه‌ای برگرفته از ۱۳۰ نظرسنجی انجام‌شده در زمینه سلامت جمعیتی که طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ در ۴۴ کشور با درآمد کم و متوسط انجام‌شده است، استفاده می‌شود که به یک شاخص ماهانه تغییرات ملی در نسبت قیمت مواد غذایی به قیمت کلی مصرف‌کننده - یعنی تغییرات قیمت مواد غذایی «واقعی» پیوند داده می‌شود.

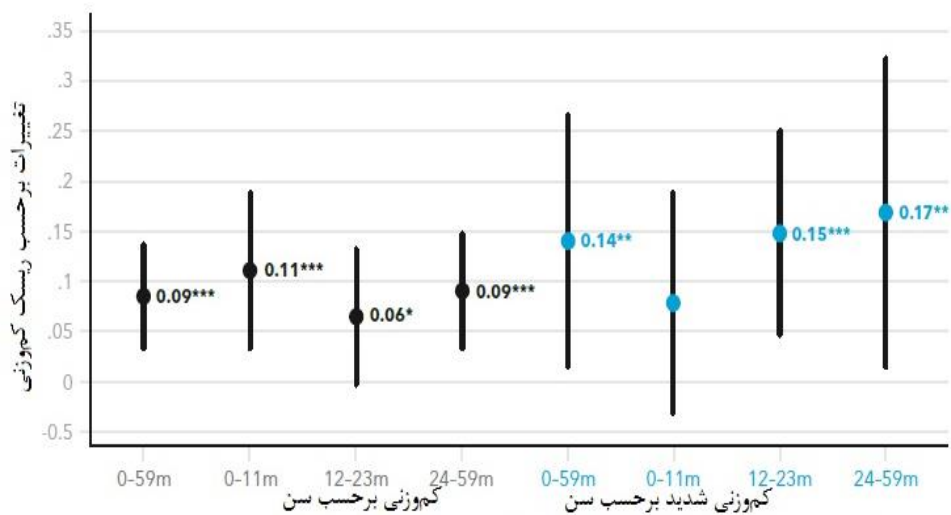
برای کم‌وزنی کودکان - معیاری برای سوءتغذیه کوتاه‌مدت یا حاد - ما اثرات افزایش قیمت مواد غذایی را در سه ماه پیش از اندازه‌گیری این عارضه آزمایش می‌کنیم. این ریسک‌های پیش‌بینی‌شده در شکل ۲ برای همه موارد کم‌وزنی (به رنگ سیاه) و کم‌وزنی شدید (به رنگ آبی)، برحسب سن کودک نشان داده‌شده است. تورم مواد غذایی با ریسک بیشتری برای کم‌وزنی و کم‌وزنی شدید همراه است و میزان اثر آن زیاد و به‌طورکلی در تمامی سنین قوی است. در تمام کودکان ۰ تا ۵۹ ماهه، افزایش ۵ درصدی قیمت واقعی مواد غذایی با افزایش ۹ درصدی ریسک کم‌وزنی و افزایش ۱۴ درصدی ریسک کم‌وزنی شدید همراه است. در آزمایش‌های جداگانه، متوجه شدیم که نوزادان ۰ تا ۵ ماهه نیز در معرض افزایش خطر کم‌وزنی هستند که حکایت از وضعیت تغذیه مادر در دوران بارداری دارد؛ بااین‌حال، تورم مواد غذایی نیز با تنوع غذایی ضعیف در میان کودکان ۶ تا ۲۳ ماهه همراه بود که نشان از شرایط دیگری در زمان بعد از زایمان دارد.

آسیب‌پذیرترین گروه‌ها کدام‌اند؟

مطالعات انجام‌شده در زمینه فقر نشان می‌دهد که خانوارهای روستایی فقیر و بی‌زمین معمولاً در برابر شوک‌های تورمی آسیب‌پذیرتر هستند، درحالی‌که مطالعات متمرکز بر تغذیه بر این نظر است که نوزادان پسر در برابر شوک‌ها آسیب‌پذیرتر از همتایان دختر هستند. در این مطالعات نیز بیان‌شده است که تورم مواد غذایی ریسک بیشتری را در زمینه کم‌وزنی کودکان پسر، کودکان روستایی و کودکان خانواده‌های فقیر و بی‌زمین (که امکان کشت مواد غذایی مورد نیاز آن‌ها در زمان مواجهه با افزایش قیمت مواد غذایی در بازارها فراهم نیست) به دنبال دارد (شکل ۲-۹).

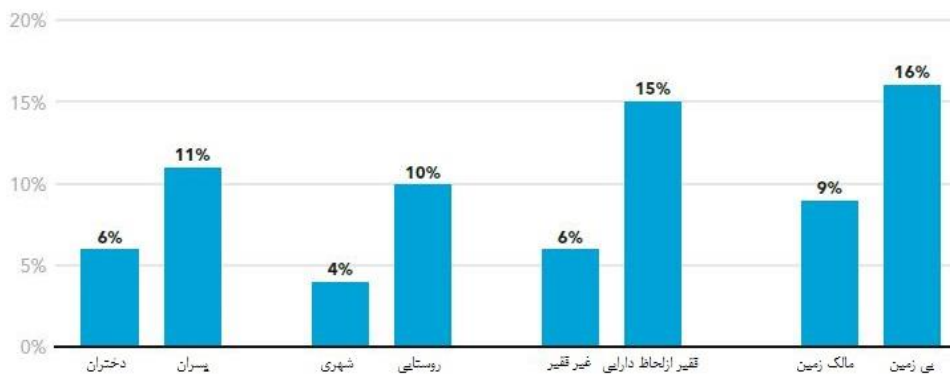
هزینه‌های طولانی‌مدت تغذیه‌ای ناشی از شوک‌های اقتصادی کوتاه‌مدت

حتی محرومیت‌های غذایی مختصر می‌تواند عواقب بلندمدتی بر رشد و تکامل کودک داشته باشد، به‌خصوص محرومیت‌هایی که در ۱۰۰۰ روز اول زندگی که شالوده‌های بیولوژیکی تغذیه، سلامت و رشد بهینه پایه‌گذاری می‌شود، اتفاق می‌افتد. مطالعه ما نشان داد که افزایش قیمت مواد غذایی در دوران بارداری و سال اول زندگی با ریسک بیشتر کوتاه‌مدتی در سنین ۳ تا ۵ سالگی همراه است و اثرات قوی‌تری برای کوتاه‌مدتی شدید دارد.

توجه: نقاط به تخمین ضرایب مدل احتمال خطی اشاره دارد؛ و خطوط نشان‌دهنده فواصل اطمینان ۹۵٪ است.
 نمونه کامل کودکان ۵۹-۰ ماهه متشکل از یک میلیون و ۲۷۱ هزار کودک در ۴۴ کشور با درآمد کم و متوسط است. کم‌وزنی به نمره وزن به قد کوچک‌تر از ۲-؛ کم‌وزنی شدید به نمره کمتر از ۳- اشاره دارد.

شکل ۲-۸: اثرات تخمینی افزایش ۵ درصدی در شاخص قیمت واقعی مواد غذایی بر کم‌وزنی کودکان بر اساس سن

این‌ها شرایط پدید آمده از مدل‌های رگرسیون احتمالی خطی هستند که تورم مواد غذایی را با جنسیت، موقعیت مکانی، وضعیت فقر و مالکیت زمین (● فقط در مناطق روستایی) در تعامل قرار می‌دهند. تمام تعاملات انتظار آماری در سطح ۵٪ یا بالاتر معنی‌دار بودند. نمونه کامل کودکان متشکل از یک میلیون و ۲۷۱ هزار کودک در ۴۴ کشور یا درآمد کم و متوسط است. کم‌وزنی به نمره وزن به قد کوچک‌تر از ۲- اشاره دارد.

شکل ۲-۹: اثرات پیش‌بینی‌شده تورم مواد غذایی بر ریسک کم‌وزنی، بر اساس جنسیت، موقعیت مکانی، وضعیت فقر و مالکیت زمین

سیاست‌ها و برنامه‌های حمایت از مادران و کودکان خردسال

در این مطالعه به موارد مهمی در زمینه اثرات تورمی بر سلامت مادران و کودکان خردسال اشاره شده است. اثرات تورم مواد غذایی بسیار زود هنگام ظاهر می‌شود - در ۱۰۰۰ روز اول زندگی، در دوران بارداری و کودکی - و به‌ویژه روستاییان فقیر و بی‌زمین را به‌شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. این نتایج، حاکی از نیاز اضطراری در ارتباط با تقویت تغذیه و سلامت زنان، پیش از بارداری و هنگام بارداری به‌منظور حصول اطمینان از حمایت بهینه از سلامت دوران بارداری و تغذیه مطلوب در جهت منافع تغذیه‌ای آنان و فرزندان خردسالشان است.

حمایت از تغذیه بهینه مادر و کودک یا پرداخت پول نقد (احتمالاً با توجه به شرایط سلامت/تغذیه) می‌تواند در طول ۱۰۰۰ روز اول زندگی کودک، همچنین بعد از این زمان سودمند باشد، به‌ویژه اگر فقیرترین گروه‌ها را هدف‌گیری نموده و با رفتار اجتماعی متمرکز بر تغذیه و سلامت همراه بوده و بر اساس شرایط تورمی تنظیم‌شده باشد. سامانه‌های هشدار اولیه چندبعدی، همچنین تضمین‌کننده سرمایه‌گذاری بیشتر در عصر نوسانات بیشتر قیمت مواد غذایی و رویدادهای شدید آب و هوایی، همچنین برنامه‌های طراحی‌شده برای پیشگیری و مدیریت سوءتغذیه حاد است. درنهایت، سیاست‌های غذایی می‌بایست به

دنبال دستیابی به ثبات بیشتر در قیمت مواد غذایی و بهبود مقرون به صرفگی مواد مغذی باشد. بسیاری از پاسخ‌های سیاستی پیشنهادی مربوط به بحران سال ۲۰۰۷/۰۸ در اینجا نیز قابل اعمال است؛ توصیه بسیار به روزتر، پیشنهاد مجدد انواع سیاست‌های کشاورزی در جهت مقرون به صرفه‌تر کردن رژیم‌های غذایی سالم نیز است. توصیه‌ها شامل افزایش سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه کشاورزی هوشمند به اقلیم و تغذیه، رویکردهای جدید برای ذخایر غلات، تنظیم دقیق‌تر سیاست‌های سوخت زیستی، اصلاحات تجاری برای جلوگیری از محدودیت‌های صادراتی و برنامه‌های حمایت اجتماعی سازگارتر و حساس‌تر به تغذیه به منظور حفاظت از درآمد و رژیم غذایی جمعیت‌های پر ریسک است.

این پژوهش با تأمین مالی شورای ریزمغذی‌های^۱ ایالات متحده، به نمایندگی از کنسرسیوم "ایستاده با هم برای تغذیه" (StfN^۲) از طریق کمک مالی امور جهانی کانادا^۳ و بنیاد صندوق سرمایه‌گذاری کودکان (CIFF^۴) انجام شد؛ پروژه قیمت‌های مواد غذایی برای تغذیه^۵ توسط بنیاد بیل و ملیندا گیتس (BMGF^۶) و اداره امور خارجه، مشترک‌المنافع و توسعه دولت بریتانیا^۷ تأمین مالی شد. نسخه کامل مطالعه توسط دو نفر از پژوهشگران به نام‌های دی. هردی و م. رئول^۸ در سال ۲۰۲۲ منتشر شده است. «تورم مواد غذایی و سوء تغذیه کودکان در کشورهای با درآمد کم و متوسط»، مقاله تحلیلی شماره ۲۱۴۶، مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی.

¹. the Micronutrient Forum

². Standing Together for Nutrition

³. Global Affairs Canada

⁴. the Children's Investment Fund Foundation

⁵. the Food Prices for Nutrition project

⁶. the Bill and Melinda Gates Foundation

⁷. the United Kingdom government's Foreign, Commonwealth & Development Office

⁸. D. Heady and M. Ruel.

۱۶. دوازدهمین کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی: چگونه در بحبوحه بحران قیمت مواد غذایی، سازمان تجارت جهانی را به این موضوع پیوند دهیم.
جوزف گلابر، دیوید لایبور، عبدالله مأمون، السا اولیوتی و والریا پینیرو
 نخست در ۱۱ ژوئن ۲۰۲۲ منتشر شد.

دوازدهمین کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی (WTO MC12)^۱ از ۱۲ تا ۱۵ ژوئن ۲۰۲۲ در ژنو برگزار می‌شود. دو سال پس از این همه‌گیری، اعضا مجبور شدند برنامه اصلی جلسه را به تعویق بیندازند. در این فاصله زمانی، جهان تغییر کرده است و نیاز به رویکردهای چندجانبه برای مقابله با مسائل تجارت بین‌الملل حتی حادث‌تر نیز شده است. جنگ روسیه و اوکراین انواعی از مسائل تجاری حل‌نشده را برجسته کرده است، زیرا کشورهای فقیر در تقلا برای تأمین نیازهای امنیت غذایی در بحبوحه کاهش عرضه جهانی و قیمت‌های بالای مواد غذایی هستند که با درگیری بین دو کشور تولیدکننده با سهم ۱۲ درصدی از صادرات کشاورزی جهان (بر اساس کالری) تشدید شده و ۲۰ درصد سهم جهانی تجارت کود را در معرض تهدید قرار داده است.

دو موضوع مورد توجه ویژه در بحبوحه بحران فزاینده مواد غذایی، محدودیت‌های صادراتی و برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی است. محدودیت‌های صادرات محصولات کشاورزی از زمان بحران قیمت مواد غذایی در سال ۲۰۰۷/۰۸، زمانی که بسیاری از کشورها چنین اقداماتی را به‌ویژه در مورد غلات غذایی مانند گندم و برنج اعمال کردند، محوریت مذاکرات تجارت جهانی را به خود اختصاص داده است. اکنون دوباره همین مسئله در حال اتفاق است: از زمان تهاجم روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲، ۲۳ کشور محدودیت‌های صادراتی را اعمال کرده‌اند که بر بیش از ۱۶ درصد از تجارت جهانی کشاورزی (بر اساس کالری) تأثیر می‌گذارد.

مذاکرات بلندمدت سازمان تجارت جهانی برای رسیدگی به محدودیت‌های صادراتی، از جمله معافیت کمک‌های بشردوستانه از چنین اقداماتی، نتوانسته است به اجماع برسد. هنگامی که اختلالات عرضه بر تأمین مواد غذایی تأثیر می‌گذارد، معمولاً از ذخایر عمومی برای رفع نیازهای بشردوستانه استفاده می‌شود. دیسیپلین‌های فعلی سازمان تجارت جهانی، برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی را در صورت عدم تحریف

^۱. The World Trade Organization's 12th Ministerial Conference

تولید یا تجارت قابل‌اعمال می‌داند، اما از نظر برخی از اعضای این سازمان این اقدامات بیش از حد تجویزی و منسوخ‌شده هستند.

حل این مسائل دشوار در حال حاضر گام بزرگی به جلو خواهد بود و باعث پیشرفت در مناقشات طولانی‌مدت و کمک به رسیدگی به نوسانات فعلی و آتی قیمت‌ها و ناامنی غذایی در شرایطی خواهد بود که عرضه جهانی مواد غذایی با محدودیت مواجه است و قیمت‌های بالای بازار، خانوارهای فقیر در سراسر جهان را تهدید می‌نماید.

رسیدگی به محدودیت‌های صادراتی

هنگامی که عرضه جهانی کمیاب است، کشورها گاهی اوقات صادرات کشاورزی را محدود می‌کنند تا محصولات غذایی بیشتری را در مرزهای خود نگه دارند و به‌طور مؤثری پویایی قیمت داخلی را از بازارهای جهانی یا منطقه‌ای مجزا نمایند. چنین اقداماتی شامل مالیات‌های صادراتی، رویه‌های صدور مجوز، سهمیه‌های صادراتی، صدور کنترل‌شده گواهی‌های بهداشتی و گیاهی، انواع بازرسی «گسترده» مختلف و ممنوعیت کامل صادرات است؛ اما همه آن‌ها در یک‌چیز مشترک هستند: آن‌ها سیاست‌هایی با عنوان «همسایه‌ها را گدا کن» هستند که هزینه واردات را برای شرکای تجاری افزایش می‌دهد و مسائل عمده‌ای از لحاظ هماهنگی بین کشورها به وجود می‌آورد. این‌ها دقیقاً از نوع سیاست‌هایی هستند که یک نظام تجاری منظم می‌بایست دیسیپلین‌هایی داشته باشد تا به کشورهای واردکننده مواد غذایی و مصرف‌کنندگان آن‌ها تضمین دهد که بار عمده شوک‌های عرضه جهانی بر دوش آن‌ها نخواهد بود.

متأسفانه، تحت تسلط سازمان تجارت جهانی و سلف آن، توافقنامه عمومی تعرفه‌ها و تجارت (GATT^۱)، سیاست‌گذاران معمولاً تحت تأثیر این شعار هستند که «صادرات خوب و واردات بد است» و عمده دیسیپلین‌ها در جهت گشایش بازارهای واردات تنظیم شده‌اند. اگرچه قوانین سازمان تجارت جهانی از نظر فنی محدودیت‌های صادرات را ممنوع می‌کند، یک استثنای کلی این امکان را فراهم می‌آورد تا «موقتاً برای جلوگیری یا رفع کمبودهای اساسی مواد غذایی یا سایر محصولات ضروری برای طرف قرارداد صادرکننده» اعمال شوند. جالب این‌که خود توافقنامه سازمان تجارت جهانی در مورد کشاورزی (AoA)^۲ - که در دهه ۱۹۸۰ تحت نفوذ کاهش قیمت‌ها و جنگ‌های یارانه‌ای بین ایالات متحده و اروپا شکل گرفت - به محدودیت‌های صادراتی توجهی نکرده است؛ بااین‌حال، وقتی چنین سیاست‌هایی در مورد محصولات

^۱ the General Agreement on Tariffs and Trade

^۲ The WTO Agreement on Agriculture

غذایی اعمال می‌شود، می‌تواند تأثیرات مخربی بر زندگی و سلامت مردم و ثبات سیاسی کشورها داشته باشد. محدودیت‌های صادراتی عمدتاً توسط کشورهای درحال توسعه، با پیامدهای چشمگیر برای دیگر کشورهای درحال توسعه مورد استفاده قرار می‌گیرند. (ممنوعیت صادرات محصولات کشاورزی در مذاکرات دوره اروگوئه هم که با موضوع روابط تجاری جنوب - جنوب برگزار شد، موضوعی فرعی در سازمان گات بود).

خوشبختانه، جهان طی ۳۰ سال گذشته تغییر کرده است. کشورهای با درآمد پایین و متوسط به صادرکنندگان و واردکنندگان عمده مواد غذایی تبدیل شده‌اند؛ با این حال، متأسفانه، بحران‌های اخیر (بحران قیمت مواد غذایی ۲۰۰۷/۰۸ و سال‌های ۲۰۱۱/۱۲، همه‌گیری کووید-۱۹ و بحران کنونی ناشی از تهاجم روسیه به اوکراین) همگی منجر به افزایش محدودیت‌های صادراتی شده‌اند.

از آنجا که محدودیت‌های صادراتی تمایل دارند کالاها و محصولات غذایی اصلی (گندم، برنج، سویا، روغن پالم) را هدف قرار دهند، اثرات آن‌ها برای کشورهای کمتر توسعه‌یافته که برای نیازهای اساسی خود به چنین محصولاتی وابسته هستند، همان‌طور که در شکل ۱ نشان داده شده است، بزرگ‌تر است: در سال ۲۰۰۸ و هم‌اکنون، ۲۵ تا ۳۰ درصد واردات محصولات کشاورزی این کشورها (برحسب کالری) تحت تأثیر چنین محدودیت‌هایی قرار گرفته است، درحالی‌که این سهم برای اقتصادهای توسعه‌یافته زیر ۱۵ درصد گزارش شده است. در گذشته نیز چنین سیاست‌هایی مانع از ارسال محموله‌های بشردوستانه شده است؛ درعین حال، این اقدامات به‌طور غیرمستقیم هزینه تهیه غذا در بازارهای جهانی را افزایش می‌دهد و همچنان به خانواده‌های فقیر آسیب می‌رساند و بر برنامه‌هایی که به ناامنی غذایی کوتاه‌مدت رسیدگی می‌کنند، تأثیر می‌گذارد.

نوجه: اعداد به سهمی اشاره می‌کند که برای غذا، خوراک یا انرژی مورد استفاده قرار گرفته است. تجارت درون اتحادیه اروپا از محاسبات مستثنا شده است.

منبع: سامانه ردیابی محدودیت صادرات

شکل ۲-۱۰: سهم کالری وارداتی تحت تأثیر محدودیت‌های صادراتی (درصد)، بر اساس گروه اقتصادی

درحالی‌که محدودیت‌های صادراتی دارای معایب و پیامدهای منفی دیگری است، اما- اگر کشورهای عضو بخواهند در مورد امنیت غذایی جهانی جدی باشند، تأثیر این محدودیت‌ها بر کشورهای کمتر توسعه‌یافته می‌بایست به‌تنهایی در دستور کار مذاکرات سازمان تجارت جهانی قرار گیرد.

در این زمینه، اعضای سازمان تجارت جهانی چه‌کاری می‌توانند انجام دهند؟ در اینجا ما به پنج مرحله برای پرداختن به این موضوع مطرح می‌کنیم که دو مورد آن می‌بایست به‌فوریت انجام شود:

۱. *محموله‌های بشردوستانه از هرگونه محدودیت کمی صادراتی (سهیمیه صادرات) یا مالیات*

صادراتی معاف شوند. این موضوع سال‌هاست که مورد بحث بوده است. تثبیت این سیاست در گزارش بین سازمانی سال ۲۰۱۱ در مورد نوسانات قیمت کشاورزی به‌خوبی مطرح و حتی توسط سران کشورهای گروه ۲۰ در این زمینه تصمیم‌گیری شد: «تصمیم ما بر این است مواد غذایی خریداری‌شده برای اهداف غیرتجاری بشردوستانه توسط برنامه جهانی غذا مشمول محدودیت‌های صادراتی یا مالیات‌های فوق‌العاده نخواهد بود.» بااین‌حال، یک دهه پس‌از آن، هنوز برخی از کشورهای گروه ۲۰ که در سال ۲۰۱۱ بر سر این بیانیه به توافق رسیدند، هنوز مانع استفاده از چنین کلامی در چارچوب سازمان تجارت جهانی هستند. بدون یک تصمیم روشن در زمان مذاکرات دوازدهمین کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی، ادامه بحث در مورد این موضوع فایده‌ای ندارد.

۲. *فرآیند مشاوره و اطلاع‌رسانی بهبود داده شود.* ده سال پیش نیز روشن بود که اعضای

سازمان تجارت جهانی می‌بایست اطلاع‌رسانی به‌موقع و شفاف را در زمان اعمال اقدامات محدودکننده برای فراهم کردن زمینه اعتماد عمومی و جلوگیری از التهابات بازار ارائه دهند؛ بااین‌حال، در عمل، تعداد کمی از کشورها چنین اطلاع‌رسانی‌هایی را - پیش یا حتی در ماه بعد از اعمال محدودیت، انجام داده‌اند. هیچ ارتباط آشکاری بین اندازه کشور یا سطح درآمد و فرآیند اطلاع‌رسانی وجود ندارد. این امر نشان می‌دهد که مشکل اصلی نه کمبود ظرفیت، بلکه فقدان اراده سیاسی است. اگرچه سامانه ردیاب محدودیت‌های صادراتی به ارائه اطلاعات کلیدی کمک می‌کند، اما نمی‌تواند جایگزین مسئولیت‌های اصلی کشورها برای شفاف‌سازی در مورد سیاست‌های آن‌ها شود، همچنین نمی‌تواند برای فرآیند مناسب در سازمان تجارت جهانی جایگزینی پیدا نماید.

پس از این دو مرحله، اقدامات میان مدت می‌بایست موارد زیر را شامل شود:

۳. کشورهای کمتر توسعه یافته و اقتصادهای جزیره‌ای از ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های

صادرات محصولات کشاورزی معاف شوند. از طریق یک چارچوب نهادی و نظارتی مناسب،

ریسک صادرات مجدد می‌تواند محدود شود و از نفوذ این اتفاق در نظام‌های غذایی جلوگیری

شود.

۴. توسعه تعریف عملیاتی از یک وضعیت بحرانی کمبود مواد غذایی که بتواند ملاحظات

مربوط به اقدام محدودیت صادرات را توجیه نماید. با استفاده از همان کلام پیشنهادی در

سال ۲۰۱۱، می‌بایست استفاده از کلام اصلی ماده یازدهم حاکم بر چنین اقداماتی را عملیاتی و

محدود، درعین حال تعاریف روشنی از محدودیت‌های صادراتی مختلف را نیز ارائه نماییم.

درنهایت، برای ایجاد اعتماد در نظام تجارت جهانی به‌عنوان رکن استوار برنامه‌های امنیت غذایی در

سراسر جهان و ملی:

۵. برقراری تعادل مجدد دیسپلین‌ها بین واردکنندگان و صادرکنندگان با حذف انواع

محدودیت‌های کمی صادراتی، به‌جز شرایط استثنایی و ارائه نظامی از تعهدات مقید در مورد

مالیات‌های صادراتی.

ارائه راه حل بلندمدت برای مسائل برنامه ذخیره‌سازی عمومی

دوازدهمین کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی همچنین فرصتی برای یافتن راه‌حلی بلندمدت برای

قوانین سازمان تجارت جهانی در مورد برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی فراهم می‌کند.

برخلاف برخی دیگر از مسائل دشوار در مذاکرات (به‌عنوان مثال، دسترسی به بازار، حمایت داخلی)،

به‌طور کلی اجماع گسترده‌ای در میان اعضا وجود دارد که برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی برای تأمین

امنیت غذایی ایجاد شده‌اند و نمی‌بایست برای تضعیف دیسپلین‌های حمایت داخلی مورد استفاده قرار

گیرند. سؤال این است که آیا مقررات ذیل توافقنامه کشاورزی سازمان تجارت جهانی منسوخ شده است

یا برای رسیدگی به نگرانی‌های امنیت غذایی از کفایت لازم برخوردار نیست.

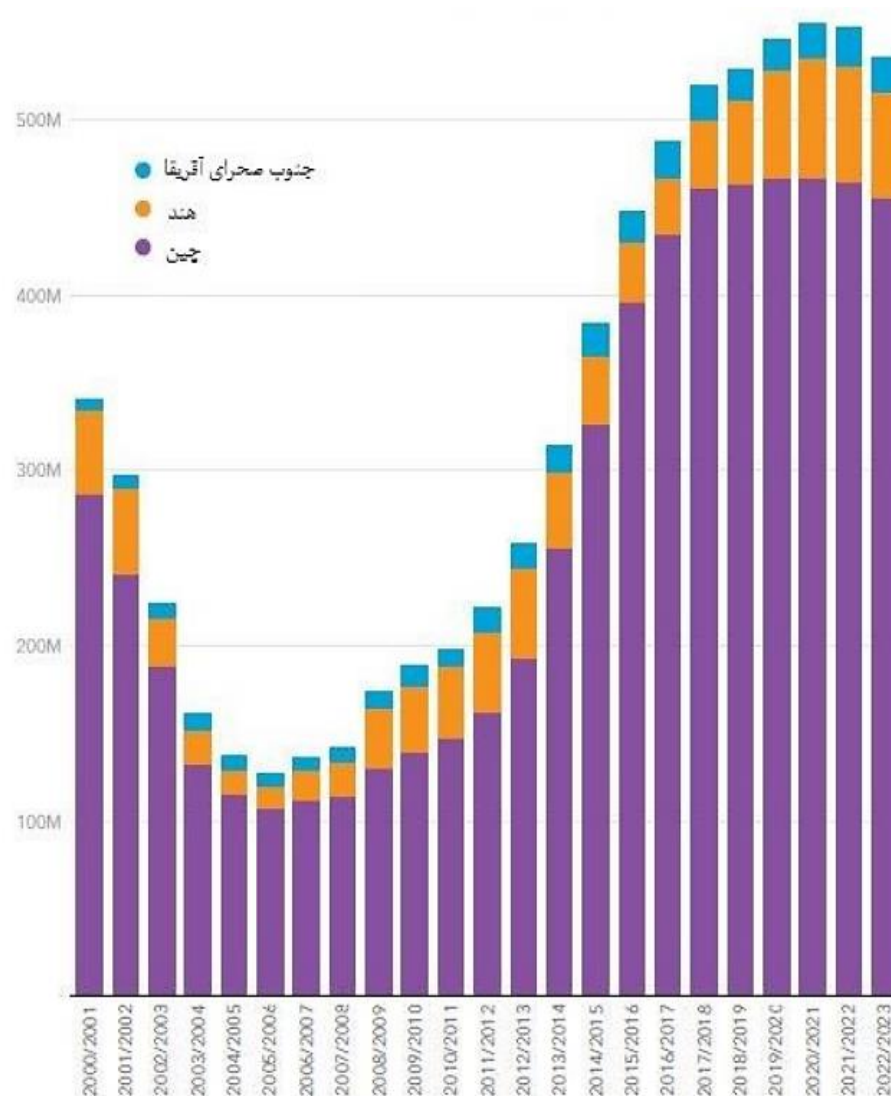
برخی از دولت‌ها از برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی برای خرید، ذخیره‌سازی و توزیع مواد غذایی به

افراد نیازمند استفاده می‌کنند. توافقنامه کشاورزی سازمان تجارت جهانی به‌صراحت نیاز به در نظر گرفتن

امنیت غذایی را به رسمیت می‌شناسد و برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی را مشروط به ضوابط خاصی که

در پیوست ۲ توافقنامه آمده است معاف می‌کند؛ بااین حال، برخی از برنامه‌های ذخیره‌سازی، زمانی که

شامل خرید از کشاورزان با قیمت‌های تعیین‌شده توسط دولت‌ها می‌شود، به‌عنوان قیمت‌های «حمایت‌شده» یا «تحت مدیریت» شناخته می‌شوند، به‌عنوان تحریف در تجارت در نظر گرفته می‌شوند. گذشته از این، ذخایر عمومی فعلی به‌شدت در دست چند کشور قرار دارد (شکل ۲-۱۱) و می‌بایست تعادل ظریفی بین انعطاف‌پذیری مورد نیاز بیشتر کشورهای کمتر توسعه‌یافته که ظرفیت مالی محدودی برای ایجاد انحراف در بازارهای جهانی دارند (به‌عنوان مثال، بیشتر اقتصادهای آفریقا) و ریسک اختلالات شدیدی که ممکن است زمانی رخ دهد که چنین انعطاف‌پذیری‌هایی توسط اقتصادهای بزرگ نوظهور تأمین مالی شود و مورد استفاده قرار بگیرد، ایجاد شود.

منبع: پایگاه داده FAS PSD دپارتمان کشاورزی ایالات متحده

شکل ۱۱-۲: ذخایر غلات (ارزن غله‌ای، سور گرم، برنج، گندم) انبارشده توسط کشورهای منتخب، متریک تن
منبع: پایگاه داده FAS PSD دپارتمان کشاورزی ایالات متحده

به نظر می‌رسد تصمیم موقت سازمان تجارت جهانی در یازدهمین کنفرانس وزیران در کشور بالی برای معاف کردن برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی از چالش حقوقی تحت شرایط خاص، امیدبخش‌ترین راه‌حل در این زمینه باشد. تثبیت بیشتر راه‌حل‌های فنی، مانند به‌روزرسانی روش‌شناسی برای تعیین قیمت مرجع خارجی ثابت، پیامدهای گسترده‌تری برای محاسبه حمایت‌های عمومی ذیل برنامه‌های عمومی تر حمایت قیمتی خواهد داشت. علاوه بر این، تغییر روش محاسبه قیمت ثابت خارجی می‌تواند پرسش‌هایی را در مورد اینکه آیا به تنظیم بسته‌های حمایت داخلی برای لحاظ روش جدید نیاز وجود دارد، مطرح نماید.

یکی از راه‌های احتمالی، گسترش تصمیم بالی به گونه‌ای است که طیف وسیع‌تری از مواد غذایی واجد شرایط نسبت به محصولات اصلی سنتی را شامل شود، مشروط بر اینکه الزامات گزارش‌دهی حفظ گردند. اعضا می‌توانند در نظر بگیرند که آیا با خودداری از طرح چالش‌ها در چارچوب سازوکار حل اختلاف حمایت‌شده توسط کشورهای کمتر توسعه‌یافته موافقت کنند یا خیر.

درنهایت، شفافیت یک ویژگی حیاتی است که زیربنای توافقنامه کشاورزی سازمان تجارت جهانی را تشکیل می‌دهد و برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی نمی‌بایست از این قاعده مستثنا باشد. اعضا باید به‌شدت تشویق شوند که چنین برنامه‌هایی را به‌عنوان بخشی از الزامات گزارش حمایت داخلی خود اطلاع‌رسانی نمایند. برای اعضای که چنین گزارش‌هایی به دلیل فقدان داده‌های به‌موقع، بسیار دشوار و سنگین است، می‌بایست کمک‌هایی از طرف سازمان تجارت جهانی به‌منظور توسعه ظرفیت فنی موجود آن‌ها ارائه شود.

نتیجه‌گیری

دوازدهمین کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی حول محور بحران جهانی غذا می‌چرخد و اعضای سازمان تجارت جهانی فرصتی برای حل‌وفصل مسائل به‌بن‌بست رسیده در مذاکرات کشاورزی خواهند داشت. پیشرفت در سایر موضوعات نیز مهم خواهد بود (به‌عنوان مثال، حمایت داخلی، یارانه‌های شیلات، حل‌وفصل بحران سازمان استیناف^۱)، اما نظم بخشیدن به محدودیت‌های صادراتی و ارائه راه‌حلی بلندمدت برای قوانین حاکم بر برنامه‌های ذخیره‌سازی عمومی می‌تواند کمکی باشد برای محافظت از مردم در سراسر جهان در برابر تهدید فوری افزایش ناامنی غذایی و این‌که کشورهای عضو بتوانند در بحران‌های آینده، عرضه مواد غذایی را بهتر مدیریت نمایند.

^۱. Appellate Body

به‌روزرسانی

دوازدهمین کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی در ۱۲ تا ۱۵ ژوئن ۲۰۲۲ در ژنو برگزار شد. اعضا به اهمیت تجارت در کمک به تأمین امنیت غذایی اذعان کردند و به برداشتن گام‌های جدی برای تسهیل تجارت و بهبود عملکرد و انعطاف‌پذیری بلندمدت بازارهای جهانی برای غذا و کشاورزی از جمله غلات، کودها و دیگر نهاده‌های تولید کشاورزی متعهد شدند؛ باین‌حال، پیشرفت کمی در پرداختن به مسائل برجسته عمده مانند دسترسی به بازار، حمایت داخلی، یا ذخیره‌سازی عمومی حاصل شد. یکی از نتایج مثبت دوازدهمین کنفرانس وزیران، توافق اعضا برای خودداری از اعمال ممنوعیت‌ها یا محدودیت‌های صادراتی بر مواد غذایی خریداری‌شده برای اهداف بشردوستانه غیرتجاری توسط برنامه جهانی غذا بود.

۱۷. آیا گروه جی ۷ می‌تواند در بحران کنونی امنیت غذایی جهان به‌عنوان یک نیروی

خوب عمل کند؟

دیوید لایورد و کارین اسمالر

نخست در ۶ ژوئن ۲۰۲۲ منتشر شد.

گروه هفت کشور ثروتمند (G7) که در حال حاضر توسط ریاست جمهوری آلمان رهبری می‌شود، به شکل مطلوبی بر بحران ناامنی غذایی و تغذیه جهانی که توسط جنگ در اوکراین ایجاد شده و شدیدترین تأثیرات آن روی جمعیت‌های آسیب‌پذیر در کشورهای با درآمد کم و متوسط قابل اتفاق است، متمرکز شده است. دو نشست این گروه در ماه مه به تهیه چهار ابلاغیه مجزا منجر گردیده که هر کدام ده‌ها صفحه را به خود اختصاص داده است (ابلاغیه وزرای توسعه به‌تنهایی ۲۳ صفحه بود!) و ائتلاف جهانی امنیت غذایی به رهبری این گروه نیز اعلام شد. نشست‌های گروه ۷ با تلاش‌های جدی سازمان ملل متحد در همین جبهه هم‌زمان شد که گروه واکنش جهانی به بحران را تشکیل داده و جلسه شورای امنیت سازمان ملل را در مورد ناامنی غذایی و درگیری برگزار نموده است.

شکل ۲-۱۲: تحولات اخیر مخارج آژانس کمک‌های رسمی توسعه برای امنیت غذایی، میلیارد دلار آمریکا (قیمت ثابت ۲۰۱۸)

تلاش این گروه می‌تواند به حصول اطمینان از پاسخ متناسب به آنچه به بدترین بحران گرسنگی جهانی در دهه‌های اخیر تبدیل شده است، کمک نماید و با این کار به ارتقا جایگاه خود این گروه که به‌عنوان یک گروه انحصاری از کشورهای ثروتمند و نخبه به زیر سؤال رفته است، کمک کند؛ با این حال، برای تحقق این وعده، تعهدات این گروه می‌بایست با اقدامات - به‌ویژه تخصیص بودجه - مورد حمایت قرار گیرد.

در سال ۲۰۱۵، گروه جی ۷ متعهد به رهایی ۵۰۰ میلیون نفر در کشورهای در حال توسعه از گردونه گرسنگی و سوء تغذیه تا سال ۲۰۳۰ شد. در شکل ۲-۱۲ سیر تحولی کمک‌های رسمی توسعه (ODA)^۱ از کشورهای عضو و غیر عضو این گروه به کشورهای با درآمد پایین و متوسط را در دوره‌های قبل و بعد از

^۱. official development assistance

تعهد المو^۱ سال ۲۰۱۵ نشان داده شده است. درحالی که کمک‌های اضطراری غذایی افزایش یافته است، هزینه‌های کلی مورد نیاز برای دستیابی به هدف بلندمدت رهایی ۵۰۰ میلیون نفر از گرسنگی و سوءتغذیه، به‌طور متوسط با رکود ۱۲ میلیارد دلار در سال مواجه شده و در مورد سهم این گروه نیز، رکودی بالغ بر ۷/۵، میلیارد دلار در سال گزارش شده است؛ بنابراین حتی پیش از بحران کنونی نیز، گروه جی ۷ نتوانسته بود منابع بیشتری را برای دستیابی به تعهد المو فراهم نماید.

چه چیزی تغییر کرده است؟

بیانیه روز ۱۴ مه وزرای خارجه جی ۷، امنیت غذایی جهانی، به‌ویژه برای آسیب‌پذیرترین افراد را به‌عنوان اولویت اول سیاست خارجی این گروه اعلام کرد. در همین زمان، وزرای کشاورزی این گروه پیام‌های مقتدرانه‌ای در مورد تمامی جنبه‌های کشاورزی جهانی و امنیت غذایی ارسال کردند و حمایت مستحکم خود از نظام اطلاعات بازار کشاورزی گروه جی ۲۰ را از لحاظ مالی و فنی اعلام کردند، با توجه به این که این سامانه می‌تواند به ایجاد شفافیت در بازار مواد غذایی، کشاورزی و کود و بنابراین محدود کردن اختلالات بیشتر و بی‌انگیزگی کشورها از اقدام یک‌جانبه، مانند ممنوعیت صادرات که می‌تواند گرسنگی را در سراسر جهان تشدید کند، کمک نماید.

بیانیه وزرای توسعه این گروه یک گام فراتر رفت و جزئیات و جاه‌طلبی بیشتری را مطرح کرد. وزرا به‌طور هم‌زمان متعهد به پاسخ فوری قوی به بحران در کنار یک استراتژی بلندمدت با پشتوانه شواهد علمی برای حمایت از دستیابی به اهداف توسعه پایدار تا سال ۲۰۳۰ و ایجاد انعطاف‌پذیری در برابر شوک‌های بیشتر شدند. انتظار می‌رود ائتلاف جهانی امنیت غذایی که همکاری نزدیکی با دیگران برای پاسخ به بحران جهانی گرسنگی به‌ویژه از طریق برنامه جهانی کشاورزی و امنیت غذایی (GAFFSP^۲) و صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی (IFAD^۳) خواهد داشت، ۱۲ میلیارد دلار را برای پاسخ به این بحران جمع‌آوری نماید. این بیانیه همچنین، سایر ابتکارات از جمله گروه واکنش جهانی به بحران سازمان ملل متحد، مأموریت تاب‌آوری غذایی و کشاورزی به رهبری فرانسه^۴ (ابتکار FARM) و گفتگوی وزیران حوضه مدیترانه به رهبری ایتالیا^۵ در مورد بحران امنیت غذایی را به رسمیت می‌شناسد.

^۱. 2015 Elmau commitment

^۲. the Global Agriculture and Food Security Program

^۳. the International Fund for Agricultural Development

^۴. the French-led Food and Agriculture Resilience Mission

^۵. the Italian-led Mediterranean Ministerial Dialogue

این بیانیه مجدداً بر تعهد گروه جی ۷ در زمینه تخصیص ۷٪ درصد از درآمد ناخالص ملی (GNI)^۱ خود به کمک‌های رسمی توسعه و معکوس کردن روند کاهشی بودجه‌های تخصیص این نهاد به کشورهای کمتر توسعه‌یافته را مورد تأکید قرار می‌دهد. این تأکید به‌ویژه برای افزایش کمک‌های رسمی مضاعف مورد نیاز و به‌عنوان راهی برای اعمال فشار بر کشورهایی مانند انگلستان که به تازگی در زمینه لغو تعهدات خود گام برداشته و سطح کمک‌های این کشور در سال گذشته ۵۱ درصد کاهش یافته، بسیار مهم است. این گزارش همچنین کشورهای عضو این گروه مانند ایالات متحده و ژاپن را در کانون توجه قرار می‌دهد، زیرا آن‌ها هنوز به‌طور رسمی رقم ۷٪ درصد را به‌عنوان هدف سیاست ملی خود تعیین نکرده‌اند.

تعهد «به تقویت و نه تضعیف، تاب‌آوری و پایداری بلندمدت کشاورزی و نظام‌های غذایی» نیاز به نگرستن به ورای این بحران و فراتر از انجام واکنش اضطراری را مورد تأکید قرار می‌دهد. چنین چشم‌انداز بلندمدتی در مواجهه با بدترین بحران گرسنگی در دهه‌های اخیر نشان‌دهنده درک ارتباط متقابل بین یک نظام غذایی شکننده و آسیب‌پذیری آن در برابر شوک‌ها، نه تنها هم‌اکنون بلکه در آینده است.

حمایت گروه جی ۷ از ائتلاف گرسنگی صفر که یک ائتلاف بلندمدت برای از بین بردن گرسنگی بر اساس کیفیت مواد غذایی و پایداری آن تا سال ۲۰۳۰ است، تصدیق مهم دیگری از نیاز به اقدامات مبتنی بر علم است و بر اساس نتایج نشست ۲۰۲۱ سامانه‌های غذایی سازمان ملل، تعهدات شرکت‌های بخش خصوصی در ارتباط با خاتمه گرسنگی به رسمیت شناخته شده و هم‌اکنون ۴۳ شرکت مستقر در ۴۸ کشور، متعهد به پرداخت مبلغی به میزان ۴۵۸ میلیون دلار شده‌اند.

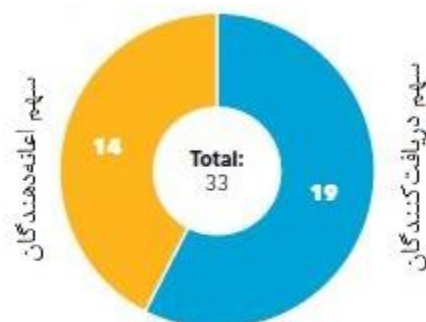
از همه مهم‌تر، بقیه اعضای گروه جی ۷ در نهایت از رهبری کانادا در حمایت از یک سیاست توسعه‌ای فمینیستی پیروی می‌کند تا اطمینان حاصل شود که تمام اقدامات توسعه‌ای «به‌طور فزاینده‌ای عدالت و برابری بین جنسیت‌ها و هویت‌های جنسی را هدف‌گیری می‌نماید.» این یک تغییر سیاستی اساسی برای جلوگیری از نادیده‌گیری مشارکت فراگیر زنان در توسعه کشاورزی و دستیابی به برابری جنسیتی و توانمندسازی آنان است.

این اولویت‌های اعلام‌شده تعهدات بلندپروازانه‌ای هستند که می‌توانند تفاوت واقعی ایجاد کنند؛ با این حال، این گروه هنوز به‌اندازه کافی به تعهدات کمک‌های رسمی توسعه برای دستیابی به دستور کار بلندمدت عمل نکرده است. بدون چنین منابع اضافی، این‌ها وعده‌های توخالی باقی خواهند ماند.

^۱. gross national income

چگونه تعهدات را به عمل تبدیل کنیم؟

وزرای توسعه این گروه در بیانیه ماه مه خود دوباره به هدف سال ۲۰۱۵ المو اشاره نمودند، همچنین بر شناسایی صحیح و مبتنی بر علم نیازهای مالی و کارآمدترین مداخلات و روش‌ها برای دستیابی به این هدف به شیوه‌ای پایدار تأکید نمودند- به مجموعه‌ای از مطالعات علمی انجام داده‌شده توسط Ceres2030, ZEF, FAO ارجاع داده شد. این مطالعات نشان داد که اهداکنندگان باید سهم فعلی خود در زمینه کمک‌های رسمی توسعه در کشاورزی و امنیت غذایی را دو برابر کنند تا به این هدف برسند (شکل ۲-۱۳).

منبع: نهاد راه‌حل‌های پایدار برای پایان دادن به گرسنگی

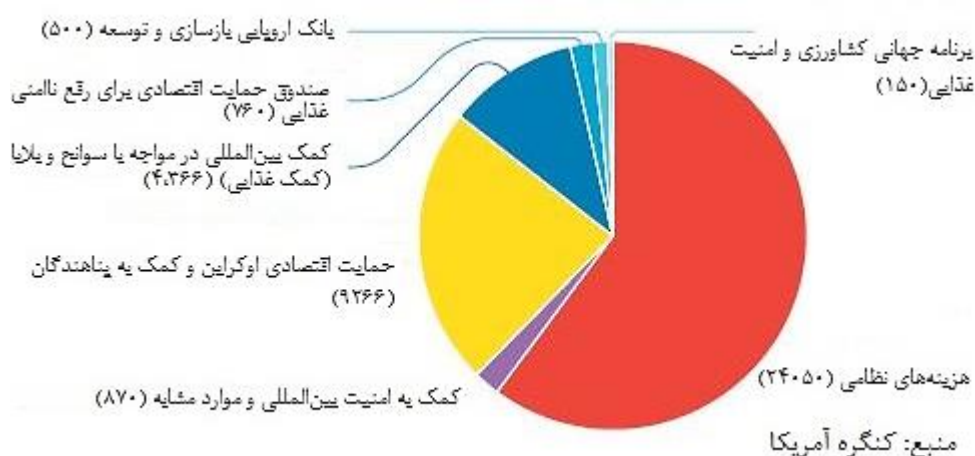
شکل ۲-۱۳: متوسط هزینه‌های اضافی دولتی و امانه‌ای مورد نیاز در هر سال برای پایان دادن پایدار به گرسنگی تا سال ۲۰۳۰، میلیارد دلار آمریکا

به‌طور خاص، بسیج ۱۴ میلیارد دلار اضافی از کمک‌های رسمی توسعه برای کشاورزی و امنیت غذایی در سال، تا سال ۲۰۳۰ و صرف این پول به‌طور مؤثرتر در ۱۰ حوزه سرمایه‌گذاری پرتأثیر، چیزی است که مورد نیاز است (به سرس Ceres2030 رجوع شود).

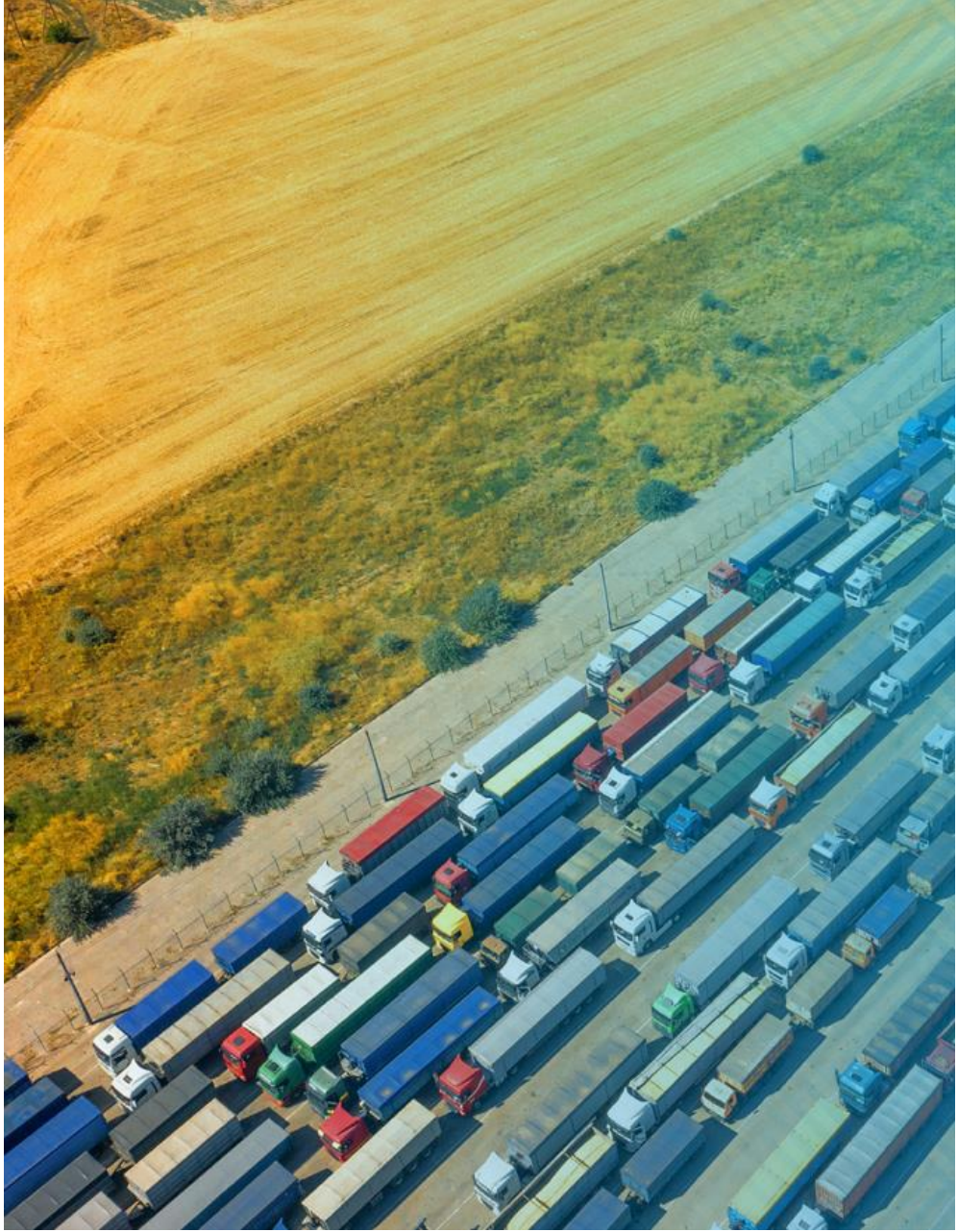
وزرای توسعه گروه جی ۷ می‌بایست باید به خاطر تعامل قوی و جاه‌طلبی که در بیانیه خود مطرح کرده‌اند مورد تحسین قرار گیرند؛ اما آزمون واقعی برای این گروه این خواهد بود که آیا این بلندپروازی‌ها با منابع مورد نیاز برای تحقق واقعی آن‌ها مطابقت دارد یا خیر.

در نشست ماه مه، وزرای دارایی گروه ۷ متعهد شدند که در سال ۲۰۲۲ بالغ بر ۲۰ میلیارد دلار اضافی برای کمک به اوکراین در مبارزه با تهاجم روسیه اختصاص دهند. این حمایت برای کمک به مردم اوکراین

ضروری است. ایالات متحده کمک ۴۰ میلیارد دلاری خود به اوکراین را تأیید کرده است. درحالی که بسته کمکی در نظر گرفته شده از نظر اندازه و جاه طلبی بسیار زیاد است، حدود ۲ درصد از آن به کشاورزی بلندمدت و امنیت غذایی، چه در سطح دوجانبه از طریق صندوق حمایت اقتصادی یا در سطح چندجانبه از طریق صندوق برنامه جهانی کشاورزی و امنیت غذایی اختصاص می یابد (شکل ۲-۱۴). جنگ با گرسنگی هرگز نمی تواند پیروز شود، مگر این که گروه جی ۷ متعهد به تأمین منابع برای کسانی که در سراسر جهان با گرسنگی مبارزه می کنند بشود.

شکل ۲-۱۴: پاسخ ایالات متحده به بحران اوکراین: قانون تخصیص تکمیلی اعتبارات اوکراین، می ۲۰۲۲، میلیون دلار آمریکا

بخش سوم
پاسخ‌های سیاست تجاری
و گزینه‌های تخفیف پیامدها

۱۸. از بد به بدتر: چگونه محدودیت‌های صادراتی مرتبط با جنگ روسیه و اوکراین

ناامنی غذایی جهانی را تشدید می‌کند

جوزف گلابر، دیوید لایورد و عبدالله مأمون

نخست در ۱۳ آوریل ۲۰۲۲ منتشر شد.

التهاب جهانی و شوک‌های عرضه می‌تواند آسیب‌پذیری کشورها را در برابر کمبود مواد غذایی افزایش دهد. در گذشته، کشورها اغلب به سیاست‌های تجاری محدودکننده برای رفع اختلالات عرضه مواد غذایی متوسل شده‌اند. بحران اوکراین و روسیه نیز از این قاعده مستثنا نیست. تعدادی از کشورها محدودیت‌های صادراتی را به اشکال مختلف اعمال کرده‌اند.

با توجه به اینکه قیمت مواد غذایی در سال ۲۰۲۱ از پیش نیز به دلیل اختلال در زنجیره تأمین مرتبط با کووید-۱۹ و کاهش تولید به دلیل خشکسالی در سطح بالایی قرار داشته، حمله روسیه در زمان بدی برای بازارهای جهانی مواد غذایی اتفاق افتاده است. روسیه و اوکراین به‌تنهایی ۱۲ درصد از کل کالری مبادله‌شده در سطح جهان را به خود اختصاص می‌دهند. با ادامه جنگ، احتمال فزاینده‌ای وجود دارد که کمبود مواد غذایی، به‌ویژه غلات و روغن‌های گیاهی، حاد شود که باعث می‌شود کشورهای بیشتری به محدودیت‌های تجاری روی آورند؛ بنابراین، با شرایط پرمخاطره‌ای مواجه هستیم. چنین اقداماتی به نفع خریداران در بازارهای داخلی، اما به ضرر کشورهای واردکننده خالص مواد غذایی است. تجربه گذشته نشان می‌دهد که این اقدامات تجاری فشار بیشتری بر ذخایر مواد غذایی موجود وارد می‌کند، قیمت‌ها را بالا می‌برد و به‌طور بالقوه امنیت غذایی فقرا را به مخاطره می‌اندازد.

در بحران‌های گذشته، از جمله همه‌گیری کووید ۱۹ و افزایش سریع و ناگهانی قیمت غلات در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ و ۲۰۱۰/۱۱ بسیاری از کشورها تجارت مواد غذایی از جمله غلات و روغن‌های گیاهی را محدود کردند. بدتر از این موضوع، اثر آبشاری بیشتر محدودیت‌های صادراتی بود - هنگامی که یک کشور محدودیت‌ها را اعلام می‌کرد، دیگران اغلب از آن پیروی می‌کردند، بنابراین مشکلات عرضه تشدید می‌شد و جو وحشت‌زده‌ای در بازارهای جهانی ایجاد می‌کرد، زیرا واردکنندگان به دنبال تأمین‌کنندگان جایگزین بودند و قیمت‌ها حتی از سطح فعلی نیز فراتر می‌رفتند.

برای کمک به درک میزان و دامنه محدودیت‌های صادراتی فعلی، ما از سامانه ردیاب محدودیت‌های صادراتی برای تجزیه و تحلیل چگونگی تأثیر جنگ در اوکراین بر تجارت جهانی غذا استفاده می‌کنیم. این ابزار به‌طور گسترده برای ردیابی محدودیت‌های اعمال‌شده در طول همه‌گیری کووید ۱۹ مورد استفاده قرار گرفته است. نسخه جدید این سامانه داده‌های دیگری را شامل می‌شود که سهم محدودیت صادرات را از لحاظ کیلوکالری و دلار آمریکا پیگیری می‌نماید، همچنین اطلاعاتی در خصوص محدودیت صادرات کودهای شیمیایی ارائه می‌دهد (البته در اینجا در مورد دوم بحث نمی‌شود).

محدودیت صادرات مواد غذایی در واکنش به جنگ در اوکراین

از زمان حمله روسیه به اوکراین در ۲۴ فوریه، تعداد کشورهایی که محدودیت‌های صادراتی بر مواد غذایی را اعمال کردند از ۳ به ۱۶ کشور (از اوایل آوریل ۲۰۲۲) افزایش یافته است (شکل ۳-۱). مقدار کل صادرات تحت تأثیر این محدودیت‌ها حدود ۱۷ درصد از کل کالری تجارت‌شده در جهان را تشکیل می‌دهد. این محدودیت‌ها شامل ممنوعیت‌های صادراتی است که توسط ۱۶ کشور از طریق ۲۹ اقدام مجزا به اجرا درآمده است و ۱۲/۴ درصد از کالری‌های مورد مبادله را تشکیل می‌دهد؛ و الزامات مجوز صادرات که توسط ۷ کشور مورد استفاده قرار گرفته شامل ۱۰ اقدام مجزا است که سهم ۴/۶ درصدی از کالری معامله‌شده را به خود اختصاص می‌دهد.

در مقام مقایسه، میزان محدودیت‌های صادراتی در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۲۰ را در نظر می‌گیریم. بحران قیمت مواد غذایی در سال ۲۰۰۷/۰۸ تحت تأثیر تعدادی از عوامل بود که قیمت محصولات کشاورزی را به بالاترین حد (اسمی) خود سوق داد، از جمله می‌توان به کاهش پی‌درپی برداشت گندم در استرالیا، تقاضای زیاد برای سوخت‌های زیستی، قیمت‌های بالای انرژی، تضعیف ارزش دلار و تقاضای رو به رشد در اقتصادهای در حال توسعه مانند چین اشاره نمود.

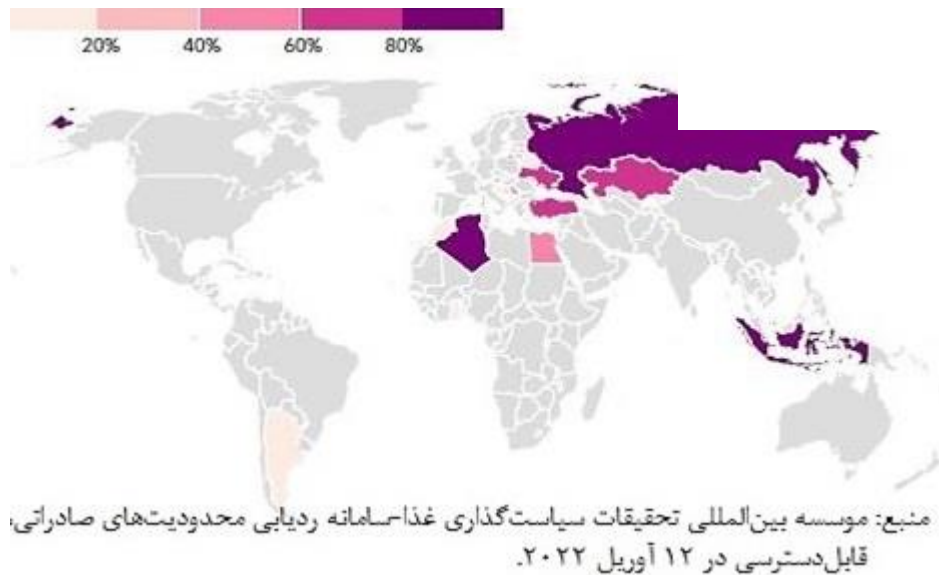
شکل ۱-۳: تحول سهم تجارت جهانی، برحسب کالری، تحت تأثیر محدودیت‌های صادراتی

تا اوایل سال ۲۰۰۸، ۸ کشور محدودیت‌های صادراتی را که حدود ۷ درصد از تجارت را تشکیل می‌دهد، به اجرا درآورده بودند. تا پایان مارس همان سال، حدود ۱۵ کشور که ۱۶ درصد تجارت را نمایندگی می‌کند، محدودیت‌هایی را اعمال کرده بودند (شکل ۱-۳). محدودیت‌ها در عمده سال ۲۰۰۸ پابرجا بود و تعداد کشورهایی که این محدودیت‌ها را اجرا کردند به ۳۵ کشور در تابستان آن سال افزایش یافت. تعدادی از کالاها عمدتاً گندم و برنج تحت تأثیر این محدودیت‌ها قرار گرفتند.

طی چهار هفته نخست همه‌گیری کووید-۱۹ تعداد ۲۱ کشور محدودیت‌های صادراتی را برای طیف گسترده‌ای از محصولات اعمال کردند. در اوج این محدودیت‌ها در ماه مه و ژوئن ۲۰۲۰، حدود ۸ درصد از کل کالری‌های مبادله‌شده تحت تأثیر قرار گرفتند. البته در اواخر تابستان، بیشتر کشورها محدودیت‌های صادراتی را کاهش دادند.

چه کشورهایی محدودیت‌های صادراتی را اعمال می‌کنند؟

کشورهایی که محدودیت‌های صادراتی را اجرا کرده‌اند (شکل ۳-۲) سهم بزرگی از برخی از کالاهای کلیدی معامله‌شده در جهان را به خود اختصاص می‌دهند. با شروع از مرکز درگیری، اوکراین صادرات خود را محدود کرد تا از تأمین کافی نیازمندی‌های مردم خود در طول درگیری‌ها اطمینان حاصل کند؛ محدودیت‌های صادراتی روسیه بر گندم به پیش از آغاز جنگ برمی‌گردد و شامل مالیات صادراتی شناور و سهمیه صادراتی می‌شود. این دو کشور، در مجموع حدود ۳۵ درصد از ارزش دلاری کل تجارت جهانی اقلام شامل محدودیت صادراتی را به خود اختصاص می‌دهند. این سهم (بیان‌شده به درصد) که از نظر ارزش کالری، نماگر مهم تغذیه و امنیت غذایی، اندازه‌گیری شده و حتی بیشتر است و ۴۲ درصد از مجموع کالری محصولات مشمول ممنوعیت صادرات را تشکیل می‌دهد. سایر تأمین‌کنندگان با سهم قابل توجه که محدودیت‌های صادراتی را اعمال کردند عبارت‌اند از اندونزی (ممنوعیت صادرات روغن پالم)، آرژانتین (ممنوعیت صادرات گوشت گاو) و ترکیه، قرقیزستان و قزاقستان (ممنوعیت انواع محصولات غلات).

شکل ۳-۲: کشورهای اعمال‌کننده محدودیت‌های صادرات مواد غذایی، سهم صادرات تحت تأثیر قرار گرفته

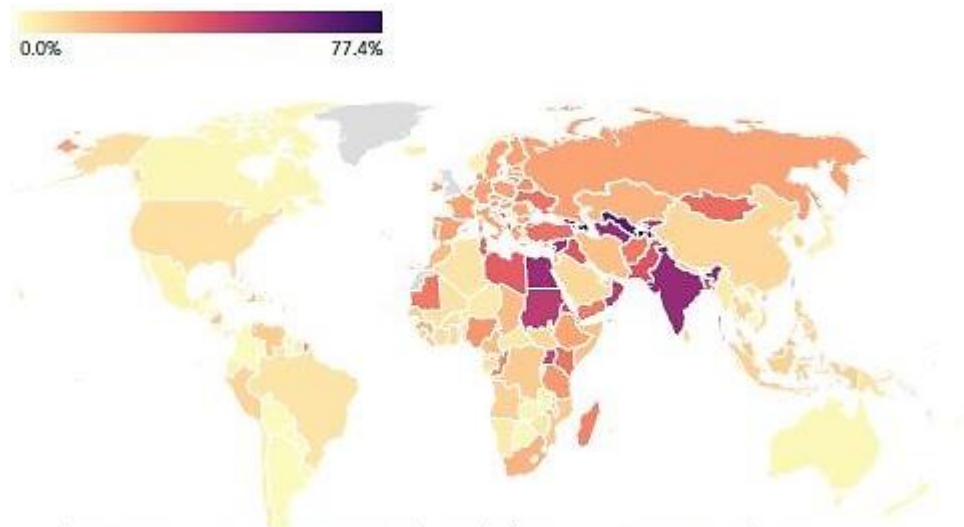
با افزایش تورم قیمت مواد غذایی در سراسر جهان و عدم حل سریع جنگ اوکراین، تجربه گذشته نشان می‌دهد که کشورهای بیشتری محدودیت‌هایی را اعمال خواهند کرد. این موضوع می‌تواند قیمت‌ها را بیشتر افزایش دهد و به نوسان بیشتر قیمت‌ها منجر شود. پژوهش‌های پیشین در مورد تأثیر محدودیت‌های صادراتی در طول بحران قیمت مواد غذایی در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ نشان می‌دهد که چنین سیاست‌هایی به ۴۰ درصد افزایش قیمت‌های کشاورزی در این دوره کمک کرده است.

کدام محصولات تحت تأثیر قرار می‌گیرند؟

پنج محصول کشاورزی که تقریباً ۹۰ درصد از کالری وارداتی را تشکیل می‌دهد در حال حاضر تحت تأثیر محدودیت‌های صادراتی قرار دارند: گندم (۳۱ درصد از کل کالری تحت تأثیر)، روغن پالم (۲۸/۵٪)، بلال (۱۲/۲٪)، روغن آفتابگردان (۱۰/۶٪) و روغن سویا (۵/۶٪). از نظر کل تجارت محصولات مجزا، محدودیت‌های صادراتی بر ۳۵/۹ درصد صادرات گندم، ۵۵ درصد صادرات روغن پالم، ۱۷/۲ درصد صادرات بلال، ۷۸/۲ درصد صادرات روغن آفتابگردان و ۵/۸ درصد از صادرات روغن سویا تأثیر می‌گذارد. ۱۰ درصد باقیمانده از کالری‌های مبادله‌شده تحت محدودیت‌های صادراتی شامل سبب متنوعی از کالاهای مانند گوجه‌فرنگی و سایر سبزی‌ها، گوشت گاو و مرغ است.

کدام کشورها بیش از همه تحت تأثیر قرار می‌گیرند؟

با توجه به اینکه غلات و روغن‌های گیاهی در صدر فهرست محصولات تحت ممنوعیت صادرات قرار دارند، تعجب‌آور نیست که بیشترین آسیب متوجه واردکنندگان بزرگ‌تر گندم، ذرت و روغن‌های گیاهی باشد. در شکل ۳-۳ سهم واردات تحت تأثیر محدودیت‌های صادراتی به‌عنوان سهمی از کل واردات کشاورزی هر کشور (محاسبه بر مبنای کالری) نشان داده شده است. جای تعجب نیست که کشورهای وابسته به واردات که گندم و ذرت مورد نیاز خود را از روسیه و اوکراین تأمین می‌کنند، سهم نسبتاً بالایی از کالری مشمول محدودیت صادراتی را در ترکیب واردات خود نشان دهند (ازجمله کشورهای آسیای مرکزی مانند مغولستان و کشورهای شمال آفریقا مانند مصر و سودان). به همین ترتیب، محدودیت‌های صادرات روغن‌های گیاهی، ازجمله روغن‌های پالم و آفتابگردان، تأثیرات مهمی بر کشورهایی مانند هند دارد؛ پاکستان و بنگلادش هم تحت تأثیر محدودیت‌های غلات و هم روغن گیاهی هستند.

منبع: مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا-سامانه ردیابی محدودیت‌های صادراتی،

قابل‌دسترسی در ۱۲ آوریل ۲۰۲۲

شکل ۳-۳: تأثیر محدودیت‌ها بر واردکنندگان، سهم کالری تحت تأثیر قرار گرفته، تجمعی برای اوایل ۲۰۲۲

لازم به یادآوری است که بسیاری از محدودیت‌های صادراتی ممنوعیت مطلق نیستند، بلکه مالیات یا سایر هزینه‌های معاملاتی هستند که قیمت واردات کالا را افزایش می‌دهند اما به خودی‌خود از صادرات این کالاها جلوگیری نمی‌کنند. این نوع محدودیت‌ها قیمت‌های مصرف‌کننده را افزایش می‌دهند، اما به ممنوعیت‌های رسمی که در عمل آن کالاها را از بازار جهانی حذف می‌کند، ترجیح داده می‌شوند.

نتیجه‌گیری

ریسک اصلی محدودیت صادرات کالاها، افزایش قیمت‌های جهانی است که خرید مواد غذایی را برای کشورهای واردکننده مواد غذایی خالص حتی دشوارتر می‌کند. علاوه بر این، ممنوعیت‌های صادراتی معمولاً مسری هستند، زیرا سایر کشورهای صادرکننده از این روش پیروی می‌کنند و ممنوعیت‌های خود را به اجرا درمی‌آورند. نحوه برخورد جامعه جهانی با این موضوع در اوایل سال ۲۰۲۰، دست‌کم برای محصولات غذایی، باید سرمشقی برای سایرین باشد که از آن پیروی نمایند - بیشتر کشورها از اجرای ممنوعیت‌ها خودداری کردند و در آن دسته از کشورهایی که چنین محدودیت‌هایی اجرا شد، نسبتاً

کوتاه مدت بود؛ با این حال، جنگ در اوکراین با چشم انداز بسیار متفاوتی در حال وقوع است. ذخایر اولیه، به جز برنج، در سطح پایینی قرار دارد، هماهنگی سیاست های بین المللی به دلیل تنش های ژئوپلیتیکی متزلزل است و دولت ها و خانوارها پس از دو سال بیماری همه گیر از نظر مالی فرسوده شده اند؛ اتخاذ سیاست های با اولویت اول، مانند استفاده از شبکه های ایمنی اجتماعی برای جبران افزایش قیمت داخلی مواد غذایی، ترویج و اجرای آن دشوارتر شده است.

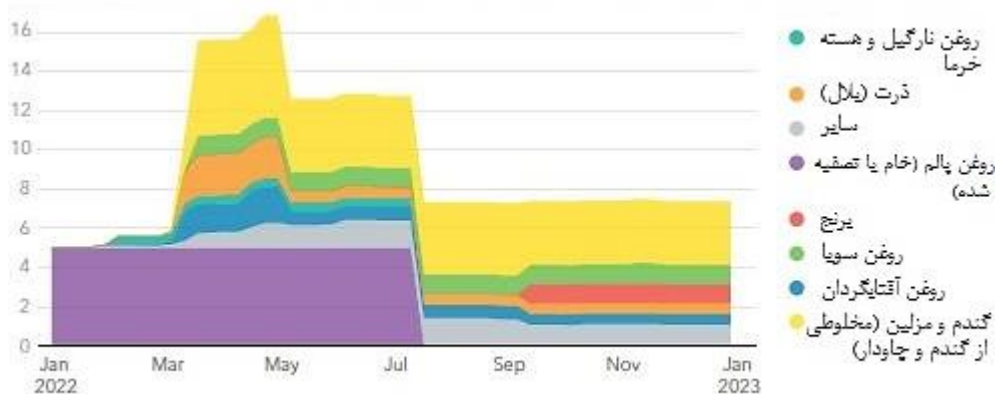
در حال حاضر، سازمان تجارت جهانی (WTO) فاقد قوانینی برای نظم بخشی مؤثر در استفاده از محدودیت های صادراتی است. در گذشته، اعضای سازمان تجارت جهانی تلاش کرده اند، اما موفق نشده اند تا بر سر اعمال محدودیت های صادراتی بر محصولات کشاورزی به توافق برسند، حتی زمانی که تلاش کردند معافیت هایی برای نیازهای اساسی مانند محموله های بشردوستانه در نظر بگیرند. کنفرانس آتی وزیران در ژوئن (MC12) فرصتی برای رفع این نقیصه فراهم می کند.

در این میان، کشورها می بایست برای پرهیز از موجی از سیاست های زیان بار، مانند آنچه در بحران قیمت مواد غذایی در سال ۲۰۰۷/۰۸ مشاهده شد، همکاری کنند. سیاست تجارت مواد غذایی می تواند به سرعت تغییر کند، اما می تواند تأثیرات پایداری بر فقر جهانی و گرسنگی داشته باشد. پروژه ردیابی محدودیت های صادرات مواد غذایی و کود، داده های در دسترس عموم را در مورد محیط سیاست تجارت جهانی مواد غذایی در بستر بحران جاری اوکراین و روسیه برای کمک به مهار این مشکل بالقوه فراهم می کند.

۱۹. محدودیت‌های صادرات مواد غذایی با ادامه جنگ روسیه و اوکراین کاهش یافته است، اما نگرانی‌ها برای کالاهای کلیدی همچنان ادامه دارد.
جوزف گلابر، دیوید لایورد و عبدالله مأمون
 نخست در ۲۳ ژانویه ۲۰۲۳ منتشر شد.

در هفته‌های پس از تهاجم روسیه به اوکراین در اواخر فوریه ۲۰۲۲، چندین کشور محدودیت‌های صادراتی - از جمله الزامات صدور مجوز، مالیات و برخی ممنوعیت‌های رسمی - را روی انواع محصولات غذایی انسان و دام اعمال کردند. این اقدامات به اختلالات ناشی از جنگ در بازارهای جهانی دامن زد و به افزایش قیمت‌ها و افزایش نوسان آن‌ها کمک کرد. در اوج روند محدودیت صادرات در اواخر ماه مه، تقریباً ۱۷ درصد از صادرات جهانی غذا و خوراک دام (بر اساس کالری) تحت تأثیر اقدامات انجام‌شده توسط ۲۳ کشور قرار گرفت (این اعداد مشابه با رقم به‌دست‌آمده در بحران مواد غذایی در سال ۲۰۰۷/۰۸ است): تا پایان آوریل ۲۰۰۸ تعداد ۱۹ کشور محدودیت‌های صادراتی را اعمال کرده بودند که بر ۱۵/۳ درصد از تجارت جهانی (بر حسب کالری) تأثیر گذاشته است. پس از ماه مه، بسیاری از کشورها تا حدی از انجام این اقدامات عقب‌نشینی کردند: تا اواسط ژوئیه، میزان تجارت تحت تأثیر به ۷/۳ درصد کاهش یافت و تا حد زیادی در بقیه سال ۲۰۲۲ در این سطح باقی ماند. اگرچه ترکیب محصولات تحت تأثیر تا حدودی در نیمه دوم سال تغییر کرد.

در این پست به بررسی تأثیر این اقدامات محدودکننده تجاری بر قیمت‌ها، عرضه‌ها و سایر نماگرها می‌پردازیم. درحالی‌که فشارهایی که منجر به محدودیت‌های صادراتی شد به میزان قابل توجهی کاهش یافته و قیمت کالاهای اصلی غذایی عمدتاً به سطح پیش از جنگ برگشته است. جنگ ادامه دارد و بازارها همچنان بی‌ثبات هستند که نشان‌دهنده تداوم عدم قطعیت و ایجاد نگرانی در این زمینه است که کشورها ممکن است محدودیت‌هایی را در آینده اعمال کنند.

شکل ۳-۴: محدودیت‌های صادرات مواد غذایی و غیر غذایی در سال ۲۰۲۲، بر اساس محصول

جای تعجب نیست که کشورها عمدتاً محدودیت‌های صادراتی خود را در کالاهایی که بیشتر تحت تأثیر جنگ قرار گرفته بودند - گندم، غلات علوفه‌ای و روغن‌های گیاهی - اعمال نمودند. به‌عنوان مثال، محدودیت‌های اندونزی در صادرات روغن پالم، حدود یک‌سوم کل کالری‌های تحت تأثیر این اقدامات را تشکیل می‌دهد و تخفیف آن‌ها در ماه مه به بسیاری از کاهش بعدی قیمت‌های روغن گیاهی کمک کرد. غلات دیگری مانند برنج نیز به دلیل قابلیت جایگزینی تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. به‌عنوان مثال، در سپتامبر ۲۰۲۲، هند ممنوعیت صادرات برنج شکسته را پس از افزایش شدید صادرات، به دلیل قیمت بالای غلات علوفه‌ای اعمال کرد (برنج شکسته اغلب صادر و به‌عنوان ماده اولیه خوراک دام مصرف می‌شود).

محدودیت‌های صادرات و سازمان تجارت جهانی

به‌طور کلی بر اساس داده‌های سامانه ردیاب محدودیت‌های صادراتی غذا و کود، طی سال ۲۰۲۲ تعداد ۷۷ محدودیت صادراتی در ۳۲ کشور در قالب الزامات مجوز صادرات، مالیات یا عوارض صادرات، ممنوعیت‌های رسمی یا ترکیبی از اقدامات اعمال شده است (شکل ۳-۵).

اگرچه سازمان تجارت جهانی از کشورهای عضو درخواست کرده است که چنین اقداماتی را به‌موقع به این سازمان گزارش دهند، اما کمتر کشوری در این زمینه اطلاع‌رسانی کرده است. از این ۳۲ کشوری که ممنوعیت صادرات را اعمال کرده‌اند، ۲۶ کشور عضو سازمان تجارت جهانی هستند، اما از مجموع ۶۴ اقدام آن‌ها، تنها ۱۳ مورد (۱۹٪) به این سازمان اطلاع داده شده است. از این تعداد اطلاع‌رسانی شده هم

۱۲ مورد آن تنها پس از اجرایی شدن این اقدام انجام شد؛ میانگین مدت‌زمان بین اعمال محدودیت صادرات و اطلاع‌رسانی آن بیش از دو ماه (۷۰ روز) و بیشترین فاصله زمانی بیش از هشت ماه (۲۴۵ روز) به طول انجامیده است.

اعضای سازمان تجارت جهانی در دوازدهمین کنفرانس وزیران در ژوئن ۲۰۲۲ در ژنو نتوانستند به پیشرفت قابل توجهی در نظم بخشیدن به استفاده از محدودیت‌های صادراتی دست یابند؛ اما اعضا موافقت کردند که مواد غذایی خریداری‌شده برای اهداف بشردوستانه غیرتجاری توسط برنامه جهانی غذا را از چنین اقداماتی معاف کنند.

شاخص‌ها	تعداد	درصد
تعداد کل کشورهای اعمال‌کننده محدودیت صادرات	32	
تعداد کشورهای غیر عضو در سازمان تجارت جهانی	6	
تعداد کل اقدامات (اعمال محدودیت صادرات)	77	
تعداد اقدامات اعلام‌شده به سازمان تجارت جهانی	13	17
تعداد اقدامات اعلام‌نشده به سازمان تجارت جهانی	64	83
تعداد اقدامات از کشورهای غیر عضو	8	
تعداد اقدامات اعلام‌شده پس از تاریخ شروع محدودیت	12	86
تعداد اقداماتی که از قبل یا به‌موقع اعلام‌شده است	3	21
میانگین تعداد روزهای سیری‌شده بین تاریخ شروع محدودیت و اطلاع‌رسانی	70	
حداکثر تعداد روزهای سیری‌شده بین تاریخ شروع محدودیت و اطلاع‌رسانی	245	
حداقل تعداد روزهای سیری‌شده بین تاریخ شروع محدودیت و اطلاع‌رسانی	3	

منبع: سامانه ردیاب محدودیت صادرات مواد غذایی و کود

شکل ۳-۵: محدودیت‌های صادراتی و اعلام انجام شده به سازمان تجارت جهانی (از ۹ ژانویه ۲۰۲۳)

تأثیر محدودیت‌ها بر صادرات

تأثیر هر محدودیت صادراتی خاص بر قیمت‌های بازار، به‌شدت، زمان و سطح صادرات تحت تأثیر آن نسبت به عرضه کلی جهانی بستگی دارد. در اینجا ما دو اقدام از این‌دست را در نظر می‌گیریم که هنگام

اعلام در آوریل تا مه ۲۰۲۲ بسیار مورد توجه قرار گرفتند: محدودیت‌های روغن پالم اندونزی که از ژانویه تا مه ۲۰۲۲ اعمال شد و ممنوعیت صادرات گندم هند که از ۱۳ مه اجرایی شد و تا سال ۲۰۲۳ ادامه یافت. علاوه بر این، اقدام ماه سپتامبر هند مبنی بر ممنوعیت صادرات برنج شکسته و اعمال مالیات بر صادرات برنج ایندیکا^۱ را بررسی می‌کنیم.

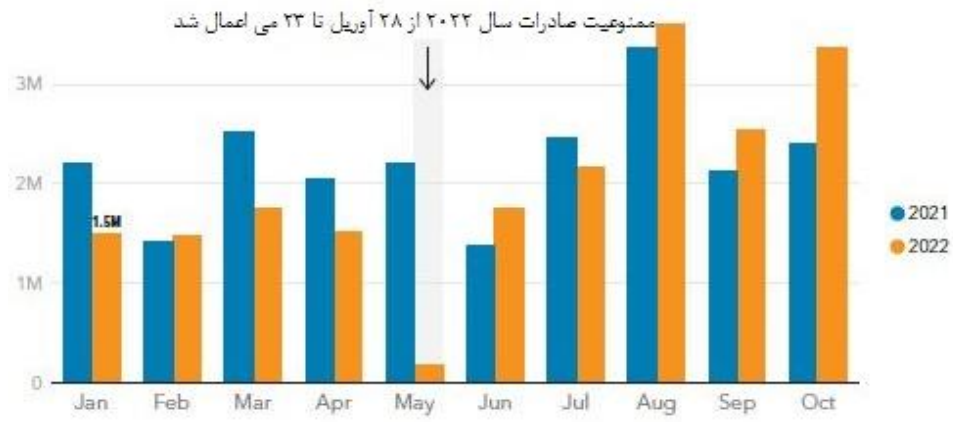
اندونزی و روغن پالم

صادرات روغن پالم حدود ۵۸ درصد از تجارت جهانی روغن‌های گیاهی اصلی را تشکیل می‌دهد (سایر روغن‌ها شامل روغن آفتابگردان، روغن سویا و روغن کلزا است). در ۲۷ ژانویه ۲۰۲۲، در اقدامی برای تثبیت افزایش قیمت‌های مصرف‌کننده داخلی، اندونزی اعلام کرد که ۲۰ درصد از تولید روغن پالم خود را برای مصارف داخلی اختصاص می‌دهد که بیش از نیمی از آن به تولید بیودیزل اختصاص می‌یابد. جنگ در اوکراین بلافاصله پس از آن آغاز شد. این جنگ تأثیر زیادی بر صادرات روغن آفتابگردان داشت (روغن آفتابگردان حدود ۱۳ درصد از حجم کل روغن گیاهی مبادله شده را تشکیل می‌دهد و اوکراین حدود ۵۰ درصد از تجارت روغن آفتابگردان پیش از جنگ را به خود اختصاص داده است). با افزایش قیمت روغن گیاهی در پی حمله روسیه، اندونزی اعلام کرد که صادرات روغن پالم و روغن هسته خرما را از ۲۸ آوریل ممنوع می‌کند.

اندونزی حدود ۶۰ درصد از صادرات جهانی روغن پالم - در واقع یک سوم بازار جهانی این محصول را به خود اختصاص داده است. قیمت روغن گیاهی بلافاصله به ممنوعیت صادرات واکنش نشان داد و قیمت آتی روغن سویا بر اساس بورس شیکاگو تقریباً ۴/۵ درصد افزایش یافت؛ اما این ممنوعیت کوتاه‌مدت بود. این امر منجر به اعتراض تولیدکنندگان از جمله تعداد زیادی از کشاورزان خرده‌پا شد و دولت این ممنوعیت و سایر محدودیت‌ها را از ۲۲ می ۲۰۲۲ لغو کرد.

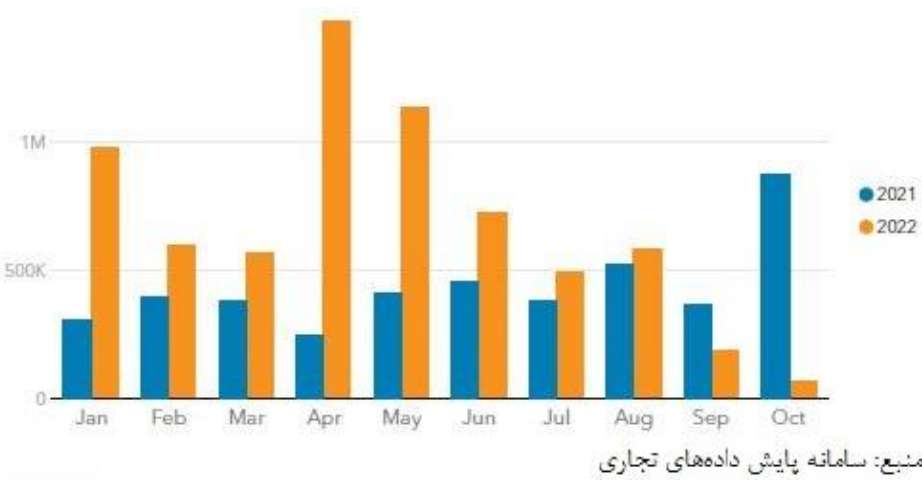
تأثیر این ممنوعیت را می‌توان در شکل ۳-۶ مشاهده کرد. صادرات روغن پالم اندونزی در ماه می ۲۰۲۲ در مجموع به ۱۹۳۰۰۰ تن رسید که ۹۲ درصد کمتر از سطح مشابه آن در سال ۲۰۲۱ است. پس از لغو این ممنوعیت، صادرات تا حدودی بهبود یافت، اما صادرات انباشته همچنان تا ماه اکتبر در مقایسه با ژانویه تا اکتبر ۲۰۲۱ به میزان ۱۰ درصد کاهش نشان می‌دهد.

^۱. indica rice

منبع: سامانه پایش داده‌های تجاری

شکل ۳-۶: صادرات روغن پالم اندونزی، متریک تن

منبع: سامانه پایش داده‌های تجاری

شکل ۳-۷: صادرات گندم هند، متریک تن

هند و گندم و برنج

در سال ۲۰۲۱ میزان صادرات هند بالغ بر ۶/۲ میلیون تن بوده که بیشترین میزان صادرات از سال ۲۰۱۳ و بسیار بالاتر از رقم ۴۳۰،۰۰۰ تن در سال، به طور متوسط، طی سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ است. هنگام شروع جنگ در فوریه، مقامات دولتی هند مطمئن بودند که این کشور می‌تواند تا ۱۰ میلیون تن صادرات داشته باشد تا به جبران کمبود جهانی ناشی از آن کمک کند؛ اما وقوع خشکسالی در منطقه پنجاب موجب کاهش عملکرد پیش‌بینی‌شده این محصول شد و در ۱۳ می، هند صادرات گندم را ممنوع کرد. اگرچه هند صادرکننده عمده گندم نیست، اما این حرکت به ناآرامی بازارهای جهانی این محصول انجامید و شاخص قیمت این محصول بر اساس بورس شیکاگو نزدیک به ۶ درصد افزایش یافت.

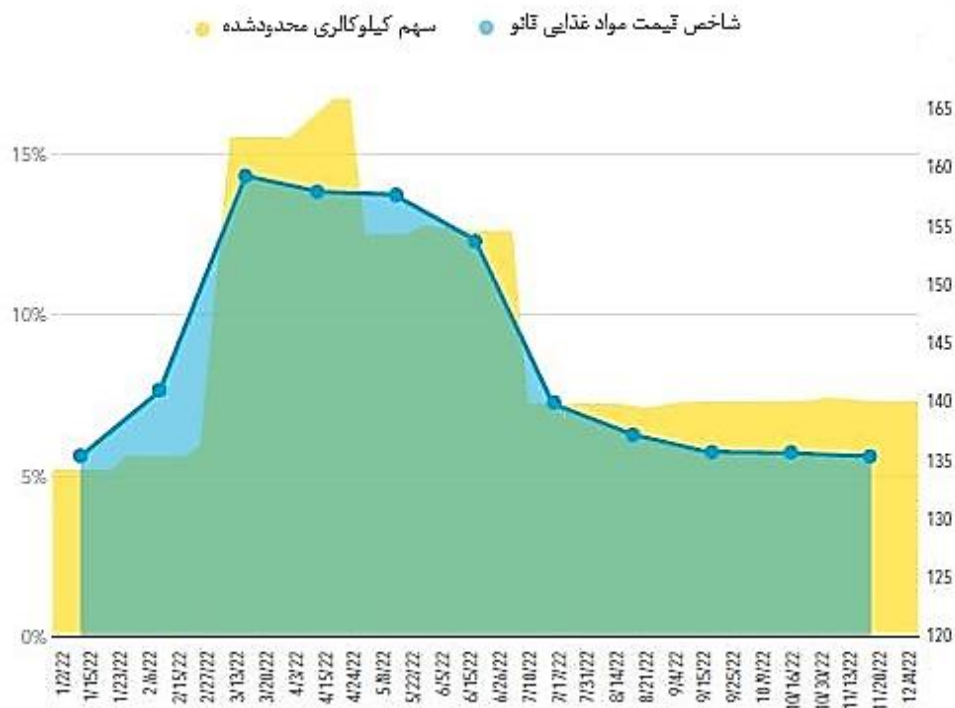
اما ممنوعیت صادرات این کشور کمتر از آنچه بسیاری از آن‌ها می‌ترسیدند، سخت‌گیرانه بود. مدت کوتاهی پس از این اقدام، هند اعلام کرد که به تمام نامه‌های اعتباری مربوط به صادرات احترام خواهد گذاشت و «به کمک به همسایگان در زمان نیاز آن‌ها ادامه خواهد داد.» در واقع، همان‌طور که در شکل ۴ مشاهده می‌شود، صادرات ماهانه گندم تا سپتامبر که به زیر ۲۰۰۰۰۰ تن رسید، همچنان از سطح مربوط به سال ۲۰۲۱ فراتر رفت؛ و از ماه می تا اکتبر، ۲ میلیون تن گندم اضافی توسط این کشور صادر شد. قیمت‌های بی‌سابقه باعث افزایش کشت گندم شده است و با پیش‌بینی رشد تولید در سال ۲۰۲۳، هند در حال بررسی لغو ممنوعیت صادرات خود است.

در اوایل سپتامبر، هند محدودیت‌های تجاری خود را گسترش داد و صادرات برنج شکسته را ممنوع کرد و تعرفه ۲۰ درصدی بر صادرات انواع برنج غیر باسماتی اعمال کرد. هند بزرگ‌ترین صادرکننده برنج در جهان است و بیش از ۴۰ درصد از صادرات جهانی را در سال‌های اخیر به خود اختصاص داده است. در حالی که قیمت جهانی برنج در طول سال ۲۰۲۲ افزایش یافت، این افزایش نسبت به سایر غلات کمتر بود.

با این حال، این محدودیت‌ها تنها تأثیری جزئی بر تجارت کلی برنج داشتند. در حالی که صادرات برنج شکسته در ماه اکتبر در مقایسه با سطح سال گذشته ۹۰ درصد کاهش یافته بود، با این حال، در آن زمان هند به سطح رکوردی از صادرات در سال رسیده بود. به همین ترتیب، افزایش تعرفه روی انواع غیر باسماتی کمترین تأثیر را بر صادرات هند (۲٪-) برای دو ماه اول پس از اعمال تعرفه‌ها داشت. گزارش‌های اخیر حاکی از آن است که هند در حال بررسی حذف محدودیت‌های صادرات برنج است.

تأثیر محدودیت‌ها بر قیمت‌ها

شکل ۵، درصد تجارت جهانی مواد غذایی را که تحت تأثیر محدودیت‌های صادراتی (بر اساس کالری) نسبت به شاخص اسمی قیمت مواد غذایی ماهانه سازمان غذا و کشاورزی سازمان ملل متحد (FAO) قرار دارد، نشان می‌دهد. اگرچه این مقایسه تا حد زیادی توصیفی است و نه تحلیلی، اما به نظر می‌رسد همبستگی قوی بین این دو سری زمانی وجود دارد. قیمت‌ها در ماه مه به اوج خود رسید، همان زمانی که بیش از ۱۷ درصد تجارت جهانی به دلیل نوعی محدودیت صادرات با مشکل مواجه شد. سپس قیمت‌ها از ماه می تا ژوئیه روند کاهشی پیدا کرد، دوره‌ای که در آن برخی از محدودیت‌های صادراتی کلیدی (روغن پالم اندونزی) برداشته شد یا در نهایت تأثیری بسیار کمتر از آنچه تصور می‌شد (گندم هند) داشت؛ با این حال، نمی‌توان در اینجا بیش از حد به روند علت و معلولی ارزش قائل شد - یعنی نتیجه‌گیری کرد که حذف محدودیت‌های صادراتی باعث کاهش قیمت‌های جهانی شده است. عوامل گوناگون دیگری بر بازارهای جهانی تأثیر گذاشته است، از جمله برداشت خوب در فصل تابستان و ابتکار غلات دریای سیاه که امکان ازسرگیری بخشی از صادرات از طریق بندرهای اوکراین را از اوت ۲۰۲۲ فراهم کرد. علاوه بر این، کاهش قیمت‌های جهانی می‌تواند نگرانی‌های داخلی را کاهش دهد و دولت‌ها را وادار به حذف موانع صادراتی کند، همان‌طور که در نیمه دوم سال ۲۰۲۲ شاهد بودیم.

شکل ۳-۸: سهم تجارت جهانی غذا تحت تأثیر محدودیت‌های صادراتی در مقابل شاخص قیمت مواد غذایی قانو

نتیجه‌گیری

تقریباً یک سال پس از تهاجم روسیه به اوکراین، قیمت‌های بازار جهانی برای اقلام غذایی کلیدی به سطح پیش از جنگ بازگشته است. جنگ ادامه دارد، اما سهم صادراتی که تحت تأثیر محدودیت‌های صادراتی قرار گرفته است، بیش از ۵۰ درصد از اوج خود در ماه مه کاهش یافته است، درحالی‌که به نظر می‌رسد تأثیر اقدامات کمتر از چیزی بود که بسیاری پیش‌بینی کرده بودند.

بااین‌وجود، برای اعلام پایان بحران خیلی زود است. قیمت مواد غذایی پیش از آغاز جنگ در حال افزایش بود و در مقایسه با سطح اواسط سال ۲۰۲۱ همچنان در سطح بالایی قرار دارد. سطوح جهانی ذخایر همچنان در تنگنا قرار دارد و باوجود هیچ چشم‌انداز فوری برای صلح در اوکراین و خشکسالی که بخش‌هایی از آمریکای جنوبی را درنور دیده است، قیمت‌ها احتمالاً نوسان خواهند داشت.

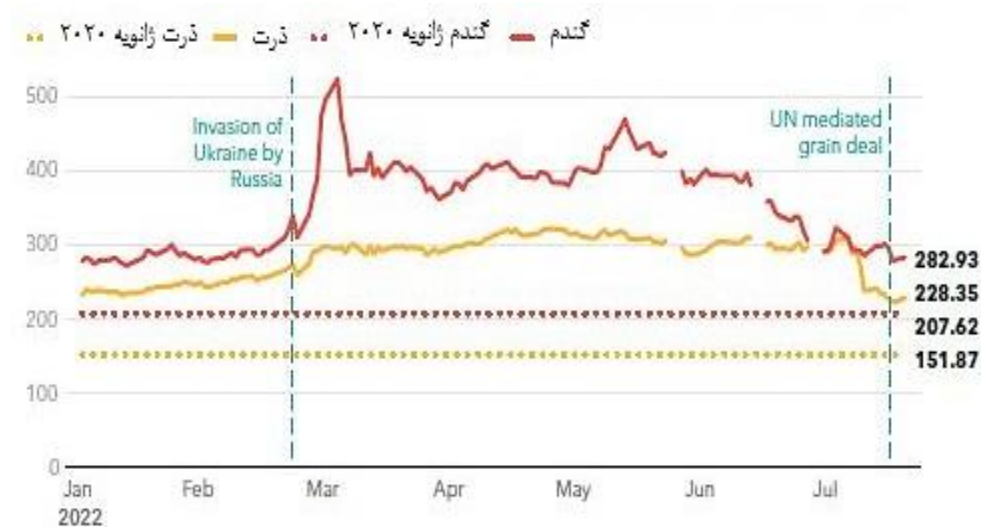
با نگاه به آینده، بهبود چشم‌انداز محصول می‌تواند به انباشت ذخایر و کاهش نوسان قیمت‌ها کمک کند. همانند گندم و برنج، تنش‌های بازار که بر برخی محصولات زراعی مانند ذرت و سویا تأثیر می‌گذارد کاهش یافته و بسیاری از محدودیت‌های صادراتی مربوط به آن‌ها برداشته شده است؛ اما با محدودیت ذخایر جهانی، چشم‌انداز کاهش محصول در سال ۲۰۲۳ می‌تواند قیمت‌ها را دوباره افزایش دهد - و برخی کشورها را به بررسی محدودیت‌های صادراتی سوق دهد. درس‌های سال ۲۰۲۲، به‌مانند آنچه از سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۱۱ آموخته شد، نشان می‌دهد که چنین سیاست‌هایی در نهایت برای تولیدکنندگان داخلی و مصرف‌کنندگان جهانی مضر است و می‌بایست از آن پرهیز شود و کشورها در صورت اعمال چنین محدودیت‌هایی می‌بایست به‌طور شفاف عمل کنند و به‌موقع به سازمان تجارت جهانی اطلاع دهند.

۲۰ موافقت‌نامه غلات روسیه و اوکراین: چه چیزی در معرض تهدید است؟

جوزف گلابر و دیوید لایبورد

نخست در ۲۷ ژوئیه ۲۰۲۲ منتشر شد.

در ۲۲ ژوئیه ۲۰۲۲، اوکراین و روسیه به توافقی دست یافتند که اجازه می‌دهد صادرات غلات و سایر محصولات کشاورزی از بندرهای منتخب دریای سیاه اوکراین پس از ماه‌ها محاصره روسیه از سر گرفته شود. این توافق در زمانی صورت گرفت که ظرفیت ذخیره‌سازی در حال رسیدن به محدودیت‌های خود بود، زیرا بخش عمده‌ای از برداشت گندم در سال ۲۰۲۲ و حدود ۲۰ میلیون تن غلات و دانه‌های روغنی برداشت‌شده در سال ۲۰۲۱ در انبار باقی مانده بودند که به دلیل محاصره امکان ارسال وجود نداشت. این توافق که با میانجیگری ترکیه و سازمان ملل متحد انجام شد، بسیار مورد تحسین قرار گرفت. از سرگیری تجارت اوکراین می‌توانست به کاهش قیمت‌ها در بازار کمک کند، کاهش‌هایی را که در هفته‌های اخیر مشاهده شده است تثبیت نماید و به بازگرداندن قیمت‌ها به سطح پیش از کووید-۱۹ در سال ۲۰۲۰ کمک کند. در واقع، قیمت گندم تا ۱ ژوئیه به سطح پیش از تهاجم کاهش یافته بود، اما برای ذرت تا ۱۷ ژوئیه به طول انجامید تا قیمت این محصول به سطح پیش از جنگ بازگردد (شکل ۱)؛ باین حال، قیمت هر دو نوع غلات نسبت به ۳۰ ماه پیش [ژوئیه ۲۰۲۰] ۵۰ درصد بالاتر است.

توجه: قیمت‌های آتی (بالای ۲۰ روز) بر اساس بورس شیکاگو

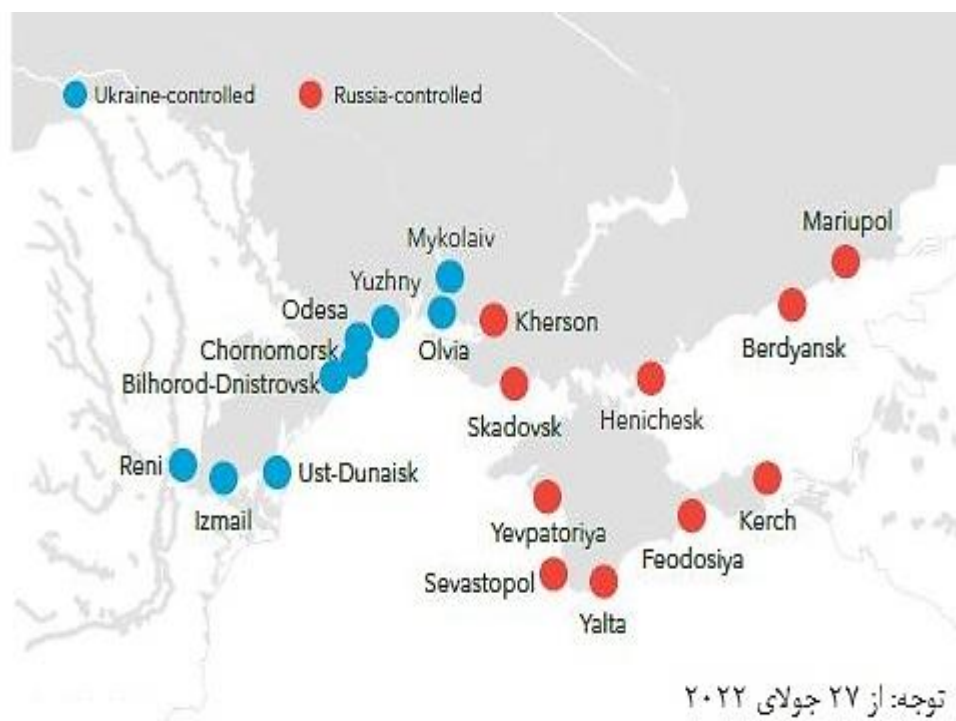
منبع: هیئت تجاری شیکاگو

شکل ۳-۹: تحول قیمت ذرت و گندم، دلار آمریکا در هر متریک تن

این توافق می‌تواند به کاهش افزایش ناامنی غذایی و نگرانی‌های جهانی در زمینه گرسنگی کمک کند. صدها میلیون نفر در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (منا) و مناطق دیگر به واردات گندم دریای سیاه به‌عنوان بخش اساسی رژیم غذایی خود وابسته هستند و با قیمت‌های بالا دست و پنجه نرم می‌کنند؛ بالاین‌حال، عدم قطعیت فراوانی در مورد این توافق وجود دارد. کمتر از ۲۴ ساعت پس از امضای آن، راکت‌های روسی به تأسیسات بندری در اودسا اصابت کرد و به تأسیسات بارگیری غلات آسیب وارد نمود. اوکراین به آمادگی خود برای ازسرگیری صادرات ادامه می‌دهد، اما این حمله در مورد اینکه آیا شرکت‌های بیمه مایل به بیمه کشتی‌های فعال در منطقه هستند یا خیر، تردید ایجاد کرده است. در عرض چند ساعت پس از حمله، قیمت‌های آتی در واکنش به آن ۵ درصد افزایش یافت. با فرض پیشبرد توافق در میان چنین ریسک‌هایی، موانع و اثرات احتمالی آن بر بازارهای جهانی، امنیت غذایی در کشورهای آسیب‌دیده و بر کشاورزان در اوکراین کدام است؟

چرا توافق غلات دارای اهمیت است؟

بندرهای دریای سیاه از اواسط فوریه، ابتدا توسط مانورهای نظامی روسیه، سپس توسط مین‌هایی که توسط اوکراین برای جلوگیری از حملات احتمالی روسیه در این دریا پس از تهاجم قرار داده شده بود، مسدود شده‌اند. تقریباً ۷۵ درصد از صادرات کشاورزی اوکراین از طریق بندرهای دریای سیاه ارسال می‌شود. حدود نیمی از این صادرات از طریق بندرهای اودسا، چورنومورسک (چرنومورسک) و پیودنی (یوژنی)^۱ انجام می‌شود (شکل ۳-۱۰).

شکل ۳-۱۰: بندرهای دریای سیاه متأثر از تهاجم روسیه به اوکراین

^۱. Odesa, Chornomorsk (Chernomorsk), and Pivdennyi (Yuzhny)

در سال ۲۰۲۱، اوکراین ماهانه به‌طور متوسط ۴ میلیون تن غلات (گندم، ذرت و جو) و ۴۳۰۰۰۰ تن روغن آفتابگردان صادر کرده است. حجم صادرات در تابستان و پاییز می‌تواند بسیار زیاد باشد و از ۶ میلیون تن پیشی بگیرد (شکل ۳-۱۱).

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۳-۱۱: صادرات ماهانه غلات اوکراین، متریک تن

این محاصره به کاهش شدید صادرات منجر شد؛ زیرا ارسال غلات به مسیرهای جایگزین از طریق راه‌آهن و با قایق به بندرهای رومانی در دریای سیاه یا از طریق لهستان به دریای بالتیک هدایت شدند. باوجود این تلاش‌ها، صادرات به‌طور متوسط حدود ۱/۵ تا ۲ میلیون تن در ماه بوده است که حدود یک‌سوم سطح عادی را تشکیل می‌دهد. در نتیجه، حدود ۲۰ میلیون تن غلات از سال ۲۰۲۱، از جمله ۶ میلیون تن گندم (۱۳ درصد از برداشت سال ۲۰۲۱)، هنوز ارسال نشده که بر گنجایش ذخیره‌سازی موجود در مناطق خارج از درگیری فشار شدید وارد کرده است، این حجم صادر نشده تقریباً ۲۴ میلیون تن در اوایل ماه مه برآورد شده است.

با پیش‌بینی برداشت گندم به میزان ۱۹/۵ میلیون تن در تابستان امسال و ۳۸/۲ میلیون تن غلات علوفه‌ای اضافی در ماه پاییز، تجزیه و تحلیل‌ها حاکی از تهی شدن ظرفیت ذخیره‌سازی تا اواخر تابستان (قبل از برداشت محصولات بهاره)، استفاده اجباری از کیسه‌های ذخیره موقت، نگهداری محصولات برداشت‌نشده در مزارع، یا ذخیره بخشی از محصول روی زمین است. ذخیره‌سازی موقت می‌تواند به کیفیت غلات آسیب وارد کند و به هدر رفت آن‌ها بیانجامد؛ درعین حال که جنگ، تهدیدی برای آسیب بیشتر به حمل‌ونقل غلات و ذخیره‌سازی در داخل کشور است.

موضوع دیگر هزینه‌های اضافی است که صادرات محصولات از بندرهای دریای بالتیک از طریق لهستان یا از طریق بندرهای دریای سیاه رومانی تحمیل می‌نماید. تحلیلگران معتقدند که تغییر مسیر صادرات می‌تواند ۱۰۰ دلار آمریکا در هر تن یا بیشتر از این مقدار را به هزینه ارسال غلات اوکراین اضافه کند. در یک بازار رقابتی جهانی، این هزینه‌ها می‌بایست تا حد زیادی توسط تولیدکنندگان اوکراینی که تحت محاصره قرار گرفته‌اند، تقبل شود. بدون دسترسی به بازارهای صادراتی با قیمت کافی بازار، کشاورزان اوکراینی انگیزه‌های محدودی برای کشت در پاییز و بهار آینده خواهند داشت - بنابراین کمبود جهانی غلات تا سال ۲۰۲۳ به طول می‌انجامد.

در توافقنامه چه مواردی مورد اشاره قرار گرفته است؟

قرارداد از سرگیری صادرات دریای سیاه شامل دو توافق جداگانه است: یکی بین اوکراین و ترکیه که صادرات غلات از اوکراین را پوشش می‌دهد و دیگری بین روسیه و ترکیه که به صادرات مواد غذایی و کود از روسیه می‌پردازد. بر اساس توافق اوکراین، عبور امن کشتی‌های صادراتی از بندرهای اودسا، چورنومورسک و پیودنی امکان‌پذیر است. به‌طور قابل‌توجهی، این توافق به بندر میکولایف که حدود یک‌پنجم صادرات سالانه دریای سیاه از این مکان صورت می‌گیرد تعمیم داده نمی‌شود، اما به مناطق

جنگی در اوکراین نزدیک‌تر است. بر اساس توافق این کشور با ترکیه، روسیه تضمین می‌کند که صادرات مواد غذایی و کودهای شیمیایی این کشور تحت تأثیر تحریم‌های صادراتی قرار نخواهد گرفت. این نکته اخیر مهم است، زیرا روسیه، مانند اوکراین، صادرکننده عمده محصولات کشاورزی و کودهای شیمیایی نیز است. این توافق، گاز طبیعی که یک ماده اولیه مهم برای کودهای نیتروژنی است را شامل نمی‌شود. در نهایت، این توافق به مدت ۱۲۰ روز قابلیت اجرایی دارد، اما در صورت موافقت روسیه و اوکراین می‌تواند تمدید شود.

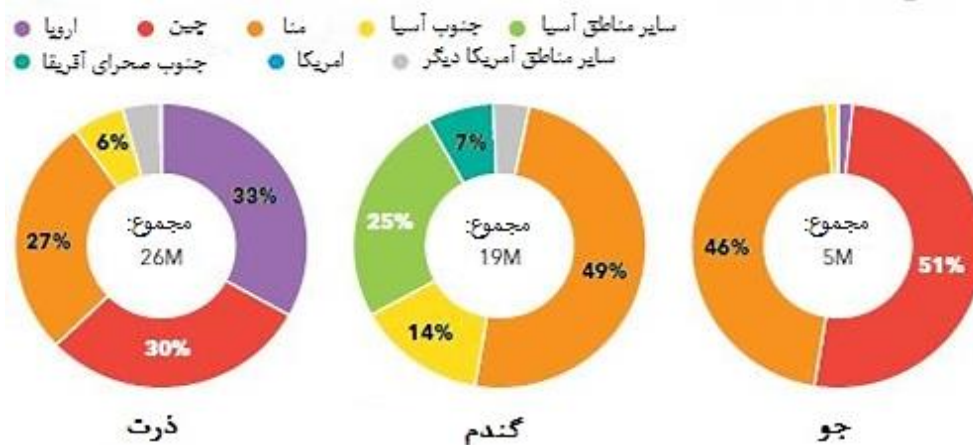
اثرات احتمالی آن کدام است؟

با توجه به اینکه بازارها پرتنش هستند و ذخایر جهانی غلات از لحاظ تاریخی در سطوح پایینی باقی می‌ماند، اتصال دوباره اوکراین به بازارهای جهانی و منطقه‌ای می‌بایست در این زمینه کمک‌کننده باشد - اما دو پرسش باقی می‌ماند. نخست، آیا گستره این توافق از لحاظ اجرا و تحویل، آن اندازه زیاد است که بتواند صادرات را به سطح پیش از جنگ به میزان ۴ تا ۵ میلیون تن در ماه بازگرداند؟ دستیابی به چنین هدفی مستلزم ایجاد پروتکل‌هایی برای هدایت کشتی‌ها و بازرسی آن‌ها، همچنین متقاعد کردن اپراتورهای تجاری برای کاهش نرخ حمل‌ونقل و حق بیمه‌های فعلی بالا است. در این زمینه، حمله موشکی ۲۳ ژوئیه به اودسا پیام بسیار منفی ارسال کرده است.

ذی‌نفعان اصلی این توافق کشاورزان اوکراینی خواهند بود. اکنون بسیاری از آن‌ها به دلیل شرایط بسیار نامطلوب ناشی از جنگ جاری، کمبود نهاده‌ها (سوخت و کود) و قیمت بسیار پایین برای محصولات تولیدی خود با ورشکستگی روبرو هستند. بازگرداندن دسترسی عمده به بازارهای صادراتی با قیمت‌های کافی در بازار (بدون هزینه‌های اضافی حمل‌ونقل زمینی از طریق لهستان یا رومانی) برای بقای اقتصادی فوری آن‌ها و ایجاد انگیزه‌ی برای کشت در پاییز و بهار آینده و جلوگیری از طولانی شدن کمبود جهانی غلات و کشاندن آن به سال ۲۰۲۳، ضرورت دارد.

دوم، مصرف‌کنندگان غلات اوکراین (شکل ۳-۱۲) از جمله محصولات غذایی (گندم) و خوراک دام (ذرت، جو، همچنین گندم در برخی بازارها) نیز از این توافق بهره‌مند خواهند شد. این مصرف‌کنندگان شامل کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا مانند مصر است که عمده نیازهای گندم و غلات علوفه‌ای خود را از اوکراین وارد می‌کند و نیمی از صادرات گندم اوکراین به مقصد این کشور صورت می‌گیرد - همچنین کشورهای دوردست مانند چین که برای خوراک دام به ذرت اوکراین، در میان سایر محصولات، متکی هستند. در میان کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا، ترکیه یک مرکز مهم فرآوری غلات دریای سیاه

است و صنایع تبدیلی مواد غذایی آن نیز از عادی سازی تجارت سود خواهد برد. این توافق می تواند دو پیامد اصلی برای فقیرترین کشورها و مناطقی که با ناامنی غذایی روبه رو هستند، به همراه داشته باشد. نخست، اگر صادرات کمک های غذایی برنامه جهانی غذا در اولویت قرار گیرد، امکان ارائه کمک های حیاتی به ۲۰ نقطه بحرانی گرسنگی که توسط فائو و برنامه جهانی غذا شناسایی شده اند، فراهم خواهد شد. دوم، در صورتی که این توافق باعث کاهش قیمت ها در بازارهای جهانی شود، می تواند مشکل نامقرون به صرفگی مواد غذایی را که بسیاری از کشورهای کم درآمد با آن دست به گریبان هستند، برطرف کند.

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۳-۱۲: مقصد صادرات اوکراین، میانگین ۲۰۲۰-۲۰۲۱، متریک تن

سوم، روسیه همچنین از عملیات حمل و نقل امن تر در دریای سیاه، کاهش هزینه های تجاری که بر صادرات این کشور تأثیر می گذارد و کاهش بالقوه اثرات غیرمستقیم تحریم ها بر صادرات محصولات غذایی و کود بهره مند خواهد شد.

نتیجه‌گیری

با وجود شروع متزلزل این توافق، بسیاری امیدوارند توافق روسیه و اوکراین منجر به افزایش صادرات محصولات کشاورزی و کود شود. این توافق به کاهش برخی از تأثیرات جنگ بر فقیرترین خانوارهای جهان کمک خواهد کرد. پرسش این است: آیا این توافق برای بازگشت به وضعیت پیش از جنگ کافی است یا خیر؟ بحران کنونی در عرضه گندم و سایر محصولات کشاورزی تحت تأثیر عوامل زیادی است و مستلزم بازسازی ذخایر جهانی است. این روند بازسازی بسیار تسریع خواهد شد اگر اوکراین موفق به بازیابی نقش خود در بازار جهانی شود؛ باین‌حال، جنگ با تداوم اثرات ناخوشایند بر تولید و عدم قطعیت روزانه ادامه دارد - یک موشک اشتباه می‌تواند باعث شود بیمه‌گران از ارائه بیمه خودداری کنند. در کوتاه‌مدت، اجرای توافق در مقیاس زیاد و برای بقیه سال برای جلوگیری از مسائل مربوط به ذخیره‌سازی که در نهایت می‌تواند باعث کاهش قیمت و تولید در اوکراین شود، ضروری است. این توافق اگرچه شکننده است، باین‌وجود، همچنان به‌عنوان کورسوی امیدی برای نخستین گام به سمت عادی‌سازی تجارت خارج از منطقه دریای سیاه و بهبود امنیت غذایی صدها میلیون نفر باقی می‌ماند.

۲۱. تعلیق ابتکار غلات دریای سیاه: این توافق به چه نتیجه‌ای رسیده است و اکنون چه

اتفاقی می‌افتد؟

دیوید لایورد و جوزف گلابر

نخست در ۳۱ اکتبر ۲۰۲۲ منتشر شد.

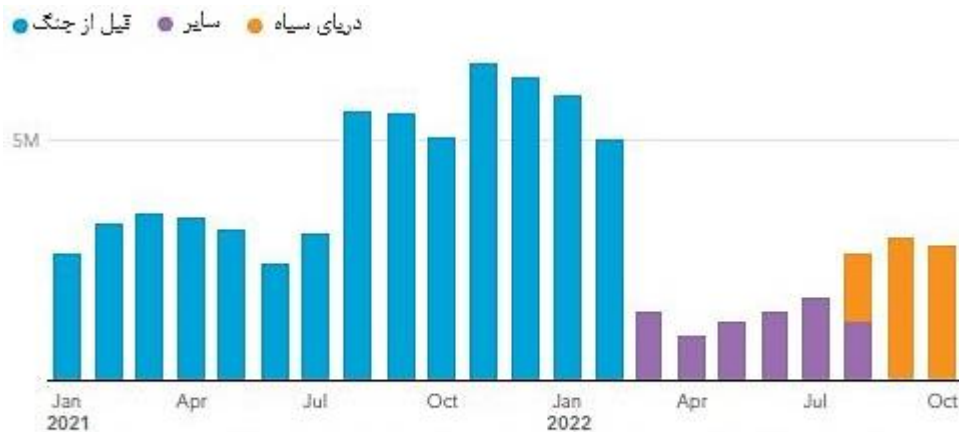
اعلام روسیه در ۲۹ اکتبر ۲۰۲۲ مبنی بر تعلیق مشارکت خود در ابتکار غلات دریای سیاه - که امکان ارسال محموله‌ها از بندرهای اوکراین را فراهم می‌کرد - تعجب‌آور نبود؛ روسیه از ابتدا نسبت به این توافق بدبین بود؛ اما اکنون اختلالات عرضه دوباره آغاز خواهد شد: این حرکت تأثیر منفی بر اوکراین، مشتریان و قیمت‌های بازار جهانی - و امنیت غذایی جهان، به‌ویژه برای کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا به دنبال خواهد داشت. این کشورها نه تنها به‌عنوان تأمین‌گندم و غلات دیگر به اوکراین وابسته هستند، بلکه تمایل به خرید بیشتر در فصل زمستان دارند تا بتوانند محصولات مورد نیاز خود را که تا پایان سال تا حد زیادی مصرف می‌شود، تکمیل نمایند. درنگ دوباره در واردات می‌تواند ناامنی غذایی در این کشورها را افزایش دهد و به‌طور بالقوه تنش‌های سیاسی را تشدید کند.

ابتکار غلات دریای سیاه

ابتکار غلات دریای سیاه، توافقنامه‌ای با میانجیگری سازمان ملل بین روسیه و اوکراین، در ۲۲ ژوئیه ۲۰۲۲ امضا شد. این توافقنامه، امکان ازسرگیری صادرات غلات و مواد غذایی مرتبط از بندرهای اودسا، چورنومورسک و پیودنی که عملاً از اواسط فوریه، ابتدا توسط مانورهای نظامی روسیه، سپس توسط مین‌هایی کاشته‌شده توسط اوکراین برای جلوگیری از حملات احتمالی روسیه، مسدود شده بود، فراهم آورد. تقریباً ۷۵ درصد از صادرات کشاورزی اوکراین از طریق بندرهای دریای سیاه ارسال می‌شود. حدود نیمی از این صادرات از طریق سه بندر تحت پوشش این توافقنامه انجام می‌شود. این توافق همچنین راه را برای اقدامات اضافی با هدف کاهش هزینه‌های تجاری در این منطقه از طریق کاهش حق بیمه، از جمله از طریق تسهیلات ویژه، هموار کرده است.

این قرارداد ۱۲۰ روزه قرار بود در اواسط نوامبر منقضی شود و درحالی‌که بسیاری به تمدید آن امیدوار بودند، روسیه از آن شاکی بود و تقریباً از زمان امضای آن تهدید کرده بود که پس از رسیدن تاریخ انقضای

رسمی، به آن پایینند نخواهد بود. علاوه بر این، حمل‌ونقل غلات در هفته‌های اخیر با کاهش سرعت مواجه شده است. زمان ترخیص از میانگین ۹ روز در ماه سپتامبر بین خروج از بندرهای اوکراین تا بازرسی نهایی در ترکیه، به میانگین ۱۶ روز در ماه اکتبر افزایش یافت که منجر به دیرکرد تعدادی از کشتی‌ها شد. تا ۲۸ اکتبر، بیش از ۹/۳ میلیون تن غلات، دانه‌های روغنی و سایر مواد غذایی ذیل این قرارداد صادر شده است. این قرارداد به اوکراین اجازه داده بود تا صادرات خود را در مقایسه با سطح پیش از توافق بیش از دو برابر کند - اگرچه هنوز در سطح ۵۰ درصد از میزان پیش از جنگ در سال ۲۰۲۱ باقی مانده است (شکل ۳-۱۲)؛ بنابراین، هرچند که این توافق همه مشکلات مربوط به صادرات مواد غذایی از منطقه درگیری را حل نکرده است، در کاهش فشار بر بازارهای منطقه و کشاورزان اوکراینی که قادر به انتقال محصولات خود نبودند، مهم بود. فسخ قرارداد در زمان کنونی - زمانی که اوکراین معمولاً در این فصل، بخش قابل توجهی از حجم صادرات سالانه خود، به‌ویژه گندم را ارسال می‌کند - مشکلات قابل توجهی برای اوکراین و مشتریانش ایجاد خواهد کرد.

توجه: دریای سیاه = صادرات گزارش‌شده از طریق ایتکار غلات دریای سیاه، صادرات غلات شامل جو، ذرت و گندم است.

سایر صادرات فقط تا اوت ۲۰۲۲ در دسترس است.

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالایی سازمان ملل متحد؛ ایتکار غلات دریای سیاه سازمان ملل از ۲۸ اکتبر

شکل ۳-۱۲: صادرات غلات اوکراین، متریک تن

توجه: منا شامل شمال آفریقا، غرب آسیا و ترکیه است. ارقام سال ۲۰۲۲ فقط شامل صادرات از طریق محموله‌های دریایی انجام شده تحت توافقنامه غلات سازمان ملل است.
منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۳-۱۴: صادرات گندم اوکراین، مقایسه سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۱

محصولات به چه مناطقی صادر می‌شود؟

روسیه از جمله ادعا کرده است که این ابتکار عمدتاً به نفع کشورهای با درآمد بالا است؛ با این حال، این انتقاد نمی‌تواند تحریف الگوهای صادراتی ناشی از جنگ را توضیح دهد. حمل و نقل محموله‌ها از فوریه تا ژوئیه تعطیل شد، دوره‌ای که معمولاً بیشتر ذرت اوکراین در این زمان صادر می‌شود که مقصد آن بیشتر، اروپا است. با اجرایی شدن این ابتکار، صادرات ذرت به شدت افزایش یافت (۴ میلیون تن از اوت تا اکتبر در مقابل ۱/۳۶ میلیون تن برای مدت مشابه در سال ۲۰۲۱)؛ با این حال، هم اروپا و هم منطقه منا شاهد افزایش شدید واردات ذرت در این دوره بودند و تقریباً همان نسبت سال ۲۰۲۱ را دریافت کردند، همان‌طور که در شکل ۳-۱۴ نشان داده شده است.

در همین حال، برخی از فقیرترین کشورها، به‌ویژه آفریقای جنوب صحرا، سهمی مشابه سال گذشته در صادرات گندم داشته‌اند. علاوه بر این، بر اساس گزارش مرکز مشترک هماهنگی ابتکار غلات دریای سیاه سازمان ملل، حدود ۱۵۰۰۰۰ تن گندم از طریق برنامه جهانی غذا به کشورهای فقیر شاخ آفریقا (جیبوتی، اتیوپی، سومالی و یمن) و به افغانستان صادر شده است.

اگر توافقنامه تمدید نشود چه تأثیری خواهد داشت؟

در زمان امضای قرارداد در اواخر ژوئیه، قیمت‌های بازار گندم، ذرت و سایر کالاها نسبت به اوج‌های تاریخی که در اواسط ماه مه به‌دست آمده بود، به میزان قابل توجهی کاهش یافته بود. این کاهش به دلیل عوامل بسیاری از جمله تقویت ارزش دلار، کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل، کاهش تقاضای جهانی، برداشت قوی ذرت در برزیل و خسارت کمتر از حد انتظار خشکسالی به برداشت گندم در اروپای غربی و آمریکای شمالی بود.

توجه: قیمت‌های آتی (بالای ۲۰ روز) بر اساس بورس شیکاگو

منبع: هیئت تجاری شیکاگو

شکل ۳-۱۵: قیمت گندم و ذرت، دلار آمریکا در هر متریک تن

سپس، پس از برخی ابهامات در ماه سپتامبر که قیمت‌ها را دوباره بالا برد (شکل ۳-۱۵)، امیدواری به تمدید این توافق باعث کاهش فشار بر قیمت‌ها در چند هفته گذشته شد. پیش از اینکه روسیه قرارداد را تعلیق کند، قیمت غلات در سطح قبل از جنگ تثبیت شده بود؛ باین‌حال، آن‌ها ۵۰ درصد بالاتر یا بیشتر از سطوح ژانویه ۲۰۲۰ باقی ماندند.

اکنون، با متوقف شدن مجدد صادرات اوکراین، تعلیق این قرارداد فشار بر قیمت‌های جهانی، به‌ویژه گندم را افزایش می‌دهد که سطح موجودی جهانی پیش‌بینی‌شده آن از لحاظ تاریخی در سطح پایینی باقی مانده است. این تعلیق همچنین بی‌درنگ بر عرضه غلات کلیدی برای کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا - به‌ویژه ترکیه، مصر، لبنان، سودان و یمن که از بازیابی صادرات اوکراین سود می‌برند، مختل خواهد کرد.

پس از اعلام فسخ قرارداد از سوی روسیه، قیمت‌های آتی گندم و ذرت به ترتیب ۵ و ۲ درصد افزایش یافت. قیمت‌های بالاتر در بازار جهانی به این معنی است که مصرف‌کنندگان در سراسر جهان هزینه بیشتری برای واردات خواهند پرداخت.

متأسفانه، این تعلیق همچنین به این معنی است که تولیدکنندگان اوکراین از قیمت‌های بالاتر سود چندانی نخواهند برد. به‌طور قابل توجهی غلات کمتری به خارج از اوکراین منتقل می‌شود و فشار بیشتری بر تأسیسات ذخیره‌سازی که در حال حاضر نیز ظرفیت آن‌ها تمام شده است، ایجاد می‌کند؛ زیرا کشاورزان اوکراینی محصولات بهاره را برداشت می‌کنند. کمبود امکانات ذخیره‌سازی و محدودیت فرصت‌های صادراتی به معنای کاهش قیمت‌ها برای کشاورزان است.

قیمت‌های پایین‌تر، برخی از کشاورزان اوکراینی را در آستانه ورشکستگی قرار می‌دهد و آن‌ها را نسبت به کشت در سال زراعی آینده بیشتر دلسرد می‌نماید. حتی پیش از تعلیق، میکولا سولسکی، وزیر کشاورزی اوکراین گفت که کشت پاییزه گندم در این کشور احتمالاً ۲۰ درصد کمتر خواهد بود. کاهش تولید در سال ۲۰۲۳ به معنای سومین سال متوالی اختلال در محصول گندم اوکراین است. از آنجایی که اوکراین به‌طور معمول حدود ۱۰ درصد از صادرات جهانی گندم را پیش از جنگ به خود اختصاص می‌داد، تأثیر آن بر بازارهای جهانی، مشابه تأثیر خشکسالی‌های پشت سرهم طی سه سال در یک منطقه عمده تولیدکننده گندم است و احتمالاً به این معنی است که ذخایر جهانی دست‌کم تا یک سال دیگر بهبود نخواهند یافت. ذخایر محدود، به معنای ادامه قیمت‌های بالا و نوسان بازارها است.

نتیجه‌گیری

تعلیق ابتکار غلات دریای سیاه توسط روسیه، به‌منزله پس رفت از تلاش‌های انجام‌شده برای کاهش اثرات جنگ در اوکراین بر مصرف‌کنندگان جهانی، به‌ویژه آن‌هایی که در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا زندگی می‌کنند و وابستگی بیشتری به واردات غلات از بندرهای اوکراین دارند - و به همین دلیل، یکبار دیگر امنیت غذایی ساکنان این کشورها مورد تهدید قرار می‌گیرد. البته، تلاش‌هایی از سوی سازمان ملل متحد و ترکیه برای بازگرداندن طرف‌ها به میز مذاکره در جریان است، اما در حال حاضر، چشم‌اندازها مبهم به نظر می‌رسد. اثرات کوتاه‌مدت شامل افزایش قیمت‌های جهانی و ادامه اختلال در الگوهای تجاری برای کشورهایی خواهد بود که برای واردات غلات و دانه‌های روغنی به اوکراین وابسته هستند. این تعلیق همچنین به تولیدکنندگان اوکراینی آسیب می‌رساند، به این معنی که اختلالات بازار همچنان تأثیرات جهانی را تا سال ۲۰۲۳ و شاید پس‌از آن به دنبال خواهد داشت.

به‌روزرسانی

با وجود تهدیدهای روسیه مبنی بر فسخ این توافقنامه در اواخر اکتبر ۲۰۲۲، ابتکار غلات دریای سیاه در نوامبر تمدید شد. توافقنامه جدید فعلی قرار است در اواخر مارس ۲۰۲۲ منقضی شود. از اول اوت ۲۰۲۲ تا ۴ ژانویه ۲۰۲۳، حدود ۱۶/۶ میلیون تن محصولات کشاورزی از بندرهای اوکراین در دریای سیاه حمل شده است که شامل ۷/۶ میلیون تن ذرت، ۴/۷ میلیون تن گندم و بیش از ۷۰۰۰۰۰ تن جو است. صادرات دریای سیاه همراه با صادرات از طریق «خطوط همبستگی» (راه‌آهن، رودخانه و مسیرهای کامیونی از غرب اوکراین به مقصد اتحادیه اروپا) به‌طور قابل‌توجهی امکان بهبود صادرات اوکراین از زمان شروع جنگ را فراهم آورده است. اگرچه میزان صادرات همچنان پایین‌تر از سطوح ماهانه گذشته است.

۲۲. چگونه تحریم‌های اعمال‌شده بر روسیه و بلاروس بر صادرات محصولات کشاورزی

و کود تأثیر می‌گذارد

جوزف گلابر و دیوید لایبورد

نخست در ۹ نوامبر ۲۰۲۲ منتشر شد.

تحریم‌های اعمال‌شده توسط اتحادیه اروپا، ایالات‌متحده، کانادا و سایر کشورها بر روسیه و بلاروس - پس از حمله روسیه به اوکراین در ۲۴ فوریه - دربرگیرنده محدودیت‌هایی در بانکداری، تجارت، انتقال فناوری و افراد خاص بود. این تحریم‌ها علاوه بر تحریم‌های قبلی بر هر دو کشور - بر روسیه، در پاسخ به الحاق کریمه در سال ۲۰۱۴ و بر بلاروس، در پاسخ به نقض حقوق بشر در سال ۲۰۲۰ و فرود اجباری پرواز ۴۷۹۸ ران ایر^۱ برای توقیف یک روزنامه‌نگار مخالف در سال ۲۰۲۱ - اعمال‌شده است.

رژیم تحریم‌های کنونی بر این هدف است که بخش کشاورزی، از جمله نهاده‌ها را در امان نگه دارد تا از وقوع عوارض ناخواسته بر امنیت غذایی جهان جلوگیری نماید. روسیه یک تأمین‌کننده عمده مواد اولیه اصلی از جمله گندم در سطح جهان است و هر دو کشور تولیدکنندگان و صادرکنندگان مهم کود در عرصه بین‌المللی هستند؛ بنابراین، وقفه در تجارت این اقلام، پیامدهای فاجعه باری برای بازارهای جهانی و کشاورزی و عرضه مواد غذایی در کشورهای وابسته به آن‌ها خواهد داشت.

اما با توجه به پیچیدگی و دامنه تحریم‌های روسیه و بلاروس و عدم تمایل بسیاری از کشورها و شرکت‌ها به تجارت با هر دو کشور، آیا این معافیت‌ها کارساز هستند؟ در این پست به بررسی تأثیر تحریم‌های اعمال‌شده بر روسیه و بلاروس بر صادرات محصولات کشاورزی و کود می‌پردازیم. سیمای صادرات به‌هم‌ریخته است، صادرات برخی از اقلام متأثر از شروع جنگ رو به بهبودی نهاد درحالی‌که صادرات برخی دیگر به‌طور قابل‌توجهی با کاهش مواجه شد.

برخی استثناها در مسیر عرضه غذا و کود

هم ایالات‌متحده و هم اتحادیه اروپا «استثناهایی» را برای بخش‌های غذا و کود مشخص کرده‌اند. فقط از ورود محصولات غذایی لوکس، مانند خاویار به ایالات‌متحده یا اتحادیه اروپا ممانعت نموده‌اند. در ماه ژوئیه،

^۱. Ryanair flight

وزارت خزانهداری ایالات متحده دستورالعملی مبنی بر تبیین این مسئله صادر کرد که تولید، ساخت، فروش یا حمل‌ونقل کالاهای کشاورزی از جمله کود، تجهیزات کشاورزی یا دارو از مبدأ روسیه به مقصد ایالات متحده یا بازارهای طرف سوم از تحریم‌ها مستثنا هستند.

به همین ترتیب، تحریم‌های اتحادیه اروپا، صادرات مواد غذایی و کودهای شیمیایی روسیه را به بازارهای اتحادیه اروپا و غیر اتحادیه اروپا مستثنا اعلام کرد. اگرچه این سیاست به‌طور کلی باهدف جلوگیری از ایجاد محدودیت در مسیر صادرات کود طراحی شده، اما کود پتاس به‌عنوان یک استثنا اعلام شده است؛ و دلیل این امر، نقش حیاتی این کالا برای اقتصاد بلاروس (۱۰٪ از کل صادرات) است و رویه دولت این کشور باعث شد اتحادیه اروپا تحریم‌های خاصی را بر کود پتاس و شرکت‌های فعال در تولید آن اعمال کند، واردات این فرآورده به اتحادیه اروپا ممنوع شود و محدودیت‌هایی برای بلاروس در زمینه استفاده از خاک اتحادیه اروپا برای حمل‌ونقل آن، به‌ویژه از طریق لیتوانی در نظر گرفته شود.

اتحادیه اروپا برای جلوگیری از هرگونه اثرات انحرافی یا صادرات دوباره پتاس بلاروس تحت پرچم روسیه، محدودیت صادرات این فرآورده را به روسیه تعمیم داد؛ بااین‌حال، این اقدام آخری، مستقیماً محدودیتی در تجارت بین روسیه و طرف‌های سوم ایجاد نمی‌کند. بلکه دسترسی شرکت‌های کشتیرانی که با روسیه همکاری می‌کنند به بندرهای اروپایی محدود می‌شود. علاوه بر این، درحالی‌که کشتی‌های حامل کود و مواد غذایی از روسیه می‌بایست به بندرهای اروپایی دسترسی داشته باشند، کشورهای عضو نیز تا حدی در مورد اجرای چنین معافیت‌هایی صاحب‌اختیار هستند.

اما این استثنایا ممکن است به‌درستی کارساز نباشند. حتی اگر تحریم‌ها مستقیماً صادرات مواد غذایی و کود را هدف‌گیری ننماید، اما این امکان وجود دارد که برخی افراد - مانند الیگارش‌های دست‌اندرکار در تجارت کود را مورد هدف قرار دهد، بنابراین بتواند تجارت این کالا را دشوارتر نماید. به‌عنوان مثال، واردکنندگان ممکن است به دلیل هزینه‌های اضافی انجام تجارت (به‌عنوان مثال مواجهه با محدودیت بیشتر مقررات بانکی)، یا به دلیل رعایت بیش‌ازحد این قوانین، پیش‌بینی انواع ریسک‌های مورد مواجهه، حتی اگر اشتباه باشد و قرارگیری در دام تحریم‌های مالی، از روسیه و بلاروس خرید نکنند. برخی از شرکت‌ها نیز به دلیل افکار عمومی منفی یا در نتیجه ابراز نگرانی از سوی کارمندان خود، تجارت با روسیه را متوقف کرده‌اند.

برای جلوگیری از چنین اثرات نامطلوبی، کشورهایی از جمله ایالات متحده شروع به صدور «امان‌نامه‌ها» برای تسهیل صادرات برخی از محصولات ضروری از روسیه و اعلام صریح عدم وجود تحریم‌ها کرده‌اند.

در همین زمان، اقدامات خود روسیه مشکلاتی را برای صادرات محصولات کشاورزی ایجاد کرده است. این کشور از سال گذشته، صادرات کود و محصولات کشاورزی را از طریق مالیات‌های صادراتی، الزامات صدور مجوز و ممنوعیت‌های غیرقابل منازعه محدود کرده است. به‌عنوان مثال، از ۱۴ مارس تا ۳۰ ژوئن ۲۰۲۲، روسیه صادرات گندم به سایر کشورهای اتحادیه اقتصادی اوراسیا (EEU) را از منطقه آزاد تجاری این اتحادیه ممنوع کرد تا صادرکنندگان نتوانند از این طریق کالاهای خود را صادر کنند و از پرداخت مالیات‌های هنگفت وضع شده بر صادرات گندم این کشور - حداکثر ۱۳۰ دلار در هر تن متری - فرار نمایند. علاوه بر این، روسیه الزامات صدور مجوز صادرات را در سال ۲۰۲۱ برای کودهای نیتروژن‌دار (از جمله کودهای مرکب) وضع کرد. حتی اگر محدودیت‌ها کمتر از ممنوعیت‌های واقعی باشد، مستقیماً صادرات را محدود می‌کنند و به هزینه واردات از روسیه می‌افزاید و بنابراین می‌تواند بر تقاضا تأثیر منفی بگذارند.

ارزیابی اثرات تحریم‌ها

ارزیابی اینکه آیا تحریم‌های جاری بر اقتصاد روسیه و بلاروس در نهایت بر صادرات مواد غذایی و کود تأثیر می‌گذارد، به دلیل عوامل متعدد پیچیده است. اول فقدان داده‌های صادراتی است: هر دو کشور، کمی پس از وقوع تهاجم در فوریه، گزارش‌دهی داده‌های تجاری خود را به سازمان ملل و سایر شرکا متوقف کردند. دوم، برای همه کالاهای در نظر گرفته شده، قیمت‌ها از سال ۲۰۲۱ افزایش داشته است که بر کاهش تقاضای جهانی اثرگذار است؛ بنابراین، انتظار می‌رود صادرات روسیه و بلاروس نیز کاهش داشته باشد.

روشی که اغلب برای تخمین صادرات در غیاب داده‌های صادراتی استفاده می‌شود، تجزیه و تحلیل داده‌های آینده‌ای^۱ از کشورهای واردکننده است. به‌عنوان مثال، با جمع کردن مقدار واردات پتاس شرکای تجاری روسیه از این کشور، تقریبی از کل صادرات پتاس روسیه در یک دوره معین به دست می‌آید (با نادیده گرفتن تأخیرهای ناشی از مسیر حمل‌ونقل).

برای این پست، ما از رویکرد آینده‌ای برای بررسی واردات از روسیه و بلاروس برای کشورهای که داده‌های سال ۲۰۲۲ را گزارش کرده‌اند، استفاده کردیم و ژانویه تا اوت ۲۰۲۲ را با دوره مشابه سال ۲۰۲۱ مقایسه نمودیم. درحالی که آمار و ارقام حاکی از حجم نسبی تجارت هستند، این رویکرد دارای محدودیت‌هایی است. بسیاری از کشورهای واردکننده - به‌ویژه کشورهای در حال توسعه آفریقا - لزوماً

۱. داده‌های آینده‌ای، جریان‌های تجاری دوجانبه گزارش شده توسط شرکای تجاری یک کشور است (Mirror data).

داده‌های تجاری را به‌طور منظم گزارش نمی‌کنند، بنابراین، ترسیم سیمای تجاری کامل با استفاده از داده‌های آیینی، ممکن است به‌روز نباشد و چندین ماه یا حتی سال از وضعیت فعلی فاصله داشته باشد. در شکل ۳-۱۶ نمای کلی یافته‌های ما برای روسیه ارائه شده است: بیشتر صادرات این کشور نسبت به سال ۲۰۲۱ کاهش نشان داده، به‌جز فرآورده‌های فسفات که تا حدی به دلیل کاهش صادرات از چین که صادرات فسفات را در نیمه اول سال ۲۰۲۲ محدود کرد، با افزایش مواجه شده است. با این حال، بیشترین کاهش در چهار ماه اول سال - تحت تأثیر آغاز جنگ، اختلالات بزرگ در کشتیرانی دریای سیاه و محدودیت‌های صادراتی خود روسیه، اتفاق افتاده است. داده‌های چهار ماه آینده، از آوریل تا اوت، کاهش محدودتر و حتی برخی افزایش‌ها را نشان می‌دهد، حتی اگر اجرای بیشتر تحریم‌ها در این زمان به‌طور جدی آغاز شده باشد.

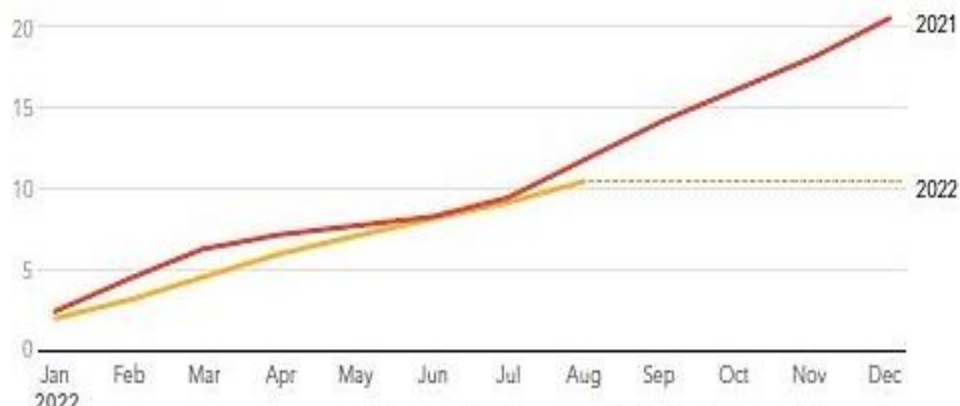
توجه: بر اساس ۸۸ واردات گزارش شده

منبع: سامانه پایش داده‌های تجاری

شکل ۳-۱۶: واردات از روسیه بر اساس موارد گزارش شده، ۲۰۲۲ در مقابل ۲۰۲۱، درصد تغییر

گندم روسیه

داده‌ها نشان می‌دهد صادرات گندم روسیه در فاصله ژانویه تا اوت حدود ۱۱ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ کاهش یافته است. این کاهش تا حد زیادی بازتابی از کاهش صادرات است که در هفته‌های اولیه جنگ صورت گرفت، زمانی که کشتیرانی در دریای سیاه عمدتاً متوقف شد. داده‌ها نشان می‌دهد که تجارت از آن زمان تا حدودی بهبود یافته است (شکل ۳-۱۷).

نویجه: ژانویه تا آگوست. داده‌های گزارش شده از ۲۴ کشور واردکننده.

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

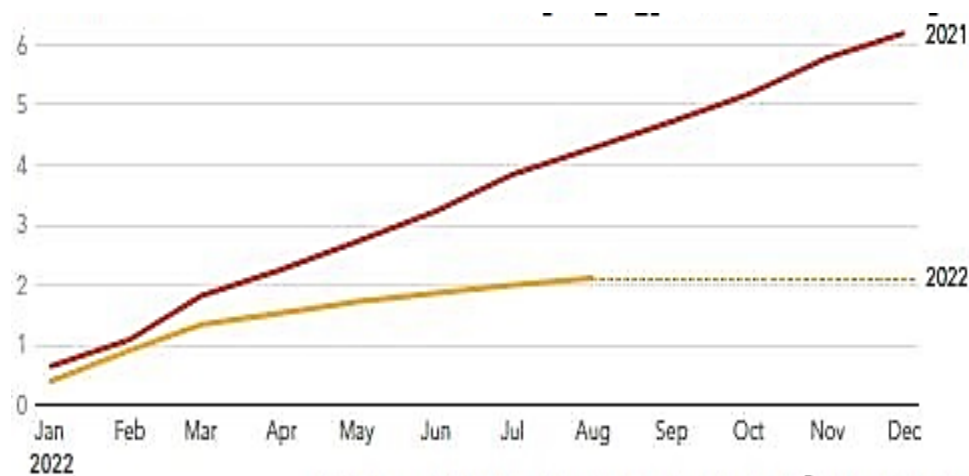
شکل ۳-۱۷: واردات تجمعی گندم از روسیه بر اساس موارد گزارش شده، سال ۲۰۲۲ در مقایسه با ۲۰۲۱، میلیون متریک تن

کود روسیه و بلاروس

واردات کود از روسیه نیز در مقایسه با سال ۲۰۲۱ بین ژانویه تا اوت کاهش داشته است: واردات پتاس و اوره به ترتیب ۱۶/۵ درصد و ۲۲/۸ درصد کاهش یافته است. همانند گندم، بیشتر این کاهش در هفته‌های اولیه جنگ اتفاق افتاد و از آن زمان به بعد، واردات ماهانه تا حدودی بهبود یافت. در همین حال، واردات دی آمونیوم فسفات (DAP) از روسیه بیش از ۸ درصد بالاتر از سطح سال ۲۰۲۱ رو به بهبودی بوده است. بیشترین کاهش در واردات آمونیاک بی‌آب از روسیه (۶۳ درصد کاهش) و واردات پتاس از بلاروس (۵۰ درصد کاهش) رخ داده است (شکل ۳-۱۸). این فرآورده‌ها به‌طور سنتی از طریق بندرهای اتحادیه اروپا (پتاس از بلاروس) یا اوکراین (آمونیاک روسیه) حمل‌ونقل می‌شوند. سال گذشته، روسیه حدود ۴/۴

میلیون تن آمونیاک صادر کرد که حدود ۴۵ درصد آن از طریق بندرهای بالتیک و حدود ۵۵ درصد از طریق طولانی‌ترین خط لوله آمونیاک جهان از منطقه تولیاتی در ولگا به بندر پیودنی (یوژنی) در نزدیکی اودسای اوکراین صورت گرفته که در حال حاضر به دلیل جنگ غیرفعال است.

صادرات آمونیاک مشکل دیگری ایجاد می‌کند: این ماده شیمیایی هم در کودها و هم برای کاربردهای غیر کودی مورد استفاده قرار می‌گیرد که اجرای تحریم‌ها و معافیت‌های مرتبط را به یک چشم‌انداز بالقوه دشوار تبدیل می‌کند.

نویسه: ژانویه تا اگوست. داده‌های گزارش شده از ۵۳ کشور واردکننده

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

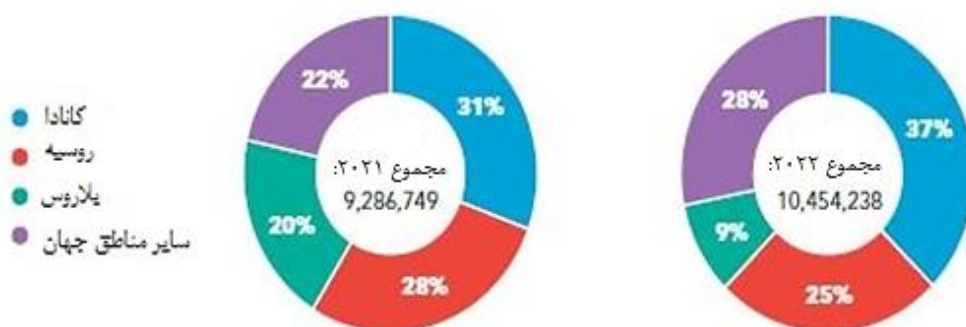
شکل ۳-۱۸: واردات تجمعی پتاس از بلاروس بر اساس موارد گزارش شده، سال ۲۰۲۲ در مقایسه با ۲۰۲۱، میلیون متریک تن

روسیه و بلاروس در تلاش‌اند تا مسیرهای جایگزین برای صادرات کود پیدا نمایند. در اواسط فوریه، الکساندر لوکاشنکو^۱، رئیس‌جمهور بلاروس، گفت که روسیه تأسیسات بندری جدیدی برای حمل‌ونقل پتاس از بلاروس خواهد ساخت. در ماه سپتامبر، بلاروس اعلام کرد که روسیه اجازه صادرات پتاس را از طریق بندر مورمانسک خواهد داد.

^۱. Aleksandr Lukashenko

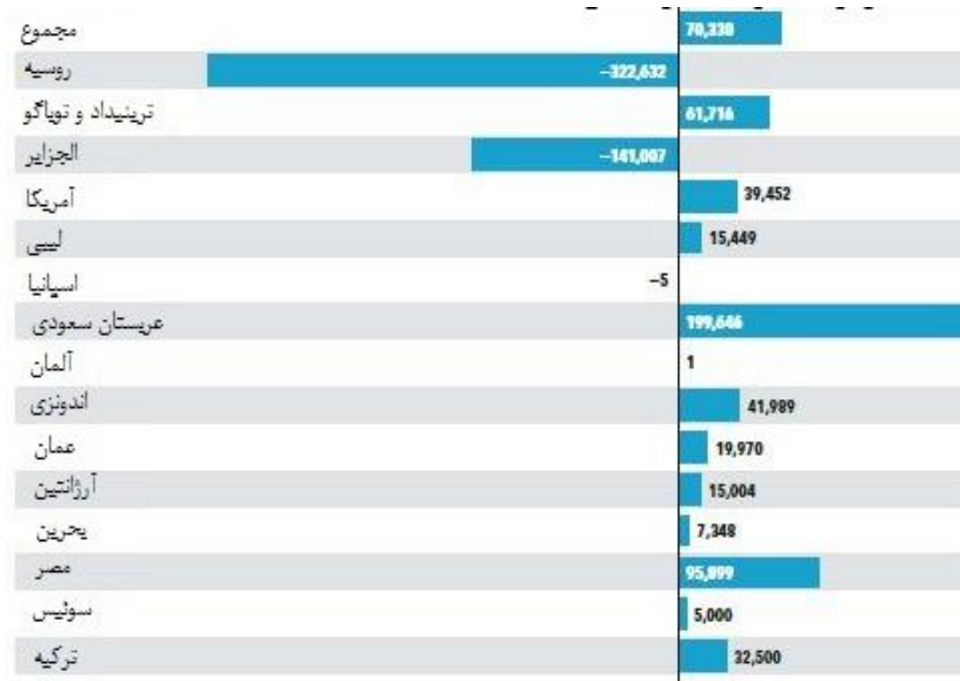
تأثیر بر واردکنندگان

تحریم‌ها چه تأثیری بر کشورهای واردکننده داشته است؟ روسیه و بلاروس به‌طور مشترک حدود ۴۱ درصد از صادرات جهانی پتاس را به خود اختصاص می‌دهند و اختلال در صادرات آن‌ها باعث شده است تا کشورها به دنبال تأمین‌کنندگان جایگزین باشند. برزیل، دومین واردکننده بزرگ پتاس در جهان پس از ایالات متحده است. در نه ماه اول سال ۲۰۲۱، حدود ۲۰ درصد از واردات پتاس برزیل از بلاروس بوده است (شکل ۳-۱۹). برای مدت مشابه در سال ۲۰۲۲، این رقم به ۴۶ درصد کاهش یافت که کمتر از ۱۰ درصد از کل واردات پتاس برزیل را تشکیل می‌داد. بخش عمده‌ای از این کاهش با واردات از کانادا جبران شد (۳۷ درصد نسبت به سطوح ژانویه تا سپتامبر سال گذشته افزایش داشته است).

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۳-۱۹: واردات پتاس برزیل، ۲۰۲۲ در مقایسه با ۲۰۲۱، متریک تن

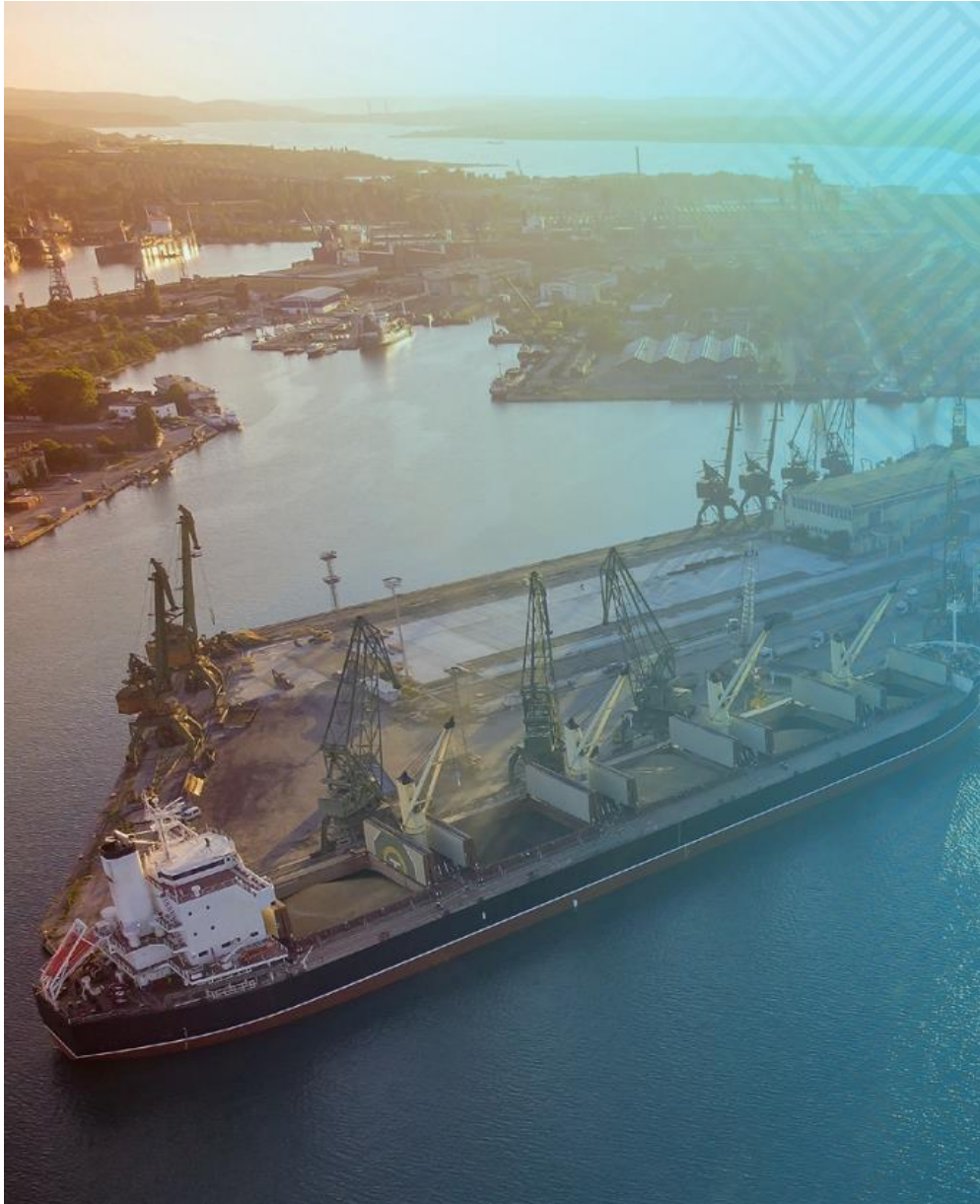
شکل ۳-۲: تغییر در واردات آمونیاک بی‌آب توسط کشور مراکش، ۲۰۲۲ در مقایسه با ۲۰۲۱ (ژانویه تا اوت)، متریک تن

روسیه حدود ۱۵ درصد از صادرات جهانی کودهای نیتروژن‌دار از جمله فرآورده‌هایی مانند آمونیاک و اوره را به خود اختصاص داده است. نکته مهم این است که برخی از این فرآورده‌ها بخشی از زنجیره ارزش جهانی تولید کود را تشکیل می‌دهند - بنابراین اختلال در نهاده‌های خاص می‌تواند تولید محصولات ترکیبی را در کشورهای دیگر مختل کند. مراکش، دومین صادرکننده بزرگ فرآورده‌های فسفات در جهان، به‌ویژه دی‌آمونیم فسفات (DAP) و مونوآمونیم فسفات (MAP) همچنین چهارمین واردکننده بزرگ آمونیاک بی‌آب است که به‌طور سنتی از کشورهایی مانند روسیه و الجزایر وارد می‌کند. کاهش شدید واردات آمونیاک بی‌آب از روسیه (و الجزایر) مراکش را به دنبال تعدادی تأمین‌کننده جایگزین در هشت‌ماهه اول سال ۲۰۲۲ (شکل ۳-۲) به‌ویژه تأمین محصولات از مصر و عربستان سعودی سوق داده است.

نتیجه‌گیری

بر اساس تحلیلی که انجام دادیم به نظر می‌رسد استثناهای تحریم‌های تجاری به حفظ صادرات برخی از محصولات کشاورزی و کودهای شیمیایی از روسیه و بلاروس کمک کرده است؛ اما صادرات پتاس از بلاروس و آمونیاک بی‌آب از روسیه که به‌طور سنتی از تأسیسات بندری اتحادیه اروپا و اوکراین استفاده می‌کردند، به میزان قابل‌توجهی کاهش یافته است. برخی از کشورهای واردکننده متأثر از این جنگ نیز موفق به یافتن منابع جایگزین شده‌اند.

این‌که چشم‌انداز افزایش صادرات این محصولات چه می‌تواند باشد محور مذاکرات جاری را تشکیل می‌دهد. روسیه به یکی از نمایندگان ارشد سازمان ملل گفته است که تمدید ابتکار غلات دریای سیاه به کاهش محدودیت‌های باقی‌مانده بر صادرات کشاورزی و کودهای شیمیایی روسیه، از جمله بازگشایی دوباره خط لوله آمونیاک بی‌آب به اودسا بستگی دارد. در ۳ نوامبر، آنتونیو گوترش، دبیر کل سازمان ملل متحد، خواستار رفع موانع صادرات مواد غذایی و کود روسیه شد. ابتکار غلات دریای سیاه در ۱۹ نوامبر منقضی می‌شود، بنابراین مذاکره‌کنندگان ممکن است به‌زودی پاسخی را در مورد آنچه در آینده اتفاق می‌افتد ارائه دهند.

بخش چهارم
اثرات این مناقشه بر کشورها
و پاسخ‌های مرتبط به آن

۲۳. جنگ منطقه‌ای، پیامدهای جهانی: افزایش خسارت به کشاورزی اوکراین و

چالش‌های فزاینده برای امنیت غذایی جهان

پاولو مارتیشف، اولگ نیویوسکی و ماریا بوگونوس

نخست در ۲۷ مارس ۲۰۲۳ منتشر شد.

جنگ همه‌جانبه روسیه بر ضد اوکراین تأثیرات ویرانگری بر جای گذاشته است که بیش از یک سال پس از تهاجم همچنان ادامه دارد. از سپتامبر ۲۰۲۲، حتی پیش از کمپین بمباران زمستانی روسیه، کل خسارت به زیرساخت‌های اوکراین ۱۲۷ میلیارد دلار آمریکا برآورد شده بود که ۶۴ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور در سال ۲۰۲۱ را تشکیل می‌داد. بیش از ۱۴ میلیون اوکراینی خانه‌های خود را ترک کرده‌اند که بیش از ۸ میلیون پناهنده بر جای گذاشته است.

این تأثیرات، پیامدهایی بر اقتصاد جهان - به‌ویژه بر بازارهای کشاورزی و امنیت غذایی - دارد. خسارات وارد شده به کشاورزی و تولید اوکراین نیز همچنان رو به افزایش است. این امر، عدم قطعیت زیادی را در حوزه اقتصاد به وجود آورده و بسیاری از کشاورزان اوکراینی را به آستانه ورشکستگی سوق داده است که در پی آن تولیدات کشاورزی را به شدت کاهش می‌دهد و می‌تواند به افزایش قیمت و نوسان آن‌ها در سراسر جهان کمک کند. در این پست، ما تأثیرات جنگ بر تولید و صادرات محصولات کلیدی اوکراین و طنین جهانی مداوم آن‌ها را مورد بحث قرار می‌دهیم.

با وجود قیمت‌های جهانی بالا، کشاورزان در اوکراین متحمل ضرر و زیان زیادی می‌شوند.

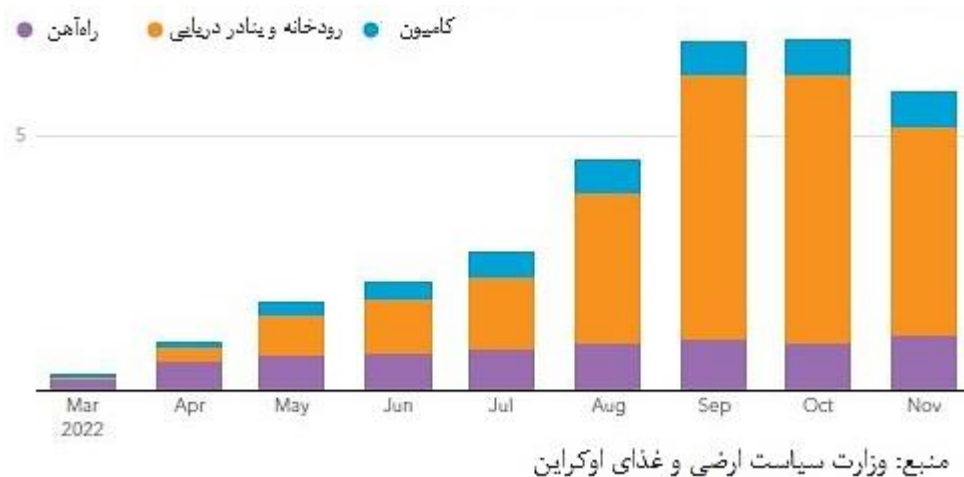
در طول دو دهه منتهی به جنگ، اوکراین به‌عنوان یک تأمین‌کننده مهم جهانی غلات و روغن گیاهی ظهور نمود. صادرات غلات بیش از پنج برابر شد و سهم این کشور از تجارت جهانی غلات از حدود ۵ درصد به ۱۲ تا ۱۴ درصد افزایش یافت. سهم عمده صادرات محصولات کشاورزی (حدود ۹۳ درصد) به مقصدهایی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا و اروپا از طریق دریا (از طریق بندرهای خرسون، اسکادوفسک، بردیانسک، ماریوپل، اودسا، بیلگورود دنیستروفسکی، میکولایف، چورنومورسک، اولویا و پیودنی) انجام می‌شود.

در نخستین روزهای تهاجم روسیه، بندرهای دریای سیاه اوکراین توسط ناوگان دریایی روسیه اشغال یا مسدود شد که به افزایش شدید و ناگهانی قیمت‌های بین‌المللی تا اواسط سال ۲۰۲۲ منجر شد. مقادیر

زیادی از غلات و دانه‌های روغنی صادراتی در بندرهای اوکراین و مبادی داخلی به گیر افتاد و اجازه ورود و خروج نداشت؛ بنابراین، تاجران و تولیدکنندگان کشاورزی به مسیرهای جایگزین، از جمله زمینی با کامیون و راه‌آهن در سراسر مرزهای غربی اوکراین و از طریق بندرهای رودخانه دانوب روی آوردند؛ با این حال، این مسیرهای صادراتی جایگزین، گران‌تر هستند و مشکلات تدارکاتی مختلفی را ایجاد می‌کنند و توسعه حمل‌ونقل از این طریق را دشوار می‌نمایند. در مورد مسیر ریلی، گلوگاه اصلی گنجایش بارگیری محدود در ایستگاه‌ها است. در مورد حمل‌ونقل با کامیون، بررسی اسناد و در نتیجه ترخیص کامیون‌ها مشکل ایجاد می‌کند. صف طولیل کامیون‌ها در مرز، گاهی تا بیش از ۵۰ کیلومتر کشیده می‌شوند و کامیون‌ها اغلب یک هفته یا بیشتر از آن پیش از عبور منتظر می‌مانند و در نتیجه هزینه‌های صادرات افزایش می‌یابد.

در تابستان سال ۲۰۲۲، اوکراین توانست محموله‌های صادراتی کشاورزی خود را از طریق راه‌آهن به میزان ناچیزی افزایش دهد و به حدود ۱ میلیون تن در ماه برسد (شکل ۴-۱). صادرات با کامیون نیز به حدود ۶۰۰ هزار تن در ماه محدود شده بود؛ بنابراین مجموع ظرفیت حمل‌ونقل این مسیرهای جایگزین به میزان قابل توجهی کمتر از تقاضا بود و نمی‌توانست صادرات را حتی به سطح محموله‌های ماهانه پیش از جنگ نزدیک کند. این امر نیز به نوبه خود به فشار بیش‌ازحد به ظرفیت ذخیره‌سازی داخلی موجود منجر شد که هم‌زمان با نزدیک شدن به برداشت محصول در سال ۲۰۲۲ با مازاد بیش‌ازحد عرضه نیز مواجه بود.

به دلیل این مشکلات، افزایش سریع و غیرعادی هزینه‌های صادرات از ۳۰ تا ۴۰ دلار در هر تن پیش از زمان جنگ، به ۱۵۰ تا ۲۰۰ دلار پس از وقوع جنگ اتفاق افتاد و به کاهش شدید قیمت‌های داخلی غلات منجر گردید (شکل ۴-۲). این وضعیت به کاهش شدید درآمد تولیدکنندگان غلات و دانه‌های روغنی اوکراین منجر شد و ضرری حدود ۱۸/۵ میلیارد دلار برای تولیدات سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ به دنبال داشت و بسیاری را به مرز ورشکستگی کشاند (شکل ۴-۲). مجموع خسارات کشاورزی مرتبط با جنگ (کاهش درآمد و افزایش هزینه‌های تولید) بالغ بر ۳۴/۲۵ میلیارد دلار یا حدود ۷۵ درصد از تولید کشاورزی اوکراین در سال زراعی گذشته برآورد شده است.

شکل ۴-۱: صادرات غلات و دانه‌های روغنی از اوکراین از زمان تهاجم روسیه به این کشور در فوریه ۲۰۲۲، بر اساس روش حمل‌ونقل، میلیون متریک تن

ابتکار غلات دریای سیاه بین اوکراین و روسیه، با میانجیگری سازمان ملل متحد و ترکیه در اوت ۲۰۲۲ که کریدوری را برای حمل‌ونقل غلات از سه بندر آب‌های عمیق دریای سیاه (اودسا، چورنومورسک و پیودنیی) ایجاد کرد تا حدی در این زمینه کمک‌کننده بود و به افزایش قابل توجه صادرات کشاورزی اوکراین منجر شد؛ با این حال، تأثیری جزئی بر قیمت‌های داخلی - و درآمد کشاورزان داشت. هنگامی که این ابتکار به اجرا درآمد، برداشت در سال ۲۰۲۲ آغاز شده بود؛ بنابراین، حتی با بازگشت صادرات ماهانه غلات به سطح پیش از جنگ (شکل ۴-۳)، فشار عرضه بر بازار داخلی ادامه یافت، هزینه‌های صادرات تقریباً در سطوح بالای قبل از این ابتکار به قوت خود باقی ماند و قیمت‌های داخلی نیز در سطح پایین قرار گرفتند و هیچ حرکت محسوسی در جهت کاهش شکاف با قیمت‌های بازار جهانی برداشته نشد (شکل ۴-۲).

علاوه بر این، حجم محموله‌ها از طریق این کریدور در اکتبر یکنواخت گردید و در نوامبر که معمولاً فصل صادرات اوکراین است، کاهش یافت (شکل ۴-۳). آنچه به این روند کمک کرد به زیر سؤال بردن مکرر روسیه از ابتکار غلات بود، از جمله اتهامات بدون مستندات رئیس‌جمهور ولادیمیر پوتین مبنی بر این که از این مسیر برای حمل‌ونقل اسلحه استفاده می‌شود و در این مسیر موانعی را به وجود آورد که امنیت این کریدور را تضعیف نمود. این اختلاف زمانی شعله‌ور شد که روسیه برای مدت کوتاهی مشارکت

خود را در قرارداد غلات به حالت تعلیق درآورد، اگرچه به سرعت، تغییر مسیر داد و این توافق برای ۱۲۰ روز دیگر تمدید شد. (در ۱۸ مارس، این توافق تمدید شد، اما مدت زمان آن مورد مناقشه است. اوکراین ادعا می‌کند که این توافق برای ۱۲۰ روز دیگر تمدید شده است درحالی‌که روسیه می‌گوید که تنها با تمدید ۶۰ روزه موافقت کرده است).

الف. قیمت گندم، دلار آمریکا در هر متریک تن

ب. قیمت ذرت، دلار آمریکا در هر متریک تن

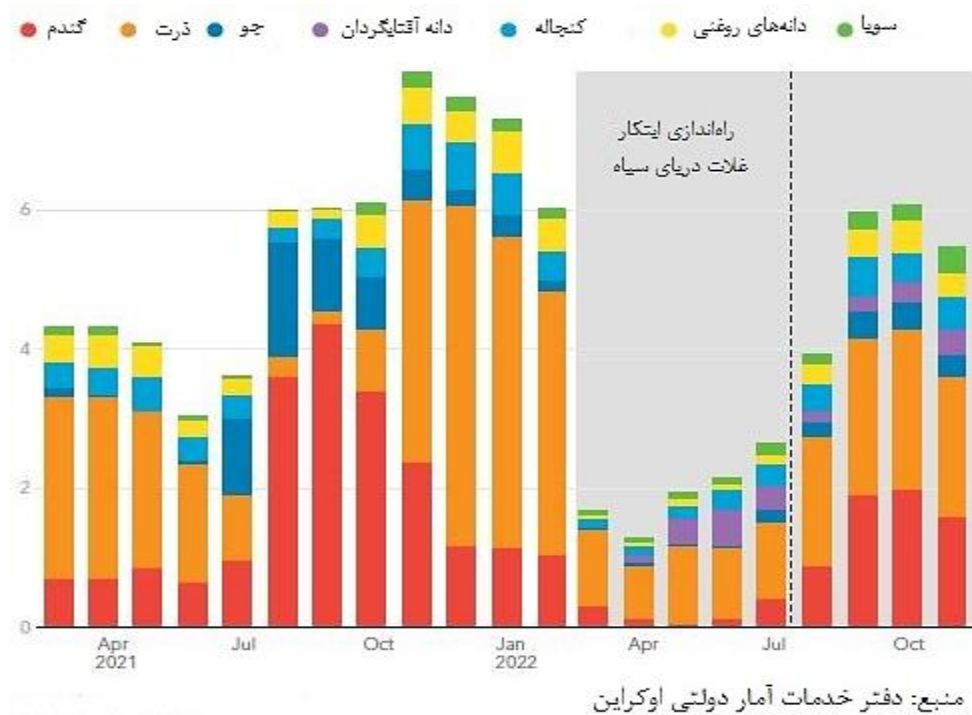

منبع: محاسبات نویسنده بر اساس داده‌های کمپانی مشاوره کشاورزی اوکراین

شکل ۴-۲: قیمت غلات در اوکراین و اتحادیه اروپا پیش و پس از تهاجم روسیه

شگفتی در ساختار صادرات

با وجود این سختی‌ها برای تولیدکنندگان اوکراین، ذرت به دلیل ذخایر زیاد و نزدیکی به مقاصد اصلی صادراتی (عمدتاً اتحادیه اروپا) همچنان به عنوان محصول صادراتی عمده به قوت خود باقی مانده است. سهم این محصول از کل صادرات این کشور از آغاز فصل جدید در جولای ۲۰۲۲ به تدریج در حال افزایش بوده است (شکل ۳-۴). در همین زمان، به لطف قیمت بالای صادرات، صادرات تخمه آفتابگردان نیز نسبتاً بالا بوده است (که برای اوکراین امر معمولی نیست). معمولاً بیش از ۹۵ درصد دانه‌ها آسیاب شده و به صورت روغن و کنجاله صادر می‌شود، اما فروش به آسیاب‌های داخلی حتی با وجود هزینه‌های بالای حمل‌ونقلی و ازدحام در پایانه‌های ریلی در امتداد مرز غربی سود کمتری نسبت به صادرات این محصول دارد.

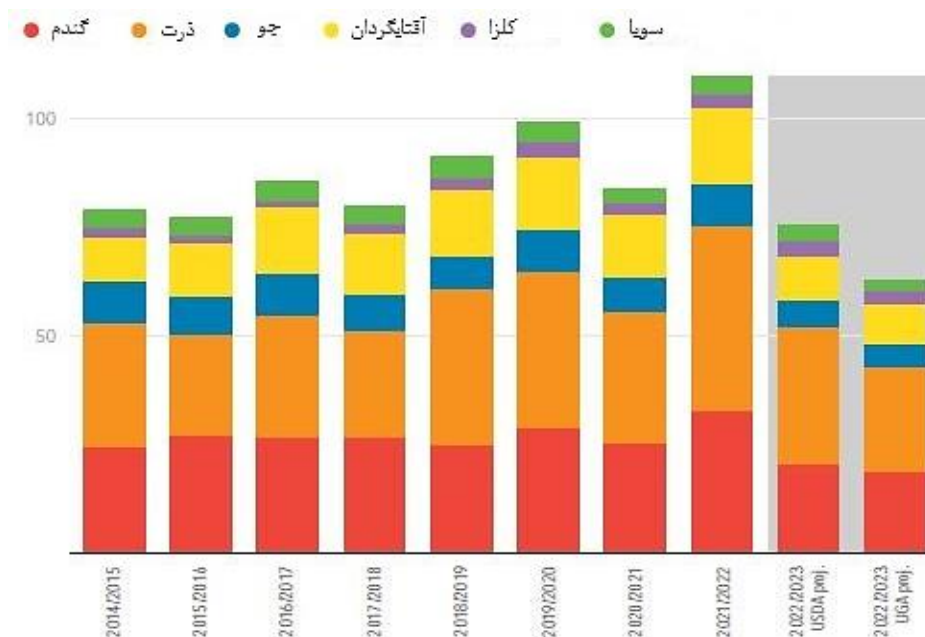
شکل ۳-۴: صادرات غلات و دانه‌های روغنی از اوکراین، میلیون متریک تن

چشم‌اندازهای آینده و تهدیدهای مستمر برای امنیت غذایی جهانی

همان‌طور که در شکل ۴-۴ مشاهده می‌شود وزارت کشاورزی ایالات متحده انتظار دارد که اوکراین حدود ۷۵ میلیون تن گندم، جو، ذرت، تخمه آفتابگردان، دانه کلزا و سویا در فصل زراعی ۲۰۲۲/۲۳ تولید کند که ۳۱ درصد کمتر از سطح سال پیش است. انجمن غلات اوکراین (UGA^۱) و وزارت سیاست کشاورزی و مواد غذایی این کشور حتی کمتر خوش‌بین هستند و صادرات تنها ۶۳ میلیون تن را پیش‌بینی کرده‌اند. علاوه بر این، به دلیل بارش باران و مشکلات عظیم نقدینگی، برداشت سال ۲۰۲۲ به تأخیر افتاده است و از اول دسامبر، کشاورزان اوکراینی تنها کمی بیش از ۵۰ درصد از غلات سال ۲۰۲۲ را برداشت کرده و تنها حدود ۴۰ درصد از مناطق زراعی زمستانه سال پیش را به زیر کشت برده بودند، جایی که معمولاً بیشتر غلات در آن زمان برداشت و محصولات زمستانه کاشته می‌شود.

متأسفانه، این ارقام حاکی از آن است که حتی میزان کم پیش‌بینی‌شده تولید برای فصل جاری و آینده نیز ممکن است خوش‌بینانه باشد؛ بنابراین، این موضوع برای وضعیت ضعیف امنیت غذایی جهان خبر ناگواری است. با توجه به شرایط کنونی عرضه و تقاضای جهانی، این احتمال وجود دارد که بازارهای جهانی با محدودیت روبرو شود و ذخایر جهانی در سال‌های ۲۰۲۲/۲۳ با کاهش مواجه گردد. در همین حال، ظرفیت جایگزینی صادرات ازدست‌رفته مورد انتظار از اوکراین در جهان، دست‌کم در کوتاه‌مدت محدود باقی خواهد ماند. به عبارت دیگر، عراق نیست اگر بگوییم هر تن گندم از اوکراین به حساب خواهد آمد [به عبارتی، برای امنیت غذایی جهان غنیمت است]!

^۱. The Ukrainian Grain Association

توجه: منطقه خاکستری نشان‌دهنده حجم پیش‌بینی‌شده محصول غلات و دانه‌های روغنی در فصل زراعی ۲۰۲۲/۲۳ است.
منبع: پایگاه داده FAS PSD دپارتمان کشاورزی ایالات متحده، ۸ فوریه ۲۰۲۳؛ اتحادیه غلات اوکراین
شکل ۴-۴: تولید غلات و دانه‌های روغنی در اوکراین، میلیون متریک تن

۲۴. بحران روسیه و اوکراین یک تهدید جدی برای امنیت غذایی مصر به شمار می‌آید
کیبروم آبابی، لینا عبدالفتاح، کلمنس بریزینگر، جوزف گلابر و دیوید لایورد
 نخست در ۱۴ مارس ۲۰۲۲ منتشر شد.

تهاجم روسیه به اوکراین امنیت غذایی جهان را به خطر انداخته است - به ایجاد رنج در اوکراین و آواره شدن میلیون‌ها نفر انجامیده و درعین‌حال، تولید و تجارت کشاورزی یکی از مناطق عمده صادرکننده جهان را مختل کرده است، این مورد آخری، تهدید افزایش بیشتر قیمت مواد غذایی و ایجاد کمبود را به دنبال دارد، به‌ویژه برای مناطقی که بیشتر به صادرات روسیه و اوکراین وابسته هستند - به‌صراحت خاورمیانه و شمال آفریقا.

در این پست، تأثیرات جنگ بر بازار گندم را با تمرکز بر مصر بررسی می‌کنیم. گندم یک ماده غذایی کلیدی برای این کشور است که در چند سال گذشته بین ۳۵ تا ۳۹ درصد کالری دریافتی به ازای هر شخص را تشکیل می‌داد. معمولاً حدود ۶۲ درصد از کل گندم مصرفی این کشور از طریق واردات تأمین می‌شود. در انتهای این پست، ضمن برشمردن پاره‌ای از اقدامات کلیدی سیاستی با هدف تنوع‌بخشی به واردات در کوتاه‌مدت و کمک به تغییر نظام کشاورزی مصر و عادلانه‌تر و انعطاف‌پذیرتر شدن آن به یک جمع‌بندی می‌رسیم. انعطاف‌پذیری بیشتر نظام غذایی این کشور، با توجه به تهدیدهای احتمالی ناشی از تغییرات آب و هوایی و کمبود آب یک ضرورت بی‌چون‌وچرا است.

آسیب‌پذیری مصر در برابر اختلالات واردات از دریای سیاه

مصر بزرگ‌ترین واردکننده گندم در جهان است. مجموع سالانه واردات این کشور بالغ بر ۱۲ تا ۱۳ میلیون تن (متریک) است. با جمعیت ۱۰۵ میلیون نفری که با نرخ ۷۹ درصد در سال رشد می‌کند، به‌طور فزاینده‌ای به واردات برای پاسخگویی به نیازهای غذایی وابسته شده است. واردات فرآورده‌های غلات طی سه دهه گذشته به‌طور پیوسته با نرخی بالاتر از تولید داخلی افزایش داشته است (شکل ۴-۵).

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۴-۵: واردات گندم مصر، بر اساس صادرکننده، میلیون تن

بازار و رژیم تجارت گندم مصر تا حد زیادی توسط سازمان‌های دولتی کنترل می‌شود. اداره کل تأمین کالاها (GASC)^۱ که زیر نظر وزارت عرضه و تجارت داخلی (MoSIT)^۲ فعالیت می‌کند، خرید گندم داخلی و وارداتی را بر عهده دارد. مناقصه‌های بین‌المللی گندم هر چند هفته یکبار، منتشر می‌شود و معمولاً حدود نیمی از کل گندم وارداتی با مدیریت وزارت عرضه و تجارت داخلی صورت می‌گیرد و نیم دیگر آن با همکاری شرکت‌های تجاری خصوصی انجام می‌شود.

با وجود تلاش‌های دولت پس از بحران جهانی غذا در سال ۲۰۰۷/۰۸ برای تنوع‌بخشی به منابع واردات غلات، بیشترین بخش افزایش واردات غلات از دو کشور روسیه و اوکراین صورت می‌گیرد (شکل ۴-۵). سه‌ماهه نخست، زمانی از سال است که واردات گندم مصر معمولاً در اوج خود است، پیش از این که برداشت داخلی در آوریل آغاز گردد (شکل ۴-۶). صادرکنندگان دریای سیاه نیز در این فصل از سال به‌طور ویژه‌ای در جنب‌وجوش هستند و این امر، بحران کنونی را به‌ویژه برای مصر آسیب‌پذیر می‌نماید. وزارت عرضه و تجارت داخلی این کشور، در حال حاضر، به تأثیر جنگ پی برده است که منجر به لغو اخیر مناقصه‌ها به دلیل عدم ارائه پیشنهاد، به‌ویژه از اوکراین و روسیه شده است. با این حال، هیچ ترسی از کمبود در هفته‌های آینده وجود ندارد. در اوایل فوریه، علی مصلی^۳، وزیر عرضه و تجارت داخلی مصر، اعلام کرد که موجودی ذخایر استراتژیک به آن اندازه کافی است که بتواند نیازهای پنج ماه این کشور را تأمین نماید، اما چشم‌انداز فراتر از این مدت، کمتر روشن است. با بسته شدن ناگهانی بندرهای اوکراین و

^۱. The General Authority for Supply Commodities

^۲. the Ministry of Supply and Internal Trade

^۳. Aly Moselhy

تجارت دریایی فعلی در دریای سیاه، اگر اوکراین نتواند امسال گندم صادر کند و اگر تحریم‌ها بر ضد روسیه به‌طور غیرمستقیم تجارت مواد غذایی را مختل کند، مصر باید تأمین‌کنندگان جدیدی پیدا کند. متأسفانه چنین فرصت‌هایی برای مصر محدود است. در حال حاضر، تولیدکنندگان گندم در آمریکای جنوبی- به‌ویژه آرژانتین دارای مازاد بیشتر از حد معمول از آخرین برداشت موجود برای صادرات هستند؛ با این حال، به‌طور کلی، افزایش عرضه جهانی گندم در کوتاه‌مدت دشوار خواهد بود. حدود ۹۵ درصد از گندم تولیدشده در اتحادیه اروپا و حدود ۸۵ درصد آن در ایالات متحده در پاییز کشت می‌شود که باعث می‌شود فضای کمی در این مناطق برای توسعه تولید در کوتاه‌مدت باقی بماند.

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

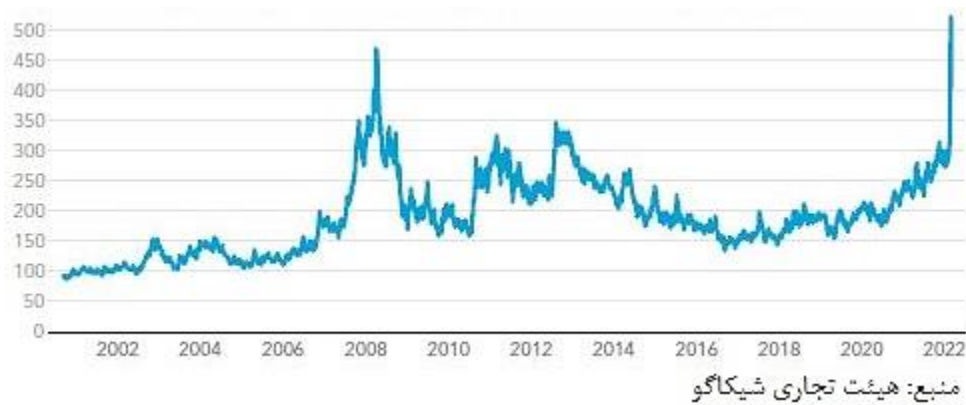
شکل ۴-۶: واردات سالانه گندم مصر بر اساس سه‌ماهه و مبدأ، ۲۰۱۷-۲۰۲۰

علاوه بر این، گندم با محصولاتمانند ذرت، سویا، کلزا و پنبه رقابت می‌کند که همگی با قیمت‌های رکوردی روبرو هستند. در کنار قیمت‌های بی‌سابقه کود (با درگیری روسیه و اوکراین تشدید نیز شده است)، کشاورزان در برخی مناطق مانند ایالات متحده ممکن است از محصولات با مصرف کودی پایین مانند سویا استفاده کنند.

حدود ۲۰ درصد از صادرات گندم جهان از نیمکره جنوبی (بیشتر آرژانتین و استرالیا) صورت می‌گیرد که معمولاً در اواخر پاییز و اوایل زمستان روانه بازار می‌شود. علاوه بر این، کانادا و قزاقستان تولیدکنندگان بزرگی هستند که در پاییز برداشت می‌کنند. در طی سال آینده و پس‌از آن، صادرات آن‌ها ممکن است بتواند بخش عمده‌ای از کسری ناشی از زیان تولید اوکراین را جبران کند - اما این امر ممکن است با هزینه بیشتر به دلیل طولانی‌تر شدن مسیرهای حمل‌ونقل و افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل ناشی از افزایش قیمت نفت صورت بگیرد.

افزایش قیمت: از بازار جهانی تا خانوارهای مصری

افزایش قیمت جهانی گندم در ۷ مارس ۲۰۲۲ به بالاترین سطح ۱۰ ساله به مبلغ ۵۲۳ دلار در هر تن رسید (شکل ۴-۷)؛ که یک مشکل جدی برای بودجه دولت مصر و یک تهدید بالقوه برای قدرت خرید مصرف‌کننده است. بازارهای جهانی گندم از اواسط سال ۲۰۲۱، قبل از جنگ، با محدودیت مواجه بوده است. پس‌از آن، این تهاجم باعث افزایش بیش از ۵۰ درصدی قراردادهای آتی گندم شد.

شکل ۴-۷: قیمت جهانی گندم، قرارداد آتی نزدیک، دلار آمریکا در هر متریک تن

برخی از کشورها از قبل در واکنش به افزایش قیمت‌ها، محدودیت‌های صادراتی را اعمال کرده بودند، چنان‌که بسیاری از آن‌ها در زمان جهش قیمت مواد غذایی در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ و ۲۰۱۰/۱۱ (به غیر از رژیم مالیات صادراتی روسیه که در سال ۲۰۲۱ اعمال شد) دست به چنین کاری زدند. مولداوی، صربستان و مجارستان ممنوعیت صادرات برخی غلات را اعمال کرده‌اند و اندونزی کنترل حمل‌ونقل را سخت‌تر کرد. این روندها، همراه با اختلال در صادرات روسیه و اوکراین، احتمالاً فشارهای افزایشی بیشتری را بر قیمت‌ها وارد می‌کند. حتی تحت خوش‌بینانه‌ترین فرضیات، قیمت جهانی گندم در طول سال ۲۰۲۲ بالا باقی خواهد ماند و با توجه به محدودیت‌هایی که برای توسعه تولید وجود دارد، احتمالاً این روند تا سال ۲۰۲۳ ادامه خواهد داشت.

دولت مصر سالانه حدود ۳ میلیارد دلار برای واردات گندم هزینه می‌کند. افزایش اخیر قیمت می‌تواند تقریباً دو برابر شود و به ۵/۷ میلیارد دلار برسد. این امر به‌نوبه خود، برنامه یارانه نان بلادی^۱ را تهدید می‌کند که میلیون‌ها نفر را تحت پوشش قرار می‌دهد و به هر نفر در هر ماه تعداد ۱۵۰ قرص نان یارانه‌ای تعلق می‌گیرد، دولت حدود ۹۰ درصد هزینه تولید را با مبلغ سالانه ۳/۲۴ میلیارد دلار تقبل نموده است. این برنامه به حدود ۹ میلیون تن گندم در سال نیاز دارد – که حدود نیمی از کل مصرف گندم در مصر و سه‌چهارم واردات گندم این کشور را تشکیل می‌دهد.

^۱. baladi bread

حتی درست پیش از آغاز جنگ روسیه و اوکراین، قیمت کالاها در مصر در حال افزایش بود و تورم کلی سالانه و تورم مواد غذایی در ژانویه به ترتیب به ۷/۳ و ۸/۴ درصد رسید. جنگ فشار بیشتری را بر قیمت مواد غذایی در مصر وارد کرده است و مصرف‌کنندگان این تأثیرات را احساس می‌کنند. تورم سالانه به بالاترین میزان در ۳۱ ماه گذشته در فوریه (۸/۸ درصد) جهش نموده که بیشتر ناشی از افزایش قیمت مواد غذایی (۱۷/۶ درصد) بوده است. درحالی‌که انتظار می‌رود مصرف‌کنندگان بار عمده افزایش قیمت مواد غذایی را متحمل شوند، افزایش قیمت‌ها می‌تواند منافی برای کشاورزان در مصر داشته باشد زیرا وزارت عرضه و تجارت داخلی این کشور معمولاً قیمت گندم داخلی را به کشاورزان در سطح قابل مقایسه با قیمت‌های غالب بازار بین‌المللی تعیین می‌کند.

گزینه‌های سیاستی برای حصول اطمینان از تأمین گندم در آینده

در کوتاه‌مدت، مصر باید منابع واردات مواد غذایی خود را متنوع کند. اداره کل تأمین کالای این کشور به‌طور فعال در حال بررسی این گزینه است، درعین‌حال که خرید برنامه‌ریزی‌شده از منابع داخلی را ۳۸ درصد نسبت به رقم سال گذشته افزایش داده است. پیش‌بینی می‌شود کل تولید داخلی برای سال بازاریابی ۲۰۲۱/۲۲ بالغ بر ۹ میلیون تن متریک باشد که تنها ۱/۱۲ درصد بیشتر از ۸/۹ میلیون تن سال قبل است. علاوه بر این، دولت تصمیم گرفته است تا صادرات مواد غذایی اصلی از جمله گندم را به مدت سه ماه ممنوع کند تا فشار بر ذخایر موجود محدود شود. این اقدامات می‌تواند برخی فشارها را بر اقتصاد مصر کاهش دهد، اما احتمالاً بر روابط تجاری بلندمدت مصر تأثیر می‌گذارد و حتی بار بحران را به کشورهای همسایه با ظرفیت محدود برای مدیریت بحران منتقل می‌کند. به‌عنوان مثال، محدودیت‌های صادراتی که صادرات مواد غذایی مصر را به یمن محدود می‌کند، می‌تواند منجر به پیامدهای انسانی شدید در این کشور شود.

در بلندمدت، مصر باید گزینه‌هایی را برای کاهش شکاف بین عرضه و تقاضای داخلی بررسی کند.

در اینجا به برخی از گزینه‌های موجود اشاره می‌شود.

افزایش تولید گندم، داخل کشور چالش‌برانگیز خواهد بود، زیرا کشاورزان مصری در حال حاضر با اتکا به نهاده و مصرف آب بالا به عملکرد بالایی دست یافته‌اند. درحالی‌که فرصت‌هایی برای گسترش زمین‌های قابل کشت، مدرنیزه‌سازی نظام‌های کشاورزی و بهبود شیوه‌های مدیریت آب وجود دارد، تمرکز اصلی این کشور می‌بایست بیشتر بر انطباق نظام کشاورزی برای مقابله با کمبود حتمی آب و تهدیدات تغییرات اقلیمی و افزایش انعطاف‌پذیری باشد تا توسعه ناپایدار تولید.

پتانسیل قابل توجهی در کاهش مصرف زیاد نان و ضایعات آن نهفته است. سرانه مصرف سالانه گندم در این کشور به‌طور متوسط حدود ۱۴۵ کیلوگرم است که دو برابر میانگین جهانی است. کاهش مصرف گندم و ضایعات مواد غذایی می‌تواند در خدمت هدف دوگانه بهبود خودکفایی مصر باشد و درعین حال با تغییر مصرف از گندم به گروه‌های غذایی متنوع‌تر، سوءتغذیه را برطرف کند. مصر دارای نرخ بالای اضافه‌وزن و چاقی است که با یارانه‌های غذایی و مصرف مواد غذایی پرانرژی مرتبط است.

بهبود کارایی و هدفمندی برنامه یارانه غذای تاموین مصر^۱ که به ذینفعان کارت‌های جیره‌بندی انواع مواد غذایی می‌دهد، نیز نویدبخش است. سهم زیادی از گندم و روغن‌های گیاهی وارداتی به این برنامه اختصاص می‌یابد. اصلاح آن می‌تواند ناکارآمدی در بخش گندم و هزینه اجرای این برنامه را کاهش دهد. با توجه به اینکه خانوارهای غیر فقیر حدود دوسوم ارزش کل یارانه‌های غذایی را دریافت می‌کنند و سه‌چهارم این خانوارها به‌نوعی از این برنامه بهره‌مند می‌شوند، بهبود هدفمندی برنامه تاموین می‌تواند هزینه‌های دولت را نیز کاهش دهد. مطالعه انجام‌شده توسط مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا نشان داد که بهبود هدف‌گیری این برنامه می‌تواند رفاه خانوارهای فقیر را افزایش دهد و صرفه‌جویی در هزینه‌های حاصل از این اصلاحات را می‌توان به سایر مداخلات هدفمند امنیت غذایی و تغذیه اختصاص داد.

جمع‌بندی این که جنگ روسیه و اوکراین یک چالش بزرگ برای امنیت غذایی جهان است و به‌صراحت مصر را با موانع دشواری مواجه نموده است. این کشور اصلاحات اقتصادی قابل توجهی را در سال ۲۰۱۶ اجرا کرد که همراه با یک بسته تشویقی بزرگ به آن کمک کرد تا همه‌گیری کووید ۱۹ را مدیریت کند. اکنون، درست زمانی که به بهبود پس از کووید و مرحله دوم برنامه اصلاحات اقتصادی می‌پردازد، بحران دیگری رخ داده است که امنیت غذایی را به‌شدت تهدید می‌کند. تأثیرات کوتاه‌مدت و بلندمدت البته به چگونگی گسترش جنگ و تأثیرگذاری بر صادرات روسیه و اوکراین در ماه‌ها و سال‌های آینده بستگی دارد. تأثیرات بر مصر همچنین به واکنش سایر کشورها به افزایش قیمت جهانی و کمبود غلات بستگی دارد. مصر می‌تواند با اقدامات کوتاه‌مدتی که در شرح بالا ذکر شد، برخی از این تأثیرات را کاهش دهد، اما شوک‌های بزرگ جهانی مانند جنگ روسیه و اوکراین نیز نیاز به اصلاحات و راه‌حل‌های بلندمدت را مورد تأکید قرار می‌دهد.

^۱. Egypt's Tamween food subsidy program

۲۵. شوک قیمت مواد غذایی و رژیم غذایی در میان خانوارهای فقیر مصری

کیبروم آبی، نارین کراچیوالا، سیکاندر کاردی و یسرا سلاما

نخست در ۲۹ دسامبر ۲۰۲۲ منتشر شد.

مصر به دلیل وابستگی خود به واردات مواد غذایی، به‌ویژه در برابر قیمت‌های جهانی بالای مواد غذایی و شوک‌های تجاری ناشی از حمله روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ آسیب‌پذیر است. واردات، بیش از ۴۰ درصد کالری مصرفی مصر را تشکیل می‌دهد و این کشور بزرگ‌ترین واردکننده گندم در جهان است که حدود ۸۵ درصد آن - قبل از شروع جنگ - از روسیه و اوکراین تأمین می‌شد. از آن زمان به بعد، اختلالات عرضه، قیمت‌های بالای بازار جهانی و عوامل دیگر منجر به افزایش شدید تورم مواد غذایی داخل این کشور شد که در ماه نوامبر به ۳۱ درصد رسید. این امر به‌نوبه خود عامل اصلی افزایش تورم کلی سالانه است که بین ژانویه و نوامبر سال ۲۰۲۲ از ۶ درصد به ۱۹ درصد افزایش یافت که بالاترین نرخ تورم مشاهده‌شده در پنج سال اخیر است.

در این پست، بر اساس یک نظرسنجی اخیر، ارزیابی می‌کنیم که خانواده‌های فقیر مصری چگونه به این تنش‌های اقتصادی واکنش نشان دادند و چگونه تلاش‌های دولت مصر در زمینه حمایت اجتماعی بر میزان مصرف خانوارها از زمان آغاز درگیری تأثیر گذاشته است. به‌طورکلی، بر اساس نتایج این بررسی، بسیاری از خانوارهای فقیر، مصرف برخی از مواد مغذی غیر یارانه‌ای را کاهش دادند، درحالی‌که هیچ تغییری در میزان مصرف مواد غذایی یارانه‌ای مشاهده نشده است که حاکی از اهمیت برنامه ملی یارانه غذایی در این زمینه است.

نرخ تورم سالانه برای برخی از گروه‌های غذایی حتی بالاتر از رقم کلی ۳۱ درصد گزارش شده است (شکل ۴-۸). مهم‌تر از همه، نرخ تورم نان و غلات است که در طی این جنگ تقریباً چهار برابر شد.

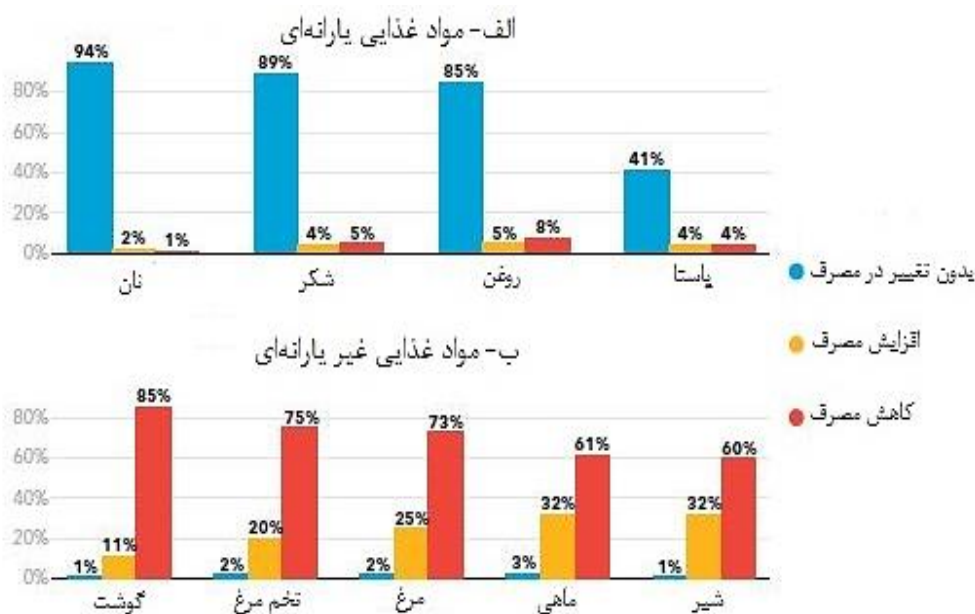

شکل ۴-۸: نرخ تورم سالانه مواد غذایی پیش و پس از بحران روسیه و اوکراین
(منبع: داده‌های نظرسنجی مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در سال ۲۰۲۲)

خانوارهای فقیر، بیشتر به این دلیل که سهم بیشتری از درآمد خود را به مصرف مواد غذایی اختصاص می‌دهند، آسیب‌پذیرترین افراد در برابر تورم قیمت مواد غذایی هستند؛ باین‌حال، زیرساخت‌های قوی حمایت اجتماعی می‌تواند از خانواده‌های آسیب‌پذیر در زمان وقوع شوک‌های قیمت مواد غذایی حفاظت نماید. مصر سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در زمینه برنامه‌های حمایت اجتماعی و یارانه غذایی انجام داده است. به‌عنوان مثال، برنامه ملی یارانه غذا، تاموین، حدود ۷۳ درصد از خانوارها را زیر پوشش خود درآورده است (وزارت عرضه و تجارت داخلی مصر، ۲۰۱۹). در تمام دوران این تهاجم، دولت مصر همچنان به اقلام غذایی کلیدی یارانه اختصاص داده و قیمت آن‌ها را بدون تغییر نگه داشته است. در نتیجه، دور از انتظار نیست که خانوارها به مواد غذایی یارانه‌ای و غیر یارانه‌ای واکنش متفاوتی نشان بدهند.

مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا از بیش از ۶۰۰۰ خانوار فقیر و نزدیک به خط فقر در سراسر مصر در اکتبر و نوامبر سال ۲۰۲۲ از طریق تلفنی نظرسنجی نمود و از آن‌ها خواسته شد که به پرسش‌هایی در این زمینه پاسخ دهند که از مارس ۲۰۲۲، در عادات مصرفی آن‌ها چه تغییراتی صورت گرفته است؛ دلایل تغییر میزان مصرف چه بوده است؛ قیمت‌ها چه تغییراتی داشته‌اند؛ و آن‌ها برای مقابله با شوک‌های قیمتی از چه راهبردهایی استفاده کرده‌اند؟

شکل ۴-۹ تغییرات مصرف مواد غذایی را نشان می‌دهد که اکثریت خانوارهای پاسخگو عدم تغییر میزان مصرف یا کاهش آن را اعلام کرده‌اند. در مجموع، از ۲۱ قلم خوراکی، خانوارها کاهش مصرف مواد غذایی بدون یارانه و افزایش جزئی یا همان مقدار مصرف مواد غذایی یارانه‌ای را گزارش کردند. بسیاری از پاسخ‌دهندگان کاهش مصرف اقلام غذایی بدون یارانه را گزارش کردند. به‌عنوان مثال، ۸۵ درصد از خانوارها کاهش مصرف گوشت و ۷۵ درصد کاهش مصرف مرغ و تخم‌مرغ را گزارش کردند که با توجه به افزایش قیمت زیاد این اقلام، امر منطقی است. متأسفانه، این اقلام در دسته مواد غذایی مغذی قرار دارند که منابع کلیدی پروتئین را فراهم می‌کنند و نشان‌دهنده کاهش بالقوه کیفیت رژیم غذایی است. ماهی و شیر نیز منابع مهم پروتئین و سایر مواد مغذی هستند که قیمت آن‌ها به میزان قابل‌توجهی افزایش یافته است.

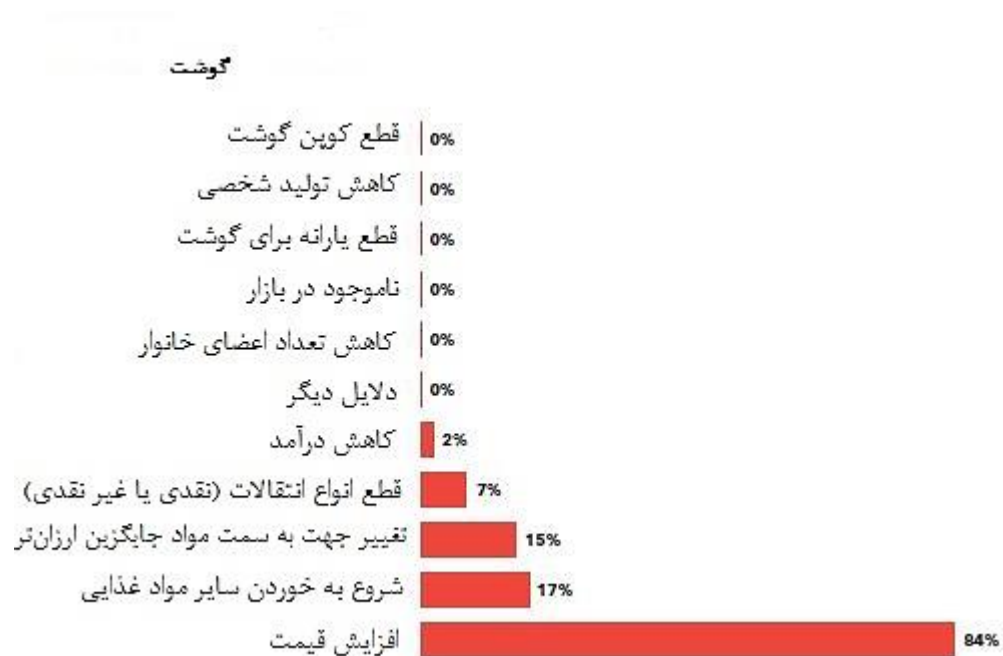
منبع: داده‌های نظرسنجی تلفنی موسسه تحقیقات بین‌المللی سیاست‌گذاری غذا در سال ۲۰۲۲

شکل ۴-۹: تغییرات گزارش‌شده در میزان مصرف از مارس ۲۰۲۲

برعکس، برخی از خانوارها گزارش دادند که مصرف گروه‌های غذایی کم مغذی را برای کاهش هزینه‌های غذایی افزایش داده‌اند. فقط دو ماده غذایی وجود داشت که خانوارها افزایش مصرف آن را گزارش کردند. مصرف سیب‌زمینی و انواع پاستای بدون یارانه به ترتیب در میان ۲۱٪ و ۱۴٪ از خانوارها افزایش یافته بود. این‌ها مواد غذایی نشاسته‌ای هستند که فقط حجم معده را پر می‌کنند و مواد مغذی کمتری دارند. نمودار ۴-۱ همچنین نشان می‌دهد که مصرف عمده غذاهای یارانه‌ای (نان، شکر و روغن) برای بیشتر خانوارها بدون تغییر بوده است. باین‌حال، ۲۴ درصد از خانوارها گزارش دادند که مصرف انواع نان بدون یارانه‌ای را کاهش داده‌اند.

این الگوها حاکی از یک تغییر بالقوه از مصرف محصولات بدون یارانه به محصولات یارانه‌ای است. نکته مهم این است که این تغییرات ممکن است در هر زمانی در طی دوره مورد بررسی از ماه مارس سال ۲۰۲۲ اتفاق افتاده باشد؛ بنابراین مقیاس تأثیرات تا حدی منعکس‌کننده این دوره زمانی طولانی است که در طی آن، در هر مقطعی، ممکن است مصرف انواع مواد غذایی خانوار کاهش یافته باشد.

همچنین از خانوارها در مورد دلایل کاهش مصرف مواد غذایی پرسیده شد. بیش از دوسوم آن‌ها به افزایش قیمت‌ها به‌عنوان دلیل اصلی کاهش مصرف اشاره کردند. بیش از ۷۰ درصد از خانوارهایی که کاهش مصرف مرغ و تخم‌مرغ را گزارش کرده‌اند، افزایش قیمت به‌عنوان دلیل اصلی بود، درحالی‌که برای آن‌هایی که کاهش مصرف گوشت را به دلیل افزایش قیمت اعلام کردند، این رقم به ۸۵ درصد می‌رسد (شکل ۴-۱۰). این مورد، با نرخ تورم مربوط به هر کالا که در شکل ۱ نشان داده شده است مطابقت دارد. باین‌حال، شایان‌ذکر است که این تغییراتی است که خانوارها آن‌ها را گزارش کردند و منبعث از ادراک آن‌ها است و الگوهای مصرف واقعی ممکن است متفاوت باشد، همان‌طور که در مطالعه اخیر مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا به آن اشاره شده است. مطالعات اخیر در زمینه مقایسه اثرات درک شده کووید-۱۹ و کاهش مصرف واقعی نشان می‌دهد که تغییرات درک شده بزرگ‌تر از کاهش واقعی مصرف است. تحلیل بعدی ما این موضوع، همچنین نقش برنامه‌های حمایت اجتماعی جایگزین در کاهش اثرات نامطلوب تورم مواد غذایی را بررسی خواهد کرد.

شکل ۴-۱۰: دلایل کاهش مصرف

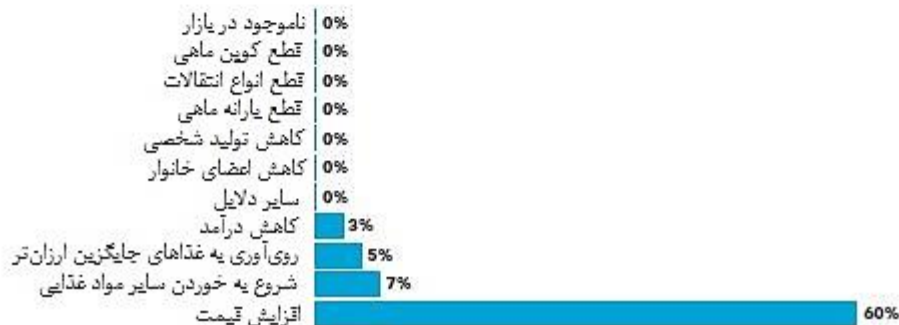
مرغ

تخم مرغ

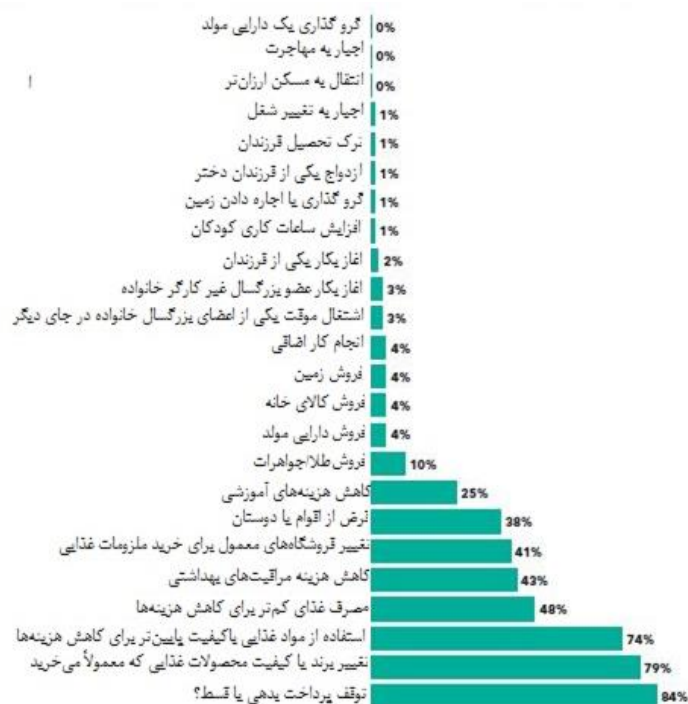

ماهی

شکل ۴-۱۰: ادامه دارد

درنهایت، از خانوارها پرسیده شد که برای مقابله با شوک‌های قیمت مواد غذایی چه کارهایی انجام داده‌اند؟ (شکل ۴-۱۱). برخی از این راهبردهای مقابله‌ای احتمالاً اثرات نامطلوب ماندگاری بر زندگی آن‌ها بر جای خواهد گذاشت. به‌عنوان مثال، فروش دارایی‌های مولد یا کاهش سرمایه‌گذاری در آموزش و سلامت می‌تواند بر ذخیره سرمایه انسانی تأثیر منفی بگذارد و درآمدهای آتی را کاهش دهد. متداول‌ترین راهبرد مقابله‌ای، توقف بازپرداخت بدهی‌ها (۸۴٪) و به دنبال آن تغییر جهت به سمت مصرف مواد غذایی و برندهای با کیفیت پایین (۷۰٪) و کاهش مصرف مواد غذایی (۴۷٪) بود. همچنین بخش قابل توجهی از خانوارها کاهش هزینه‌های مربوط به سلامت (۴۳٪) و آموزش (۲۵٪) را گزارش کردند که می‌تواند پیامدهای مهمی برای رفاه آتی آن‌ها داشته باشد.

نوجه: انتخاب‌های متعدد برای هر خانواده مجاز است
منبع: داده‌های نظرسنجی تلفنی موسسه تحقیقات بین‌المللی سیاست‌گذاری غذا در سال ۲۰۲۲

شکل ۴-۱۱: راهبردهای مقابله‌ای به کار گرفته‌شده از مارس ۲۰۲۲

به‌طور کلی، با وجود افزایش قابل توجه قیمت بسیاری از اقلام غذایی اصلی، از جمله نان و غلات، این نتایج نشان می‌دهد که برنامه یارانه غذایی دولت می‌تواند حداقل تا حدی از مصرف این اقلام غذایی توسط خانوارها محافظت نماید. تغییر جهت از مصرف مواد غذایی با پروتئین بالا به سمت مواد کم مغذی، اگرچه پیش‌بینی می‌شود و هنوز چیزی اتفاق نیفتاده، تأسف‌آور است و می‌تواند به بار مضاعف سوءتغذیه شدید، نرخ بالای اضافه‌وزن و چاقی در مصر که بی‌ارتباط با یارانه‌های غذایی و مصرف مواد غذایی پرانرژی نیست، کمک کند. در نهایت، خانوارهای فقیر مصری در سال ۲۰۲۲ با مشکلات اساسی روبرو شدند که بسیاری از آن‌ها را دوباره به سمت فقر بازمی‌گرداند.

این کار بخشی از ابتکارات پژوهشی گروه مشورتی تحقیقات بین‌المللی کشاورزی (CGIAR^۱) در مورد سیاست‌ها و استراتژی‌های ملی است. CGIAR این برنامه را با شرکای ملی و بین‌المللی به‌منظور انسجام سیاست‌ها، پاسخ به بحران‌ها و تقاضاها و یکپارچگی ابزارهای سیاستی در سطوح ملی و زیر ملی در شش کشور آفریقا، آسیا و آمریکای لاتین به جریان انداخت. مراکز CGIAR شرکت‌کننده در این برنامه عبارت‌اند از: ائتلاف بین‌المللی تنوع زیستی و کشاورزی گرمسیری (-Alliance Bioversity CIAT)^۲، مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا (IFPRI)، مؤسسه تحقیقات بین‌المللی دام (ILRI)^۳، مؤسسه بین‌المللی مدیریت آب (IWMI)^۴، مرکز بین‌المللی سیب‌زمینی (CIP)^۵، مؤسسه بین‌المللی کشاورزی گرمسیری (IITA) و سازمان جهانی آبزیان^۶. از همه سرمایه‌گذارانی که از طریق کمک‌های خود به صندوق امانی CGIAR از این پژوهش پشتیبانی کردند سپاسگزاری می‌نماییم.

^۱. The Consultative Group on International Agricultural Research

^۲. The Alliance of Bioversity International and the International Center for Tropical Agriculture

^۳. International Livestock Research Institute

^۴. International Water Management Institute

^۵. International Potato Center

^۶. WorldFish

۲۶. یکی از بدترین فروپاشی‌های اقتصادی جهان که اکنون با بحران اوکراین تشدید شده است: چه آینده‌ای پیش روی لبنان قرار دارد؟
کلمنس بریزینگر، ندیم کوری، جوزف گلابر و دیوید لایبورد
 نخست در ۶ مه ۲۰۲۲ منتشر شد.

قیمت‌های بالای مواد غذایی و اختلالات عرضه ناشی از جنگ روسیه و اوکراین به شدت به کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا مانند مصر، سودان و یمن ضربه می‌زند که تا حدی به دلیل وابستگی شدید آن‌ها به واردات گندم است؛ اما در این منطقه، آسیب‌پذیری لبنان - که در حال حاضر در میانه یکی از بدترین فروپاشی‌های اقتصادی جهان از دهه ۱۸۵۰ به بعد قرار گرفته است - در برابر تأثیرات امنیت غذایی ناشی از درگیری روسیه و اوکراین خاص و منحصر به فرد است.

گزارش اخیر بانک جهانی، بحران کنونی لبنان را «انکار بزرگ»^۱ نامیده است - که به تداوم فروپاشی خدمات دولتی، جامعه مدنی و اقتصاد اشاره دارد.

طی دهه گذشته، این کشور ۶/۸ میلیون نفری شاهد بحران‌های پی‌درپی بوده است. از سال ۲۰۱۱ به بعد، جنگ داخلی سوریه ۷/۵ میلیون آواره را به آن‌سوی مرزها روانه نمود. با آغاز سال ۲۰۱۹، فروپاشی طرح بزرگ پونزی^۲ در قلب بخش بانکی لبنان به کاهش مداوم ارزش پول این کشور (پوند) انجامید.^{۱۱} سپس رکود اقتصادی ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ و پس از آن دو بار انفجار ویرانگر در بندر بیروت در ۴ اوت سال ۲۰۲۰ اتفاق افتاد. این انفجارها علاوه بر کشته شدن بیش از ۲۰۰ نفر و مجروح شدن ۷۰۰۰ نفر، مشاغل و زیرساخت‌های بندری از جمله سیلوهای عظیم گندم را ویران کرد. بر اساس گزارش برنامه جهانی غذا (WFP) به دلیل این بحران‌های گوناگون، ۶۱ درصد از مردم لبنان در پایان سال ۲۰۲۱ چالش‌هایی را در دسترسی به غذا و سایر نیازهای اساسی گزارش کردند، درحالی‌که این رقم در پایان سال ۲۰۲۰ بالغ بر ۴۱ درصد بود.

¹. The Great Denial

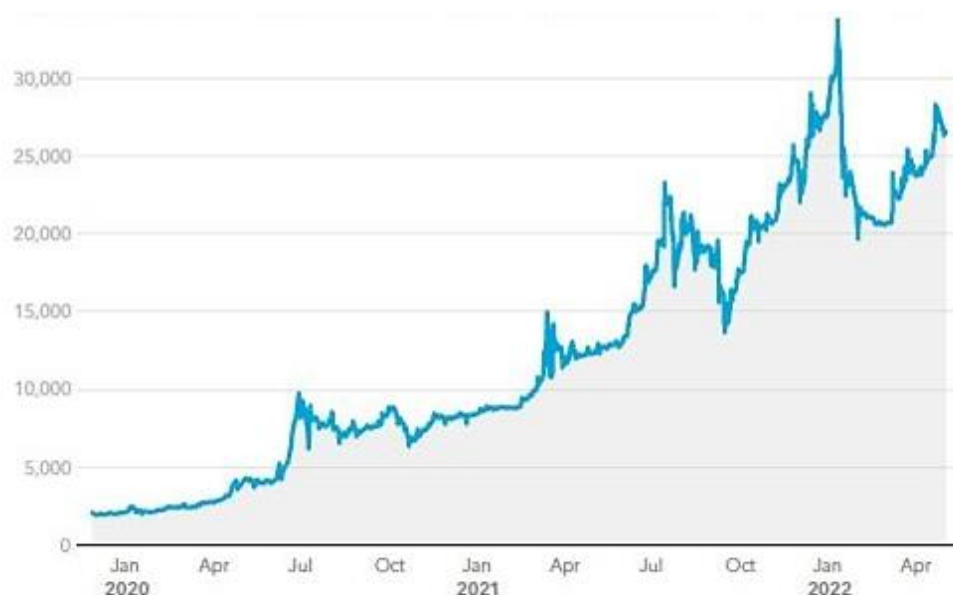
². Ponzi scheme

جنگ در اوکراین بی‌گمان این رقم را بالاتر خواهد برد. در این پست، تداوم تلفات بحران اقتصادی لبنان، چگونگی تأثیرات ناشی از درگیری روسیه و اوکراین که ناامنی غذایی را بیشتر می‌کند و برخی از واکنش‌های سیاسی بالقوه را بررسی می‌کنیم.

بحران اقتصادی

بحران مالی کنونی لبنان از نظر شدت تقریباً بی‌سابقه است. درحالی‌که سال گذشته به‌ویژه از نظر ثبات اقتصادی وحشتناک بوده است، از سال ۲۰۱۷ رشد اقتصادی را ثبت نکرده است. تولید ناخالص داخلی این کشور به دلار آمریکا با نرخ هشداردهنده‌ای کاهش یافته است: ۱/۷- درصد در سال ۲۰۱۸، ۷/۱- درصد در سال ۲۰۱۹ و ۲۲- درصد در سال ۲۰۲۰. درعین‌حال، ورود زیاد پناهندگان سوری منجر به افزایش ۳۰ درصدی جمعیت در ۱۰ سال شد؛ بنابراین، سرانه تولید ناخالص داخلی به‌طور چشمگیری کاهش یافته است: با در نظر گرفتن برابری قدرت خرید، از ۱۶۰۰۰ دلار در سال ۲۰۱۷ به ۱۲۱۰۰ دلار در سال ۲۰۲۰ کاهش داشته است که نشان‌دهنده افت ۲۵ درصدی است. متأسفانه، برآوردهای بدبینانه‌تری برای سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ انجام گرفته است. در چنین شرایطی، فقر افزایش یافته است - تخمین زده می‌شود که بیش از سه‌چهارم جمعیت لبنان در پایان سال ۲۰۲۱ در فقر زندگی می‌کردند که یک‌سوم آن‌ها زیر خط فقر شدید بوده است.

۱- هنوز رسماً با نرخ ۱۵۰۰ لیر لبنان به ازای هر دلار آمریکا وابسته است اما این رقم اکنون در بازار سیاه حدود ۲۴۰۰۰ لیر لبنان است. دولت رسماً انواع نرخ ارز را به رسمیت می‌شناسد.
(<https://www.bdl.gov.lb/news/more/8/564/21>)

نوجه: نرخ ارز بر اساس قیمت بازار. به‌طور رسمی، هر دلار آمریکا (ثابت) معادل ۱۵۰۷/۵ پوند لبنان.
منبع: Lirarate.org

شکل ۴-۱۲: نرخ ارز کاربردی: پوند لبنان به ازای هر دلار آمریکا

در همین زمان، درآمد دولت در طی چهار سال حدود ۴۰ درصد کاهش یافت (به دلار آمریکا) - به همین دلیل به تضعیف توانایی این کشور برای واکنش به بحران انجامید و دولت مجبور شد به استقراض داخلی یا خارجی تکیه نماید. درعین حال که اعتماد عمومی به قدرت پولی کشور از بین رفت و رئیس فعلی بانک مرکزی این کشور نیز مورد اتهام فساد و انجام تحقیقات در این زمینه قرار گرفت. همه این عوامل موجب شد که پول لبنان اعتبار خود را از دست بدهد. نرخ مؤثر ارز طی دو سال نزدیک به ۹۵ درصد سقوط کرده (شکل ۴-۱۲) و تورم داخلی سر به فلک کشیده است: تورم سالانه قیمت مصرف‌کننده در فوریه ۲۰۲۲ به ۲۱۵ درصد رسیده است. تورم قیمت مواد غذایی تقریباً دو برابر این رقم است و ۳۹۶ درصد محاسبه شده است. فراتر از محصولات غذایی، حتی کالاهای مصرفی روزانه نیز به کالاهای لوکس تبدیل شده‌اند. هزینه یک گالن سوخت دیزل معادل نیمی از حداقل دستمزد ماهانه یک لبنانی (۶۷۵۰۰۰ پوند یا ۲۵ دلار آمریکا به نرخ ارز فعلی) است.

کاهش نرخ ارز نگرانی بزرگی است که افزایش قیمت جهانی مواد غذایی (+ ۳۴ درصد در ۱۲ ماه) را تشدید می‌کند. سقوط پوند لبنان به این معنی است که واردات مواد غذایی در واقع ۱۸۰ درصد به ارز محلی گران‌تر از یک سال پیش است.

شکل ۴-۱۳: سرانه مصرف روزانه کالری در لبنان، بر اساس مبدأ و محصول، میانگین ۲۰۱۸-۲۰۲۰

شکل ۴-۱۴: واردات گندم توسط لبنان، میلیون متریک تن، بر اساس صادرکننده

چرا جنگ اوکراین برای تأمین مواد غذایی لبنان اهمیت دارد؟

لبنان مانند سایر کشورهای شرق مدیترانه به شدت به واردات مواد غذایی از روسیه و اوکراین وابسته است. بیش از ۲۵ درصد از کل کالری مصرف شده توسط خانوار متوسط لبنانی از این دو کشور وارد می شود که فرآورده های مبتنی بر گندم یا روغن آفتابگردان است. گندم ۳۸ درصد از کل کالری مصرفی و واردات این محصول بیش از ۸۰ درصد از کل مصرف گندم این کشور را تشکیل می دهد. در سال های اخیر بین ۷۰ تا ۹۰ درصد گندم وارداتی این کشور از روسیه و اوکراین تأمین شده است (شکل ۴-۱۴).

میانگین واردات گندم طی سال های ۲۰۲۱-۲۰۱۹ حدود ۷۲ میلیون تن بوده است که نسبت به سال های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۱ ده برابر شده است (اگرچه این رقم تعیین شده، در واقع کاهش از سال ۲۰۱۷ را نشان می دهد که به دلیل وخامت اوضاع اقتصادی و کاهش قدرت خرید مردم اتفاق افتاده است) (شکل ۴-۱۵). ظرفیت ذخیره سازی گندم نیز به دلیل تخریب تأسیسات سیلو در انفجار سال ۲۰۲۰ در یکی از بندرهای این کشور به میزان قابل توجهی کاهش یافت. به تازگی، تصمیمی برای تخریب سیلوهای آسیب دیده گرفته شده و اقدامات آتی با هدف جایگزینی ۱۰۰۰۰۰ متریک تن ظرفیت ازدست رفته هنوز آغاز نشده است. ذخایر

فعلی غلات لبنان در سطح پایینی قرار دارد و تنها برای تأمین ۳۰ تا ۴۰ روز از مصرف این کشور تخمین زده می‌شود.

لبنان همچنین به شدت به واردات روغن آفتابگردان از روسیه و اوکراین وابسته است. روغن آفتابگردان بیش از دوسوم روغن‌های گیاهی مصرفی خانوارهای لبنانی را تشکیل می‌دهد.

گزینه‌های محدود برای دولت لبنان

برخلاف برخی دیگر از کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا مانند مصر، جایی که یک مرجع دولتی (اداره کل تأمین کالا) کالاهایی را که به عنوان کالاهای «استراتژیک» شناخته می‌شود مانند گندم، خریداری می‌کند تا همین اواخر، لبنان دارای نظام تدارکات کاملاً مبتنی بر شیوه‌های تجاری بود که کارخانه‌های آسیاب جزء عوامل کلیدی و محرک‌های زنجیره تأمین بودند؛ اما در پاسخ به تورم سرسام‌آور، دولت شروع به تهیه گندم به صورت متناوب کرد تا قیمت نان را پایین نگه دارد. این مشارکت مستقیم اکنون به صورت قارچ‌گونه رشد کرده است: هزینه‌های دولت ۹۰ درصد از هزینه گندم را تشکیل می‌دهد که در مجموع بالغ بر ۳۹۰ دلار در هر تن است.

حفظ این سیاست در گذر زمان دشوار خواهد بود. لبنان پیش از این در ماه مارس به دلیل کمبود بودجه برای خرید گندم با مشکل مواجه بود، بنابراین دولت منتظر گشایش خط اعتباری (۲۶ میلیون دلاری) توسط بانک مرکزی برای خرید گندم هند (۵۰۰۰۰ تن یا حدود یک ماه) بود. به منظور رفع این کمبودهای ارزی، دولت به تازگی برای تأمین مالی حدود شش ماه واردات گندم، در مورد وام اضطراری با بانک جهانی مذاکره کرده است.

قیمت پایین گندم نیز باعث تشویق قاچاق به خارج از کشور می‌شود. این بدان معناست که جلوگیری از قاچاق گندم و نان که یارانه‌های عمومی را از هدف تعیین شده خود منحرف می‌کند و باعث هدر رفت بودجه‌های محدود دولتی می‌شود، امری حیاتی است.

با توجه به این مشکلات، لبنان باید هر چه زودتر به سیاست عدم مداخله در واردات گندم بازگردد. از آنجایی که دولت برای کاهش یارانه‌ها آماده می‌شود، باید در مورد سطح یارانه‌ها با هدف عادلانه‌تر شدن آن‌ها و کاهش ضایعات محصولات یارانه‌ای بررسی و ارزیابی مجددی انجام دهد. در میان مدت و بلندمدت، می‌بایست از دولت این کشور در زمینه ظرفیت‌سازی نهادی و شبکه جامع امنیت اجتماعی حمایت شود. یکی از مواردی که می‌بایست بر آن تمرکز شود مداخلات هدفمند شبکه حمایتی است، از جمله برنامه‌های موجود که از مصرف عادلانه مواد غذایی و امنیت تغذیه‌ای فقرا حمایت می‌نماید.

در همین حال، منابع محدود است. به منظور مدیریت فراهمی کمتر گندم و کاهش قیمت این محصول، دولت سعی کرده است از استفاده از گندم برای کالاهای به اصطلاح لوکس مانند کیک و نان کروسان^۱ جلوگیری کند؛ اما اقدام به این ممانعت در ماه رمضان که اول ماه مه پایان می‌یافت - با توجه به عرف مصرف چنین شیرینی‌هایی برای افطار، عصرانه - بسیار ناپسند بوده است.

علاوه بر این چالش‌ها، اختلال در عملیات آسیاب در اوایل آوریل افزایش یافت. یکی از عوامل این اختلال به وارد شدن آسیب به آخرین محموله دریافتی از اوکراین، در دسامبر ۲۰۲۱، به دلیل وجود رطوبت و نم نسبت داده می‌شود.

برای کاهش این مشکلات، لبنان همچنین به دنبال تأمین گندم ورای صادرکنندگان سنتی خود مانند هند و فروشندگان دیگر مانند ایالات متحده و قزاقستان است؛ اما این استراتژی متنوع سازی ممکن است با افزایش تعداد کشورهایی که محدودیت‌های صادراتی را اعمال می‌کنند (به عنوان مثال، ترکیه؛ ارجاع شود به سیر تحول وضعیت سامانه ردیاب محدودیت‌های صادرات مواد غذایی و کود) همراه با افزایش رقابت کشورهایی مانند مصر برای واردات گندم، با مشکل مواجه شود. بر اساس گزارش اخیر بانک جهانی، تقویت وزارت اقتصاد و تجارت لبنان برای نظارت بهتر بر قیمت‌های بین‌المللی گندم و ارزیابی گزینه‌های ارائه شده و مذاکره برای واردات، از جمله پیشنهادها برای این کشور بوده است.

لبنان همچنین پتانسیل افزایش تولید گندم داخل کشور به‌ویژه گندم نان را دارد. دولت می‌بایست از طریق تحقیق و سایر ابزارهای دوست‌دار بازار درصدد حمایت از چنین تلاش‌هایی باشد.

در نهایت، از زمان انفجار بندر، برنامه‌ریزی واردات گندم «به موقع» برای اطمینان از اینکه ظرفیت ذخیره سازی نسبتاً کوچک در کارخانه‌ها از بین نرود، اجرا شده است. بحث‌های مربوط به بازسازی سیلوها همچنین به کشور فرصت می‌دهد تا در سیاست ذخیره سازی خود تجدید نظر کند یا امکان اختصاص یک کسب و کار منطقه‌ای به سیلوهای بازسازی شده را مورد بررسی قرار دهد؛ زیرا کل منطقه می‌تواند از یک سیاست هماهنگ در زمینه ذخیره سازی استراتژیک گندم و غلات به طور کلی بهره‌مند شود. با عرضه کافی، کارخانه‌ها همچنین قادر به تولید فراتر از نیازهای ملی / محلی خواهند بود و امکان صادرات به کشورهای همسایه نیز قابل بررسی خواهد بود.

^۱. Croissant

نتیجه‌گیری

وضعیت لبنان نشان می‌دهد که شرایط اقتصاد کلان در تعیین چگونگی پاسخ یک کشور به شوک‌های نظام غذایی از اهمیت حیاتی برخوردار است. این کشور در احاطه «طوفان کاملی» از بحران‌های اقتصادی و سیاسی داخلی، هجوم گسترده پناهندگان و افزایش قیمت مواد غذایی و انرژی است. برای جلوگیری از این که ناامنی غذایی به سطوح غیرقابل تحمل برسد و ناآرامی‌های اجتماعی چشم‌گیری را برانگیزد، لبنان فاقد منابع لازم برای رسیدگی به این بحران به شکلی نظام‌مند یا به‌تنهایی است. می‌بایست بر حمایت منطقه‌ای و جهانی و راه‌حل‌های موقت تکیه کند. به‌عنوان بخشی از چنین حمایت فوری، صندوق بین‌المللی پول در حال حاضر در حال بحث بر سر برنامه تثبیت اقتصاد کلان و بانک جهانی در حال بحث در مورد اعطای وام برای واردات گندم است.

متأسفانه، چنین راه‌حل‌های موقتی در میان‌مدت یا بلندمدت پایدار نیستند. باین‌حال، آن‌ها ممکن است حداقل برای عبور از برخی از مهلت‌های فوری برای کشور ضروری باشند. انتخابات پارلمانی و ریاست جمهوری متوالی در پیش است. شورش‌های غذایی، هر دوی این موارد را با اختلال مواجه خواهد کرد. برای اینکه چنین اختلالی اتفاق نیفتد به ترکیبی از اقدامات بالادستی مانند تضمین عرضه گندم برای چند ماه آتی و اقدامات پایین‌دستی مانند اطمینان از توزیع عادلانه نان (به‌طور کلی غذا) از طریق مداخلات شبکه ایمنی نیاز وجود دارد.

این مداخلات فوری نیازمند همبستگی بین‌المللی و کمک‌های بین‌المللی مستقیم است که نمی‌بایست در روند سیاسی داخلی مداخله کند. باین‌حال، راه‌حل‌های عمیق‌تر و طولانی‌مدت می‌بایست بر بازیگران داخلی و عزم سیاسی استوار گردد. بسیاری از مردم کشور در فرصت پیش رو برای تجدید رهبری این کشور، به راه‌حل‌های پایدارتر و مؤثرتر برای بحران اقتصادی امید بسته‌اند؛ اما آیا یک راه حل خصوصی-عمومی برای مشکل عرضه گندم که با حمله روسیه به اوکراین تشدید شده است، می‌تواند برای مشکلات بلندمدت لبنان راهگشا باشد؟

۲۷. حمله روسیه به اوکراین تهدیدی برای تشدید بیشتر وضعیت اضطراری ناامنی

غذایی در یمن است

سیکاندرا کردی، کلمنس بریزینگر، جوزف گلابر و دیوید لایبور

نخست در ۲۳ مارس ۲۰۲۲ منتشر شد

درگیری روسیه و اوکراین بازارهای کشاورزی، به‌ویژه بازار گندم را که از زمان حمله روسیه در ۲۴ فوریه، ۳۰ درصد افزایش قیمت داشته، به تلاطم انداخته است. این پست بر تأثیرات این بحران بر یمن تمرکز نموده است، زیرا فقر، جنگ داخلی و وابستگی به واردات گندم از روسیه و اوکراین، این کشور را به‌گونه‌ای منحصره‌فرد در برابر بازار فعلی و اختلالات عرضه آسیب‌پذیر کرده است.

یمن از سال ۲۰۱۵ به دلیل جنگ داخلی به کشوری ویرانه تبدیل‌شده و به تازگی تأثیرات جدی ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ به وخامت بیشتر وضعیت امنیت غذایی این کشور که از پیش هم در شرایط ناپایداری قرار داشته، انجامیده است. شیوع سوء‌تغذیه، آن‌گونه که توسط سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO) اندازه‌گیری شده، بیش از ۴۵ درصد است و بیش از نیمی از جمعیت این کشور به نوعی به کمک‌های غذایی غیررسمی متکی هستند.

همانند مصر و سایر کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا، بخش بزرگی از کالری دریافتی جمعیت یمن از طریق فرآورده‌های گندم تأمین می‌شود و این کشور به‌شدت به واردات - ازجمله گندم و روغن - از روسیه و اوکراین متکی است. جنگ روسیه و اوکراین تهدیدی برای تشدید کم غذایی و اتکا به کمک‌های خارجی با افزایش هزینه محصولات کلیدی غذایی و انرژی به شمار می‌آید.

آسیب‌پذیری یمن در برابر افزایش قیمت گندم و انرژی

یمن که رومیان باستان به خاطر زمین‌های حاصلخیزش آن را «عربستان شاد» نامیده بودند، از منظر تاریخی در زمینه کشاورزی خودکفا بود؛ اما در دهه ۱۹۷۰، با تغییر جهت نیروی کار از فعالیت عمدتاً کشاورزی، به کار به‌عنوان مهاجر در کشورهای همسایه خلیج فارس در دوران رونق نفت و رشد سریع جمعیت، واردات گندم رو به افزایش نهاد. عوامل دیگری نیز به تغییر واردات کمک کردند، ازجمله تمرکز

¹. Arabia Felix

بر کشاورزی آبی متکی به استفاده ناپایدار از آب زیرزمینی پمپاژ شده، نیروی کار کمتر برای حفظ ترانس‌های سنتی و افزایش کشت تجاری قات^۱.

جنگ داخلی وضعیت اقتصادی کلان رو به وخامت را تشدید کرد: بین سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۰۳ و ۲۰۲۰-۲۰۱۸، کل واردات بیش از ۸۵ درصد افزایش نشان داد درحالی‌که صادرات ۷۲ درصد کاهش یافت (شکل ۴-۱۵). ارزش کل واردات در حال حاضر شش برابر صادرات است و واردات مواد غذایی به‌تنهایی از کل صادرات پیشی گرفته است.

یمن امروز به‌شدت به حواله‌های ارسالی و کمک‌های بین‌المللی به‌عنوان مکملی برای درآمدهای محلی متکی است. درحالی‌که نفت خام اصلی‌ترین کالای صادراتی است، این کشور به‌طور متوسط ۳/۵ میلیارد دلار آمریکا را صرف محصولات غذایی وارداتی و نفت تصفیه‌شده کرد که حدود ۱۵ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور را تشکیل می‌دهد. این امر، موجب خواهد شد که این کشور در برابر افزایش قیمت‌ها در بازارهای جهانی بسیار آسیب‌پذیر باشد. درحالی‌که افزایش قیمت نفت خام می‌تواند به کاهش این مسئله کمک کند، مشخص نیست که آیا سهم زیادی از جمعیت از آن بهره‌مند خواهند شد یا خیر.

در حال حاضر، نسبت وابستگی به واردات غلات برای یمن ۹۷ درصد برآورد شده است (شکل ۴-۱۶) که روسیه و اوکراین بیشترین سهم را از واردات گندم و فرآورده‌های آن را (۴۲ درصد) به خود اختصاص داده‌اند. توجه به این نکته مهم است که کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا که سهم ۱۲ درصدی در تأمین گندم مورد نیاز در این کشور دارند، آرد و سایر محصولات فرآوری شده گندم را که از طریق دریای سیاه به دست آن‌ها می‌رسد دوباره صادر می‌کنند؛ بنابراین، قرارگیری یمن در معرض بحران کنونی فراتر از واردات مستقیم آن از روسیه و اوکراین است.

^۱. قات (خات) (نام علمی: *Catha edulis*) گیاه گل‌داری است که بومی بخش گرمسیری شرق آفریقا و شبه‌جزیره عربستان است. قات زدن به عمل مکیدن تدریجی شیر برگی گیاه قات که نوعی مخدر است گفته می‌شود (توضیح مترجم).

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۴-۱۵: تحول صادرات و واردات یمن، دلار جاری آمریکا، میلیون

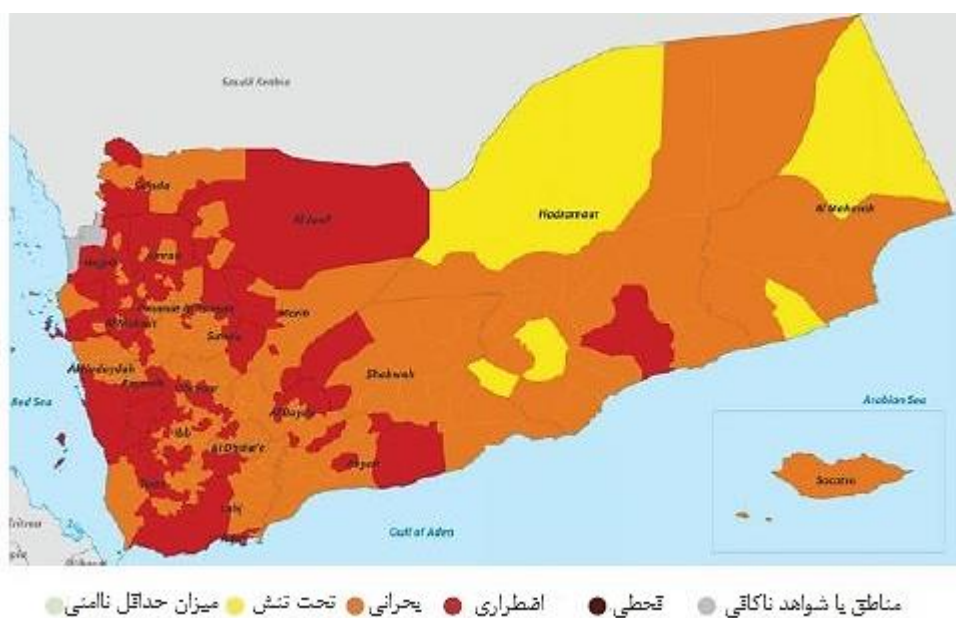
منبع: موسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا بر اساس داده‌های پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد و پایگاه داده قانو

شکل ۴-۱۶: سرانه مصرف روزانه کالری در یمن، بر اساس مبدأ و محصول، میانگین ۲۰۱۸-۲۰۲۰

نزاع داخلی یمن

از آنجایی که شوک‌های خارجی ناشی از افزایش قیمت‌ها و اختلال در عرضه گندم و سوخت بر شرایط داخلی از پیش ناتوان یمن تأثیر می‌گذارد، چه تأثیرات احتمالی بر امنیت غذایی برجای می‌نهد.

با وجود جنگ داخلی و چالش‌های حمل‌ونقلی، بازارهای مواد غذایی در حال حاضر به‌طور کلی فعال هستند؛ و در مورد گندم، این امر به پشتوانه یک شبکه قوی از تاجران کوچک انجام گرفته است؛ بنابراین دسترسی به غذا برای خانوارهای یمنی در درجه اول به مقرون‌به‌صرفگی (توان پرداخت) تا کمبود فراهمی مربوط می‌شود. با این حال، شرایط رو به وخامت، از جمله تخریب زیرساخت‌ها از زمان آغاز جنگ داخلی در سال ۲۰۱۵، به گونه‌ای نظام‌مند بسیاری از یمنی‌ها را فقیر کرده، قیمت‌ها افزایش یافته و ناامنی غذایی را تشدید کرده است (شکل ۴-۱۷).

شکل ۴-۱۷: وضعیت فعلی ناامنی غذایی حاد، ژانویه تا مه ۲۰۲۲

این درگیری، کشور را به مناطق تحت کنترل تقسیم کرده است که بر جریان کالاها - به‌ویژه مواد غذایی و سوخت - تأثیر می‌گذارد. قیمت بالای سوخت در حال حاضر تحرک خانوارها، دسترسی به منابع آب، تجارت داخلی و آبیاری کشاورزی را با محدودیت مواجه نموده است؛ با افزایش قیمت سوخت در پی درگیری روسیه و اوکراین، این مشکلات تقریباً به‌طور قطع تشدید خواهد شد و به همراه آن‌ها ناامنی غذایی نیز وضعیت بدتری خواهد داشت. یمن مقدار کمی نفت خام تولید می‌کند اما ظرفیت پالایش ندارد؛

بنابراین به واردات بنزین و دیزل متکی است. در همین حال، بازار سوخت به شدت توسط دولت کنترل می شود و کمبود شدید سوخت در این کشور وجود دارد و میزان آن در مناطق تحت کنترل دولت به رسمیت شناخته شده توسط سازمان بین المللی (IRG) و دولت غیررسمی (DFA)^۱ متفاوت است. برآوردها نشان می دهد که هزینه ها و مالیات های حمل و نقلی و توزیع محلی حدود سه چهارم هزینه سوخت مصرف کننده در مناطق تحت کنترل دولت غیررسمی و دوسوم هزینه در مناطق تحت کنترل دولت رسمی را به خود اختصاص می دهد.

چرا تقاضای گندم با وجود افزایش قیمت ممکن است افزایش یابد؟

در همین حال، افزایش قیمت گندم، تله گریزناپذیری برای خانوارهای یمنی است که با توجه به درآمد محدود خود، جایگزین های محدودی برای دسترسی به کالری کافی دارند. در جدیدترین بررسی بودجه خانوار در سطح ملی (۲۰۱۴)، درست قبل از جنگ داخلی، مجموع کالری دریافتی ۴۱ درصد از خانوارها ناکافی بود و ۷۱ درصد از مجموع کالری دریافتی خانوارهای فقیر از غلات اصلی، از جمله گندم تأمین می شد؛ اما حتی با افزایش قیمت گندم و افزایش هزینه های غذایی، واکنش اولیه خانواده های یمنی احتمالاً قطع کالاهای غذایی با قیمت بالا و تکیه بیشتر بر ارزان ترین منابع کالری - به ویژه گندم وارداتی است. این مشکل احتمالاً با افزایش شدید تولید محلی که در مقایسه با تقاضای مصرف بسیار پایین است، حل نخواهد شد. کشاورزان همچنین با محدودیت های قیمت بالای سوخت مواجه هستند که استفاده از پمپ های دیزل برای آبیاری را با مشکل مواجه می کند و فقدان زیرساخت های معطوف به تولید غلات نیز مشکل آفرین است.

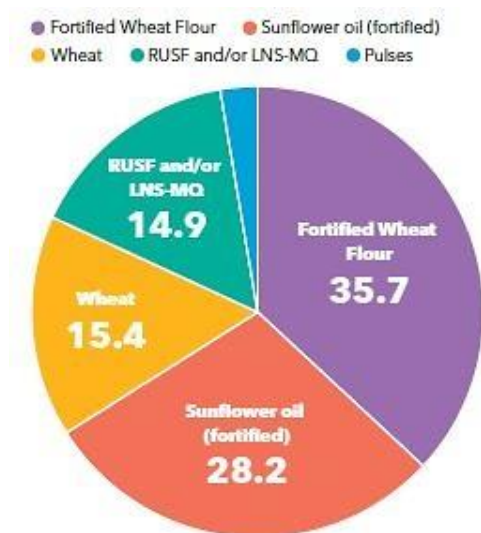
نقش واکنش های بشردوستانه

کمک های بشردوستانه برای مهار اثرات افزایش قیمت مواد غذایی و سایر مشکلاتی که خانوارهای یمنی با آن مواجه هستند ضروری بوده است. تقریباً ۱۲ درصد از واردات غلات یمن از طریق کمک های غذایی بشردوستانه صورت می گیرد. بر اساس داده های نظرسنجی تلفنی، بیش از ۵۰ درصد از خانواده های یمنی

^۱ the Internationally Recognized Government

^۲ the de facto authority

گزارش داده‌اند که در سال ۲۰۲۰ نوعی کمک غذایی به صورت غیرمستقیم دریافت کرده‌اند. کمک‌های برنامه جهانی غذا به یمن، به تنهایی ۱۳ میلیون نفر یعنی ۴۳ درصد از جمعیت را پوشش می‌دهد. اما جنگ روسیه و اوکراین تداوم جریان کمک‌ها را نیز تهدید می‌کند؛ زیرا این کمک‌ها شامل محصولات فرآوری شده مانند آرد گندم غنی شده و مکمل‌های غذایی آماده است که اغلب از سایر کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا (مصر، امارات، ترکیه) تأمین می‌شود که این مناطق به نوبه خود گندم را از اوکراین و روسیه وارد می‌کنند (شکل ۴-۱۸). بودجه بین‌المللی برای حفظ سطوح فعلی حمایت نیز نامشخص است زیرا بحران یمن به شکلی خسته‌کننده و غیرضروری ادامه دارد و اولویت‌های جهانی رقیب مانند پاسخ‌های داخلی به بحران کووید ۱۹ و بحران پناهجویان در اوکراین نیز پدیدار شده است. در رویداد اخیر که سازمان‌های بشردوستانه در ۱۷ مارس سال ۲۰۲۲ پایبند به تأمین کمک‌های زیادی شدند، تعهد آن‌ها تقریباً ۳۰ درصد کمتر از سال ۲۰۲۱ بوده است – با وجود اینکه پیش‌بینی شده بود که با افزایش قیمت مواد غذایی و تهدید قحطی، به کمک‌های بیشتری نیاز است.

منبع: محاسبات مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا بر اساس داده‌های عمومی قابل دسترسی برنامه جهانی غذا

شکل ۴-۱۸: محصولات وارد شده به یمن توسط برنامه جهانی غذا، سهم بر اساس ارزش

پاسخ‌های بالقوه به وضعیت نامساعد یمن

با توجه به شدت این وضعیت، جامعه بین‌المللی چه کاری می‌تواند برای کاهش فشار رو به رشد بر خانوارهای یمنی از افزایش قیمت مواد غذایی و سوخت انجام دهد؟

یکی از پاسخ‌ها افزایش استفاده از نقل و انتقالات نقدی و کوپن‌ها است که مقرون به صرفه‌تر از توزیع مواد غذایی در نوع خود است. هزینه‌های سربار و اداری برای توزیع غیر نقدی ۷۷ درصد گزارش شده است در صورتی که این رقم برای پرداخت نقدی و تحویل کوپن ۱۱ تا ۱۷ درصد است. تجارت پُر رونق گندم در داخل کشور که به‌طور شگفت‌انگیزی در بستر درگیری‌ها تأثیرگذار بوده است، برای این رویکرد مفید خواهد بود. علاوه بر این، پژوهش‌های مؤسسه بین‌المللی سیاست‌گذاری غذا و سایر سازمان‌ها نشان داده است که پرداخت پول نقد به خانوارها، این امکان را فراهم می‌آورد که آن‌ها مصرف اقلام غذایی غیراساسی را افزایش دهند و در محافظت از کودکان در برابر سوءتغذیه مؤثر عمل نمایند.

یک چالش برای این رویکرد حفظ ارزش نقل و انتقالات نقدی به خانوارها در رویارویی با تورم بالا خواهد بود. اگرچه نرخ رسمی ارز این کشور به میزان ۲۵۰ ریال یمنی به دلار ثابت تعیین شده، اما نرخ ارز موازی به ۱۲۰۰ ریال در هر دلار با نوسانات بالا در مناطق تحت کنترل دولت به رسمیت شناخته شده توسط سازمان ملل رسیده است. پیوند ارزش پرداخت‌های نقدی به قیمت‌های سبد غذایی یا استفاده از ارز سخت به‌عنوان واسطه انتقال، گزینه‌های جایگزینی هستند که در موارد مشابه در سایر کشورها نیز مورد استفاده قرار گرفته است.

درنهایت، پاسخ به شرایط اضطراری کنونی نمی‌بایست از مسئله طولانی‌مدت غفلت نماید. آسیب‌پذیری یمن در برابر شوک کالاها تأکیدی بر اهمیت پیوند بین رویکردهای انسان دوستانه و توسعه است. سازمان‌ها همچنین می‌بایست بر توسعه رویکردهای تاب‌آور در برابر درگیری‌ها برای تولیدات کشاورزی محلی تمرکز کنند که از این طریق آن‌ها را از شوک‌های مورد انتظار برای تأمین سوخت و اختلال در حمل‌ونقل‌های با مسافت زیاد محافظت می‌کند. نمونه‌هایی از این چنین پروژه‌هایی برای تاب‌آوری کشاورزی در یمن می‌توان به آبیاری قطره‌ای و نوسازی سامانه‌های سنتی آبیاری موجی و تراسبندی، استفاده از گیاهان کمتر متکی به آبیاری، توجه بیشتر به بازارهای محلی در مقایسه با صادرات و سامانه‌های پمپاژ خورشیدی نام برد. مهم است که در حمایت‌های بین‌المللی از کشور یمن، رویکرد تاب‌آوری و توسعه اقتصادی هم‌زمان مورد استفاده قرار بگیرد؛ اما درنهایت، مردم یمن تنها شانس موفقیت به‌عنوان «عربستان شاد» را خواهند داشت که احزاب اصلی درگیری برای پایان دادن به جنگ داخلی بیشتر تلاش نمایند.

۲۸. پرداختن به بحران غذایی در یمن: نقش کلیدی بخش خصوصی در میانه‌دگیری‌های محلی و اختلالات بازار جهانی ناشی از جنگ روسیه و اوکراین

سیکاندرا کردی، اولیویه اکر، جوزف گلابر و دیوید لایورد

نخست در ۲۱ نوامبر ۲۰۲۲ منتشر شد.

درگیری یمن که از اوایل سال ۲۰۱۵ در جریان است، به وضعیت اضطراری بشردوستانه بی‌سابقه در این کشور منجر شده است. نیازهای غذایی بسیار بیشتر از سطح فعلی مصرف است، به‌طوری‌که ۳/۵ میلیون زن باردار یا شیرده و کودک زیر پنج سال از سوءتغذیه حاد رنج می‌برند و بیش از ۱۹ میلیون نفر در سال ۲۰۲۲ تحت تأثیر ناامنی غذایی قرار داشتند.

در همین زمان، از فوریه ۲۰۲۲، جنگ روسیه و اوکراین عرضه جهانی غلات و سایر محصولات کلیدی کشاورزی را مختل کرده و قیمت جهانی مواد غذایی را بالاتر برده است. یمن به‌شدت به واردات غلات برای تغذیه جمعیتی که مدت‌ها در آستانه قحطی قرار دارند، وابسته است. حفظ جریان ورود گندم به کشور و دسترسی مصرف‌کنندگان به فرآورده‌های آن از طریق واردکنندگان، فرآوری‌کنندگان و توزیع‌کنندگان بخش خصوصی، جورچین حیاتی برای مدیریت امنیت غذایی این کشور است.

بخش خصوصی در یمن هم از جهت درگیری و هم از جهت اختلالات بازار جهانی فوق‌العاده تحت فشار قرار گرفته است. در زمانی که تلاش‌های بشردوستانه برای رسیدگی به این بحران کاهش یافته است، واردکنندگان مواد غذایی و سایر بازیگران بخش خصوصی - که کلید اقتصاد مواد غذایی در دست آن‌ها قرار دارد - نقش محوری در انجام مأموریت فوری برای جلوگیری از رشد بیشتر ناامنی غذایی ایفا می‌کنند. در این پست، شرایط فعلی بخش خصوصی یمن را که با این چالش‌ها مواجه است بررسی می‌کنیم و سیاست‌های بالقوه‌ای برای مقابله با مشکلات مرتبط پیشنهاد می‌نماییم.

واردات مواد غذایی در یمن

در سال ۲۰۲۰ بالغ بر ۸۴ درصد از کالری غذایی مصرف‌شده در یمن وارداتی بود - که اکثریت قریب به‌اتفاق آن از غلات، عمدتاً گندم تأمین می‌شد. پیش از آغاز درگیری، یمن حدود ۳ میلیون تن گندم در سال، عمدتاً از استرالیا، روسیه، اوکراین و ایالات‌متحده یا حدود ۱۰۰ کیلوگرم به ازای هر نفر در سال وارد

می‌کرد. با توجه به کاهش تولیدات کشاورزی محلی، وابستگی به واردات غلات از آن زمان با وجود موانع مضاعف که برای واردکنندگان ایجاد می‌کند، افزایش یافته است. واردات گندم، پس از کاهش فوری در آغاز جنگ، در سال ۲۰۲۰ به ۳/۴ میلیون تن رسید.

مواد غذایی به‌طور انحصاری توسط تعداد کمی از شرکت‌های بخش خصوصی و سازمان‌های بشردوستانه به یمن وارد می‌شود. واردات مواد غذایی توسط سازمان‌های بشردوستانه بالغ بر ۹٪ میلیون تن در سال بوده است که گندم بخش عمده آن را تشکیل می‌داد و به دلیل بحران فزاینده غذایی همچنان در سطح بالایی قرار گرفته است. هدف برنامه جهانی غذا (WFP) - تاکنون بزرگ‌ترین واردکننده غذا در بین سازمان‌های بشردوستانه - حمایت از نزدیک به ۱۳ میلیون نفر از آسیب‌پذیرترین افراد (تقریباً نیمی از جمعیت این کشور) با کمک‌های غذایی اضطراری در سال ۲۰۲۲ است. تقریباً ۲۶ درصد از کل واردات گندم یمن در سال ۲۰۲۰ توسط این برنامه تهیه و توزیع شده است.

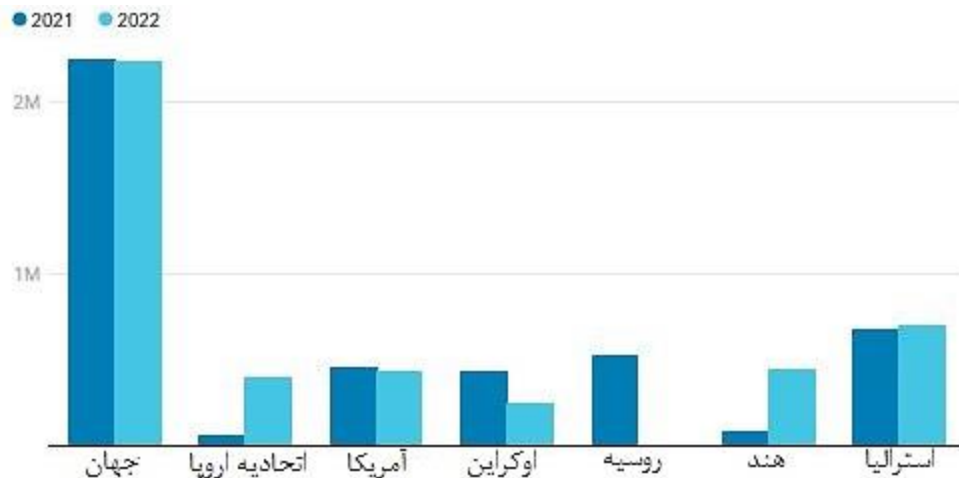
با این حال ثابت شده است که تقبل هزینه‌های طرح توزیع مواد غذایی برنامه جهانی غذا (در حال حاضر ۸۰۹ میلیون دلار آمریکا برای شش ماه آینده پیش‌بینی شده است) برای یک دوره نامحدود دشوار خواهد بود. با توجه به محدودیت‌های بودجه‌ای و افزایش قیمت جهانی غلات، برنامه جهانی غذا ناگزیر شد مقدار غذای توزیع‌شده را به ۶۰ درصد از بخش‌های سبد غذایی استاندارد برای بیش از نیمی از دینفعان در ژانویه ۲۰۲۲ و دوباره در ژوئن به ۴۵ تا ۵۵ درصد از بخش‌های استاندارد برای همه دینفعان کاهش دهد. حتی توزیع مواد غذایی در مقیاس وسیع موجب شده است که بخش خصوصی وارد عمل شود و بخش بزرگ واردات گندم توسط این نهاد انجام شود. البته، با کاهش کمک‌ها، نظارت بر توانایی بخش خصوصی برای تأمین بازارهای غذایی این کشور به یک نگرانی مبرم تبدیل شده است.

تأثیرات جنگ روسیه و اوکراین و ممنوعیت صادرات هند

در سال ۲۰۲۱ بالغ بر ۴۴ درصد گندم یمن از روسیه (۲۴ درصد) و اوکراین (۲۰ درصد) تأمین شد. تهاجم روسیه به اوکراین موجب اختلال در عرضه این محصول شد و واردکنندگان یمنی را مجبور به یافتن جایگزین‌هایی نمود که نتایج متفاوتی تاکنون داشته است.

به‌طور کلی، در هشت ماه اول سال ۲۰۲۲، واردات گندم از سه کشور از چهار کشور صادراتی برتر به یمن (استرالیا، اوکراین و ایالات متحده) در مقایسه با همان دوره در سال ۲۰۲۱، عمدتاً به دلیل کاهش صادرات از اوکراین، ۱۲ درصد کاهش نشان داده است (شکل ۴-۱۹). روسیه - چهارمین کشور صادراتی

برتر تا سال ۲۰۲۱ - گزارش داده‌های تجاری را در فوریه ۲۰۲۲ متوقف کرد، بنابراین مشخص نیست که آیا از زمان آغاز جنگ روسیه و اوکراین، گندمی از روسیه به یمن صادر شده است یا خیر. با وجود این کمبودها، مجموع مقادیر صادرات به یمن طی هشت ماه اول در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ مشابه هستند و مقادیر کاهش‌یافته سال ۲۰۲۲ تا حد زیادی با افزایش صادرات از هند و اتحادیه اروپا جبران شده است.

نوجه: آمار جهانی سال ۲۰۲۲ شامل روسیه نمی‌شود. روسیه انتشار آمار تجاری را در آوریل ۲۰۲۲ به حالت تعلیق درآورد.

منبع: سامانه پایش داده‌های تجاری

شکل ۴-۱۹: صادرات گندم به یمن، ژانویه تا اوت، متریک تن

بنابراین، ممنوعیت غافلگیرکننده صادرات گندم از جانب هند در ماه می ۲۰۲۲ به شدت به یمن ضربه زد. هند به یک تأمین‌کننده مهم ارزان‌قیمت تبدیل شده بود که از آغاز درگیری اوکراین تا زمان اعمال ممنوعیت صادرات تقریباً یک‌سوم واردات گندم به یمن را به خود اختصاص می‌داد. اگرچه ابتکار غلات دریای سیاه تا حدی حمل‌ونقل محموله‌ها از بندرهای اوکراین و روسیه را امکان‌پذیر نموده، با این وجود، تنها دو محموله گندم از اوکراین به یمن تاکنون ارسال شده است که مجموعاً ۶۷۵۰۰ تن است و دو محموله دیگر در نوبت بازرسی هستند. کمی پیش از پایان قرارداد صادرات غلات

دریای سیاه، این توافقنامه در ۱۷ نوامبر به مدت سه ماه تمدید شد. این تمدید، فضای تنفس بیشتری برای ارسال حجم بیشتری از گندم به یمن فراهم می‌کند که بسیار دارای اهمیت است.

بهای درگیری در یمن

در کشمکش کنونی جهان برای یافتن ترتیبات تجاری جایگزین، مناقشه یمن واردکنندگان مواد غذایی را از چند لحاظ در موضع ضعف قرار داده است انتظار می‌رود انقضای آتش‌بس ملی حمایت‌شده توسط سازمان ملل در ۲ اکتبر ۲۰۲۲ که از ماه آوریل اجرایی شده است، موضع مذاکره‌ای خریداران را در مورد کالاهای تجاری بین‌المللی تضعیف کند و چالش‌های تدارکاتی تازه‌ای برای تخلیه محموله‌های غلات و توزیع فرآورده‌های آن در یمن ایجاد کند.

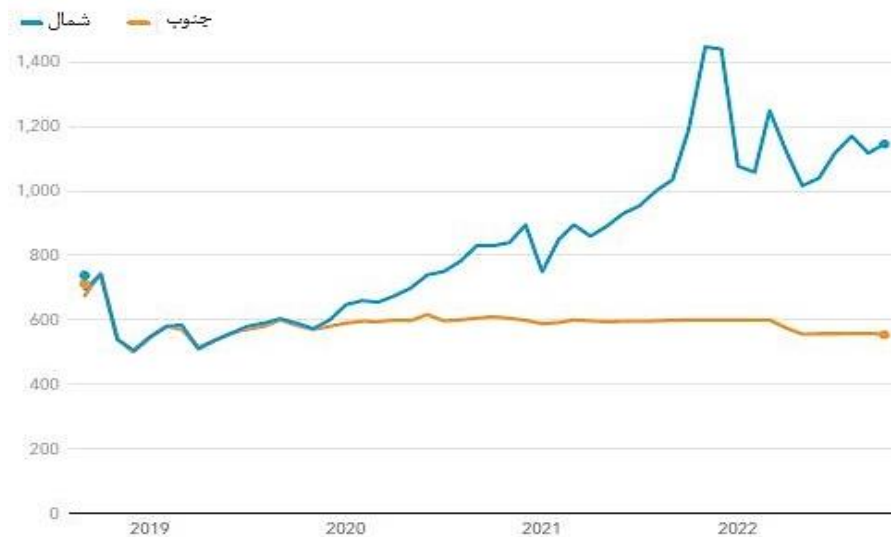
نگرانی بیشتر این است که هزینه‌های بالاتر - نتیجه مستقیم درگیری - به مصرف‌کنندگان منتقل شود. از زمان شروع درگیری، هزینه بیمه برای محموله‌های تجاری ۱۶ برابر شده است. علاوه بر این، تأخیرهای پرهزینه‌ای در تحویل فرآورده‌های غلات به دلیل نظام ترخیص و بازرسی در زمان درگیری در مبادی بندری و مسیرهای عرضه وجود به وجود آمده است. هزینه‌های ناشی از محدودیت‌های عرضه نهاده‌ها و رویه‌های محلی را نیز به این مسئله اضافه نمایید. قیمت سوخت - برای مثال برای ژنراتورهای پایانه‌های بندری، کارخانه‌های آرد و کامیون‌ها - بسیار بالا است و کمبود سوخت رایج است.

جداسازی عملی کشور به بخش‌های شمالی و جنوبی مستلزم تأمین محصولات مورد نیاز بخش شمالی از طریق واردات از بندرهای دریایی الحیدیه و الصلیف در دریای سرخ و تأمین محصولات مورد نیاز بخش جنوبی از طریق واردات از بندر عدن در خلیج عدن است. توزیع در سراسر حومه ناهموار یمن نیز هزینه‌ها را افزایش می‌دهد، به‌طوری‌که قیمت‌های بالاتر در بازارهای دورتر از بندرهای اصلی دریایی و در مناطق دورافتاده با شرایط امنیتی پیچیده‌تر قابل مشاهده است.

شرکت‌های واردکننده مواد غذایی در شمال و جنوب نیز با پیچیدگی‌های خرید ارز خارجی برای خرید در بازار بین‌المللی مواجه هستند. هر بخش از کشور سیاست‌های پولی جداگانه‌ای در مورد پول ملی - ریال یمن (YER) - دارد و اسکناس‌های اخیر چاپ‌شده در جنوب در شمال پذیرفته نمی‌شوند. نرخ رسمی ارز بیش از حد ارزش‌گذاری شده است و واردکنندگان باید در یک نظام حراجی برای دسترسی به ارز در بانک مرکزی رقابت کنند. در جنوب، با افزایش کسری بودجه دولت و کاهش ذخایر در بحبوحه کمک‌های گاه‌به‌گاه از سوی عربستان سعودی، ارزش پول این کشور به‌طور کلی پیوسته در حال کاهش و در عین حال به‌گونه‌ای غیرقابل پیش‌بینی با پرش‌هایی همراه بوده است (شکل ۴-۲۰).

بخش خصوصی به‌عنوان یک کل در هر دو بخش شمالی و جنوبی این کشور نیز با موانعی در برخورد با نظام مالی بین‌المللی مواجه است تا حدی به این دلیل که این دو بخش در سطح بین‌المللی به‌عنوان سرزمین‌های مستقل به رسمیت شناخته نمی‌شوند و شرایط تأمین مالی در سراسر جهان برای این بخش کمتر مساعد است. یک چالش خاص برای واردکنندگان، حفظ یک ذخیره بسیار بیشتر از حد معمول سرمایه در گردش (به دلار آمریکا) برای تأمین مالی محموله‌ها است که اغلب مستلزم پیش‌پرداخت نیمی از ارزش واردات هستند.

یک چالش دیگر دسترسی به اعتبار است. انصار الله - فعلاً دولت مستقر در بخش شمالی (که به‌عنوان حوثی‌ها شناخته می‌شوند) - و حامیان آن‌ها هدف تحریم‌های مالی مختلف بین‌المللی قرار گرفته‌اند که ایالات متحده به‌شدت از این تحریم‌ها حمایت می‌نماید. این گروه در مدت کوتاهی در ژانویه ۲۰۲۱ توسط دولت ترامپ به‌عنوان یک سازمان تروریستی معرفی و ماه بعد توسط بایدن رئیس‌جمهور جدید لغو شد. اگرچه هدف تحریم‌های بین‌المللی از لحاظ تئوری در تنگنا قرار دادن بیشتر رهبری انصار الله و همدستان آن است، اما در عمل، بانک‌های بین‌المللی ترجیح می‌دهند از مشارکت در معاملات مالی که شامل کل یمن است، اجتناب کنند.

منبع: ابتکار نظارت بر بازار مشترک یمن، بررسی اجمالی وضعیت، سپتامبر ۲۰۲۲

شکل ۴-۲۰: روند نرخ ارز موازی در یمن شمالی و جنوبی، ریال یمن به ازای هر دلار آمریکا

همه این عوارض، فشار صعودی بر قیمت مواد غذایی وارد می‌کند. از زمان شروع درگیری، قیمت خرده‌فروشی محلی آرد گندم حدود دو برابر قیمت بین‌المللی گندم افزایش یافته است. در بخش شمالی، مقامات تلاش کرده‌اند تا جهش قیمت‌ها را کنترل کنند و فهرستی با محدوده قیمت دستوری برای کالاهای اساسی در فواصل منظم منتشر کنند. اگرچه این سیاست ممکن است با محدود کردن نوسانات قیمتی در کوتاه‌مدت به نفع مصرف‌کنندگان باشد، به گونه‌ای که قیمت‌ها به اندازه کافی به‌روز نمی‌شوند تا افزایش هزینه‌ها در آن‌ها لحاظ شود، اما این سقف‌های قیمتی می‌تواند به جای قیمت‌های خرده‌فروشی بالاتر به کمبود مواد غذایی کمک کند.

حفظ زنجیره تأمین مواد غذایی و بازارهای مصرف

اگرچه بخش واردات و فراوری مواد غذایی در احاطه چند شرکت بزرگ است، اما توزیع و خرده‌فروشی فرآورده‌های غلات در این کشور بر عهده شبکه‌ای از تجار و مغازه‌داران خرد است. این کسب‌وکارها نقش محوری در اقتصاد محلی یمن دارند و مشاغل بسیار مورد نیاز بخش خدمات را ایجاد می‌کنند و درعین حال به‌عنوان وام‌دهنده برای لوازم ضروری روزمره از جمله مواد غذایی نقش آفرین هستند. نظرسنجی اخیر از افراد کلیدی آگاه به بازار نشان داد که ۶۴ درصد از فروشندگان دوره‌گرد مواد غذایی، اقلام مورد نیاز را به‌صورت اعتباری به مشتریان معتمد خود می‌فروشند و بیشتر خانوارهای روستایی به‌شدت به این اعتبارات، به‌ویژه برای یکنواخت‌سازی مصرف مواد غذایی در دوره‌های کمبود نقدینگی، وابسته هستند. تقریباً نیمی از خرید هفتگی مواد غذایی خانوارهای فقیر با استفاده از اعتبار به جای پول نقد انجام می‌شود. تقاضا برای اعتبار به توسعه زنجیره ارزش می‌انجامد. عمده‌فروشان و سایر توزیع‌کنندگان مواد غذایی اغلب به‌صورت اعتباری از واردکنندگان و فراوری‌کنندگان خرید می‌کنند و به‌نوبه خود اعتبار را به این خرده‌فروشان محلی اختصاص می‌دهند. اگرچه فروش مواد غذایی به شکل اعتباری برای امنیت غذایی در سطح خانوار حیاتی است، اما به چالش‌های نقدینگی در بستری که دسترسی به تأمین مالی محدود است، اشاره دارد.

یک‌راه رو به جلو

یکی از جنبه‌های هر رویکرد برای رسیدگی به بحران غذایی کنونی یمن می‌بایست معطوف به تأمین بودجه کافی برای کمک‌های بشردوستانه برای جلوگیری از قحطی و کاهش گرسنگی باشد؛ اما همچنین واضح است که با توجه به این که کمک‌های بشردوستانه با محدودیت بودجه‌ای مواجه هستند، ایجاد فضا

برای عملکرد مؤثر بخش خصوصی، کلیدی برای امنیت غذایی این کشور به شمار می‌آید. گروه هایل سعید آنام (HAS)^۱ - بزرگ‌ترین واردکننده غلات و فرآوری‌کننده تمامی گندم وارداتی یمن - از سازمان‌های بین‌المللی و دولت‌ها خواسته است تا برای جلوگیری از قحطی احتمالی از واردکنندگان حمایت اضطراری کنند. پیشنهادهای شامل دادن اولویت دسترسی واردکنندگان گندم یمن به ذخایر گندم، فراهم کردن شرایط ویژه تأمین مالی واردات برای آن‌ها و تضمین پرداخت برای محموله‌ها برای مدت استاندارد ۶۰ روزه است.

تا زمانی که بخش خصوصی بتواند اطمینان بدهد که مواد غذایی در بازارهای مصرف محلی موجود است، جامعه بین‌المللی می‌تواند برنامه‌های کمک نقدی را افزایش دهد- این برنامه‌ها به زیرساخت‌های کمتری نسبت به توزیع مواد غذایی یا برنامه‌های کوپن غذا نیاز دارند و نشان داده شده است که در شرایط درگیری در یمن نیز مؤثر عمل کرده‌اند. دولت‌های مستقر در بخش شمال و جنوب یمن، می‌بایست برای کاهش تورم و بازگرداندن اعتماد به پول یمن، اقدامات فوری در سیاست‌های کلان اقتصادی انجام دهند. یمن با خطر مداوم افزایش گرسنگی و سوءتغذیه در بحبوحه درگیری و عدم قطعیت اقتصاد جهانی روبرو است. کمک‌های مستقیم غذایی و سایر کمک‌های بشردوستانه یکی از راه‌های واکنش به این مسئله است، اما عمده‌گندم مورد نیاز هنوز از طریق واردکنندگان خصوصی و شبکه‌های توزیع به دست خانوارها می‌رسد. جامعه بین‌المللی همچنین می‌تواند اقداماتی مانند ارائه کمک‌های نقدی به خانوارهای فقیر و انجام اقدامات مشخص برای تقویت نقش حیاتی بخش خصوصی انجام دهد.

^۱. The Hayel Saeed Anam

۲۹. غرب آفریقا با اثرات مختلط امنیت غذایی ناشی از درگیری روسیه و اوکراین مواجه

است

آنتوان بوئه، دیوید لایورد و فوسینی ترانوره

نخست در ۱ آوریل ۲۰۲۲ منتشر شد.

امنیت غذایی در غرب آفریقا از سال ۲۰۱۵ رو به وخامت گذاشته است: نسبت جمعیت تحت تأثیر کم غذایی از ۱۷/۵ درصد در سال ۲۰۱۵ به ۱۸/۷ درصد در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است که در مجموع ۷۵/۲ میلیون نفر را درگیر کرده است. اکنون، مانند سایر نقاط جهان، این منطقه نیز با تأثیرات فزاینده جنگ روسیه و اوکراین، از جمله افزایش قیمت مواد غذایی و اختلال در بازار غلات و سایر کالاها، از جمله کودها و سوخت، مواجه است. برخی از اثرات احتمالی جنگ بر غرب آفریقا چه می‌تواند باشد؟ به‌طور کلی، بیشترین ریسک ناشی از افزایش قیمت‌های جهانی است. این منطقه مواد غذایی یا کود نسبتاً کمی (به‌استثنای برخی موارد) را از روسیه و اوکراین وارد می‌کند که آن را از بسیاری از اختلالات فعلی بازار محافظت می‌نماید و ظرفیت جایگزینی برخی از کاهش‌های انجام‌گرفته در واردات این کالاها را دارد.

آشفته‌گی بازار کالاها

در فوریه ۲۰۲۲، پیش از آغاز درگیری، شاخص قیمت مواد غذایی سازمان خواربار و کشاورزی، به دلیل افزایش قیمت روغن‌های گیاهی، فرآورده‌های لبنی و غلات به بالاترین حد خود یعنی ۱۴۰/۷ رسیده بود. اکنون، قیمت‌ها همچنان در حال جهش است زیرا روسیه و اوکراین سهم عمده‌ای از صادرات غلات جهان، به‌ویژه گندم را به خود اختصاص داده‌اند و این درگیری، بازار سوخت و سایر کالاها را مختل می‌کند. به‌عنوان مثال، قیمت‌های بین‌المللی کود به‌شدت افزایش یافته است: به‌عنوان مثال، قیمت اوره در فوریه ۲۰۲۲ در مقایسه با میانگین ۲۰۱۹-۲۰۱۵ دو برابر شده است.

خبر خوب برای غرب آفریقا این است که تجارت این کشور با روسیه و اوکراین کم است، در این مورد، صادرات بنین به اوکراین (۴/۷٪ از کل صادرات آن) و واردات بنین و سنگال از روسیه (به ترتیب ۴٪ و ۵٪ از کل واردات) یک استثنا است. از نظر امنیت غذایی، سهم این روابط تجاری در تأمین کالری این منطقه

نسبتاً کم است (شکل ۴-۲۱). عمده کالری مصرفی این منطقه از تولیدات محلی، اروپا و آسیا تأمین می‌شود. اوکراین و روسیه تنها از طریق تجارت گندم (۷۷٪ از کل کالری مصرفی) به‌عنوان تأمین‌کنندگان قابل توجه کالری برای این منطقه در نظر گرفته می‌شوند. سهم اوکراین در تأمین گندم این منطقه ناچیز است و روسیه نقش مهم‌تری در این زمینه دارد.

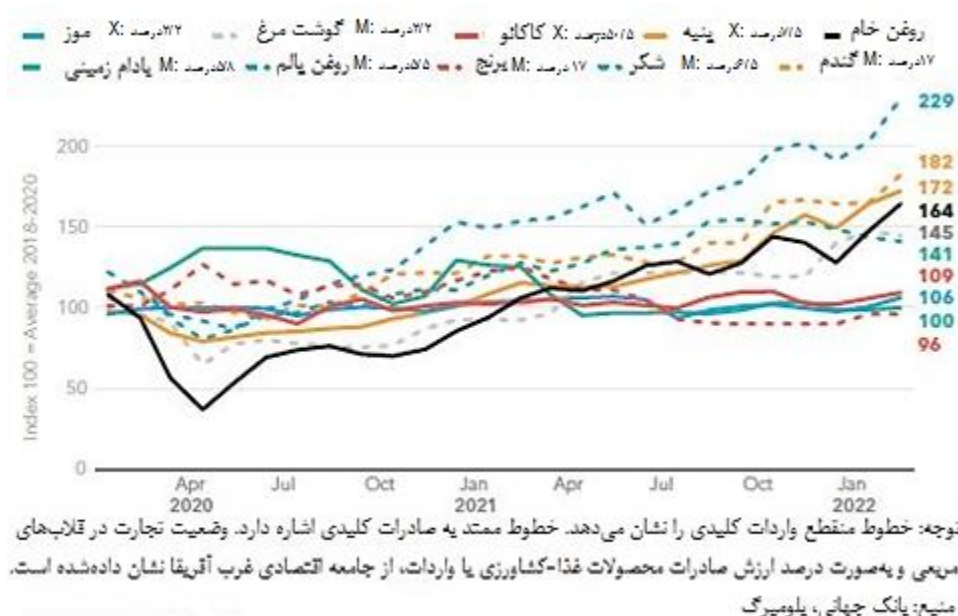
بزرگ‌ترین چالش برای غرب آفریقا احتمالاً اثرات غیر مستقیم افزایش قیمت‌های جهانی است (شکل ۴-۲۲). پیش از درگیری روسیه و اوکراین، غرب آفریقا شاهد بهبود اقتصادی ناشی از تأثیرات همه‌گیری کووید بود؛ بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول (IMF)، پیش از این در سال ۲۰۲۰ سرانه تولید ناخالص داخلی این منطقه به قیمت‌های ثابت به میزان ۱ درصد کاهش یافته بود. اکنون، افزایش قیمت‌ها این بهبود را تهدید می‌کند.

در واقع، غرب آفریقا واردکننده غلات، شکر، روغن‌های گیاهی، گوشت و دام و صادرکننده کاکائو، پنبه، بادام‌زمینی، ماهی و میوه است. نمودار ۴-۲، افزایش قیمت روغن پالم، شکر، گندم و گوشت مرغ را از ژانویه ۲۰۲۰ تا فوریه ۲۰۲۲ نشان می‌دهد، درحالی‌که قیمت موز، کاکائو و بادام‌زمینی پایدار است. تنها خبر خوب در بخش کشاورزی این است که قیمت برنج (وارداتی) پایدار است (هرچند نوسانات قیمت بین‌المللی به تازگی افزایش یافته است) و قیمت پنبه (صادراتی) با افزایش روبرو شده است.

منبع: موسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا بر اساس داده‌های پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد و پایگاه داده قانو

شکل ۴-۲۱: سرانه مصرف روزانه کالری در غرب آفریقا، بر اساس مبدأ و محصول، میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸

شکل ۴-۲۲: تحول قیمت کالاهای کلیدی برای غرب آفریقا

در این بین، خارج از بخش کشاورزی، تحولات قیمت کالاها برای این منطقه مثبت است، زیرا این منطقه صادرکننده برخی مواد خام شامل طلا، قلع، نفت (به تنهایی بیش از نیمی از درآمدهای صادراتی آن را تشکیل می‌دهد)، مس، گاز طبیعی، اورانیوم، روی و آلومینیوم است. البته، تأثیرات این تغییرات مختلف بازار بر جمعیت محلی تا حدی به سیاست‌های دولت بستگی دارد. افزایش قیمت‌های کشاورزی و مواد غذایی تنها در صورتی می‌تواند با افزایش قیمت کالاها جبران شود که سازوکارهای توزیع مجدد وجود داشته باشد که این جبران را میسر نماید: به عنوان مثال، می‌توان به استفاده از درآمدهای حاصل از اجاره معادن برای تأمین مالی یارانه‌های غذایی یا سایر اشکال حمایت اشاره نمود. افزایش قیمت‌ها نیز برای خانوارهای شهری که وابستگی بیشتری به واردات از جمله گندم دارند، مشکل خاصی ایجاد می‌کند.

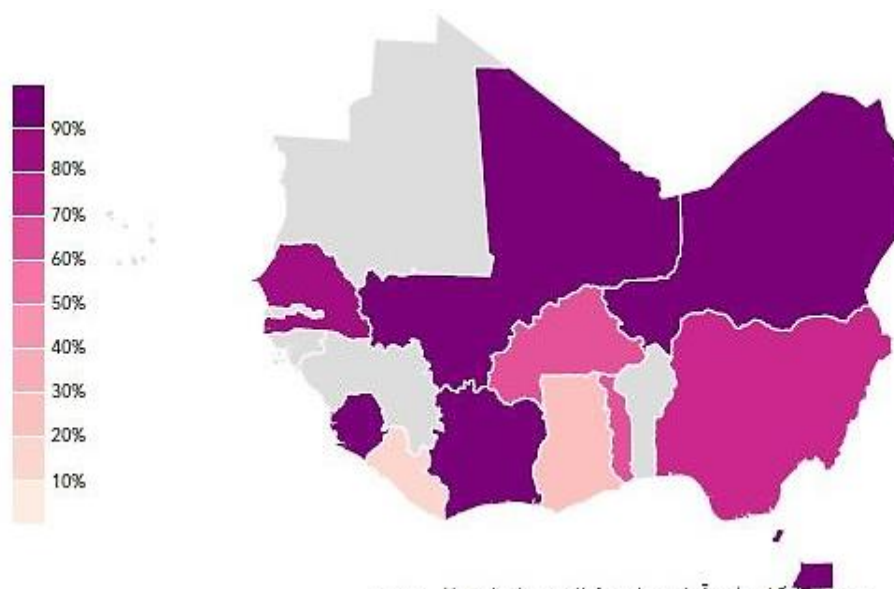
کودها مهم هستند

توقف یا کاهش واردات کود از روسیه - دومین تأمین‌کننده بزرگ جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا (ECOWAS)^۱ با سهم ۱۲ درصدی در بازار - نیز یک خطر جدی برای کشاورزان غرب آفریقا به حساب می‌آید. درعین حال، فرصتی نیز برای تأمین‌کنندگان منطقه‌ای فراهم می‌نماید.

اول و مهم‌تر از همه، نیجریه ظرفیت جبران واردات کاهش یافته را دارد. این کشور از طریق کمپانی گروهی متشکل از شرکت‌های ایندوراما و گروه دانگوت^۲ با بهره‌گیری از ذخایر قابل توجه گاز طبیعی این کشور، شاهد سرمایه‌گذاری سنگین در بخش کود بوده است. علاوه بر این، مراکش که یک سوم بازار کود جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا را تأمین می‌کند، به تازگی یک میلیارد دلار در نیجریه برای ساخت دو کارخانه فسفات (هر یک با ظرفیت یک میلیون متریک تن) سرمایه‌گذاری کرده است. اگر هفت کشور عمده غرب آفریقا به استثنای نیجریه را در نظر بگیریم (بورکینافاسو، ساحل عاج، غنا، مالی، نیجر، سنگال، توگو)، واردات کود آن‌ها از روسیه تنها حدود ۲۴٪ میلیون تن است؛ بنابراین نیجریه می‌تواند این عدم تعادل را برطرف کند: دانگوت^۲ ظرفیت ۳ میلیون تن و ایندوراما ۱/۴ میلیون تن دارد، درحالی‌که مصرف نیجریه تنها ۱/۵ میلیون تن است.

^۱. the Economic Community of West African States

^۲. Indorama Nigeria and the Dangote Group

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۴-۲۳: سهم فدراسیون روسیه و بلاروس در واردات کود پتاسیم، بر اساس کشور، غرب آفریقا

بااین حال، مشکلاتی برای انواع دیگر کودها وجود دارد. غرب آفریقا ۸۲ درصد از پتاس مصرفی خود را وارد می کند و برای ساحل عاج، مالی، نیجر، سنگال و سیرالئون، بیشترین بخش واردات - ۸۰ درصد - از بلاروس و روسیه تأمین می شود (شکل ۴-۲۳).

درنهایت، دسترسی کشاورزان به کود از کشوری به کشور دیگر بسیار متفاوت است. در برخی کشورها فقط سازوکارهای بازار نقش دارند و افزایش قیمت ها باید کاملاً توسط کشاورزان تشخیص داده شود. در برخی دیگر، هزینه تا حد زیادی توسط بودجه عمومی از طریق برنامه های یارانه دولتی (نیجریه، غنا، توگو) متقبل می شود.

بستر اولیه تورم مواد غذایی و درگیری سیاسی

تأثیرات اقتصادی جنگ روسیه و اوکراین با اثرات کودتای ۲۰۲۱ در کشور مالی مقارن شد. در واکنش به کودتا، جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا دو بار این کشور را تحریم کرده است و عملاً مرزهای خود را به روی همه کشورهای عضو، به جز برای تجارت نیازهای اولیه، بسته است. مقامات کشور مالی دو بار به

اقدام تلافی‌جویانه دست‌زده‌اند. برخی از بخش‌های کشاورزی کشور مالی، مانند بخش دام و گوشت، قبلاً اعضای خود را از صادرات به جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا منع کرده بودند. از آنجایی که این کشور یکی از تأمین‌کنندگان اصلی دام در منطقه است، تعلیق صادرات آن در برخی کشورها تنش‌هایی در بازار - به‌ویژه در بخش گوشت - ایجاد کرده است. از زمان آخرین اقدام تلافی‌جویانه، قیمت گوشت ۲۵ تا ۳۰ درصد در داکار، سنگال افزایش یافته است.

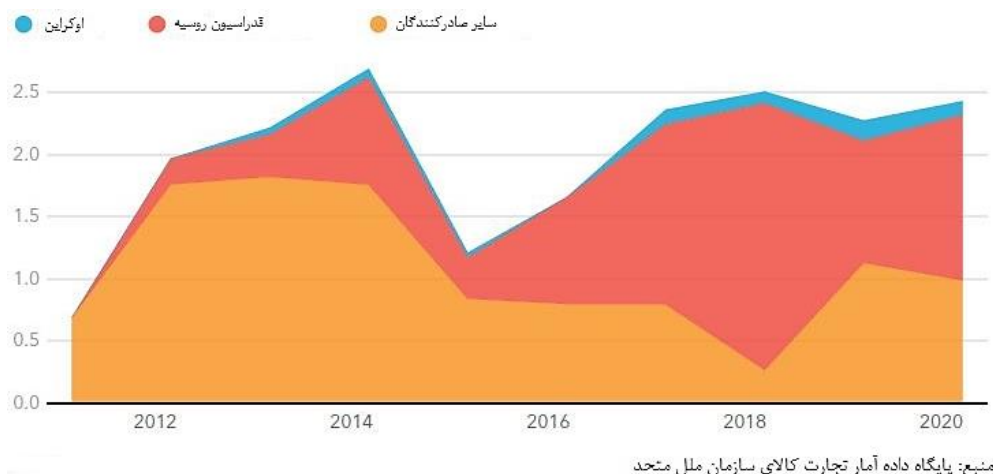
پیامدهای اقتصادی ناشی از تنش‌های منطقه‌ای در غرب آفریقا و وضعیت روسیه و اوکراین، حاکی از پیوندهای خطرناک بین تحریم‌های دیپلماتیک، تجارت و امنیت غذایی است. این شرایط همچنان ادامه دارد. کشور مالی بر اساس استناد به قوانین اتحادیه اروپا و کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد تجارت در کشورهای محصور در خشکی به این تحریم‌ها اعتراض نموده است. وضعیت فعلی، چالشی برای جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا است، این جامعه می‌بایست از اتخاذ اقداماتی که می‌تواند امنیت غذایی این منطقه را بدتر نماید اجتناب کند، زیرا امنیت غذایی این منطقه در حال حاضر نیز به‌شدت به دلیل بحران کووید-۱۹ رو به وخامت نهاده است. تجارت محصولات کشاورزی و غذایی داخل این جامعه می‌بایست تسهیل شود و با اقداماتی مانند موانع صادراتی یا تحریم‌ها محدود نشود؛ در مورد سایر نقاط جهان، کاهش تعرفه خارجی مشترک که در حال حاضر برای محصولات غذایی کم است، همچنین اقدامات باز توزیعی برای حمایت از خانوارهای فقیر می‌بایست مد نظر قرار گیرد.

۳۰. درگیری روسیه و اوکراین احتمالاً مسائل موجود امنیت غذایی سودان را وخیم‌تر می‌کند

کلمنس بریزینگر، الیور کیروی، پل دوروش، جوزف گلابر و دیوید لایورد
نخست در ۶ آوریل ۲۰۲۲ منتشر شد.

تهاجم روسیه به اوکراین، تولید و تجارت کشاورزی یکی از مناطق عمده صادرکننده مواد غذایی جهان را مختل کرده است. این جنگ تهدیدی برای افزایش قیمت مواد غذایی و ایجاد کمبود است، به‌ویژه برای مناطقی-به صراحت خاورمیانه و شمال آفریقا- که عمدتاً به واردات گندم و سایر فرآورده‌ها از روسیه و اوکراین وابسته هستند.

سودان، در مواجهه با این اختلالات جدید، شرایط خاص و دشواری را تجربه می‌کند. گندم، مانند سایر کشورهای منطقه، نقش حیاتی در سبد غذایی سودان ایفا می‌کند و پس از سورگوم، دومین منبع اصلی تامین کالری است. این ماده غذایی، ۵۳۰ کالری در روز برای هر فرد فراهم می‌کند که معادل یک‌پنجم از کل کالری مصرفی روزانه (۲۵۷۶ کالری) است. تنها حدود ۱۵ درصد از گندم مصرف‌شده در سودان کشت می‌شود - سهمی که ممکن است به دلیل افزایش قیمت کود و انرژی کاهش یابد؛ بقیه وارداتی بوده و بیشترین بخش آن از روسیه و اوکراین در سال‌های اخیر تأمین شده است (شکل ۴-۲۴). به اضافه این مسائل، قیمت گندم و سوخت پیش از آغاز جنگ نیز افزایش یافته بود و شرایط فعلی خطر افزایش ناامنی غذایی را تشدید می‌نماید.

شکل ۴-۲۴: واردات گندم سودان بر اساس مبدأ، میلیون متریک تن

چه چیزی منجر به این وضعیت شد؛ چقدر جدی است؛ و برای جلوگیری از بحران‌های آینده چه می‌توان کرد؟

گندم و نان نقش اساسی برای امنیت غذایی و ثبات سیاسی در سودان ایفا می‌کنند. تقاضا برای گندم در ۱۵ تا ۲۰ سال گذشته به سرعت رشد کرده است، به ویژه در مناطق شهری که ۳۵ درصد جمعیت این کشور در آنجا مستقر هستند که عمدتاً ناشی از رشد جمعیت و تغییر ترجیحات مصرف‌کنندگان برای نان و سایر فرآورده‌های گندم است؛ بنابراین گندم از نظر سیاسی مهم است و اعتراضات گسترده در پی تغییرات قیمت یارانه‌ای نان بلادی (نان تخت سنتی) در سال‌های اخیر رخ داده است. به‌عنوان مثال، افزایش شدید قیمت فروش نان بلادی در دسامبر ۲۰۱۸ به اعتراضات خیابانی گسترده منجر شد.

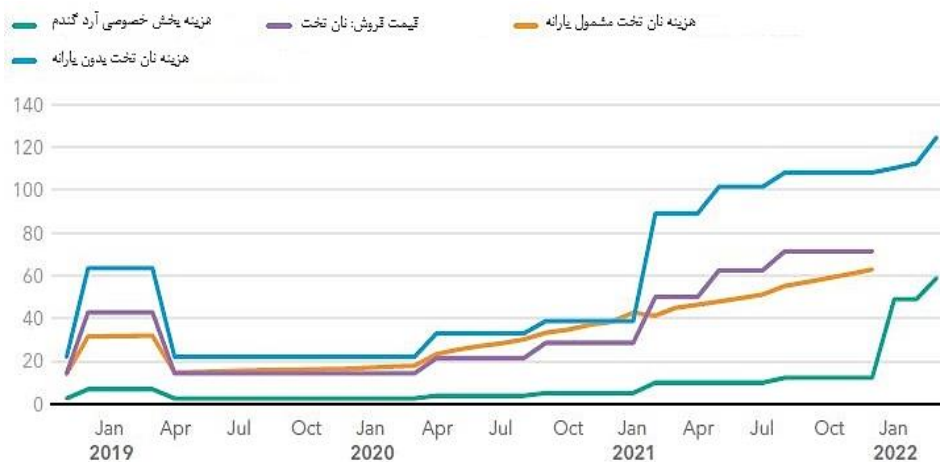
حدود ۸۵ درصد از گندم سودان از طریق واردات در دهه گذشته تأمین شده است که برای کشور حدود ۵۰۰ میلیون دلار در سال هزینه داشته است (شبکه سامانه‌های هشدار اولیه قحطی^۱ ۲۰۱۵؛ بانک جهانی ۲۰۲۰). تولید داخلی گندم که باقیمانده عرضه را تشکیل می‌دهد، در ایالت جزیره^۲ در محدوده انجام طرح موسوم به این ایالت، یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های آبیاری جهان، متمرکز شده است. متوسط

^۱ Famine Early Warning Systems Network

^۲ El Gezira State

عملکرد ملی پایین است (حدود ۲ متریک تن در هکتار) و افزایش سطح کشت گندم ممکن است امکان پذیر باشد، اما مسئله اینجاست که جایگزین کشت محصولات کشاورزی با ارزش بالاتر می شود. قیمت و نوسانات گندم پیش از درگیری روسیه و اوکراین به شدت افزایش یافته بود که نتیجه یک سری مسائل داخلی از جمله تورم بالا و بی ثباتی سیاسی بود و پیامدهای نامطلوب شدیدی برای اقتصاد این کشور به دنبال داشت. قیمت گندم در سال ۲۰۱۹ شروع به افزایش کرد و به تازگی با افزایش شدید و غیرعادی مواجه شده است (شکل ۴-۲۵).

به ویژه، جدیدترین جهش قیمتی گندم در سال ۲۰۲۱ عمدتاً به دلیل تورم کلی داخلی، کمبود ارز خارجی اتفاق افتاده که واردات گندم را محدود کرده است، کاهش سریع نرخ ارز و تداوم بهره‌وری پایین تولید داخلی نیز در این زمینه تأثیرگذار بوده است. علاوه بر این، حذف یارانه سوخت در ژوئن ۲۰۲۱ به افزایش هزینه‌های تولید برای کشاورزان و نانوایی‌ها برای نهاده‌های غیر یارانه‌ای مانند آب، مخمر، گاز پخت‌وپز، نیروی کار و روغن کمک کرد. فشارهای تورمی با کاهش بودجه از سوی اهداکنندگان بین‌المللی پس از کودتای نظامی در اکتبر ۲۰۲۱ تشدید شد. بسیاری از نانوایی‌ها غیرفعال شدند زیرا هزینه‌های تولید بیش از قیمت رسمی فروش نان تخت یارانه‌ای افزایش یافت.

توجه: هزینه بخش خصوصی آرد گندم، مشمول یارانه (قبل از ژانویه ۲۰۲۲) است.

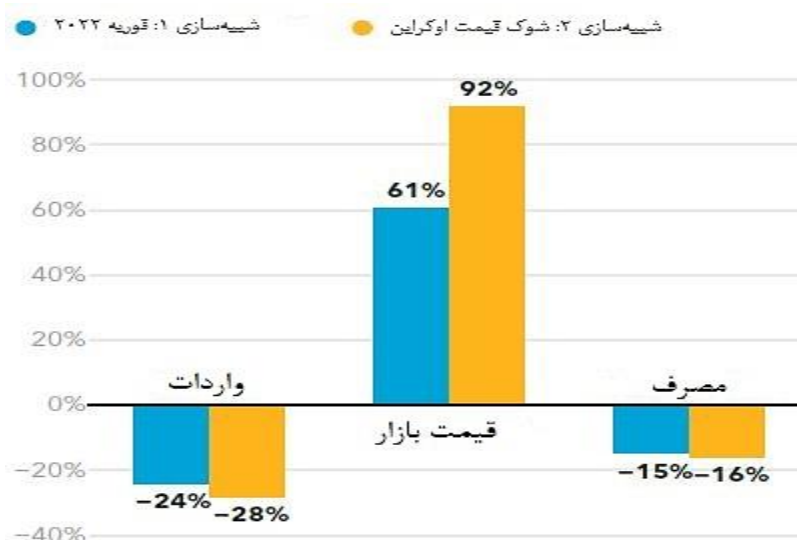
شکل ۴-۲۵: قیمت گندم و نان داخلی، پوند سودان در هر کیلو

این مسائل با فرارسیدن سال ۲۰۲۲ تشدید شد. در ۱ ژانویه، دولت سودان تمام انواع یارانه‌های گندم (غلات، آرد و نان) را لغو کرد و شرکت‌های آسیاب ناگزیر به تأمین غلات با قیمت بالاتر در بازار آزاد شدند (Al-Nilin 2021; Abay 2021). به‌طور کلی، بین ژوئیه ۲۰۲۱ و فوریه ۲۰۲۲، قیمت عمده‌فروشی گندم در خارطوم ۱۱۲ درصد (حدود ۶۰ درصد به‌صورت واقعی) افزایش یافت.

سپس حمله روسیه به اوکراین اتفاق افتاد. اختلال در صادرات گندم از این کشورها باعث شده است که قیمت گندم وارداتی همچنان بالاتر باشد. انتظار می‌رود قیمت نان نیز افزایش بیشتری داشته باشد، هم به دلیل قیمت بالاتر گندم و هم افزایش هزینه‌های تولید به دلیل افزایش قیمت نفت و گاز.

به‌عنوان مثال، قیمت گاز مورد استفاده به‌عنوان سوخت پخت‌وپز برای بیشتر نانوائی‌ها به تازگی ۵۶ درصد جهش داشته است. قیمت یک قوطی روغن با جهش ۶۷ درصدی روبرو شده است. قیمت‌های بالاتر گندم و روغن نیز بر ذخایر ارزی فشار وارد می‌کند و به تصمیم اخیر دولت برای فروش طلا برای تأمین بودجه واردات مواد غذایی بیشتر، پیش از ماه رمضان آینده که مصرف غذای خانوارها معمولاً به‌شدت افزایش می‌یابد، کمک می‌کند. (مقامات این کشور مجبور به افزایش برداشت درآمد حاصل از تجارت طلا برای پرداخت هزینه واردات کالاهای راهبردی شده‌اند.)

برای درک بهتر این پویایی‌های بازار، شبیه‌سازی‌هایی را با استفاده از یک مدل تعادل جزئی اجرا کردیم. این شبیه‌سازی‌ها نشان می‌دهند که افزایش زیاد قیمت‌های اسمی و واقعی گندم در بازار بین اوت ۲۰۲۱ و فوریه ۲۰۲۲ با کاهش ۲۴ درصدی واردات گندم و کاهش ۱۵ درصدی در کل مصرف گندم (از جمله گندم مصرفی به‌عنوان نان) مطابقت دارد. افزایش اخیر قیمت جهانی مرتبط با جنگ اوکراین می‌تواند به افزایش بیشتر قیمت‌های بازار واردات و گندم داخلی به میزان حدود ۲۰ درصد و کاهش بیشتر واردات گندم و تقاضای مصرف‌کنندگان برای فرآورده‌های گندم به میزان به ترتیب ۹ و ۵ درصد منجر شود (شکل ۴-۲۶).

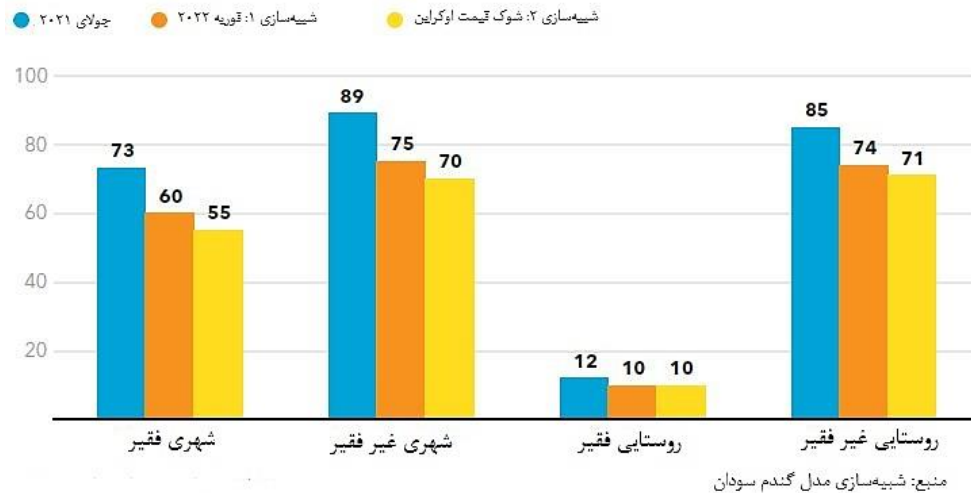

منبع: شبه‌سازی مدل گندم سودان

شکل ۴-۲۶: اثرات شوک‌های واردات بر بازار گندم سودان

بیشترین آسیب متوجه خانوارهای فقیر شهری می‌شود، زیرا مصرف گندم آن‌ها بین ژوئیه ۲۰۲۱ تا فوریه ۲۰۲۲ بین ۱۶ تا ۱۹ درصد به دلیل تغییرات سیاست داخلی کاهش یافته و سپس با کاهش ۵ درصدی دیگر در مارس ۲۰۲۲ مواجه شده است (شکل ۴-۲۷). مقادیر کاهش مصرف گندم بین خانوارهای فقیر شهری مشابه است، اما شدت کاهش برای سایر گروه‌های خانوار کمی کمتر است. رفاه خانوارهای فقیر روستایی که بیشترین جمعیت را تشکیل می‌دهند، با توجه به مصرف نسبتاً پایین سرانه فرآورده‌های گندم آن‌ها در سال ۲۰۲۲ (فقط حدود ۱۲ کیلوگرم به ازای هر نفر) کمتر تحت تأثیر این شوک‌های بازار گندم قرار گرفته است.

بنابراین، این مدل نشان می‌دهد که اختلالات در بازار جهانی گندم به دلیل جنگ روسیه و اوکراین تأثیر عمده‌ای بر بازار گندم سودان داشته است - اگرچه اثر تخمین زده شده تنها حدود نیمی از شدت شوک نامطلوب ژوئیه ۲۰۲۱ تا فوریه ۲۰۲۲ را به خود اختصاص می‌دهد. با این وجود، اثر ترکیبی این شوک‌های قیمتی گندم پیامدهای جدی برای اقتصاد غذایی سودان و به‌ویژه خانوارهای فقیر شهری دارد.

شکل ۴-۲۷: اثرات شوک‌های قیمت جهانی گندم بر مصرف گندم خانوار در سودان، کیلوگرم به ازای هر نفر در سال

سودان افزون بر پرداختن به تأثیرات فوری بحران کنونی، می‌بایست به دنبال ایجاد انعطاف‌پذیری خود برای کاهش تأثیرات بحران بعدی باشد. در اینجا چندین اقدام سیاستی پیشنهاد می‌شود که می‌بایست در نظر گرفته شود:

- افزایش سرمایه‌گذاری در جاده‌ها و سایر زیرساخت‌های بازار برای کاهش هزینه‌های مبادله، افزایش قیمت تولیدکننده و بهبود عملکرد و کارایی بازارها.
- تحقیقات و تلاش‌های ترویجی بیشتر برای افزایش تولید جایگزین‌های گندم، از جمله سورگوم و ارزن مقاوم به خشکی در زمین‌های دیم و محصولات صادراتی با ارزش بالا در زمین‌های آبی. چنین تغییری در تولید، این پتانسیل را دارد که درآمدهای ارزی و رشد و اشتغال کلی را افزایش دهد.
- با حذف یارانه نان، می‌توان یک نظام انتقال نقدی را به جریان انداخت که فقیرترین خانوارها را هدف‌گیری نماید. چنین برنامه‌ای را می‌توان با استفاده از تجربیات برنامه حمایت از خانواده سودان (امارات)^۱ که در سال ۲۰۲۱ معرفی شد، اما سپس متوقف گردید، همچنین با درس‌های آموخته‌شده از برنامه موفقیت‌آمیز انتقال پول نقد در سایر کشورها، از جمله برنامه‌های تکافل و

^۱. Sudan Family Support Program (Samarat)

کرامه مصر^۱، بنا نهاد. میزان انتقال نقدی می‌بایست به‌دقت تنظیم شود و این امکان وجود دارد که بارها با تغییر قیمت گندم و تورم اصلاح شود.

- شکاف‌های داده‌های امنیت غذایی می‌بایست برطرف شود و ارتقای نظارت و ظرفیت تحلیلی مد نظر قرار گیرد. هدف‌گیری دقیق برنامه‌های انتقال نقدی یا غیر نقدی مستلزم داده‌های به‌روز در مورد وضعیت خانوارها است. ظرفیت بخش دولتی همچنین می‌بایست برای افزایش اثربخشی کارگزاری‌های استاندارد برای اجرای مقررات نظارت بر کیفیت آرد گندم، تضمین رقابت در آسیاب گندم و ایجاد و مدیریت مؤثر برنامه انتقال نقدی ارتقا یابد.

اجرای شدن برخی یا همه این موارد می‌تواند به ایجاد یک نظام منعطف‌تر گندم و غذا-کشاورزی در سودان کمک کند و امکان تاب‌آوری بهتر خانوارها در برابر شوک‌های اقتصادی آتی را میسر نماید.

¹. Egypt's Takaful and Karama programs

۳۱. حمله روسیه به اوکراین امنیت غذایی در مالاوی را تهدید می‌کند: این کشور چگونه

می‌تواند به این رویداد پاسخ بدهد؟

یواخیم دی ورد و یان دوچوسلاو

نخست در ۲۷ آوریل ۲۰۲۲ منتشر شد.

ناامنی غذایی در مالاوی امر متداولی است و هرساله در آستانه برداشت محصول در ماه آوریل، ۳۸ درصد از جمعیت این کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این کشور، اگرچه از نظر جغرافیایی بسیار دور از محل مناقشه قرار گرفته است، اما کانال‌های گوناگونی وجود دارد که از طریق آن‌ها تهاجم روسیه به اوکراین می‌تواند به وخامت اوضاع این کشور در سال جاری منجر شود.

این مناقشه باعث ایجاد ختلال در عرضه جهانی غلات کلیدی، روغن‌های گیاهی و کودهای شیمیایی شده و با افزایش قیمت‌های موجود، فشارهای مضاعفی را بر کشورهای کم‌درآمد با جمعیت‌های فقیر آسیب‌پذیر تحمیل کرده است. در این پست به این موضوع می‌پردازیم که چگونه افزایش قیمت گندم، ذرت، روغن پخت‌وپز و کود احتمالاً بر کشور مالاوی تأثیر می‌گذارد و دولت چگونه می‌تواند به این بحران پاسخ دهد.

بازار غلات و روغن گیاهی در مالاوی

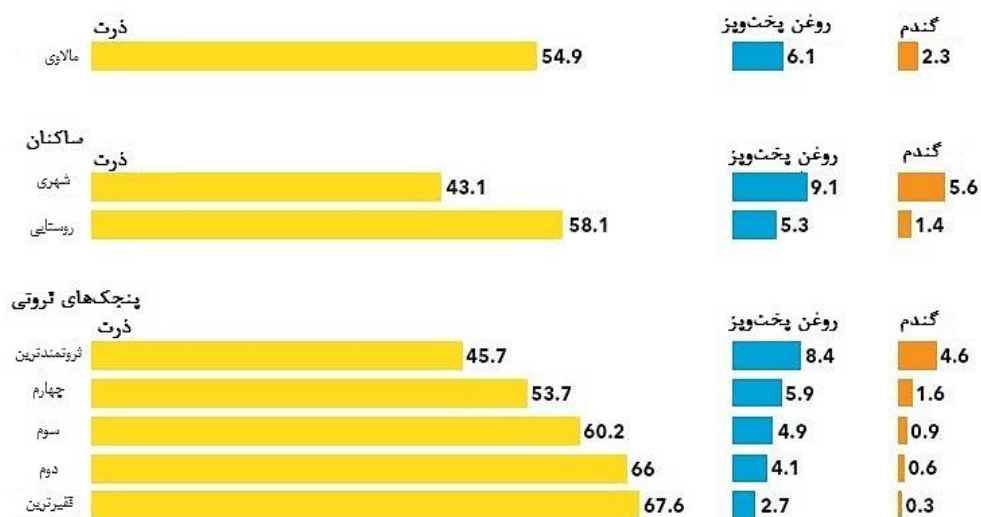
گندم

افزایش قیمت گندم به سر تیترا اخبار جهان تبدیل شده است و بسیاری از کشورها را به شدت تحت تأثیر قرار خواهد داد، اما تأثیر مستقیم آن بر مالاوی محدود خواهد بود. مردم مالاوی تنها ۲/۳ درصد از انرژی دریافتی خود را از مصرف گندم تأمین می‌کنند (شکل ۴-۲۸) و تنها ۲/۸ درصد از کل بودجه غذایی خود را صرف تهیه گندم یا فرآورده‌های آن مانند نان و پاستا می‌نمایند (شکل ۴-۲۹). علاوه بر این، این فرآورده‌ها عمدتاً توسط خانوارهای نسبتاً ثروتمند و شهری مصرف می‌شوند، بنابراین افزایش قیمت نان تنها اثرات مستقیم متوسطی بر امنیت غذایی کشور خواهد داشت. گفتنی است، واردات از روسیه و اوکراین تقریباً دوسوم مصرف گندم مالاوی را در سال‌های اخیر به خود اختصاص داده است و ممکن است این کشور تا زمانی که با تأمین‌کنندگان جایگزین قرارداد نبندد، با کمبود مواجه شود.

ذرت

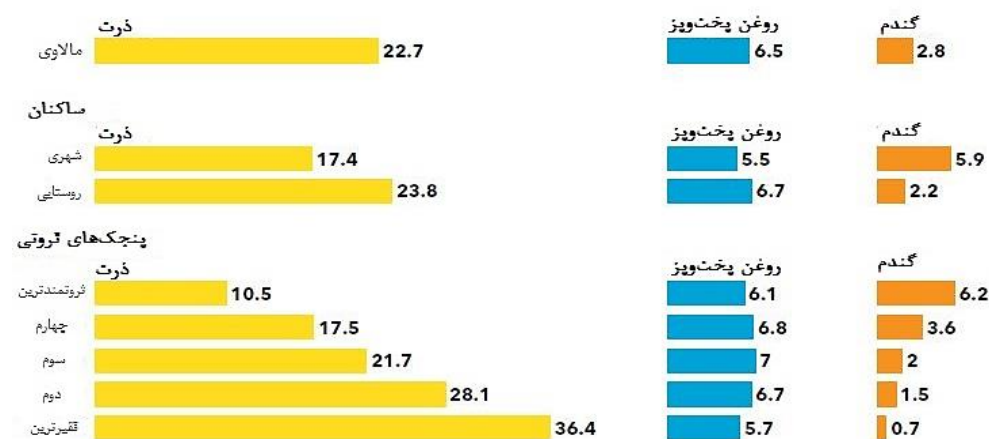
اوکراین و روسیه به‌طور مشترک ۱۷/۴ درصد از تجارت جهانی ذرت را به خود اختصاص می‌دهند و قیمت جهانی این محصول رو به افزایش است. مالاوی تقریباً در تولید ذرت در سال‌های با بارندگی مطلوب خود کفا است، اما اغلب به‌عنوان واردکننده خالص این محصول به شمار می‌آید. به‌طور متوسط، این کشور کمتر از ۱ درصد از مصرف خود را وارد می‌کند، اما درنهایت، واردات خالص به ۱۰ درصد مصرف داخلی افزایش یافته است، همان‌گونه که در سال ۲۰۱۶ اتفاق افتاد، زمانی که با کاهش بسیار زیاد برداشت روبرو شد؛ و صادرات خالص پس از برداشت خوب تا ۱۰ درصد تولید داخلی افزایش یافته است؛ چیزی که در سال ۲۰۱۱ نیز شاهد آن بوده است.

امسال، شروع دیر هنگام باران‌ها و سیل در منطقه جنوبی مالاوی احتمالاً باعث کمبود تولید در بخش‌هایی از این کشور می‌شود، اگرچه هنوز خیلی زود است که بگوییم این امر چقدر بر کل تولید ملی تأثیر خواهد گذاشت. یکی از نشانه‌های افزایش قیمت ذرت این است که دست‌کم قیمت مزرعه‌ای که به تازگی توسط دولت برای ذرت اعلام شده، ۴۷ درصد بیشتر از سال گذشته است. اگرچه واردات و صادرات ذرت به شدت تحت نظارت است، اما این کشور به‌هیچ‌روی از روند قیمت‌های بین‌المللی در امان نخواهد ماند.

منبع: پنجمین نظرسنجی یکپارچه خانوار ۲۰۱۹-۲۰۲۰

شکل ۴-۲۸: سهم ذرت، روغن پخت و پز و گندم در رژیم مواد غذایی مالاوی، درصد ارزش

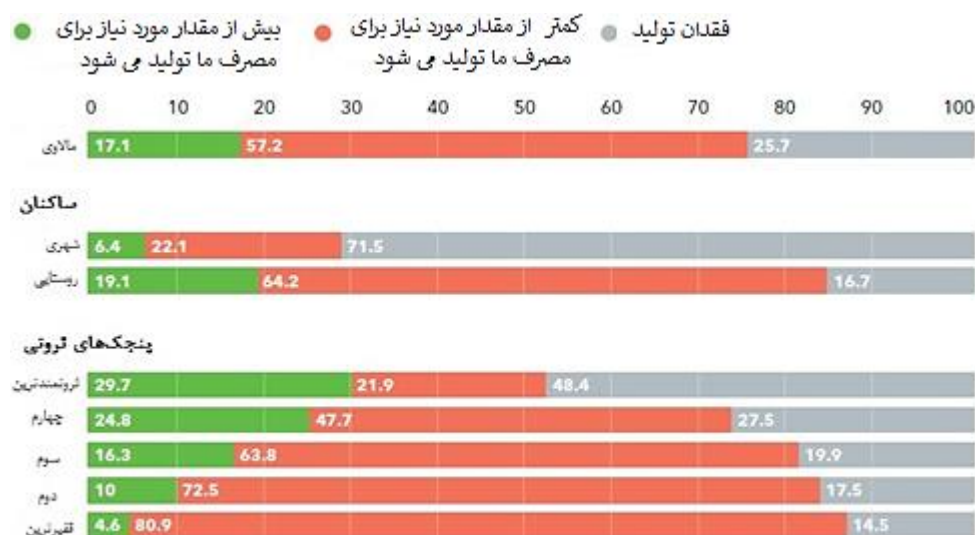

منبع: پنجمین نظرسنجی یکپارچه خانوار ۲۰۱۹-۲۰۲۰

شکل ۴-۲۹: سهم ذرت، روغن پخت و پز و گندم در خرید مواد غذایی مالاوی، درصد ارزش

خانوارهای مالاویایی تولیدکننده، همچنین مصرف‌کننده ذرت هستند. برخلاف گندم، قیمت ذرت تأثیر زیادی بر اقشار فقیر خواهد داشت که ۶۸ درصد کالری خود را از این منبع دریافت می‌کنند و ۳۶ درصد از کل مواد غذایی خریداری شده آن‌ها را به خود اختصاص می‌دهد.

از آنجایی که قیمت‌های بالای مواد غذایی به نفع فروشندگان است و به مصرف‌کنندگان آسیب وارد می‌کند، بنابراین شناسایی این که چه کسی تولید و چه کسی مصرف می‌کند، دارای اهمیت است. اگرچه تقریباً تمام کشاورزان مالاویایی ذرت کشت می‌کنند، اما عمده آن برای خودمصرفی است. شکل ۴-۳۰ نشان می‌دهد که احتمال کشت ذرت در خانوارهای ثروتمند کمتر است، اما زمانی که این کار را انجام می‌دهند، بیشتر از نیاز خانوار تولید می‌کنند. این خانوارها به‌طور بالقوه می‌توانند از افزایش قیمت ذرت سود ببرند. در مقابل، بیشتر اقشار فقیر اگرچه مقداری ذرت کشت می‌کنند، اما مقدار ذرت تولیدشده فقط برای ۵ درصد این اقشار کفاف نیازهای آن‌ها را می‌دهد.

منبع: پنجمین نظرسنجی یکپارچه خانوار ۲۰۱۹-۲۰۲۰

شکل ۴-۳۰: خانوارهای مالاوی بر اساس تولید ذرت

درحالی که تولید گسترده ذرت در مالاوی خانوارها را تا حدودی از شوک قیمت جهانی ذرت محافظت می‌کند، بیشتر خانوارها در مقطعی از زمان برای خرید ذرت تولید محلی و مصرف آن به بازار روی می‌آورند. خانوارهای فقیر و شهری بیش از همه به خرید ذرت وابسته هستند و از افزایش قیمت ذرت بیشترین آسیب را متحمل خواهند شد.

روغن پخت‌وپز

حتی پیش از جنگ نیز، رویدادهای آب و هوایی جهانی بر تولید سویا و روغن پالم تأثیر گذاشته و فشار افزایشی بر روغن گیاهی وارد کرده است؛ افزایش قیمت روغن پخت‌وپز ماه‌ها موضوع بحث‌های سیاسی شدید در مالاوی بوده است. با توجه به اینکه روسیه و اوکراین به‌طور مشترک تقریباً سه‌چهارم تجارت جهانی روغن آفتابگردان را به خود اختصاص می‌دهند، افزایش بیشتر قیمت‌ها دور انتظار نخواهد بود.

شکل‌های ۴-۲۸ و ۴-۲۹ نگاهی اجمالی به نحوه انتقال این موضوع به بودجه‌های خانوار و منابع کالری را نشان می‌دهد. روغن پخت‌وپز سهم بیشتری از کالری مصرفی خانوارهای شهری و ثروتمندتر را به خود اختصاص می‌دهد، اما هیچ‌الگوی قابل تشخیصی در مورد سهم خرید خانوارها وجود ندارد - در تمام پنجم‌های ثروتی و صرف‌نظر از موقعیت شهری یا روستایی. روغن پخت‌وپز ۵/۴ تا ۷ درصد از کل خرید مواد غذایی را تشکیل می‌دهد.

این بدان معناست درحالی که افزایش قیمت روغن پخت‌وپز احتمالاً در تمام اقشار مردم احساس می‌شود، تأثیر آن بر فقرا که از پیش نیز روغن کمی مصرف می‌کردند و درنتیجه زمینه کمتری برای کاهش بیشتر مصرف دارند، شدیدتر خواهد بود.

از سوی دیگر، داده‌های نظرسنجی نشان می‌دهد که ۱۶ درصد از خانوارهای تولیدکننده این محصول در مالاوی در سال ۲۰۱۹/۲۰۲۰ به کشت سویا روی آورده‌اند که بر این تعداد احتمالاً در سال ۲۰۲۰/۲۰۲۱ به دلیل مطلوبیت قیمت‌ها در فصل زراعی افزوده خواهد شد. این گروه از خانوارها از قیمت‌های بالاتر سویا سود می‌برند که احتمالاً به دلیل اینکه تولیدکنندگان روغن پخت‌وپز به دنبال جایگزین‌هایی برای دانه آفتابگردان اوکراینی و روسی هستند، بر تعداد آن‌ها افزوده خواهد شد.

قیمت بالای کود می‌تواند تولیدات کشاورزی را در معرض ریسک قرار دهد.

شوک‌های مشابه عرضه باعث کاهش فراهمی و درنتیجه افزایش قیمت کودهای شیمیایی می‌شود. پیش از جنگ، روسیه و بلاروس به‌طور مشترک ۱۵ درصد از تجارت جهانی کودهای نیتروژن‌دار و ۳۳ درصد

پتانس را به خود اختصاص می‌دادند. زمانی که قیمت جهانی کود در سال منتهی به اوت ۲۰۲۱ تقریباً دو برابر شد، اجرای برنامه نهاده‌های مقرون‌به‌صرفه سال گذشته (AIP^۱) توسط دولت متوقف شد که بر این اساس دولت کود و بذر هیبریدی را با قیمت ارزان به کشاورزان واجد شرایط اعطا می‌نمود.

از آن زمان، قیمت‌ها دوباره تقریباً دو برابر شده است و احتمالاً به افزایش خود ادامه خواهد داد؛ که البته برای برنامه نهاده‌های مقرون‌به‌صرفه که بودجه آن برای سال ۲۰۲۲ در مقایسه با سال ۲۰۲۱ به میزان واقعی یک‌سوم کاهش یافته است، خبر خوبی نخواهد بود. اگر قیمت‌های فعلی ادامه داشته باشد و اگر دولت بخواهد سطح فعلی یارانه را حفظ کند، تعداد افراد مشمول این برنامه می‌بایست تقریباً به دوسوم کاهش یابد. اگر دولت بخواهد تعداد این افراد را حفظ کند، مشارکت مالی آن‌ها می‌بایست به شدت افزایش یابد. در هر صورت، احتمالاً در سال ۲۰۲۲ کود کمتری مصرف خواهد شد، به این معنی که تولید محصولات کشاورزی کاهش می‌یابد و فشار صعودی بیشتری بر قیمت‌های محلی و جهانی مواد غذایی وارد می‌کند.

گزینه‌های سیاستی

سیاست‌گذاران مالاوی چگونه می‌توانند این بحران را در کشور مدیریت کنند بدون اینکه آسیبی متوجه اقشار ضعیف شود و چگونه می‌بایست برای بحران‌های آینده آماده شوند؟ در شرح زیر به شماری از سیاست‌های تکمیلی اشاره می‌شود.

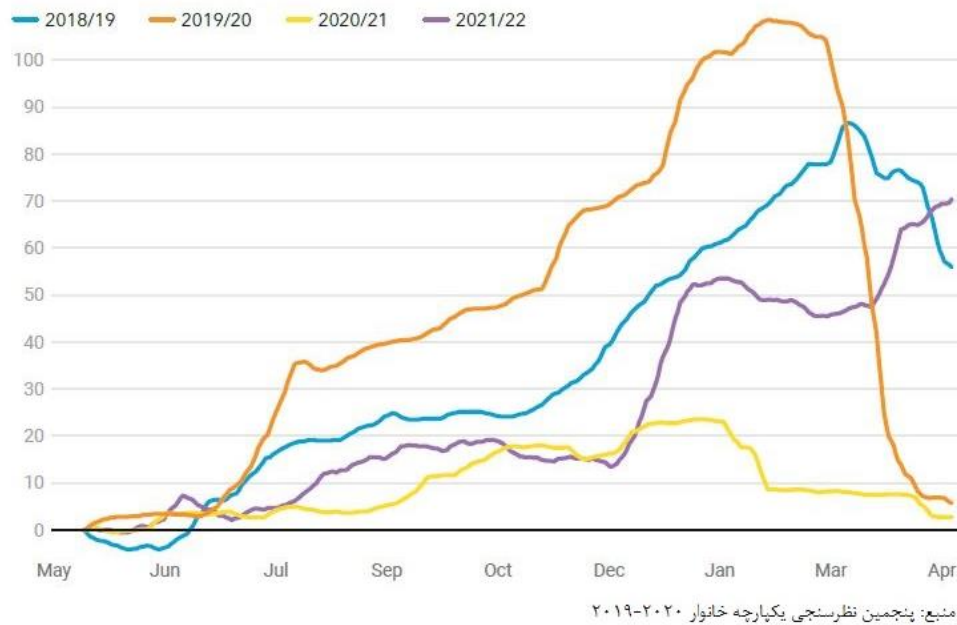
اول، افزایش قیمت مواد غذایی با نوسانات فصلی قیمت ذرت تشدید می‌شود. این که دولت نمی‌تواند کار زیادی برای تغییر قیمت‌های بازار جهانی انجام دهد، مسئله ثبات نوسانات فصلی قیمت ذرت را بیش از هر زمان دیگری بااهمیت می‌نماید.

شکل ۴-۳۱ نشان می‌دهد که قیمت‌های ذرت در چهار سال گذشته تا چه اندازه بی‌ثبات بوده است و در مقایسه با قیمت ماه مه درست پس از برداشت، بین ۲۵ تا ۱۰۵ درصد در فصل اتمام ذخایر افزایش نشان داده است. با این حال، بسیاری از کشاورزان مالاویایی که پس از فصل اتمام ذخایر با کمبود نقدینگی دست‌وپنجه نرم می‌کنند و فاقد امکانات ذخیره‌سازی ایمن هستند، بسیاری از محصولات خود را در مدت کوتاهی پس از برداشت می‌فروشند و در اواخر سال دوباره با قیمت افزایش‌یافته آن‌ها را می‌خرند. این نوسانات را می‌توان از طریق مدیریت بهتر ذخایر استراتژیک غلات تعدیل کرد.

در سال‌های اخیر، برنامه مدیریت بهتر ذخایر استراتژیک غلات معمولاً پس از شروع سال مالی در ژوئیه، دوباره به ذخیره سازه غلات می‌پردازد و فشار صعودی را برافزایش قیمت ذرت وارد می‌نماید.

^۱. Affordable Inputs Programme

بالین‌حال، از سال ۲۰۲۲/۲۳ شروع سال مالی از ژوئیه به آوریل تغییر کرده است. این بدان معناست که بودجه سازمان‌های دولتی می‌بایست به‌موقع در اختیار آن‌ها قرار بگیرد تا خرید ذخایر استراتژیک غلات را زودتر انجام دهند تا در زمانی که قیمت‌ها در پایین‌ترین حد خود هستند، آن‌ها را بالا ببرند، در نتیجه اختلاف بین قیمت‌های خرید و فروش که کشاورزان مالاوی با آن روبرو هستند کاهش می‌یابد. این روند در درجه اول به نفع فقیرترین کشاورزانی است که به احتمال زیاد محصول خود را زودتر می‌فروشند و بیشترین آسیب‌پذیری در برابر افزایش سطح قیمت در کشور متوجه آن‌ها است.

شکل ۴-۳۱: نوسانات فصلی قیمت ذرت ۲۰۲۲-۲۰۱۸، درصد تغییر از ماه می

دوم، مالاوی تمام کودهای مورد نیاز کشور را وارد می‌کند، بنابراین برخلاف ذرت، گزینه‌های کمی برای تغییر یا یکنواخت کردن قیمت کود وجود دارد؛ بنابراین، پاسخ‌های سیاستی می‌بایست برافزایش کارایی مصرف کود متمرکز شود. متأسفانه، واکنش عملکرد به کود در سال‌های اخیر به دلیل بدتر شدن سلامت خاک کاهش یافته است. حتی پیش از جنگ روسیه و اوکراین، برخی از کشاورزان نمی‌توانستند

از کود به نحو سودآوری استفاده کنند به این معنا که هزینه کل کود بالاتر از ارزش محصول اضافی ناشی از مصرف آن بوده است. افزایش بیشتر در قیمت کود فقط این ناکارآمدی‌ها را تشدید می‌کند.

گزینه‌های سیاستی برای استفاده کارآمدتر از کود و یارانه کود توسط دی ورد و دوچوسلاو^۱ (۲۰۲۲)، چادزا و دوچوسلاو^۲ (۲۰۲۲) و نیوندو و همکاران^۳ (۲۰۲۲) به‌طور مفصل مورد بحث قرار گرفته است. (۲۰۲۲) که خواستار افزایش سرمایه‌گذاری در سلامت خاک، تحقیق، توسعه و ترویج کشاورزی شده‌اند.

سوم، شبکه‌های ایمنی اجتماعی می‌بایست در این زمینه که چه کسی تحت تأثیر یک شوک خاص قرار می‌گیرد، چابک و آگاه عمل کنند. در زمان همه‌گیری کووید ۱۹ فقرای شهری به‌طور نامتناسبی از محدودیت‌های قرنطینه آسیب دیدند. افزایش قیمت ذرت احتمالاً بر همان گروهی تأثیر می‌گذارد که کاملاً وابسته به خرید مواد غذایی هستند و بخش زیادی از بودجه آن‌ها را به خود اختصاص می‌دهد. شبکه ایمنی اجتماعی، برنامه شاخص در این کشور، برنامه اجتماعی پرداخت نقدی (SCTP^۴)، سخت‌گیرانه و غیر منعطف است؛ بنابراین مداخلات موقتی اما مکرر مانند اقدام پرداخت نقدی به فقرای شهری متأثر از کووید ۱۹ یا طرح پاسخگویی به ناامنی غذایی در فصل اتمام ذخایر و افزایش قیمت‌ها برای کاهش تأثیرات ناشی از شوک‌های قیمتی به کار گرفته شده است. انعطاف‌پذیری کافی برنامه اجتماعی پرداخت نقدی هم به‌صورت افقی (افزایش و کاهش سریع تعداد افراد مشمول حمایت در صورت نیاز) و هم به‌صورت عمودی (تغییر میزان پرداخت‌ها) به محافظت بهتر از آسیب‌پذیرترین خانوارها در برابر شوک‌هایی مانند قیمت‌های بالای فعلی مواد غذایی کمک می‌کند.

درنهایت، با وجود چند دهه سیاست‌های ترویج خودکفایی ذرت در سطح خانوارها و با وجود این‌که سه‌چهارم خانوارهای مالاویایی ذرت کشت می‌کنند و بیش از ۵۰ درصد از بودجه کشاورزی اختصاص داده‌شده به نهاده‌های کشاورزی، عمدتاً به تولید ذرت اختصاص داده می‌شود، شمار بسیار زیادی از خانوارهای مالاویایی به خرید ذرت در بازار وابسته هستند.

اگرچه ۸۶ درصد از جمعیت ۲۰ درصدی فقیرترین خانوارهای این کشور به کشت ذرت می‌پردازند، اما تنها ۵ درصد احتمالاً به آن اندازه تولید می‌کنند که بتواند نیازهای آن‌ها را برآورده نماید (شکل ۳). آشکار است که تمرکز صرف بر زندگی افراد به نتایج مطلوبی از لحاظ تاب‌آوری در برابر شوک‌های خارجی منجر

^۱. De Weerd and Duchoslav

^۲. Chadza and Duchoslav

^۳. Nyondo et al.

^۴. the Social Cash Transfer Programme

نمی‌شود، درعین حال این که به‌طور هم‌زمان به انحراف سرمایه‌گذاری در سایر فعالیت‌های مولدتر می‌انجامد.

پیش‌تر اشاره کرده‌ایم که استفاده استراتژیک از ذخایر غلات برای عبور از سال‌های پر نوسان اهمیت ویژه‌ای دارد، اما در طولانی‌مدت، تنوع‌بخشی به تولیدات کشاورزی به سمت محصولات پرسودتر و با جهت‌گیری تجاری و نیز تنوع فراتر از کشاورزی، از اهداف حیاتی هستند. شرط لازم برای چنین تغییری این است که کشاورزان اطمینان حاصل کنند که به کالاهای اساسی مورد نیاز با قیمت‌های قابل پیش‌بینی دسترسی خواهند داشت. در سطح ملی، این امر می‌تواند با اطمینان از اینکه اقدامات دولت در بازار ذرت قابل پیش‌بینی و مبتنی بر قوانین است، حاصل شود، درحالی که در سطح بین‌المللی، تقویت یکپارچگی منطقه‌ای بازارهای ذرت می‌تواند نقش کلیدی داشته باشد.

۳۲. اگرچه بحران روسیه و اوکراین امنیت غذایی نیجریه را تهدید می‌کند، اما فرصت‌های بالقوه‌ای برای بخش‌های کود و انرژی این کشور فراهم می‌نماید.
بدرو بالانا، کواو آندام، مولوبرهان آماره، دولاپو آدیانجو و دیوید لایورد
 نخست در ۹ ژوئن ۲۰۲۲ منتشر شد.

افزایش کنونی قیمت‌های بازار جهانی برای کالاهای اصلی غذایی تقریباً مشابه بحران غذایی سال ۲۰۰۸ است که تهدیدی جهانی برای امنیت غذایی به شمار می‌آید. این وضعیت در آفریقا به‌طور ویژه‌ای وخیم است، جایی که همه‌گیری کووید-۱۹ و اکنون بحران روسیه و اوکراین آسیب‌پذیری نظام غذایی را در معرض شوک‌های بزرگ قرار داده است. به‌ویژه در کشورهایی مانند نیجریه که به‌شدت به واردات کالاهای اساسی مانند برنج و گندم متکی هستند.

با توجه به افزایش سریع و شدید قیمت جهانی مواد غذایی و اختلال در عرضه گندم، روغن و سایر اقلام به دلیل جنگ روسیه و اوکراین، نیجریه با شماری از تهدیدها برای امنیت غذایی خود روبرو است که در حال حاضر از این لحاظ در وضعیت باثباتی قرار ندارد. از آنجایی که بیش از ۵۰ درصد از مواد غذایی مورد مصرف خانوارهای این کشور از منابع خریداری‌شده تأمین می‌شود، تورم قیمت مواد غذایی بسیاری از مردم را در وضعیت بدتر ناامنی غذایی قرار می‌دهد. به‌ویژه، وابستگی نیجریه به واردات گندم ممکن است به قیمت‌های بالا و مشکلات عرضه منجر شود. با این حال، در چنین موقعیتی، ظرفیت نیجریه برای تولید سایر اقلام کلیدی - به‌ویژه کود و گاز طبیعی - می‌تواند شرایطی را فراهم آورد تا این کشور از اختلالات بازار جهانی ناشی از این بحران بهره‌گیری نماید.

در این پست، بررسی می‌کنیم که چگونه اختلالات عرضه گندم و افزایش قیمت‌های ناشی از درگیری روسیه و اوکراین ممکن است ناامنی غذایی در نیجریه را تشدید کند، همچنین فرصت‌های بالقوه این کشور در بخش کودهای شیمیایی و صنایع انرژی نوظهور را بررسی می‌کنیم.

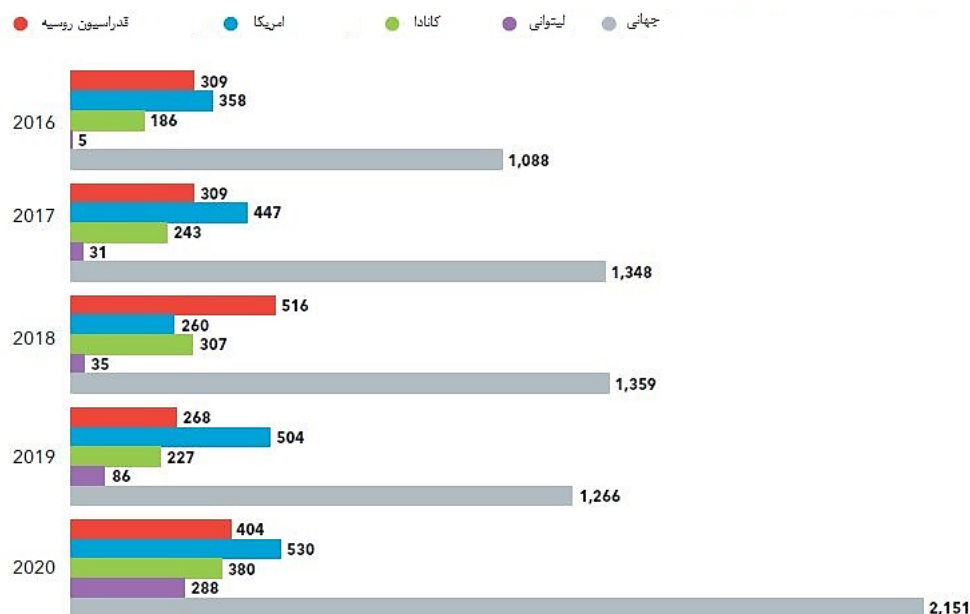
وضعیت امنیت غذایی نیجریه

نیجریه فوق‌العاده در برابر افزایش فعلی قیمت جهانی مواد غذایی آسیب‌پذیر است. این کشور با جمعیتی نزدیک به ۲۱۷ میلیون نفر (حدود ۱۵ درصد از جمعیت آفریقا)، پرجمعیت‌ترین کشور و بزرگ‌ترین اقتصاد

آفریقا است. با این حال، مانند بسیاری از کشورهای آفریقایی در جنوب صحرا، نیجریه دارای نرخ‌های فقر بالایی است، ۴۲/۶ درصد از جمعیت این کشور زیر خط فقر هستند، نرخ بیکاری آن ۳۳ درصد است و با چالش‌های دوگانه ناامنی غذایی و سوءتغذیه حاد مواجه است (Ecker et al. 2021)، بر اساس نظرسنجی جمعیت‌شناسی و سلامت نیجریه، ۳۵ درصد از کودکان زیر پنج سال در این کشور کوتاه‌قد هستند. بر اساس گزارش جهانی بحران غذایی در سال ۲۰۲۲، نیجریه در میان ۱۰ کشور دارای بیشترین تعداد افراد مواجه با بحران غذایی قرار دارد: ۱۲/۹۴ میلیون نفر در اکتبر تا دسامبر ۲۰۲۱ در ناامنی غذایی حاد قرار داشتند (این رقم بر اساس گزارشی است ۲۱ ایالت از ۳۶ ایالت کشور و حوضه پایتخت این کشور را مورد بررسی قرار داده است). آن‌گونه که مطالعات مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در مورد اثرات امنیت غذایی کووید ۱۹ در نیجریه نشان می‌دهد، شوک‌های ناشی از این همه‌گیری آسیب‌پذیری و ناامنی غذایی خانوارهای نیجریه را تشدید کرده است. (Andam et al. 2020; Abay et al. 2021;) (Amare et al. 2021; Balana et al. 2020)

واردات گندم نیجریه (۲۰۲۰-۲۰۱۶)

نیجریه مصرف‌کننده و واردکننده بزرگ فرآورده‌های گندم است. بر اساس گزارش بانک مرکزی این کشور، گندم پس از ذرت و برنج، سومین غله پرمصرف در نیجریه است و تولید داخلی تنها ۱ درصد از ۵ تا ۶ میلیون تن گندم مصرفی سالانه را تأمین می‌نماید. همان‌گونه که در شکل ۴-۳۲ نشان داده شده است، نیجریه در سال ۲۰۲۰ به ارزش بیش از ۲/۱۵ میلیارد دلار آمریکا گندم وارد کرد که ۴۰ درصد افزایش نسبت به سال گذشته نشان می‌دهد و به‌عنوان چهارمین واردکننده بزرگ گندم در جهان پس از مصر، چین و ترکیه در سال ۲۰۲۰ به شمار می‌آید و این کالا را در صدر اقلام وارداتی در صورت‌حساب واردات آن پس از فرآورده‌های نفتی (بنزین و گازوئیل) قرار داده است که در بین اقلام غذایی واردشده، رتبه اول را به خود اختصاص می‌دهد (دفتر ملی آمار این کشور، ۲۰۲۱). در سال ۲۰۲۰، روسیه دومین منبع بزرگ تأمین‌کننده واردات گندم این کشور (۴۰۱ میلیون دلار) پس از ایالات متحده (۵۱۸ میلیون دلار) بود.

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۴-۳: واردات گندم نیجریه، میلیون دلار آمریکا

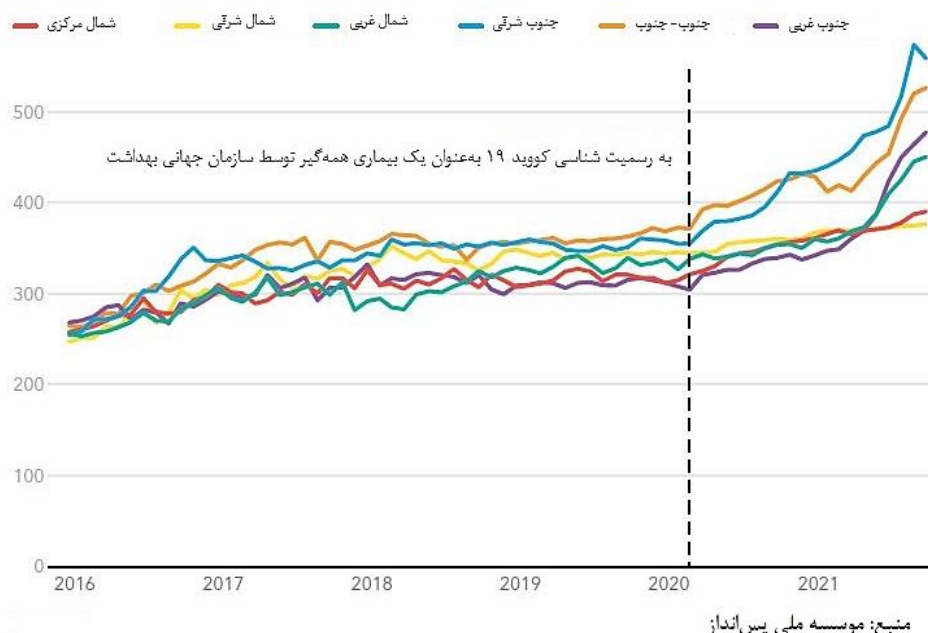
به دلیل وجود مسائل اساسی مانند پذیرش کم فن آوری های کشاورزی (بهبوددهنده عملکرد)، پیشرفت کند در تحقیق و توسعه کشاورزی و شوک هایی مانند بلایای آب و هوایی و درگیری های مسلحانه، انتظار نمی رود وابستگی نیجریه به واردات به این زودی کاهش یابد. به عنوان مثال، تولید کالاهای اساسی در این کشور از جمله غلات قادر به پاسخگویی به تقاضای غذایی داخلی نیست. ۹۹ درصد از گندم مصرفی در نیجریه وارداتی است و از ۷ میلیون تن مصرف سالانه برنج، ۲ میلیون تن از خارج از کشور از طریق قاچاق، بخشی از مرزهای زمینی - با وجود ممنوعیت رسمی واردات برنج در نیجریه، تأمین می شود؛ بنابراین، امنیت غذایی این کشور حتی پیش از آغاز همه گیری کووید ۱۹ و بحران اخیر روسیه و اوکراین در برابر نوسانات قیمت جهانی مواد غذایی آسیب پذیر بود. زیربنای این آسیب پذیری، اتکال مستمر نیجریه به ممنوعیت و محدود کردن واردات برای تشویق تولید مواد غذایی داخل کشور است که معمولاً منجر به قیمت های بالاتر محصولات غذایی وارداتی و محلی می شود (بانک جهانی ۲۰۲۲).

افزایش قیمت گندم و پیامدهای آن بر امنیت غذایی در نیجریه

افزایش قیمت‌ها در پی همه‌گیری کووید ۱۹ یک مسئله بزرگ بوده است. داده‌های بانک جهانی/دفتر ملی آمار نیجریه - نظرسنجی تلفنی کووید ۱۹ در سطح کشور در سال ۲۰۲۰ نشان می‌دهد که قیمت مواد غذایی بلافاصله پس از آغاز همه‌گیری افزایش سریعی را تجربه کرده است. در مارس ۲۰۲۱، تورم قیمت کالاهای اساسی غذایی به ۲۳ درصد رسید که بالاترین سطح مشاهده‌شده طی دو سال گذشته بوده است (دفتر ملی آمار نیجریه، ۲۰۲۱) و بنا بر داده‌های اخیر این دفتر، افزایش قیمت مواد غذایی تا مارس ۲۰۲۲ ادامه داشته است.

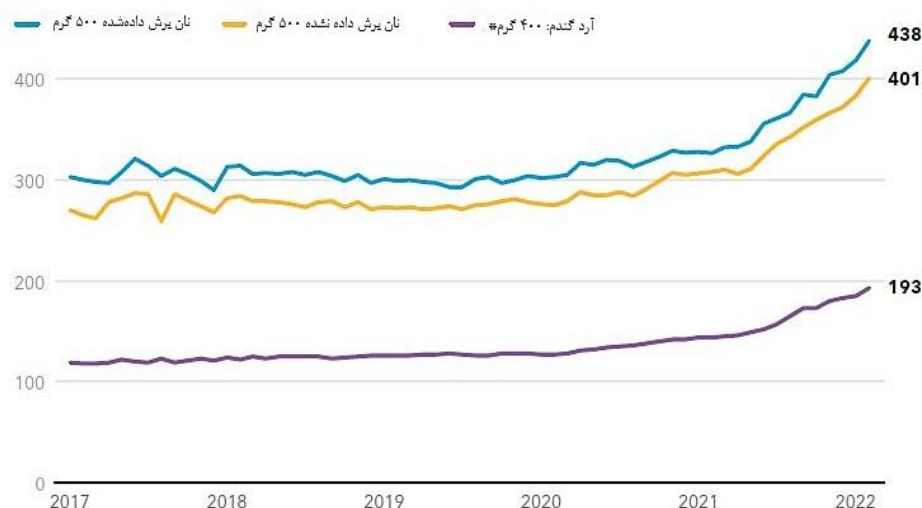
یافته‌های اخیر با استفاده از داده‌های جامع و بلندمدت ماهانه قیمت مواد غذایی، افزایش قابل‌توجهی را در قیمت‌ها برای تمام اقلام غذایی منتخب در دوره همه‌گیری نشان می‌دهد. به‌عنوان مثال، قیمت برنج و گندم وارداتی به ترتیب ۴۱ و ۲۱ درصد افزایش داشته است (Amare et al. 2022).

شکل ۴-۳۳ تحول قیمت گندم را در سطح ملی و به‌طور میانگین در شش منطقه ژئوپلیتیکی در نیجریه نشان می‌دهد. سطح قیمت و پراکندگی گندم پیش از همه‌گیری نسبتاً ثابت بود. در سطح ملی، قیمت گندم ۲۱ درصد افزایش یافت و پس از شروع همه‌گیری، این مناطق شاهد افزایش قابل‌توجهی در پراکندگی قیمت در بازارها بودند و قیمت‌ها همچنان در حال افزایش هستند.

شکل ۴-۳: قیمت گندم در نیجریه، ۲۰۲۱ - ۲۰۱۶، نایرا در هر کیلوگرم

آرد گندم، البته، ماده اصلی تولید نان و سایر فرآورده ها مانند پاستا، رشته فرنگی، بلغور و سایر مواد غذایی است که در نیجریه جزء اصلی انبار خانوارها به شمار می آید. در حالی که مصرف این فرآورده ها در مناطق شهری به دلیل دسترسی بهتر به بازار نسبت به مناطق روستایی بیشتر است. نان همچنان به عنوان یک کالای اساسی در سراسر کشور باقی مانده است. قیمت آرد گندم - که تا سال ۲۰۱۹ نسبتاً ثابت بود - با شیوع همه گیری کووید-۱۹ حدود ۳ درصد و سپس در سال ۲۰۲۰ تا ۲۸ درصد افزایش یافت. از آن زمان به بعد، قیمت آرد گندم تولید داخل هم به صورت سالانه و هم ماه به ماه به افزایش خود ادامه داده است (شکل ۴-۳). همین روند برای نان، هم برش خورده و هم بدون برش، قابل مشاهده است. قیمت ها پیش از همه گیری کووید-۱۹ یکنواخت، اما از آن زمان تاکنون در حال افزایش بوده اند.

* بر اساس قیمت یک کیسه آرد گندم از پیش بسته‌بندی‌شده ۲ کیلوگرمی (برند گلدن پنی). ۴۰۰ گرم شاخصی برای میزان آرد موردنیاز برای پخت یک قرص ۵۰۰ گرمی نان است.

شکل ۴-۳۴: قیمت محصولات مرتبط با گندم در نیجریه به نایرا، ۲۰۱۷-۲۰۲۰

اکنون، اختلالات بازار جهانی ناشی از جنگ و افزایش قیمت‌های در حال حاضر بالا منجر به کمبود محصول و افزایش قیمت‌های داخلی در نیجریه شده است. مصرف‌کنندگان می‌توانند الگوهای مصرف خود را تغییر دهند و به جایگزین‌های ارزان‌تری مانند فرآورده‌های کاساوا روی آورند. تولیدکنندگان ممکن است ناگزیر به کاهش کیفیت از طریق اختلاط آرد گندم با جایگزین‌هایی مانند آرد سورگوم و ذرت شوند تا بتوانند قیمت‌ها را ثابت نگه دارند و در بازار رقابتی حضور داشته باشند. این مسائل بر کیفیت و ایمنی مواد غذایی تأثیر می‌گذارد و می‌تواند پیامدهای تغذیه‌ای نامطلوبی داشته باشد.

از آنجایی که این کشور به دنبال کاهش وابستگی بیش‌ازحد خود به واردات گندم است، می‌تواند زمان مناسبی برای بازبینی سیاست «استفاده از کاساوا» باشد که در سال ۲۰۰۲ در زمان رئیس‌جمهور اولوسگان اوباسانجو^۱ مطرح شد و مدافع جایگزینی حداقل ۱۰ درصد آرد کاساوا با کیفیت بالا به جای آرد گندم در تهیه نان و در صنعت قنادی بود.

^۱. Olusegun Obasanjo

اگرچه این سیاست در گذشته به دلیل عدم رعایت کارخانه‌های آرد و سایر عوامل شکست خورد، نسخه‌ای از آن می‌تواند در شرایط فعلی کارساز باشد. با توجه به نیاز فوری نیجریه به کاهش وابستگی به گندم، اکنون نیز ممکن است زمان آن فرارسیده باشد که حذف حداقل موقتی مالیات ۱۵ درصدی بر واردات گندم که در سال ۲۰۱۲ برای افزایش تولید کاساوی محلی به منظور جایگزینی آن در صنعت تولید نان و شیرینی و ترویج تولید داخلی گندم اعمال شده بود، مورد تجدید نظر قرار گیرد.

کود - یک فرصت صادراتی

اگرچه در شرایطی که وضعیت امنیت غذایی به طور فزاینده‌ای نگران‌کننده به نظر می‌رسد، این بحران می‌تواند فرصت‌هایی را برای صنعت کود نیجریه فراهم آورد. تقاضای سالانه کود در نیجریه حدود ۷۰۰۰۰۰ تن (پایگاه داده فائو) است؛ در سال ۲۰۱۹، این کشور با ۶۱ کارخانه تولید و اختلاط کود، سالانه ۱ میلیون تن کود تولید کرد. این وضعیت اکنون احتمالاً با گشایش کارخانه کود دانگوته در مارس ۲۰۲۲ - که ظرفیت تولید آن ۳ میلیون تن اوره دانه‌بندی شده در سال است، تغییر خواهد کرد. نیجریه در حال حاضر بزرگ‌ترین تولیدکننده کود در قاره آفریقا است. در مراسم گشایش این کارخانه، رئیس‌جمهور محمدو بوهاری^۱ اظهار داشت که نیجریه صادرات کود را آغاز خواهد کرد.

با توجه به اینکه روسیه یکی از صادرکنندگان برتر کود در جهان است و درگیری‌ها و تحریم‌ها بازارهای جهانی را مختل کرده است، کشورهای واردکننده به دنبال منابع جایگزین هستند. سرمایه‌گذاری به موقع نیجریه در بخش کود، آن را به عنوان یک جایگزین مناسب و یک مرکز منطقه‌ای تولید کود تبدیل می‌کند که می‌تواند به کاهش برخی از اثرات منفی بحران بر کشورهای واردکننده کود، به ویژه کشورهای غرب آفریقا کمک کند.

گاز طبیعی - فرصتی برای اقتصاد و رفاه اجتماعی

تلاش اروپا برای یافتن بازارهای انرژی جایگزین و کاهش وابستگی بیش از حد خود به نفت و گاز روسیه نیز فرصتی برای نیجریه است. گزارش چشم‌انداز اتاق انرژی آفریقا (۲۰۲۲) تخمین می‌زند که تولید گاز نیجریه از ۱۴۵۰ میلیارد فوت مکعب در سال ۲۰۲۱ به ۱۷۸۰ میلیارد فوت مکعب در سال ۲۰۲۲ افزایش

^۱. Muhammadu Buhari

می‌یابد و امنیت انرژی داخل کشور را بهبود می‌بخشد و صادرات به بازارهای اروپایی و سایر کشورها را تسهیل می‌کند.

نیجریه همچنین تأمین‌کننده فعلی گاز طبیعی مایع (LNG) برای چندین کشور اروپایی است. اکنون، با شرکای نیجر و الجزایر، قصد دارد خط لوله گاز ترانس صحرا^۱ را ایجاد نماید که انتقال گاز طبیعی مایع از نیجریه به بازارهای اروپایی را امکان‌پذیر می‌کند و به نیجریه امکان افزایش صادرات و به اروپا تنوع‌بخشی به منابع گاز طبیعی این منطقه را میسر می‌نماید؛ باین‌حال، از آنجایی که درآمد صادرات نیجریه به‌شدت به نفت خام (تقریباً ۹۰ درصد کل صادرات) وابسته است و پرداخت‌های خدمات بدهی بین‌المللی این کشور درگذر زمان در حال افزایش است (بانک مرکزی نیجریه)، سرمایه‌گذاری‌های آتی در صنعت گاز طبیعی به سیاست‌های محتاطانه مدیریت مالی و بدهی کشور بستگی دارد – که البته با توجه به تجربیات گذشته به‌هیچ‌وجه تضمین‌شده نیست، اما همچنان قابل دستیابی است. نسبت بدهی به تولید ناخالص داخلی نیجریه، در حدود ۳۲ درصد در مارس ۲۰۲۲ گزارش شده که در محدوده خدمات بدهی پایدار قرار گرفته و در مقایسه با سایر کشورهای آفریقای غربی نسبتاً پایین است؛ بنابراین، اینکه آیا این فرصت‌های بالقوه در بحبوحه بحران روسیه و اوکراین درنهایت به تحکیم موقعیت نیجریه به‌عنوان صادرکننده بزرگ گاز به بازارهای جهانی کمک می‌کند، می‌بایست منتظر بود.

شبکه‌های ایمنی

با توجه به چالش‌های سریعاً در حال پدیداری بحران اوکراین و روسیه، بسیاری از نیجریه‌ای‌ها ممکن است در ماه‌های آینده با افزایش ناامنی غذایی مواجه شوند.

دولت در حال حاضر حمایت از شبکه ایمنی را در پاسخ به بحران اوکراین افزایش نداده است. یکی از منابع بالقوه کمک در آینده، برنامه خوشه امنیت غذایی (FSC)^۲ برای نیجریه است که مشارکت گسترده سازمان‌های بین‌المللی به شکل‌گیری آن کمک نموده است. در دوره همه‌گیری کووید ۱۹، FSC به نیجریه‌های واجد شرایط به اشکال مختلف از جمله پرداخت پول نقد، انتقال پول از طریق تلفن همراه و کوپن‌های کاغذی و الکترونیکی کمک کرد. در دسامبر ۲۰۲۰، بیش از ۴ میلیون نفر از طریق این برنامه مورد حمایت قرار گرفتند.

^۱. Trans-Saharan gas pipeline

^۲. Food Security Cluster

توسعه تولید گاز طبیعی همچنین می‌تواند فرصتی برای گسترش شبکه‌های ایمنی اجتماعی فراهم کند. دولت می‌تواند از درآمد صادرات «صندوق گاز طبیعی» برای حمایت از برنامه‌هایی استفاده نماید که از شهروندان آسیب‌پذیر در میان شوک‌های اقتصادی بحرانی محافظت نماید. رویکردهای مشابهی در کشورهای دیگری مانند غنا اعمال شده است، جایی که صندوق‌های نفتی غنا مقداری از درآمد اضافی حاصل از فروش نفت را به سمت اقدامات حمایتی سوق می‌دهد و «به‌عنوان پس‌اندازی برای حمایت از توسعه آینده عمل می‌کند».

دلالت‌های سیاستی

نیجریه همچنین می‌بایست به وابستگی خود به واردات مواد غذایی و سایر مسائل ساختاری رسیدگی کند و به فکر تاب‌آوری‌های طولانی‌مدت در برابر بحران‌های غذایی و سایر شوک‌ها باشد. این کشور می‌تواند این کار را با تمرکز بر سه حوزه کلیدی سیاستی زیر انجام دهد:

اول، برای افزایش تولیدات کشاورزی داخلی، دولت می‌تواند اجرای سیاست ملی جدید فناوری کشاورزی و نوآوری (۲۰۲۲-۲۰۲۷) را تسریع بخشد و بر ارتقای فناوری‌ها برای بهبود بهره‌وری کشاورزی، به‌ویژه برای گندم و سایر غلات عمده غذایی تمرکز نماید. این سیاست بر استراتژی‌هایی مانند مکانیزاسیون سریع، تأسیس صندوق توسعه کشاورزی، بازسازی استراتژی ترویج، توسعه دام و شیلات، توسعه بازار و تقویت زنجیره ارزش متکی است.

برای رسیدگی مؤثر به بحران کوتاه‌مدت و مسائل بلندمدت، توصیه می‌کنیم که اقدامات بر اساس یک برنامه آزمایشی اولویت‌سنجی آغاز شود که عملکرد گزینه‌های سیاستی مختلف را از نظر کاهش فقر، بهبود بهره‌وری کشاورزی و سایر اهداف مبرم بررسی نماید.

دوم، دولت می‌بایست سیاست‌های منحرف‌کننده تجارت کشاورزی را اصلاح کند. بازگشایی اخیر مرزهای زمینی گامی در جهت درست است. چنین اصلاحاتی با تقویت نقش بازارها در تعدیل اختلالات عرضه، آسیب‌پذیری خانوارهای نیجریه‌ای را در برابر افزایش قیمت مواد غذایی کاهش می‌دهد. بررسی محدودیت‌های تجاری نیز برای مشارکت و رهبری نیجریه در اجرای توافقنامه منطقه تجارت آزاد قاره آفریقا (AfCFTA)^۱ کلیدی است.

^۱. the African Continental Free Trade Area

به‌عنوان مثال، با توجه به تورم اخیر، ممکن است زمان آن فرارسیده باشد که محدودیت‌های وارداتی در مورد مواد غذایی مانند برنج و گوشت مرغ مورد تجدید نظر قرار گیرد. تعدادی از اقلام غذایی مهم – از جمله ذرت، شکر و شیر – همچنان در فهرست اقلام ممنوعه یا محدود قرار دارند یا واجد شرایط دریافت ارز خارجی برای واردات نیستند.

سوم، این پست برخی از زمینه‌هایی را که ممکن است نتایج مثبتی برای نیجریه از بحران جهانی داشته باشد برجسته کرده است. نخستین برآیند به دست آمده از مدل‌سازی مؤسسه بین‌المللی پژوهش‌های سیاست‌گذاری غذا در زمینه اثرات شوک‌های فعلی بازار جهانی نشان می‌دهد که رشد اقتصادی نیجریه در سال ۲۰۲۲ نتایج مثبتی را از افزایش قیمت گاز طبیعی، همراه با جبران اثرات منفی افزایش قیمت مواد غذایی و کود، تجربه خواهد کرد. تقویت انعطاف‌پذیری اقتصاد نیازمند سرمایه‌گذاری در مزیت‌های نسبی نیجریه، کاوش در بازارهای صادراتی (مانند کود) و سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌ها برای بهینه‌سازی تولید منابعی مانند گاز طبیعی است تا از فرصت‌های اقتصادی نوظهور بهترین استفاده را داشته باشد.

۳۳. افزایش قیمت کالاها ناشی از بحران روسیه و اوکراین، تهدیدی برای تضعیف اقتصاد کنیا

و افزایش فقر است

کلمنس بریزینگر، شینشن دیائو، پل دوروش، جوونوینکس امبوتیا، لنسا اومونه، ادوین اومبوی

اوسکو، آنکا پرادشا و جیمز تورلو

نخست در ۱۰ ژوئن ۲۰۲۲ منتشر شد.

بیشترین توجه اولیه به تأثیرات مناقشه روسیه و اوکراین بر امنیت غذایی کشورهای است که به شدت به واردات گندم از منطقه دریای سیاه وابسته هستند. با توجه به نقش مهمی که فرآورده‌های گندم در رژیم غذایی مردم مصر، سودان، یمن، لبنان و سایر کشورها دارد، وقفه در تجارت گندم دریای سیاه و افزایش قیمت‌ها نگرانی‌های جدی را در مورد افزایش سطح ناامنی غذایی، فقر و بی‌ثباتی در سراسر جهان ایجاد کرده است.

نظر به این که بسیاری از کشورها تحت تأثیر افزایش قیمت در طیف وسیعی از کالاها (برخی از آنها پیش از جنگ)، از جمله در کودها، روغن‌های خوراکی و ذرت، همچنین نفت، گاز طبیعی و سایر فرآورده‌های انرژی قرار دارند، این افزایش شدید قیمت‌های بین‌المللی چگونه بر کشورها و مردم تأثیر می‌گذارد و کشورها چگونه می‌توانند واکنش نشان دهند؟ مطالعه مدلسازی اخیر ما با تمرکز بر کنیا نشان می‌دهد که قیمت‌های بالاتر، به‌ویژه کود، باعث کاهش رشد تولید ناخالص داخلی و افزایش نرخ فقر در این کشور می‌شود و تخمین زده می‌شود ۱/۴ میلیون نفر دیگر را به زیر خط فقر سوق دهد.

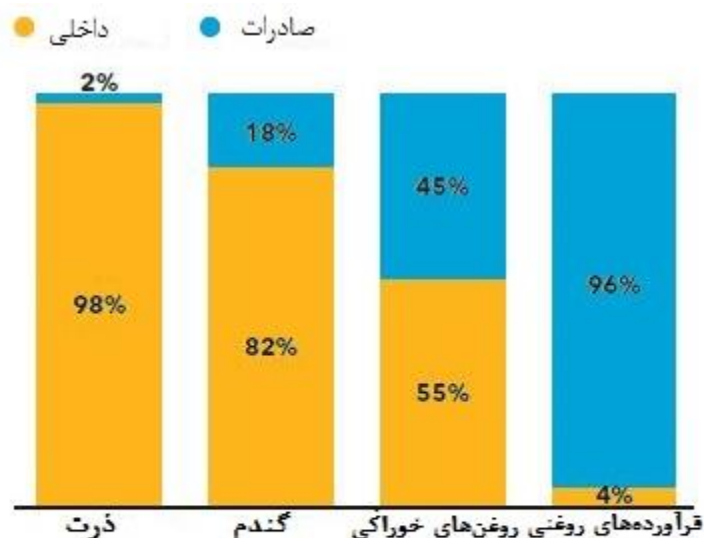
قیمت‌ها در کنیا در حال افزایش است

تورم در کنیا تا مه ۲۰۲۲ به ۷/۱ درصد رسید که بیشتر ناشی از ترکیبی از قیمت‌های بالای جهانی کالاها و کاهش نرخ ارز است (بانک مرکزی کنیا). بیشترین بخش ذرت، برنج و گندم در بازار داخلی کنیا - از جمله آرد ذرت و گندم - داخل کشور تولید می‌شود، درحالی که حدود ۴۵ درصد روغن‌های خوراکی وارداتی هستند. سوخت و سایر فرآورده‌های نفتی تقریباً همه وارداتی هستند. بسته به سال مورد بررسی، حدود ۳۰ تا ۵۰ درصد از دانه‌های گندمی که در کنیا برای مصرف نهایی فرآوری می‌شوند یا برای صنایع غذایی مورد استفاده قرار می‌گیرند، از روسیه و اوکراین و روغن‌های خوراکی وارداتی بیشتر از اندونزی و

مالزی تأمین می‌شوند (پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد، ۲۰۲۲). در حالی که تقریباً تمام کودهای شیمیایی مورد استفاده در کنیا وارداتی هستند، بخش به نسبت کمی از این محصول از روسیه وارد می‌شود و حدود ۹/۳ درصد از ارزش کل کودهای وارداتی در سال ۲۰۲۱ را به خود اختصاص می‌دهد (پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد، ۲۰۲۲). واردات فراآورده‌های نفتی کنیا عمدتاً از خاورمیانه تأمین می‌شود.

افزایش قیمت‌ها بر اقتصاد و فقر کنیا تأثیر منفی می‌گذارد

تقریباً تمام کالاهایی که تحت تأثیر بحران‌های جهانی اخیر قرار گرفته‌اند، مستقیماً توسط خانوارها مصرف می‌شوند و برای تولید سایر بخش‌ها به عنوان نهاده‌های واسطه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرند. با استفاده از مدل اقتصادی تحلیل سیاست و سرمایه‌گذاری روستایی (RIAPA) در سطح اقتصاد کنیا، اثرات احتمالی بحران‌های جهانی جاری بر اقتصاد و مردم کنیا با در نظر گرفتن ارتباطات بین‌بخشی و تأثیرات بر زنجیره‌های تأمین مختلف مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

توجه: ذرت و گندم شامل آرد ذرت و آرد گندم و روغن‌های خوراکی شامل دانه‌های خوراکی شامل دانه‌های روغنی خوراکی است. مصرف نهایی شامل مصرف خصوصی و عمومی و تشکیل سرمایه ناخالص است

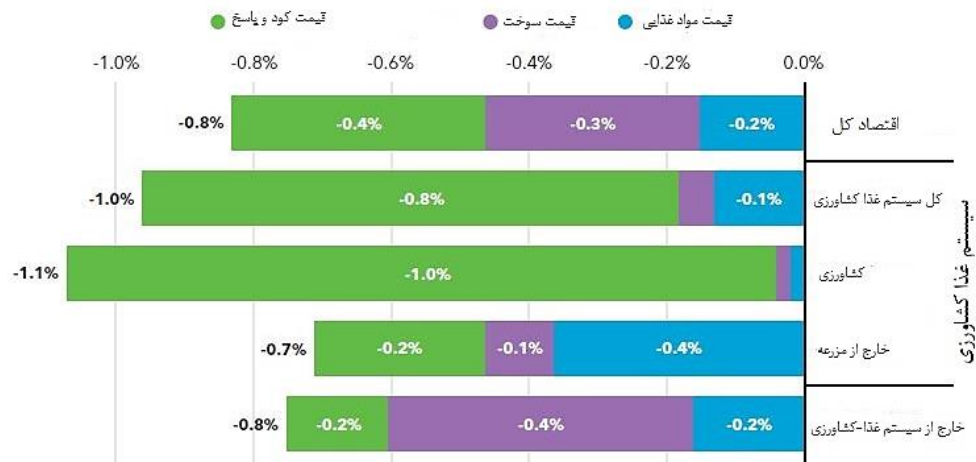
منبع: محاسبات نویسنده با استفاده از داده‌های ماتریس حسابداری اجتماعی از مدل سرمایه‌گذاری روستایی و تحلیل سیاست در کنیا- مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا

شکل ۴-۳۵: سهم واردات و تولید داخلی در کل عرضه کالا در کنیا، ۲۰۱۹
(روغن‌های خوراکی شامل دانه‌های روغنی خوراکی است)

این مطالعه نشان می‌دهد که تولید ناخالص داخلی کنیا (GDP) در سال ۲۰۲۲ در مقایسه با نبود بحران جهانی قیمت کالاها، می‌تواند ۸٪ درصد کمتر باشد. بیش از ۵۰ درصد از زیان تولید ناخالص داخلی از کشاورزی ناشی می‌شود که عمدتاً به دلیل افزایش قیمت کود و اثر منفی بهره‌وری مرتبط با کاهش مصرف این نهاد توسط کشاورزان است (شکل ۴-۳۶). (در این مطالعه فرض شده است که افزایش ۱۰۰ درصدی قیمت واقعی کود منجر به کاهش ۱۵ درصدی مصرف کود می‌شود و کشاورزانی که از کودهای شیمیایی استفاده نمی‌کنند حدود ۲۰ درصد نسبت به کشاورزانی که از کودهای شیمیایی استفاده می‌کنند بهره‌وری کمتری دارند.)

مصرف خانوارها نیز تحت تأثیر منفی افزایش قیمت‌های جهانی قرار می‌گیرد - به‌ویژه قیمت‌های بالاتر سوخت که قیمت بازار را برای بسیاری از کالاها و خدمات مصرفی افزایش می‌دهد. این کاهش مصرف برای خانوارهای مستقر در پایین‌ترین سطح توزیع درآمدی، بیشتر است و منجر به افزایش نابرابری و فقر بیشتر می‌شود.

بر اساس آخرین گزارش بررسی یکپارچه خانوار کنیا که در سال ۲۰۱۸ منتشر شده است، در سال ۲۰۱۶، نرخ کل فقر ۳۶/۱ درصد گزارش شده است که در این بین، نرخ فقر روستایی ۴۰/۱ درصد و نرخ فقر شهری بدون در نظر گرفتن مناطق پیرا شهری ۲۹/۴ درصد بوده است. (خط فقر به‌عنوان مخارج فردی کمتر از ۳۷۹۰ دلار در ماه در مناطق روستایی و حومه شهری و کمتر از ۵۸/۸۰ دلار در مناطق شهری اصلی تعریف شده است).

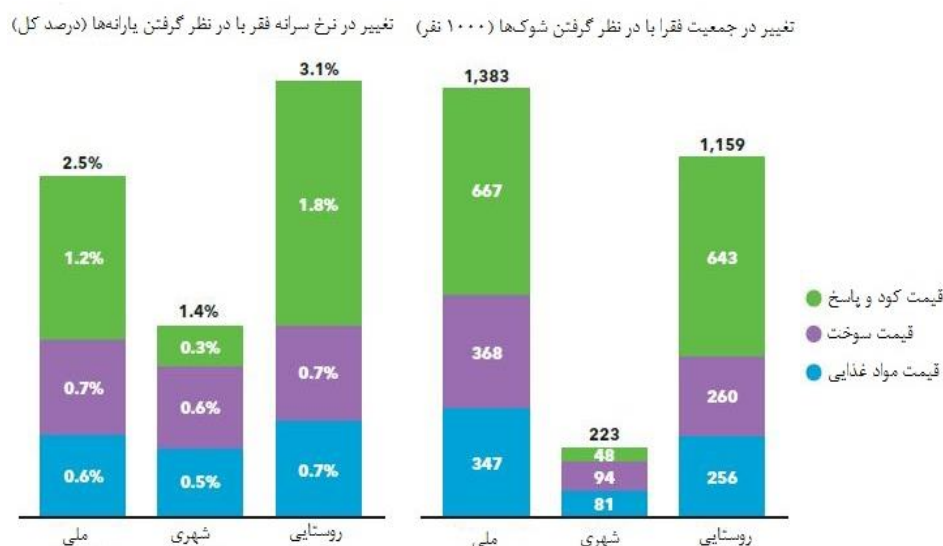
توجه: حدود ۱۶ درصد تأثیر بر تولید ناخالص داخلی کشاورزی تحت عنوان قیمت کود و واکنش مستقیم ناشی از افزایش کود است، در حالی که ۸۴ درصد باقی‌مانده ناشی از شوک بهره‌وری ناشی از کاهش استفاده از کود شیمیایی است.

منبع: نتایج شبیه‌سازی از مدل سرمایه‌گذاری روستایی و تحلیل سیاست کنیا-موسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا

شکل ۴-۳۶: تغییر در تولید خالص داخلی و سیستم غذا - کشاورزی کل به دلیل شوک‌های غذایی، سوختی و کودی

افزایش قیمت‌های جهانی نرخ سرشماری ملی فقر در کنیا را ۲/۵ درصد افزایش می‌دهد که در این بین، نرخ فقر روستایی با رقم ۳/۱ درصد افزایش می‌یابد و افزایش نرخ فقر شهری تنها ۷/۴ درصد پیش‌بینی شده است (پانل A در شکل ۴-۳۷). این رقم معادل ۷/۴ میلیون نفر دیگر است که به زیر خط فقر سوق

داده می‌شوند (پانل ب در شکل ۴-۳۷). عمده افزایش فقر ناشی از شوک کود است و افزایش مطلق جمعیت فقیر در مناطق روستایی، جایی که افراد فقیر بیشتری در آن متمرکز هستند، بیشتر است.

شکل ۴-۳۷: تغییرات میزان فقر به دلیل شوک‌های غذایی، سوختی و کودی

دولت کنیا با یارانه کود و سوخت به این بحران پاسخ می‌دهد

دولت کنیا برای محافظت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان از تأثیرات افزایش قیمت‌های جهانی، اقدامات مالی گوناگونی را از جمله یارانه کود و سوخت اجرا کرده است. از آوریل ۲۰۲۲، دولت در مجموع ۵/۷ میلیارد شیلینگ این کشور (۹۴/۶ میلیون دلار) برای پرداخت یارانه ۱۱۴۰۰۰ متریک تن کود برای محصولات اختصاص داده است. از آنجا که فصل کاشت از پیش آغاز شده بود، شواهد غیرمستقیم نشان می‌دهد که کشاورزان تا حد زیادی تصمیمات خود را در مورد کاشت و مصرف کود پیش از اجرای کامل سازوکار یارانه اتخاذ کرده‌اند.

دولت در سال ۲۰۱۱ کنترل قیمت‌ها را در بخش انرژی اعمال کرد و در سال ۲۰۲۰ یک صندوق تثبیت تأسیس کرد که در آوریل ۲۰۲۱ عملیاتی شد. تا آوریل ۲۰۲۲، دولت ۴۹/۲ میلیارد شیلینگ (۴۲۵/۸

میلیون دلار) به بازاریان، یارانه نفت پرداخت کرده بود تا قیمت سوخت را در این کشور در حاشیه معقولی نگه دارد. انتظار می‌رود که با قیمت‌های پیوسته بالای نفت، این صندوق نتواند قیمت سوخت را در سطوح پیش از جنگ اوکراین حفظ نماید.

گزینه‌های سیاستی

در کوتاه‌مدت، یارانه‌های کود و سوخت می‌تواند تا حدی اثرات شوک‌های جهانی را بر تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان کنیا کند نماید. با توجه به اینکه قیمت جهانی کود احتمالاً بالا خواهد ماند و به محدودیت‌های مالی منجر خواهد شد، احتمالاً طرح‌های هدفمندتر یارانه کود پیش از فصل کاشت بعدی امری ضروری خواهد بود. حفظ فراهمی به‌موقع کودها نیز مهم است.

بالاین‌حال، کنیا در آینده می‌بایست تولید کود داخل را گسترش دهد تا وابستگی این کشور به واردات کاهش یابد. دولت این استراتژی را با اجازه دادن به بخش خصوصی برای واردات کود و اختلاط در محصولات خاص دنبال کرده است. دولت همچنین می‌بایست تشویق سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی برای تولید کود کامل در کنیا و/یا منطقه وسیع‌تر شرق آفریقا را در دستور کار قرار دهد.

با توجه به تأثیرات بحران کنونی بر فقرا، شبکه‌های تأمین اجتماعی می‌بایست به‌طور موقت گسترش یابد، در این‌بین می‌توان به برنامه‌های پرداخت نقدی موجود مانند پرداخت نقدی به کودکان بی‌سرپرست و آسیب‌پذیر (OVC^۱)، پرداخت نقدی به افراد با ناتوانی شدید (PWS^۲)، برنامه شبکه ایمنی گرسنگی و نقل و انتقالات نقدی حساس به تغذیه اشاره نمود. کارایی این برنامه‌ها نیز می‌تواند بهبود یابد. ازجمله می‌توان به مقابله با مشکلات چالش‌برانگیز پرداخت دیر هنگام بودجه و تأخیر در هدف قرار دادن و ثبت نام افراد نیازمند، در میان مسائل دیگر، اشاره نمود.

بحران کنونی جهان بر ضرورت درازمدت حرکت به سمت تحول اقتصاد سبز تأکید دارد. در حال حاضر، ۷۵ درصد از برق کنیا از منابع انرژی آبی، بادی، خورشیدی و زمین‌گرمایی تولید می‌شود و فرصت‌های قابل توجهی برای توسعه تولید و تقویت رشد سبز در بخش‌های صنعت و خدمات وجود دارد.

^۱. Orphans and Vulnerable Children

^۲. Persons with Severe Disability

در عین حال، گسترش تولید و بهره‌وری کشاورزی مستلزم افزایش سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی در کشاورزی، بهبود فضای کسب‌وکار و اجرای مؤثرتر پروژه‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی و مرتبط تحت برنامه چشم‌انداز ۲۰۳۰ و دستور کار ۴ کار بزرگ^۱ دولت است.

مطالعه ما نشان می‌دهد که افزایش قیمت کالاهای کلیدی ناشی از جنگ روسیه و اوکراین، اقتصاد کنیا را تحت فشار قرار می‌دهد و اقشار فقیر بیشترین آسیب را متحمل می‌شوند. ترکیبی از اقدامات کوتاه‌مدت و بلندمدت توسط دولت، تجارت و شرکای بین‌المللی می‌تواند به کاهش این تأثیرات و تقویت اقتصاد کشور در برابر شوک‌های آتی کمک کند.

به‌روزرسانی

از زمانی که این تحلیل در ژوئن ۲۰۲۲ منتشر شد، کنیا دولت جدیدی را تحت رهبری رئیس‌جمهور ویلیام روتو^۲ انتخاب کرده است. هسته اصلی برنامه توسعه دولت جدید، طرح اقتصادی از پایین به بالا است که اهداف اصلی آن ایجاد شغل، ریشه‌کن کردن گرسنگی و کاهش هزینه‌های زندگی برای شهروندان است. چند مؤلفه اصلی این برنامه مانند تمرکز بر کشاورزی و فقر، طراحی دوباره یارانه‌ها و توزیع کود و هدف بلندمدت حرکت به سمت تحول اقتصاد سبز در تحلیل اصلی ما توصیه شده است. کارکنان مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در پاسخ به درخواست خزانه‌داری ملی کنیا و برنامه‌ریزی اقتصادی و با همکاری مؤسسه تحقیقات و تحلیل سیاست عمومی کنیا (KIPPR^۳)، مدل اقتصادی تحلیل سیاست و سرمایه‌گذاری روستایی (RIAPA) کنیا را که برای تجزیه و تحلیل تأثیر اوکراین-روسیه استفاده می‌شود، گسترش داده‌اند تا اثرات مورد انتظار اجرای طرح از سال ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۷ را تحلیل نمایند.

تجزیه و تحلیل تأثیرات جنگ روسیه و اوکراین و طرح اقتصادی از پایین به بالا توسط گروه‌های واکنش سریع متشکل از کارشناسان و مؤسسات کنیایی و پژوهشگران مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا تحت ابتکارات گروه مشورتی تحقیقات بین‌المللی کشاورزی (CGIAR) در زمینه سیاست‌ها و استراتژی‌های ملی و آینده‌نگری و معیارها انجام شد. این رویکرد مشارکتی تحقیقی، برقراری ارتباط و پذیرش یافته‌ها را به‌شدت ارتقا داده و مورد استقبال سیاست‌گذاران این کشور قرار گرفته است.

^۱. شامل امنیت غذایی؛ مسکن ارزان قیمت؛ تولید و مراقبت‌های بهداشتی مقرون به صرفه است (The Big 4 Agenda).

^۲. William Ruto.

^۳. the Kenya Institute for Public Policy Research and Analysis

این پست از مطالعه اخیر مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا با حمایت مالی بنیاد بیل و ملیندا گیتس، دفتر امور خارجه، مشترک‌المنافع و توسعه بریتانیا و آژانس توسعه بین‌المللی ایالات‌متحده اقتباس شده است. در این مطالعه از مدل‌هایی استفاده شده است که با حمایت مداوم بنیاد بیل و ملیندا گیتس، آژانس توسعه بین‌المللی ایالات‌متحده و ابتکار پیش‌بینی و معیار گروه مشورتی تحقیقات بین‌المللی کشاورزی توسعه یافته‌اند. این مطالعه همچنین از همکاری با ابتکار سیاست‌ها و استراتژی‌های ملی گروه مشورتی تحقیقات بین‌المللی کشاورزی و برنامه مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا در کنیا بهره‌گیری نموده است. با تشکر از جوزف کاروجیا^۱، مؤسسه بین‌المللی تحقیقات دام (ILRI)^۲، هماهنگ‌کننده گروه مشورتی تحقیقات بین‌المللی کشاورزی برای کشور کنیا، به جهت تسهیل در مسائل فنی برنامه استراتژی ملی و نمایندگی وزارت کشاورزی، دام، شیلات و تعاون، سازمان تحقیقات کشاورزی و دامداری کنیا، مؤسسه تی گیمو^۳، مؤسسه تحقیقات سیاست عمومی کنیا، دانشگاه اجرتون^۴ و نمایندگان بخش خصوصی و سایر ذینفعان برای شرکت در این نشست فنی و برای مطالب ارزشمند آن‌ها.

^۱. Joseph Karugia

^۲. The International Livestock Research Institute

^۳. Tegemeo Institute,

^۴. Egerton University

۳۴. جنگ اوکراین چگونه امنیت غذایی بنگلادش را تهدید می‌کند

عبدالله مأمون، ژوزف گلوبر و دیوید لایبورد

نخست در ۲۰ آوریل ۲۰۲۲ منتشر شد.

از آنجایی که بحران روسیه و اوکراین همچنان تجارت جهانی مواد غذایی کلیدی مانند گندم و روغن‌های گیاهی، همراه با کودهای شیمیایی را مختل می‌کند، بر کشورهای مانند بنگلادش آسیب شدیدی وارد می‌شود. این کشور با توجه به واردات این اقلام برای تغذیه جمعیت عظیم خود که بسیاری از آن‌ها فقیر و در برابر شوک‌ها آسیب‌پذیر هستند، با چشم‌انداز افزایش ناامنی غذایی روبرو است.

این درگیری، پیشرفت اخیر بنگلادش در این جبهه را تهدید می‌کند. با جمعیتی بالغ بر ۱۶۵ میلیون نفر در سال ۲۰۲۱ - با ۳۸ درصد شاغل در بخش کشاورزی و شیلات - و اقتصاد رو به رشد، جمعیت دچار کم‌غذایی این کشور از ۱۶ درصد در سال ۲۰۰۰ به ۹/۷ درصد در سال ۲۰۱۹ کاهش یافت. اگرچه همه‌گیری کووید-۱۹ ناامنی غذایی را افزایش داد، اما بر اساس برخی معیارها، این کشور در برابر این رخداد نسبتاً تاب‌آوری نشان داد: بر اساس مطالعه انجام‌گرفته توسط مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، نسبت خانوارهای روستایی که با ناامنی غذایی متوسط یا شدید مواجه بودند از ۱۵ درصد در اوایل سال ۲۰۲۰ به ۴۵ درصد در ژانویه ۲۰۲۱ افزایش یافت، سپس تا پایان سال ۲۰۲۱ به سطح پیش از همه‌گیری بازگشت.

اکنون که بهبودی سال ۲۰۲۱ در معرض خطر است: بنگلادش شاهد افزایش بی‌سابقه‌ای در قیمت کالاهای اساسی در مارس ۲۰۲۲، همراه با نوسانات در بازار کود بوده است. در این پست، ما در مورد مواجهه بنگلادش در مورد چندین کالای مشمول محدودیت‌های صادراتی، تأثیر مالی افزایش واردات و اقدامات بالقوه برای کاهش فشار بر امنیت غذایی این کشور بحث می‌کنیم.

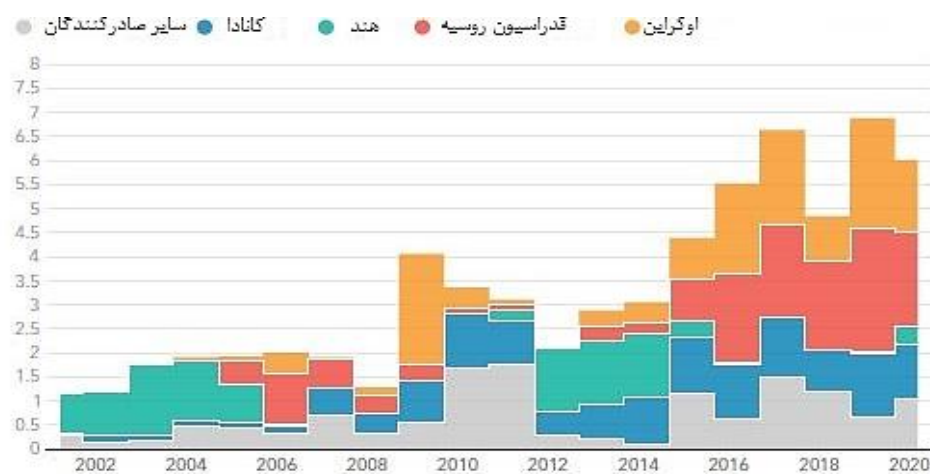
ریسک برای نظام غذایی بنگلادش

جنگ در اوکراین، بنگلادش را به سه روش مهم تحت تأثیر قرار داده است.

- **اول بازار گندم.** اگرچه بنگلادش از منظر تاریخی به برنج برای تأمین کالری دریافتی جمعیت خود (حدود ۶۸ درصد از کل کالری مصرفی) وابسته است، گندم نیز یک منبع غذایی مهم بوده

است که حدود ۷ درصد از کل کالری مصرفی این کشور را به خود اختصاص می‌دهد. مصرف گندم از سال ۲۰۰۰ سه برابر شده است و بنگلادش بیش از ۸۰ درصد گندم مورد نیاز خود را وارد می‌کند. از سال ۲۰۰۵، روسیه و اوکراین سهم فزاینده‌ای از این واردات را به خود اختصاص داده‌اند که بیش از نیمی از مجموع واردات را تشکیل می‌دهد (شکل ۴-۳۹). با قطع شدن این منابع، بنگلادش می‌بایست به دنبال جایگزین‌هایی باشد. در سال‌های گذشته، این کشور از هند و استرالیا و سایر تأمین‌کنندگان، گندم خریداری کرده است. هند انتظار دارد که محصول خوبی داشته باشد و نشان داده که ممکن است بتواند امسال ۱۰ میلیون تن به بازارهای جهانی عرضه کند.

— **دوم، بازار روغن گیاهی.** اوکراین و روسیه حدود ۷۵ درصد از صادرات جهانی روغن آفتابگردان را به خود اختصاص می‌دهند. اگرچه بنگلادش روغن آفتابگردان وارد نمی‌کند، اما این جنگ، باعث افزایش قیمت در کل بازار روغن‌های گیاهی شده است. بنگلادش تقریباً تمام روغن گیاهی مورد نیاز خود را به صورت خام یا فرآوری شده (عمدتاً روغن پالم و روغن سویا) یا دانه‌های روغنی (کلزا و سویا) وارد می‌کند که داخل کشور فرآوری می‌شود. محدودیت‌های تجاری اعمال‌شده توسط صادرکنندگان عمده روغن گیاهی نیز آسیب‌پذیری بنگلادش را افزایش داده است. اندونزی ۸۰ درصد از واردات روغن پالم بنگلادش را تأمین می‌کند. در مارس ۲۰۲۲، اندونزی مالیات صادراتی تصاعدی را برای روغن پالم و مشتقات آن اعمال کرد که ممکن است عرضه کل در بازار جهانی را محدود کند.

Source: COMTRADE

شکل ۴-۳۸: واردات گندم و روغن گیاهی به بنگلادش، میلیون متریک تن در سال

در این بین، حدود دوسوم واردات سویای بنگلادش از آرژانتین تأمین می‌شود. در ۱۳ مارس، آرژانتین صادرات روغن سویا و کنجاله را محدود کرد، سپس در ۳۱ مارس تغییر مسیر داد و مجوز صادرات را صادر کرد، اما مالیات بر صادرات این محصولات را از ۳۱ درصد به ۳۳ درصد

افزایش داد. همه این عوامل، قیمت روغن گیاهی را در سطوح بی‌سابقه نگه داشته و هزینه‌های واردات را برای کشورهایمانند بنگلادش افزایش داده است. با در نظر گرفتن تأثیرات این محدودیت‌ها بر بازار غلات و دانه‌های روغنی، داده‌های سامانه ردیابی محدودیت صادرات نشان می‌دهد که ۳۸ درصد از کل کالری وارداتی بنگلادش احتمالاً تحت تأثیر چنین اقداماتی قرار می‌گیرد که معادل یک‌چهارم ارزش دلاری کل واردات این کشور است.

– **سوم، هزینه‌های کود.** کشاورزی بنگلادش، به‌ویژه تولید برنج، به‌شدت به استفاده از کود متکی است. میانگین میزان مصرف بیش از ۲۸۶ کیلوگرم در هکتار است و بنگلادش سالانه بیش از ۷۲ میلیون تن کود وارد می‌کند که شامل ۳۱ درصد نیاز نیتروژن، ۵۷ درصد نیاز فسفات و ۹۵ درصد نیاز پتاس است. روسیه و بلاروس صادرکنندگان عمده کود در جهان هستند و جنگ، از جمله تحریم‌های صادراتی علیه روسیه، این بازارها را نیز مختل کرده است. بنگلادش تقریباً ۷۵ درصد پتاس خود را از روسیه (۳۴ درصد) و بلاروس (۴۱ درصد) تأمین می‌کند. با وجود این درگیری، بنگلادش احتمالاً می‌بایست این اقلام را از کشورهای دیگر تهیه کند و ناچار به پرداخت قیمت‌های بیشتر باشد. در نتیجه مصرف کمتر نهاده – به‌ویژه کودهای مبتنی بر نیتروژن – می‌تواند تولید برنج را کاهش و تقاضا برای واردات برنج را افزایش دهد.

علاوه بر این، بنگلادش ۴۴ درصد ذرت و سویای مورد نیاز خود را وارد می‌کند (محاسبه بر اساس ترازنامه غذایی پایگاه داده فائو) و این کالاها نیز شاهد افزایش قیمت‌های جهانی هستند. این امر، همچنین بر بخش خوراک دام و طیور در بنگلادش تأثیر می‌گذارد و هزینه‌های تولید طیور، دام و فرآورده‌های شیلانی را افزایش می‌دهد – این بخش‌ها از پیش نیز به دلیل وقوع همه‌گیری کووید ۱۹ تضعیف شده بودند. کاهش فراهمی فرآورده‌های دامی در ماه‌های آتی می‌تواند تأثیرات امنیت غذایی ناشی از اختلالات در اقلام اساسی کلیدی گندم، روغن‌های گیاهی و برنج را تشدید کند.

برای حفظ عرضه، بنگلادش می‌بایست کالاها را با قیمت‌های بالاتر خریداری کند که این امر بر ذخایر پولی فشار وارد می‌کند و بر بازار ارز تأثیر می‌گذارد؛ در حال حاضر نیز نشانه‌هایی از کاهش ارزش پول مشاهده می‌شود. این امر، به‌نوبه خود به افزایش مضاعف قیمت‌ها برای مصرف‌کنندگان منجر خواهد شد، زیرا افزایش قیمت‌های بازار جهانی با کاهش نرخ ارز و فشار بیشتر بر امور مالی عمومی که بین پرداخت بدهی خارجی کشور (در حال حاضر ۴۶۰ دلار آمریکا در سال ۲۰۲۱) و افزایش هزینه برنامه‌های داخلی گرفتار شده است، تقویت می‌شود.

پیامدهای کلان اقتصادی و تأثیر مستقیم بر سیاست‌های دولت

چنان‌که مشاهده می‌شود در بسیاری از کشورها، قیمت مواد غذایی داخلی در حال حاضر در حال افزایش است. اگرچه برآوردهای رسمی تورم قیمت - ۵/۵ درصد برای مواد غذایی در دسامبر ۲۰۲۱ - وضعیت نسبتاً ملایمی را نشان می‌دهد، گزارش مرکز گفتگوی سیاست‌گذاری (CPD) حاکی از قیمت‌های بالاتر برای اقلام ضروری است (به‌استثنای قیمت برنج که تاکنون نسبتاً ثابت مانده است).

در هفت ماه اول سال مالی جاری (سال مالی از ژوئیه آغاز می‌شود)، کسری تجاری با بیش از ۸۲ درصد افزایش به ۱۸/۷ میلیارد دلار رسیده است، با وجود رشد بالای صادرات، هزینه واردات نسبت به مدت مشابه در سال مالی ۲۰۲۱ با جهش ۴۶ درصدی مواجه شده است. این هزینه‌ها شامل ۵/۷۹ میلیارد دلار برای واردات برنج، گندم، کدو و سبزی‌ها بوده است. بر اساس گزارش وزارت کشاورزی ایالات متحده، انتظار می‌رود بنگلادش در سال ۲۰۲۲/۲۳ بالغ بر ۷۵/۵ میلیون تن گندم و ۲/۳ میلیون تن ذرت وارد کند.

بنگلادش چگونه می‌تواند تأثیرات افزایش قیمت‌ها و مشکلات عرضه را بر فقرا و کشاورزان کاهش دهد؟ دولت برنامه‌های توزیع عمومی مواد غذایی (PFDS^۲) از جمله فروش در بازار آزاد (OMS^۳)، برنامه دوست‌دار مواد غذایی (FFP^۴) و برنامه تغذیه گروه آسیب‌پذیر (VGF^۵) را به اجرا درآورده است. برنامه FFP به‌تنهایی مواد غذایی، عمدتاً غلات را برای بیش از ۵ میلیون خانواده فقیر با هزینه سالانه ۳۸۰ میلیون دلار فراهم می‌کند. در سال اول همه‌گیری، توزیع عمومی غذا از سطح ۲/۶ میلیون تنی قبل از همه‌گیری (۲۰۱۸/۱۹) به ۲/۸ میلیون تن افزایش یافت. در سال مالی جاری، در حال حاضر، ۷/۵ میلیون تن در مقایسه با هدف ۳/۳ میلیون تن غلات غذایی در این کشور توزیع شده است.

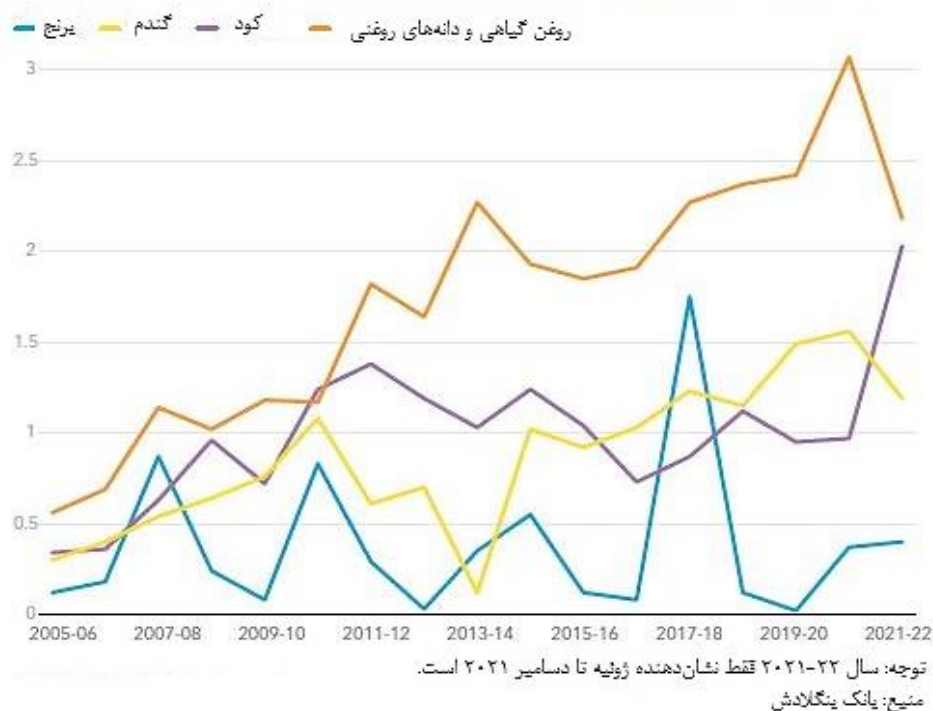
^۱. Centre for Policy Dialogue

^۲. public food distribution programs

^۳. Open Market Sale

^۴. the Food Friendly Program

^۵. The Vulnerable Group Feeding program.

شکل ۴-۳۹: ترازنامه واردات مواد غذایی و کود بنگلادش، میلیارد دلار آمریکا

توجه: سال به داده‌های سال مالی (ژوئیه-ژوئن) ۲۰۲۱-۲۲ اشاره دارد که از دسامبر ۲۰۲۱ در نظر گرفته می‌شود.
منبع: وزارت مواد غذایی، بنگلادش

شکل ۴-۴۰: دستاوردهای توزیع عمومی مواد غذایی در بنگلادش، میلیون متریک تن

این حجم بیشتر توزیع، در زمانی اتفاق افتاده است که کاهش درآمد و بیکاری بالا به دلیل کووید-۱۹ در ماه‌های اخیر بسیاری از خانواده‌ها را به سمت فقر کشانده و دولت را به گسترش برنامه‌های توزیع غذا، به‌ویژه از طریق فروش در بازار آزاد سوق داده است. تصمیم ماه مارس ۲۰۲۲ مبنی بر تأمین روغن سویا، شکر، نخود و عدس با قیمت یارانه‌ای به ۱۰ میلیون خانواده دیگر، نشانه آشکاری از مشکل رو به رشد ناامنی غذایی در این کشور است.

در همین حال، پیش‌بینی می‌شود یارانه‌های دولتی برای انواع کود در سال ۲۰۲۱/۲۲ به رکورد ۳/۲ میلیارد دلار برسد و تخصیص اولیه یک میلیارد دلاری را سه برابر نماید. یارانه دریافتی ۷۰ تا ۸۵ درصد قیمت بازار انواع کود را پوشش می‌دهد. با توجه تقاضای کل ۵/۸ میلیون تن و اختلالات فزاینده در بازار کود، کشاورزان اکنون با عدم قطعیت فراوانی در دریافت به‌موقع کودها مواجه هستند. کمبود کود تأثیر قابل توجهی در کاشت برنج فصل اوس در بهار امسال، امان در جولای و برنج فصل بورو در اواخر پاییز امسال خواهد داشت.^۱

توصیه‌های سیاستی

امنیت غذایی برای اقرا محور اصلی برنامه سیاست دولت را تشکیل می‌دهد. اگرچه پیش‌بینی تولید برنج در این کشور (۳۶/۳ میلیون تن در سال ۲۰۲۲/۲۳، بر اساس آمار دپارتمان کشاورزی ایالات متحده) تا حدودی موجب آسودگی خیال است، اما هنوز می‌بایست ۷٪ میلیون تن برنج را از خارج تهیه کند. ذخایر بین‌المللی گندم و ذرت، همچنین کودها نامشخص است. بنگلادش چگونه می‌تواند با نوسانات قیمت و عرضه فعلی در این اقلام کنار بیاید و امنیت غذایی را حفظ کند؟

به‌منظور کنترل فشار تورمی، دولت می‌بایست روند قیمت‌ها را در بازارهای داخلی و بین‌المللی رصد کند و اقدامات به‌موقعی برای حفظ منابع غذایی کافی انجام دهد.

تحقیقات چودهاری^۲ و همکارانش (۲۰۲۱) نشان می‌دهد که انحرافات در اجرای برنامه دوست‌دار مواد غذایی (FFP) در مراحل نخست همه‌گیری وجود داشته است؛ که علت آن هدف‌گیری نادرست دریافت‌کنندگان و در تخصیص مقدار پرداخت شده و مسائل دیگر بوده است. از آنجایی که دولت اکنون

^۱. بنگلادش دارای سه فصل برنج، اوس، امان و بورو است. محصول برنج فصلی اوس در ماه‌های مارس تا آوریل کاشته می‌شود و در ژوئن تا ژوئیه برداشت می‌شود. برنج فصل امان در خرداد تا تیرماه کاشته می‌شود و در آبان تا آذر برداشت می‌شود. برنج فصل بورو در ماه‌های دسامبر-ژانویه کاشته می‌شود و در ماه‌های مه تا ژوئن برداشت می‌شود (Aus, Aman and Boro).

^۲. Chowdhury

تصمیم گرفته است تعداد افراد دریافت‌کننده مواد غذایی را افزایش دهد، انتخاب درست افراد نیازمند و ترجیحاً خودکار کردن فرآیند انتخاب این افراد بسیار مهم است. نظارت معمول و ارزیابی مؤثر چنین برنامه‌هایی همچنین می‌تواند به هشدار دولت در مورد اختلال و ناکارآمدی عرضه کمک کند. رویکردهای مشابهی نیز می‌بایست برای اجرای برنامه‌های مربوط به کود باهدف بهبود کارایی آن‌ها مورد استفاده قرار گیرد.

برای کمک به ثبات بازارها، برخی ابتکارات کوتاه‌مدت مفید خواهد بود. دولت می‌بایست از طریق برنامه فروش در بازار آزاد (OMS) و سایر سازوکارهای دیگر همچنان به مصرف‌کنندگان کمک نماید دهد. در این راستا، دلگرم‌کننده است که دولت تعرفه واردات و مالیات بر ارزش‌افزوده (VAT) را برای پایین نگه‌داشتن قیمت‌ها کاهش داده است. برای رفع ضعف‌های ساختاری، اصلاحات بلندمدت مورد نیاز خواهد بود - به‌ویژه اصلاح یارانه‌های کود، زیرا چنین سیاست‌هایی از منظر زیست‌محیطی و مالی پایدار نیستند.

نتیجه‌گیری

از آنجایی که درگیری‌های اوکراین و روسیه امنیت غذایی جهانی را تهدید می‌کند، بنگلادش دچار مخمسه شده است: تقابل قیمت‌های افزایش‌یافته برای کالاهای وارداتی برای حفظ منابع غذایی، ذخایر ارزی را بیشتر تحت فشار قرار می‌دهد و دست دولت برای گسترش برنامه‌های شبکه ایمنی اجتماعی را می‌بندد. به غیر از این مورد، مسائل بازار جهانی خارج از حوزه مواد غذایی نیز اقتصاد کشور را تهدید می‌کند. بخش نساجی و پوشاک می‌تواند از این مسائل آسیب ببیند و درآمد و مشاغل بسیاری از خانوارهای فقیر در معرض تهدید قرار بگیرد. درواقع، هزینه‌های نهاده‌ای، هم برای الیاف مصنوعی و هم برای الیاف طبیعی (+۷۲ درصد افزایش قیمت پنبه در دو سال گذشته) در حال افزایش بوده است، درحالی‌که تقاضای جهانی در طول همه‌گیری کاهش یافته است و بازار روسیه برای صادرات بنگلادش اکنون به دلیل جنگ و تحریم‌های بین‌المللی با عدم قطعیت در تحویل کالا و دریافت وجه مواجه است.

این نگرانی‌ها در حال حاضر بهبود بلندمدت بنگلادش از همه‌گیری کووید ۱۹ را تضعیف می‌کنند و بدون شک پیشرفت این کشور در دستیابی به اهداف توسعه پایدار تا سال ۲۰۳۰ را به تأخیر می‌اندازند. برای مدیریت مؤثر نیازهای امنیت غذایی بنگلادش، به یک رویکرد هماهنگ توسط دولت، با حمایت شرکای بین‌المللی مانند صندوق بین‌المللی پول برای حصول اطمینان از تأمین مالی مناسب و ادغام یارانه‌های مصرف‌کننده، هوشمندی بازار و ارزیابی سریع عملکرد برنامه توزیع مواد غذایی و کود نیاز است.

به روز رسانی

بنگلادش با یکی از شدیدترین چالش‌های اقتصاد کلان در دهه‌های اخیر روبرو بوده است، زیرا ذخایر ارزی این کشور به سرعت در ماه‌های اخیر به پایان رسیده است. به دلیل افزایش قیمت کالاهای وارداتی کلیدی، کسری تجاری که در پایان سال مالی ۲۰۲۱/۲۲ به ۳۳ میلیارد دلار رسیده بود، همچنان به افزایش خود ادامه داده و در عین حال صادرات و حواله‌ها در ژوئیه تا سپتامبر سال ۲۰۲۲ با کاهش مواجه شده است. به دلیل کاهش شدید ارزش پول این کشور و جهش قیمتی اقلام در سطح جهان، این کشور با قیمت‌های بسیار بالایی برای اقلام غذایی ضروری مواجه شده است. قیمت بنزین و گازوئیل نیز به سرعت افزایش یافته و فشار اقتصادی زیادی را بر بسیاری از مردم وارد کرده است. افزایش قیمت‌ها هزینه‌های دولت برای یارانه‌های غذا، سوخت و کود را با افزایش سریع و شدیدی مواجه کرده که به ۱۵/۴ میلیارد دلار رسیده و سه برابر تخصیص اولیه در بودجه در نظر گرفته در سال ۲۰۲۲/۲۳ است. به منظور جلوگیری از تنش‌های مالی و پولی، دولت در حال مذاکره با صندوق بین‌المللی پول برای دریافت یک بسته وام به ارزش ۴/۵ میلیارد دلار است. گفتگوهای دولت با دولت در مورد واردات برنج و گندم، به‌ویژه با هند، ویتنام و تایلند برای جلوگیری از کمبود مواد غذایی در سال ۲۰۲۲/۲۳ نیز در حال انجام است. چندین چالش برای تضمین امنیت غذایی در سال آتی پیشروی این کشور قرار دارد - حفظ یارانه کود، تأمین گازوئیل و برق برای آبیاری؛ مدیریت صورت‌حساب صعودی واردات برای کالاهای اساسی، از جمله غلات و روغن‌های گیاهی، به هزینه ذخایر خارجی؛ و واردات به‌موقع کود از منابع جایگزین در غیاب منابع سنتی از جمله روسیه و اوکراین.

۳۵. آیا صادرات محصولات کشاورزی از کشورهای مخروط جنوبی می‌تواند اختلالات عرضه

جهانی ناشی از جنگ روسیه و اوکراین را جبران کند؟

جوزف گلابر، دیوید لایورد، والریا پینیرو و آگوستین تجدا

نخست در ۱۴ نوامبر ۲۰۲۲ منتشر شد.

اقتصادهای مخروط جنوبی (آرژانتین، برزیل، شیلی، پاراگوئه و اروگوئه)، صادرکنندگان عمده محصولات کشاورزی که هنوز در حال بهبودی از تأثیرات منفی همه‌گیری کووید-۱۹ هستند، از افزایش قیمت‌های بین‌المللی همراه با تهاجم روسیه به اوکراین سود برده‌اند. با این جنگ که عرضه جهانی را مختل می‌کند، این فرصت برای کشورهای صادرکننده خالص منطقه به وجود آمده که صادرات خود را افزایش بدهند. اگرچه شاید این کشورها، به‌ویژه اعضای مرکوسور، بتوانند تولید خود را به‌اندازه کافی افزایش دهند تا فقدان صادرات اوکراین را جبران نماید، اما راه درازی برای ثبات بازارها و امنیت غذایی جهان در پیش خواهد بود؛ با این حال، مانند سایر نقاط جهان، این کشورها نیز در شرایط دشوار کنونی رکود جهانی اقتصاد، افزایش قیمت انرژی و کود و تورم فزاینده فعالیت می‌کنند. در این پست، واکنش کشورهای مخروط جنوبی به اختلالات در بازارهای کشاورزی ناشی از جنگ و چشم‌انداز آینده آن‌ها را بررسی می‌کنیم.

وضعیت پیش از جنگ

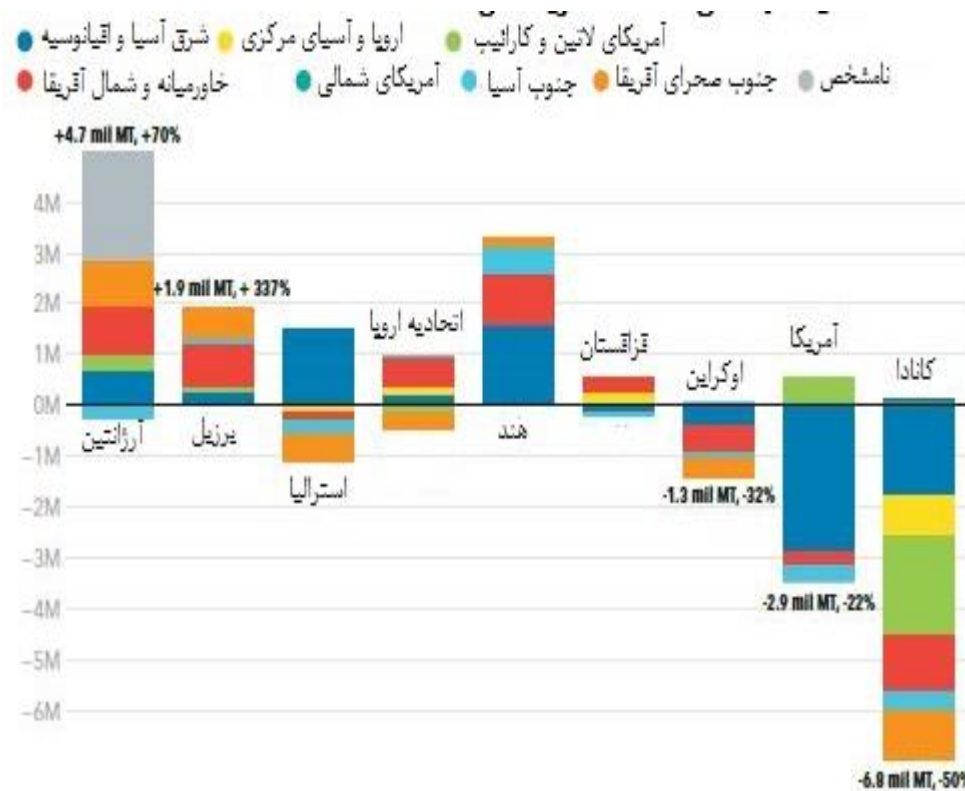
برای درک تأثیر تهاجم روسیه بر بازارهای جهانی، مهم است که شرایط کلی بازار را پیش از تهاجم در نظر بگیریم.

ذخایر جهانی غلات اصلی و روغن‌های گیاهی به پایین‌ترین سطح در سال‌های اخیر قرار داشتند، زیرا تقاضا برای این محصولات پس از همه‌گیری کووید ۱۹ بسیار سریع‌تر از حد انتظار بهبود یافته است، به‌ویژه در چین که به رکورد واردات برای بیشتر محصولات کشاورزی این کشور انجامیده است. علاوه بر این، در آمریکای جنوبی، پدیده لانینا منجر به تولید پایین‌تر از حد انتظار شد. در همان زمان، تورم جهانی همراه با نرخ حمل‌ونقل بین‌المللی و قیمت نهاده‌ها در حال افزایش بود. درنهایت، زنجیره‌های تأمین - که به نظر می‌رسید در حال بازگشت به حالت عادی هستند - از قرنطینه‌های سخت‌گیرانه کووید ۱۹ در چین که همچنان باعث توقف کشتی‌ها و در نتیجه عدم ترخیص محموله‌ها در بندرهای منطقه می‌شد، به‌شدت

آسیب دیدند؛ بنابراین، پیش از آغاز درگیری نیز، جهان در فصل زراعی ۲۰۲۲/۲۳ به حجم عظیمی از برداشت برای بازسازی ذخایر غلات و دانه‌های روغنی نیاز داشت. قطع صادرات اوکراین و عدم قطعیت در مورد محموله‌ها، قیمت‌های بین‌المللی را به سطح رکوردی در شرایط اسمی رساند، تجارت را مختل کرد و بسیاری از کشورها را مجبور به جستجوی تأمین‌کنندگان جایگزین نمود.

تأثیر بر صادرات کشاورزی کشورهای مخروط جنوبی

با تهاجم روسیه به اوکراین در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲، قیمت غلات و دانه‌های روغنی، بر اساس رشد تجمعی دوساله، به بالاترین حد خود رسید. اگرچه قیمت‌ها در ماه‌های اخیر به سطح قبل از جنگ بازگشته‌اند، اما بسیار بالاتر از سطح سال ۲۰۲۰ باقی مانده‌اند و نوسان قیمت‌ها از زمان جهش قیمت مواد غذایی در سال‌های ۲۰۰۷/۰۸ برای گندم و در سال‌های ۲۰۱۲/۱۳ برای ذرت و سویا در بالاترین سطح بوده است. گندم، به‌ویژه، از ترکیبی از اختلالات ناشی از جنگ و خشکسالی‌های ۲۰۲۱ در آمریکای شمالی متأثر شده است، کشورهای واردکننده جنوب آسیا (به‌عنوان مثال، بنگلادش) و خاورمیانه و شمال آفریقا (منا) با مشکلاتی روبرو شدند. گندم بخش عمده‌ای از رژیم غذایی جمعیت این مناطق را تشکیل می‌دهد، با افزایش قیمت‌ها این کشورها با خطر بحران‌های سیاسی و اجتماعی روبرو هستند. بر همین اساس، یافتن تأمین‌کنندگان جایگزین بسیار مهم بود و جرقه تغییر جهت جریان‌های تجاری با تأثیرات درون منطقه‌ای زده شده است (شکل ۴-۴۱).

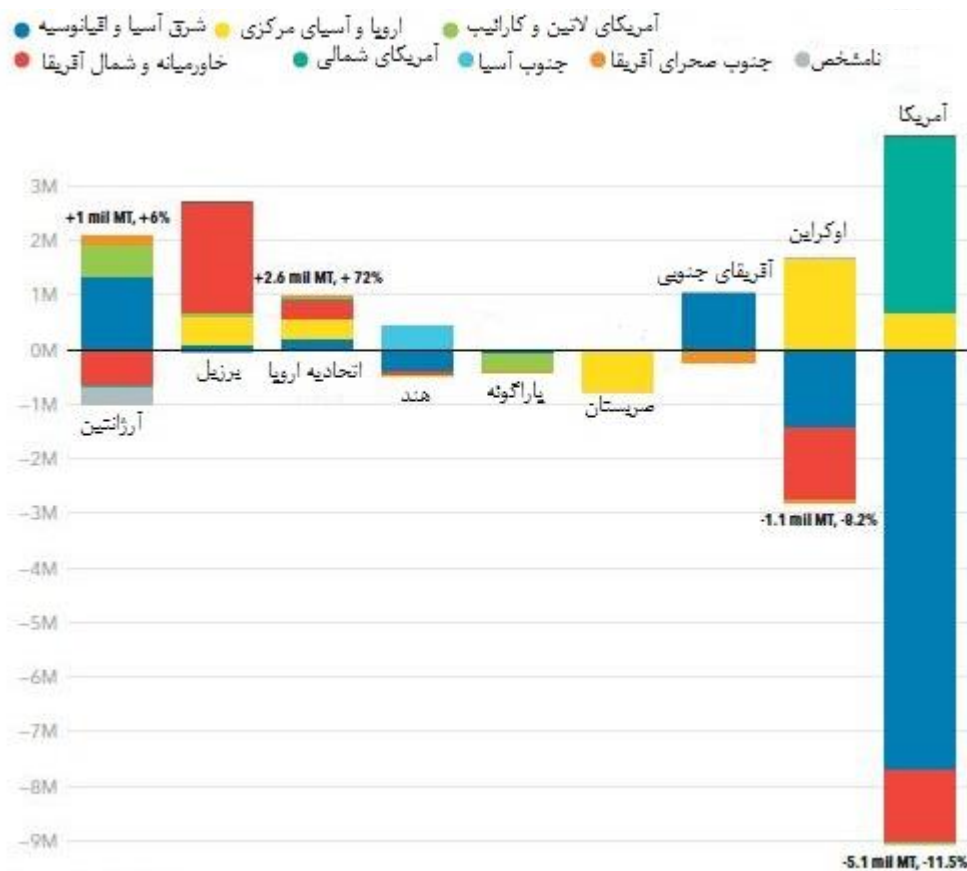

شکل ۴-۴۱: تغییر در صادرات گندم بر حسب صادرکننده، ژانویه تا ژوئن ۲۰۲۲ در مقایسه با سال ۲۰۲۱، متریک تن

در شش ماهه نخست سال ۲۰۲۲، آرژانتین و برزیل صادرات گندم خود را ۶/۶ میلیون تن نسبت به مدت مشابه سال پیش افزایش دادند که این رقم اکنون به دوسوم کل صادرات گندم دو کشور می‌رسد. گندم برزیل در حال صادرات به بازارهای منطقه منا (به‌عنوان مثال سودان، عربستان سعودی) در سطوحی است که در دهه گذشته دیده نشده است. برزیل و آرژانتین با هم توانسته‌اند کاهش صادرات اوکراین، کانادا و ایالات متحده به کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا را جبران کنند و نقش مهمی در ثبات این بازارها ایفا نمایند. تغییر مشابهی در بازارهای جنوب صحرای آفریقا رخ داد، جایی که کشورهای مخروط جنوبی تا حدی کاهش صادرات از استرالیا، اتحادیه اروپا، کانادا و اوکراین را جبران کرده‌اند.

به‌طورکلی، سهم گندم صادراتی از کشورهای مرکوسور به جنوب صحرای آفریقا از ۴ درصد به ۱۲ درصد در شش‌ماهه اول سال ۲۰۲۲ نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ جهش داشت و سهم منطقه منا از ۹ درصد به ۱۷ درصد تقریباً دو برابر شد. در همین زمان، کل صادرات گندم مرکوسور به آمریکای لاتین و کارائیب نیز از ۴ میلیون تن به ۴/۵ میلیون تن افزایش نشان داد، درحالی‌که سهم آمریکای لاتین و کارائیب در کل صادرات از ۵۱ درصد به ۳۱ درصد کاهش یافت. در خلال این جریان‌های تجاری در حال تغییر، برخی از واردکنندگان سنتی همسایه، بخشی از سهم خود را از دست داده‌اند. به‌عنوان مثال، صادرات گندم آرژانتین به شیلی نسبت به سال ۲۰۲۱ تقریباً یک‌سوم کاهش داشته است. بااین‌وجود، توسعه قدرتمند تولید و صادرات نشان می‌دهد که چگونه مخروط جنوبی می‌تواند تقاضای منطقه‌ای و جهانی را برطرف کند.

ذرت نیز داستان مشابهی دارد. صادرات آرژانتین و برزیل بین ژانویه تا اوت ۲۰۲۱ و مدت مشابه در سال ۲۰۲۲ به ترتیب ۶ و ۷۲ درصد افزایش یافت (شکل ۴-۴۲).

شکل ۴-۴۲: تغییر در صادرات ذرت برحسب صادرکننده، ژانویه تا اوت، ۲۰۲۲ در مقایسه با ۲۰۲۱، متریک تن

آیا این روندها ادامه خواهد داشت؟ متأسفانه، خشکسالی ناشی از پدیده لانینا اکنون یک مسئله جدی است که هم گندم و هم ذرت را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

شرایط خشکسالی در آرژانتین، همراه با افزایش محدودیت‌های صادراتی، می‌تواند صادرات گندم را در سال ۲۰۲۲/۲۳ محدود کند. بر اساس گزارش بورس غلات بوئنوس آیرس، کاشت ذرت نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد و پیش‌بینی می‌شود تولید کل در سال ۲۰۲۲/۲۳ نسبت به سال پیش ۷/۷ درصد (به ۴۸ میلیون تن) کاهش یابد.

اگرچه خشکسالی بر تولید ذرت در برزیل تأثیرگذار بوده است، اما تاکنون هیچ تأثیری در مجموع تولید ذرت این کشور مشاهده نشده است، بر اساس آمار ارائه شده توسط کمپانی تأمین عرضه برزیل (CONAB) احتمالاً تولید ذرت به رکورد ۱۲۶ میلیون تن خواهد رسید، به این دلیل که افزایش تولید ذرت در کشت دوم زیان‌های کشت اول را جبران می‌کند.

مزایای صادرات

به‌طور کلی، همه کشورهای مخروط جنوبی صادرکننده خالص مواد غذایی هستند؛ بنابراین اقتصاد آن‌ها در مجموع از قیمت‌های بالای جهانی فعلی سود می‌برد. انتظار می‌رود سطوح بی‌سابقه صادرات مواد غذایی آرژانتین و برزیل تأثیرات مثبتی بر درآمد ارزی این دو کشور داشته باشد.

در مورد آرژانتین، جمع‌آوری مالیات از طریق عوارض صادراتی نیز می‌بایست به میزان قابل‌توجهی افزایش یابد و این کشور را به اهداف توافقنامه صندوق بین‌المللی پول در مورد بدهی خارجی نزدیک‌تر کند. سلسله افزایش‌های اخیر در نرخ بهره فدرال رزرو آمریکا پیامدهای مهمی برای اقتصادهای نوظهور دارد که باعث افزایش ارزش دلار و قیمت جهانی کالاها و افزایش حجم پرداخت بدهی‌ها می‌شود. کشورهای مخروط جنوبی، با توجه به نسبت بالای بدهی به تولید ناخالص داخلی و وابستگی به ارز خارجی حاصل از صادرات کالاهای اولیه، در معرض ریسک هستند. این شرایط بر سرمایه‌گذاری نیز تأثیر می‌گذارد. برای مثال، بانک‌های مرکزی آرژانتین و برزیل برای تقویت ارزهای خود و جلوگیری از افزایش سرسام‌آور قیمت‌های واردات، نرخ‌های بهره را افزایش داده‌اند.

هزینه‌های تولید برای کشورهای مخروط جنوبی: موضوع کود

با وجود قیمت‌های بالای جهانی، شکاف تولید و صادرات غلات و سایر فرآورده‌ها ناشی از جنگ روسیه و اوکراین قابل‌توجه است. انتظار نمی‌رود سایر صادرکنندگان جهان، از جمله صادرکنندگان مخروط جنوبی، بتوانند به آن اندازه تولید کنند که کل این شکاف را در ماه‌های آتی جبران نماید.

علاوه بر خشکسالی، افزایش هزینه‌های تولید بر تولیدکنندگان فشار وارد کرده است. در شرایطی که بازارهای جهانی به دلیل جنگ مختل شده‌اند (روسیه و همسایه آن (بلاروس) تأمین‌کنندگان بزرگ کود هستند)، قیمت جهانی کود و انرژی در سطوحی بی‌سابقه قرار گرفته است.

در میان کشورهای مخروط جنوبی، برزیل بیشترین وابستگی به کودهای وارداتی را دارد که به ترتیب از ۷۱ درصد برای فسفات تا ۹۹ درصد و ۹۷ درصد برای فرآورده‌های نیتروژن‌دار و پتاس متغیر است.

در مقابل، آرژانتین با وجود تولید بالاتر کود داخل کشور که ۳۵ درصد مصرف نیتروژن و ۲۵ درصد مصرف فسفات کشور را تأمین می‌کند، میزان مصرف کود نسبتاً پایین‌تری دارد که در برخی موارد به کسری تأمین مواد مغذی خاک در این کشور می‌انجامد. اگرچه این کشور ۱۰۰ درصد به واردات پتاس وابسته است، اما میزان مصرف کلی نسبتاً کمتر در این کشور، مزیت اقتصادی نسبی در مقابله با قیمت‌های بالا و اختلالات عرضه به شمار می‌آید. اگرچه این کشور در معرض ریسک تخلیه مواد مغذی خاک قرار دارد و سلامت خاک در این کشور را به خطر می‌اندازد.

برای هشت ماه اول سال ۲۰۲۲، واردات پتاس برای بسیاری از کشورهای مخروط جنوبی، از جمله برزیل، نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ افزایش یافته است (شکل ۴-۴۳)، درحالی‌که ترکیب تأمین‌کنندگان تغییر کرده است که نشان‌دهنده کاهش صادرات روسیه و بلاروس است. برای مثال، در سال ۲۰۲۱، حدود ۵۱ درصد از واردات پتاس منطقه از ژانویه تا اوت از روسیه (۳۰٪) و بلاروس (۲۱٪) تأمین شده است. برای مدت مشابه در سال ۲۰۲۲، واردات از روسیه تقریباً مشابه سال ۲۰۲۱ (۳۰٪) بود، اما واردات از بلاروس فقط ۱۱ درصد بود. کشورها این کسری را با واردات بیشتر پتاس از کانادا جبران کردند (۴۲ درصد در سال ۲۰۲۲ در مقابل ۳۲ درصد در سال ۲۰۲۱).

منبع: پایگاه داده آمار تجارت کالای سازمان ملل متحد

شکل ۴-۴۳: صادرات پتاس کشورهای مخروط جنوبی، ژانویه تا اوت. ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲، متریک تن

افزایش قیمت کود علاوه بر تأثیر بر کل تولید، تولیدکنندگان را تشویق می‌کند تا محصولاتی را که کمتر به مصرف نهاده وابسته هستند و سرمایه‌گذاری کمتری در هر هکتار دارند، مانند سویا، انتخاب کنند.

علاوه بر این، کشورهای مخروط جنوبی، به استثنای پاراگوئه که مازاد تولید برق آبی دارد، قیمت‌های بسیار بالاتری را برای واردات سوخت می‌پردازند که ۱۵ تا ۲۰ درصد از کلیه کالاهای وارداتی منطقه را تشکیل می‌دهد. از منظر اقتصاد کلان، افزایش ارزش وارداتی کودها و انرژی، سود خالص حاصل از افزایش صادرات غلات در تراز تجاری و درآمد دلاری اقتصادهای مخروط جنوبی را جبران می‌کند. آرژانتین برای جلوگیری از خروج ارز خارجی به این مسئله واکنش نشان داده و محدودیت بیشتری را بر واردات کود اعمال نموده است.

افزایش تولید کود منطقه در کوتاه‌مدت یک چالش بزرگ است؛ ممکن است با سرمایه‌گذاری در میان‌مدت امکان‌پذیر باشد. در این میان، کشاورزان احتمالاً به افزایش استفاده از فناوری‌های مدیریتی مانند کاربرد متغیر نهاده‌ها برای بهینه‌سازی استفاده از نهاده‌ها و منابع ادامه خواهند داد. همچنین استفاده بیشتری از کودهای با منشأ بیولوژیکی امکان‌پذیر است.

خطر تورم مواد غذایی، محدودیت‌های صادراتی

همانند دوره‌های گذشته قیمت بالای مواد غذایی، نگرانی در مورد کمبود و تورم، انگیزه‌هایی را برای دولت‌ها به وجود می‌آورد تا محدودیت‌های صادراتی را اعمال کنند. چنین اقداماتی، جریان تجارت جهانی را مختل می‌کند، تنش بازار را افزایش می‌دهد و به افزایش قیمت‌ها می‌انجامد. طی سال ۲۰۲۲، محدودیت‌های صادرات مواد غذایی توسط هند، اندونزی، روسیه، اوکراین، برخی از کشورهای اروپای شرقی و آرژانتین، در بین سایرین اعمال شد (برخی از آن زمان لغو شده‌اند؛ در حال حاضر ۱۷ کشور نوعی ممنوعیت صادرات مواد غذایی را حفظ کرده‌اند).

آرژانتین، به‌ویژه، سابقه طولانی در اعمال عوارض و محدودیت‌های صادراتی دارد که منجر به مالیات قابل توجهی بر بخش کشاورزی شد (بر اساس شاخص برآورد حمایت تولیدکننده^۱ (PSE) متعلق به سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^۲ (OECD) که نشان‌دهنده ۱۹ درصد درآمدهای کشاورزی است). در پاسخ به تورم شتابان در اوت ۲۰۲۱، دولت آرژانتین صادرات گوشت گاو را محدود کرد و از دسامبر سهمیه‌هایی را بر صادرات گندم و ذرت اعمال کرد (اگرچه تا به امروز چندان الزام‌آور نبوده است).

این اقدامات تأثیر کمی بر قیمت مواد غذایی مصرفی دارد (Calvo 2014)، اما با کاهش قیمت داخلی تولید، کاهش شفافیت و تأثیر بر عملکرد بازارها، تأثیرات منفی بر انگیزه‌های تولیدکننده داشته است. این

^۱. Producer support Estimate

^۲. Organization for Economic Co-operation and Development

سیاست‌ها نه تنها واکنش کل بخش کشاورزی را محدود می‌کنند، بلکه قیمت‌های نسبی را تحریف می‌نماید و بر انتخاب محصولات تأثیر می‌گذارند.

انتظار محدودیت‌های بیشتر ممکن است تولیدکنندگان آرژانتین را به سمت کشت محصولات، مانند سویا و جو، سوق دهد که از نظر آن‌ها احتمال مداخله کمتری از جانب دولت وجود دارد. این یکی از دلایلی است که با وجود قیمت‌های بالا، در تابستان و پاییز امسال گندم و ذرت کمتری در آرژانتین کشت شده است.

نتیجه‌گیری

جهان با تداوم بحران امنیت غذایی روبرو است. اثرات جنگ روسیه و اوکراین نشان می‌دهد که بازگشت به تعادل بازار غلات، کنجاله و روغن گیاهی در کوتاه‌مدت دشوار خواهد بود. برآوردهای فعلی نشان‌دهنده کاهش بیشتر ذخایر جهانی برای فصل زراعی ۲۰۲۲/۲۳ است.

کشورهای مخروط جنوبی این پتانسیل را دارند که به‌عنوان جایگزینی برای کاهش صادرات از مبدأ اوکراین و روسیه عمل نمایند. این منطقه، به‌ویژه کشورهای مرکوسور، دارای منابع طبیعی، فناوری و یک مدل کسب‌وکار پویا و نوآورانه هستند که همه این موارد تاب‌آوری آن‌ها را در برابر اختلالات در بازار کود افزایش داده است. این منطقه اکنون این فرصت را دارد که خود را به‌عنوان یک تأمین‌کننده قابل‌اعتماد جهانی در زمینه تأمین مواد غذایی، در مواجهه با بی‌ثباتی در کشورهای رقیب عمده، تقویت نماید. استفاده از این فرصت و تقویت تولید و صادرات تأثیرات مثبتی بر اقتصاد مخروط جنوبی خواهد داشت.

روشن است که انجام این کار دشوار است و مستلزم توسعه یک دستور کار مشترک در زمینه سیاست‌های مطلوب برای سرمایه‌گذاری و صادرات است. اجتناب از محدودیت‌های صادراتی می‌بایست در اولویت باشد؛ اما این اقدام به‌تنهایی کافی نیست؛ می‌بایست با مذاکرات مجدد برای نظم‌بخشی به چنین اقداماتی در مجامع بین‌المللی مانند سازمان تجارت جهانی تکمیل شود. همان‌طور که در سال ۲۰۲۲ شاهد بودیم، شوک‌های آب و هوایی همچنان یک تهدید بزرگ برای نظام‌های تولید به شمار می‌روند و سرمایه‌گذاری در استراتژی‌های تاب‌آوری بیش از هر زمان دیگری ضروری است. توسعه و اتخاذ فناوری‌هایی که امکان استفاده کارآمدتر از منابع، عملکرد بهتر محیط‌زیست و بهبود سلامت خاک را فراهم می‌کند نیز برای محافظت از ظرفیت بلندمدت نظام غذایی مخروط جنوبی برای کمک به امنیت غذایی منطقه‌ای و جهانی ضروری است.

مشارکت کنندگان

مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، ابوجا، نیجریه.

بدرو بالانا، پژوهشگر واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، ابوجا، نیجریه.

ماریا بوگونوس، رئیس مرکز تحقیقات غذا و کاربری اراضی کشاورزی مدرسه اقتصاد کیف، کیف، اوکراین.

آنتوان بوئه، مدیر مرکز مطالعات آینده‌نگری و اطلاعات بین‌المللی، پاریس، فرانسه و پژوهشگر ارشد سابق در مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا.

کلمنس بریزینگر، پژوهشگر ارشد و رهبر برنامه کنیا در واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، نایروبی، کنیا.

الیزابت برایان، دانشمند ارشد واحد منابع طبیعی و تاب‌آوری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات‌متحده آمریکا.

یواخیم دی ورد، پژوهشگر ارشد واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا و رهبر برنامه حمایت راهبردی این مؤسسه، لیلونگوه، مالاوی.

جوزف گلابر، پژوهشگر ارشد واحد بازارها، تجارت و نهادها در مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات‌متحده.

دیوید لایورد، مدیر بخش اقتصاد غذا - کشاورزی، سازمان غذا و کشاورزی ملل متحد، رم، ایتالیا و پژوهشگر ارشد سابق در مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا.

کیروم آبی، پژوهشگر و رهبر برنامه کشور مصر، واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، قاهره، مصر.

لینا عبدالفتاح، دستیار پژوهشی واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، قاهره، مصر.

دولاپو آدیانجی، تحلیلگر پژوهشی واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، ابوجا، نیجریه.

ملوبرهان آماره، پژوهشگر واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات‌متحده آمریکا.

کواو آندام، پژوهشگر ارشد و رهبر برنامه نیجریه در واحد راهبردهای توسعه و زمامداری

شینشن دی آو، نائب رئیس واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

پل دروش، مدیر واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

یان دوچوسلاو، پژوهشگر ارشد واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، لیلونگوه، مالاوی.

اولیویه اکر، پژوهشگر ارشد واحد آینده‌نگری و مدل‌سازی سیاستی، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

درک هدی، پژوهشگر ارشد واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، کلمبو، سریلانکا.

شارلوت هبراند، مدیر واحد ارتباطات و امور عمومی مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

مانوئل ا. هرناندز، پژوهشگر ارشد واحد بازارها، تجارت و نهادهای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده.

کاله هیروونن، پژوهشگر ارشد واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، هلسینکی، فنلاند.

نارین کراچیوالا، پژوهشگر واحد فقر، جنسیت و فراگیری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

ندیم کوری، پژوهشگر مستقل در حوزه امنیت غذایی و کشاورزی هوشمند به اقلیم، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

الیور کیروی، پژوهشگر واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، خارطوم، سودان.

سیکاندرا کردی، پژوهشگر واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا دبی، امارات متحده عربی.

عبدالله مامون، تحلیلگر ارشد واحد بازارها، تجارت و نهادهای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

ویل مارتین، پژوهشگر ارشد واحد بازارها، تجارت و نهادهای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

آنگا پرادشا، تحلیلگر ارشد پژوهشی در واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده.

برندان رایس، تحلیلگر پژوهشی در واحد بازارها، تجارت و نهادهای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا

کلودیا رینگلر، مدیر واحد منابع طبیعی و تاب‌آوری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، مونترال، کانادا.

ماری روئل، پژوهشگر ارشد واحد تغذیه، رژیم غذایی و سلامت مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده.

یسرا سلاما، دستیار ارشد پژوهشی سابق در واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا.

کارین اسمالر، هم‌بنیان‌گذار و مدیر اجرایی سازمان غیرانتفاعی شامبا^۱ برای غذا و اقلیم، ژنو، سوئیس.

یوهان سوینن، مدیرعامل تبدیل سامانه‌ها، گروه مشورتی تحقیقات بین‌المللی کشاورزی و مدیرکل مؤسسه بین‌المللی تحقیقات

پاولو مارتیشف، پژوهشگر مرکز تحقیقات غذا و کاربری اراضی، مدرسه اقتصاد کیف، کیف، اوکراین.

جوونوینکس امبوتیا، پیشکار پژوهشی واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، نایروبی، کنیا.

اولگا نیوبوسکی، استادیار و معاون آموزشی، مدرسه اقتصاد کیف، کیف، اوکراین.

السا اولیوتی، کاورز واحد بازارها، تجارت و نهادهای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده آمریکا.

لنسا اومونه، پیشکار پژوهشی واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، نایروبی، کنیا.

ادوین امبوی اوسکو، پیشکار پژوهشی واحد ترویج کود، وزارت کشاورزی، دام، شیلات و تعاون کنیا، ابوجا، نیجریه.

والریا پینیرو، سرپرست منطقه آمریکای لاتین و هماهنگ‌کننده ارشد پژوهشی در واحد بازارها، تجارت و نهادهای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات متحده.

^۱. Shamba

سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات‌متحده.

آگوستین تجدا، اقتصاددان ارشد بورس غلات بوئنوس آیرس، بوئنوس آیرس، آرژانتین.

جیمز تورلو، پژوهشگر ارشد واحد راهبردهای توسعه و زمامداری مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات‌متحده.

فوسینی ترانوره، پژوهشگر ارشد واحد بازارها، تجارت و نهادهای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، داکار، سنگال.

راب ووس، مدیر واحد بازارها، تجارت و نهادهای مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاست‌گذاری غذا، واشنگتن، دی سی، ایالات‌متحده آمریکا.

University of Guilan Press

The Russia-Ukraine Conflict & Global Food Security

By:
Joseph Glauber David Laborde

Translated by:
Fatemeh Askary Bozayeh, Ph. D
Mohammad Kavoosi Kalashami, Ph. D